

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

ธันวาคม 2560

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

ธันวาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

ธันวาคม 2560

อภิชาติดา โฆษิตวานิช. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนองวงศ์,
อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) และศึกษาผลของรูปแบบฯ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ จำนวน 116 คน 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 68 คน และ 3) สมาชิกในชุมชนต้นแบบ จำนวน 141 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน 5) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 6) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 3 ฉบับ 2) ร่างรูปแบบฯ 3) รูปแบบฯ 4) โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ 4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของประเด็นที่ได้จากข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการดำเนินงาน และระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นระดับการดำเนินด้านลักษณะการบริหารจัดการ และด้านกระบวนการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะของผู้นำ และสมาชิกในชุมชน ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการชุมชน ส่วนที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนที่ 5 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นรูปแบบฯที่สามารถนำไปใช้ได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

THE MODEL OF COMMUNITY MANAGEMENT ENHANCING STRENGTHENING
COMMUNITY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR LIFELONG LEARNING

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education degree in Education Program
in Educational Administration and Management
At Srinakharinwirot University

December 2017

Apichada Kositwanit. (2017). Model of Community Management to Enhance the Strength of the Community and Sustainable Development for Lifelong Learning. Dissertation, Ed.D. (Educational Administration and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Sumolnit Kerdnoonwong, Dr.Komsit Kieanwatana, Asst. Prof. Dr. Piya Sakcharoen.

The research objectives as follows 1) to study the community management of two areas: 1.1) Sukhothai - Si Satchanalai - Kamphaeng Phet and 1.2) U-Thong 2) to create a model of community management to enhance the Strength of the community and sustainable development for lifelong learning and 3) to study the model. The samples used in the study included 1) The leaders community consisted of one hundred and sixteen people; 2) the leaders of activities or philosophies consisted of sixty eight people; 3) the community members consisted of one hundred and forty one people; 4) the professors consisted of five people; 5) the experts consisted of five people; and 6) The people involved in the Mon community, located in the Tumbon Bang-khanmak Muang district of the Lopburi province consisted of thirty people. The tools used to collect the data in this study included are 1) Three questionnaires 2) a draft of a Model of Community Management to Enhance the strength community and sustainable development for lifelong learning; 3) a Model of Community Management to Enhance the Strength of the community and sustainable development for lifelong learning; and 4) the Mon - Lava tourism project. The data were analyzed statistically using mean, standard deviation and content analysis to examine the issues of the respondents. The research findings were as follows: 1) The level of operations and the level of satisfaction among the community members involved were at a high level in all aspects while the level of performance management and the management process were at a moderate level. 2) The model consisted of five parts which included 2.1) characteristics of leaders; 2.2) management process; 2.3) community management approach; 2.4) lifelong learning and 2.5) Community management to enhance the Strength of the Community and sustainable development for lifelong learning. 3) The model can be applied by adjusting to the context of each community.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง จาก อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ ประธานที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียนวัฒนาและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญกรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษาชี้แนะด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความเมตตาและความกรุณาเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สมบัติ กาญจนกิจ ที่กรุณาเป็นประธานสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ ช่วยชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่อง และให้ความเมตตาห่วงใยผู้วิจัย รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ศิรินุพงษ์ กรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมพร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรม รวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนิกา ศรีโปฏกอาจารย์ ดร.อุทัยวรรณ สายพัฒนา และอาจารย์ ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล ที่กรุณาให้คำปรึกษาเพิ่มเติมมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณผู้นำ และสมาชิกในชุมชนทุกท่านรวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่ช่วยประสานงานอำนวยความสะดวกให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ภาควิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทความรู้วิชาการต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคุณแม่ และก๋งที่เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษา เป็นตัวอย่างในความมานะพยายามอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆคอยช่วยเหลือดูแลสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมาจนประสบความสำเร็จทางการศึกษา

คุณค่าทั้งหลายอันพึงมีจากปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อทดแทนคุณแต่บิดามารดา และครูอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

อภิชาดา โฆษิตวานิช

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	8
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 การบริหารและการจัดการชุมชน.....	12
ความหมายการบริหารจัดการชุมชน.....	12
ลักษณะการบริหารจัดการชุมชน.....	16
องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน.....	18
กระบวนการพัฒนาชุมชน.....	19
แนวทางการบริหารจัดการชุมชน.....	25
ตอนที่ 2 ชุมชนเข้มแข็ง.....	34
ความหมาย/แนวคิดหลักการชุมชนเข้มแข็ง.....	34
ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง.....	38
องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง.....	44
กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.....	51
แนวทางการของชุมชนเข้มแข็ง.....	54
ตอนที่ 3 การพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	60
ความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	60
ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	64

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	66
กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	68
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	71
องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	73
เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ.....	73
แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	76
ตอนที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	78
ความหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	78
ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	82
ทักษะที่จำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	82
หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	83
ตอนที่ 5 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน	88
ความหมายการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	88
ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	91
กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	99
แนวทางหลักการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	102
ตอนที่ 6 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	107
ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	108
ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	109
องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	110

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	110
เครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	113
รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	117
ตอนที่ 7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	119
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง.....	119
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ.....	122
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	126
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	129
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	132
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ.....	133
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	137
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ.....	137
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย.....	137
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	141
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	143
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	143
ระยะที่ 2 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและ การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	144
เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย.....	144
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	144
กลุ่มตัวอย่าง.....	145
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	147
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	147

สารบัญ (ต่อ)

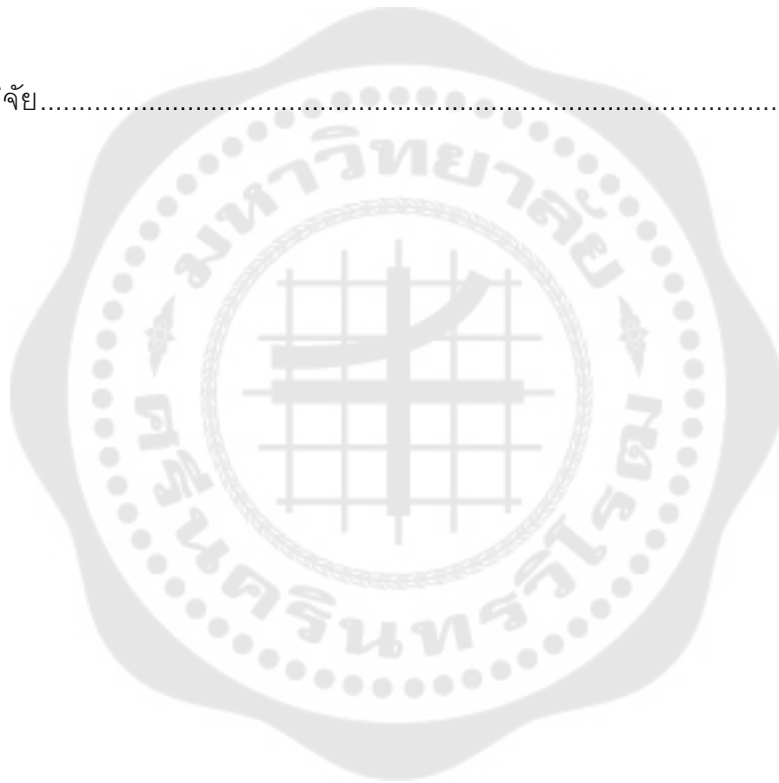
บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	147
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	147
กลุ่มตัวอย่าง.....	150
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	151
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	153
ผลการศึกษาระยะที่ 1 สภาพการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทองและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร.....	154
ระดับการดำเนินงาน ด้านลักษณะการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	154
ระดับการดำเนินงาน ด้านกระบวนการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	157
ระดับการดำเนินงาน ด้านแนวทางการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	159
ระดับการดำเนินงาน ด้านลักษณะการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน.....	161
ระดับการดำเนินงาน ด้านกระบวนการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน.....	164
ระดับการดำเนินงาน ด้านแนวทางการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน.....	166
ระดับความพึงพอใจ ด้านลักษณะการบริหารจัดการของสมาชิกในชุมชน.....	167
ระดับความพึงพอใจ ด้านกระบวนการบริหารจัดการของสมาชิกในชุมชน.....	171
ระดับความพึงพอใจ ด้านแนวทางการบริหารจัดการของสมาชิกในชุมชน.....	173

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการศึกษาระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตาม แนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	175
สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและ การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	175
ประเมินคุณภาพร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	175
ประเมินความเป็นไปได้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	175
สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	176
ผลการศึกษาระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตาม แนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	195
ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและ การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	195
5 สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	208
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	208
สรุปผลการวิจัย.....	208
อภิปรายผล.....	225
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	241
บรรณานุกรม.....	242

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	256
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ.....	257
ภาคผนวก ข รายชื่อกลุ่มตัวอย่าง.....	260
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	262
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม.....	285
ภาคผนวก จ ภาพการลงภาคสนาม.....	337
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	350

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์ความหมายการพัฒนาชุมชน.....	15
2 การสังเคราะห์ลักษณะการบริหารจัดการชุมชน	17
3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน.....	19
4 การสังเคราะห์กระบวนการการบริหารจัดการชุมชน.....	23
5 การสังเคราะห์ แนวทางการบริหารจัดการชุมชน.....	31
6 การสังเคราะห์ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง.....	37
7 การสังเคราะห์ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง.....	42
8 การสังเคราะห์องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง.....	49
9 การสังเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.....	54
10 การสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน.....	58
11 การสังเคราะห์ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	62
12 การสังเคราะห์ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	65
13 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	67
14 การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	73
15 การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	76
16 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น.....	83
17 ความหมายการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ ยั่งยืน.....	89
18 ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ ยั่งยืน.....	92
19 กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน....	100
20 แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	104
21 เครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	113
22 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	154
23 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	158
24 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ.....	160
25 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน..	161

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
26 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน..	164
27 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน..	166
28 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน.....	168
29 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน.....	171
30 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน.....	173
31 สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ.....	176
32 กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน.....	191
33 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยไว้ 10 ประเด็น.....	192
34 สรุปประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม.....	206
35 กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน.....	217
36 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยไว้ 10 ประเด็น.....	218

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	186
2 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการ พัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	212

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์และการพัฒนาประเทศมาโดยตลอดอย่างยาวนาน โดยในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการติดต่อกับต่างประเทศ มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดต่างๆ ในการพัฒนาประเทศและเริ่มเป็นรูปธรรม ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการพัฒนาทั้งทางด้านสังคม การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และการคมนาคม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดนั้น ย่อมมีเป้าประสงค์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในประเทศ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550: 33) ได้กล่าวไว้ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง การเปลี่ยนแปลงของประชากรและสังคมต่างๆ ในโลกเป็นไปในอัตราที่รวดเร็วมาก ความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมือง การปกครอง ความมั่นคงและศีลปะวิทยาการของประเทศต่างๆ ซึ่งมีอยู่แต่ดั้งเดิมแล้วนั้น ปรากฏชัดเจนและมากยิ่งขึ้นจนเกิดช่องว่าง (gap) ระหว่างประเทศต่างๆ มาก เพราะแต่ละประเทศต่างมุ่งแสวงหาความสมบูรณ์พลสุขให้แก่ประชากรของตน ซึ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง อารยประเทศล้วนแต่ได้รับความบอบช้ำทั้ง ด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ และเกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ประเทศที่เข้าสู่สงครามและต้องการฟื้นฟูเพื่อพัฒนา กับประเทศที่ไม่ได้เข้าสู่สงครามแต่เป็นประเทศที่ต้องการพัฒนาโดยทศวรรษแห่งการพัฒนา หรือ “Development Decade” นั้นอยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2503-2513 (ค.ศ.1960-1970) ซึ่งผลของการพัฒนาประเทศนั้นวัดได้จากปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้แก่ตัวบ่งชี้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ จีดีพี (Gross Domestic Product-GDP)

สำหรับการพัฒนาของประเทศไทยนั้นได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งหมด 11 ฉบับตั้งแต่ พ.ศ.2504 ในสมัยของ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนถึงปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นแบบในการพัฒนาประเทศ ในอดีตมิติของกระบวนการพัฒนาส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพื่อเร่งสร้างการเติบโตของประเทศในระดับมหภาคให้ทัดเทียมทั่วโลก อย่างรวดเร็ว โดยละเลยการพัฒนาประเทศในระดับจุลภาคให้เติบโตไปพร้อมกับความเจริญของประเทศ ซึ่งเสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ (2555: 2) กล่าวไว้ว่าการพัฒนาประเทศโดยคำนึงถึงแต่ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลักนั้นเป็นการพัฒนาประเทศที่ละเลยความสำคัญของภาวะจิตใจและความสุข และโดยเฉพาะการก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่นปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 1-3) ที่กล่าวว่าผลของการพัฒนาที่เน้นความทันสมัยเป็นการพัฒนาที่เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืนนำไปสู่การล่มสลายของชุมชน ซึ่งในการพัฒนาประเทศจะต้องขับเคลื่อนการ

พัฒนาให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กันในทุกระดับ โดยเฉพาะการพัฒนาให้ระดับจุลภาค อันได้แก่ชุมชน ถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการวางรากฐานประเทศ “การพัฒนาด้วยชีวิตความเข้มแข็งชุมชน” ของวารสารเศรษฐกิจและสังคม ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 44 กล่าวไว้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เติบโตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนอันเนื่องมาจากการเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนการเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมทั้งการเสริมสร้างรากฐานของสังคมโดยรวมให้แข็งแรงและมั่นคง สามารถรองรับการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนได้

สาระของบทความดังกล่าวได้สะท้อนผ่านนโยบายของรัฐบาลชุดต่างๆ รวมทั้งทิศทางการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ส่งผลกระทบหลายด้านต่อชุมชน สังคม และประเทศ จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2541 แสดงให้เห็นว่า มีสถิติการว่างงานคิดเป็นร้อยละ 4.44 ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) นี้ จึงมุ่งให้ความสำคัญต่อ “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” มากกว่าฉบับที่ผ่านมา และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันสอดคล้องกับ จินตวิริ เกษมสุข (2559: 20) ที่กล่าวว่า แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ การวางแผนพัฒนาประเทศ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และฉวีวรรณ สุวรรณภา (2553: 229-300) ยังได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนเมืองขยายตัว รวมทั้งการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ได้ส่ง ผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศของประเทศ พื้นที่ป่าส่วนใหญ่สูญหายไป ความล้มเหลวของการพัฒนาในหลายเรื่อง ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทย โดยเฉพาะความล้มเหลวที่สืบเนื่องมาจาก ระบบการศึกษา ระบบการเมือง เศรษฐกิจและการสาธารณสุข ที่ก่อให้เกิดการครอบงำทางภูมิปัญญา ศักยภาพในการพึ่งพาตนเองลดลง หนทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้คือ การพัฒนาที่เน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

แผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึงปัจจุบันนั้นได้นำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นแนวทางในการพัฒนา

จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่ยังคงยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม” โดยมี การกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “สู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน หรือ Sustainable Development

ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน มีพระราชดำรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน นั้นหมายความว่า ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คน และครอบครัวในชุมชนที่เข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนและหมู่บ้าน ซึ่งหลายชุมชนยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว จึงไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความล้มเหลวได้” สุเมธ ตันติเวชกุล (2557: 154)

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับ ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป" พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517)

ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐต่างๆต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน จินตวิริ์ เกษมสุข (2559 : 18) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุกๆ ด้าน แนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ พ.ศ. 2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นข้อตกลงร่วมกันของประเทศต่างๆ สมัชชาโลกหรือ World Commission on Environment และในปี 2558 เป็นปีสุดท้ายที่เป้าหมาย การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals –MDGs) ได้สิ้นสุดลง และองค์การสหประชาชาติ (United Nation : UN) จึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (Post-2015 Development Agenda) ตามกระบวนการที่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญของวาระ การพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ทั้งหมด 17 ข้อ จากรายงานเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The Bruntland Report หรือ Our Common Future) นั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเกิดความสมดุลหรือเรียกอีกอย่างว่า ต้องเกิดดุลยภาพ โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำทรัพยากรทั้งหมดนั้นมาจัดการเพื่อให้เกิดดุลยภาพ เกิดความมั่นคงทั้งคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตให้มีทรัพยากร

ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง และกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาชุมชนโดยตรงจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาชุมชนไว้ว่า “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง” มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความสามารถด้านการบริหารจัดการแก้ปัญหา รวมถึงมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป.) ยังได้ให้ความหมายของ “ชุมชนเข้มแข็ง” ว่า ชุมชนเข้มแข็งนั้นต้องสามารถพัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่องเมื่อมีการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะของชุมชน นอกจากนี้ คำจรัสศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 284-285) ได้สรุปว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งนั้นเป็นชุมชนที่สมาชิกมีวิถีเศรษฐกิจแบบพอเพียงหรือเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหา และปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้สามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ จากที่ กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งจะช่วยแก้ไขปัญหาและสามารถพัฒนา ซึ่งชุมชนที่มีความเข้มแข็งจะช่วยสร้างให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพึ่งตนเองได้ในที่สุด ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนสังคม โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นการพัฒนาของประเทศจึงให้ความสำคัญกับชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น การบริหารจัดการชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างมากในการดำรงอยู่ของชุมชนซึ่งถือเป็นแหล่งทุนของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา การคงอยู่ของวัฒนธรรมประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิต และแนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนนั้น จำเป็นต้องให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่คนในชุมชน ทั้งนี้ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555: 8) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาชุมชนไว้ว่า ต้องสร้างให้คนในชุมชนเกิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) และทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเป้าหมายสำหรับทุกคน จึงควรให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาและความรู้เพื่อการพัฒนาคน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความสามารถมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งมีความ เอื้ออาทรต่อกัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับมติของการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของกลุ่มอุตสาหกรรม (OECD Education Meeting) ในปี ค.ศ.1996 ได้ระบุว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรเป็นแนวทางของการมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกช่วยส่งเสริมระบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพและสนับสนุนให้เกิดการสมานฉันท์ในสังคม

นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ในการพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้มี

ความรู้และทักษะใหม่ ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนให้เกิดความยั่งยืนโดยใช้จุดเด่นหรือทุนของชุมชนตามบริบทของชุมชนบนพื้นฐานของการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรของชุมชนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างเท่าเทียมกัน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดภายใต้ทุนชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมโดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและทุนชุมชนลดลงไป เพิ่มศักยภาพคนในชุมชนด้วยการให้ความรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอก การบริหารจัดการที่ดีย่อมเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายทั้งผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน นักวิชาการรวมถึงหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนช่วยพัฒนาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ดังนั้นการแสวงหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพและการเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการเรียนรู้ของคนในชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ

ในปัจจุบันภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างหลากหลาย เช่น ชุมชนสุขยอดคนพลังงาน ชุมชนปลอดภัย ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านประชาธิปไตย ชุมชนคุณธรรม และชุมชนต้นแบบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากการส่งเสริมการพัฒนาด้านต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้น การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอีกประเภทที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการพัฒนาที่สามารถแก้ปัญหาและเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้ คือ การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับสองของรายได้จากอุตสาหกรรมทุกประเภทในประเทศไทย นอกจากนี้การประชุมคณะกรรมการอำนวยการปีท่องเที่ยววิถีไทย 2558 ครั้งที่ 1/2559 เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.00 น. ณ ห้องสี่เขียว ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานที่ประชุมได้แจ้งให้ ที่ประชุมทราบว่า “การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ในปีที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจ และคาดว่าปีต่อไปอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะดีขึ้น อย่างไรก็ตามเห็นควรมีการจัดระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นพร้อมรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สอดคล้องกับรายงานประจำปี (Annul Magazine for 2015) ของ United Nations World Tourism Organization (UNWTO) ที่แสดงให้เห็นว่า “การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจ” และการพัฒนาการท่องเที่ยวยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่หลากหลายอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนให้เพิ่มขึ้น (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย : 2559 ออนไลน์)

ทั้งนี้ประเทศไทยมีองค์การที่ดูแลและให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในชุมชน คือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ซึ่งมีหน้าที่ในการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนทุกภาคีการพัฒนาให้เข้ามามีส่วนร่วมโดยรักษาสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวซึ่งเกิดผลสำเร็จใน 14 ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษทั้งหมด 6 แห่งได้แก่ 1) พื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง 2) พื้นที่พิเศษเลย 3) พื้นที่พิเศษเมืองเก่าแก่นาน 4) พื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง 5) พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และ 6) พื้นที่พิเศษเมืองพญาและพื้นที่เชื่อมโยง ที่ได้นำเกณฑ์รับรองแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนที่ประยุกต์มาจากแนวทางการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับสากลของ Global Sustainable Tourism Council (GSTC) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง โดยคนในชุมชนจะต้องมีความพร้อมและมีศักยภาพในการรองรับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านกระบวนการด้านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีเป้าหมายในการแก้ปัญหา และพัฒนาโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธีในทุกด้านเพื่อให้เกิดความสมดุลตามองค์รวมของชุมชนนั้นๆ ต้องมีการส่งเสริมสนับสนุน ประชาชนและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนตามอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ (2559: 36) และจากผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในไตรมาสที่ 2 ปี 2559 ของสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้แก่ การเยี่ยมชมสถานที่ทางวัฒนธรรม (ร้อยละ 53) และเยี่ยมชมธรรมชาติ (ร้อยละ 51) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(2554) ทำให้เห็นได้ว่าแนวโน้มของการท่องเที่ยวในปัจจุบันละอนาคตนั้นเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่ได้กำหนดบทบาทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการไว้ในประเด็นของการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในปี 2017 องค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (The United Nations World Tourism Organization ; UNWTO) (2559 : 8-9, อ้างอิงจาก : ซีรีส์ความรู้ ใสใจไปเกี่ยวกับ อพท.) ได้ประกาศให้เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาโดยเน้น 5 ด้านที่สำคัญคือ 1) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนทุกภาคส่วน 2) มีการจ้างงาน ลดความยากจนและเกิดความเกี่ยวเนื่องในสังคม 3) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ปกป้องสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาโลกร้อน 4) การรักษา

คุณค่าทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมรดก ทางวัฒนธรรม 5) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและปลอดภัย

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผ่านชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งในขณะนี้มียุ่ 2 แห่งที่มีการบริหารจัดการด้วยหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร โดยคณะรัฐมนตรีมีมติประกาศเป็นพื้นที่พิเศษ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2554 และพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง ก็ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ชุมชนดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมเพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาด้านการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนในประเทศไทยที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพเกิดความยั่งยืนและมีความเข้มแข็งทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญดังนี้

1. ข้อมูลระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเป็นข้อมูลที่ได้จากสภาพจริงของชุมชนต้นแบบเป็นข้อมูลที่ชุมชนต้นแบบสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง รวมถึงชุมชนอื่นที่เห็นว่าข้อมูลนี้เป็นประโยชน์ก็สามารถนำไปใช้ได้เช่นกัน
2. รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วยรายละเอียดด้านลักษณะ กระบวนการ และ

แนวทางการบริหารจัดการที่ชัดเจน เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากการบริหารจัดการตามสภาพจริงของชุมชนต้นแบบ และผ่านการศึกษาผลจากการทดลองใช้จริงในชุมชน ดังนั้นจึงเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ชุมชนอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับบริบทของแต่ละชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3. แนวคิดประเด็นเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการที่ได้จากการสนทนากลุ่ม สามารถนำไปปรับใช้กับสภาพบริบทที่แท้จริงของชุมชนนั้นๆ และชุมชนอื่นที่มีความเห็นสอดคล้องหรือมีบริบทที่คล้ายคลึงสามารถนำไปประเด็นเพิ่มเติมที่ได้ไปปรับใช้กับการดำเนินงานของชุมชนได้เช่นกัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้สังเคราะห์เนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีใน 4 ด้าน คือ การบริหารจัดการ ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาที่ยั่งยืน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำมาสร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตด้านประชากร

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้นแบบ ได้แก่

- 1.1 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ
- 1.2 ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้าน
- 1.3 สมาชิกในชุมชน
- 1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิ
- 1.5 ผู้เชี่ยวชาญ

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนที่มีองค์ประกอบพื้นฐานคล้ายกับชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร และมีความต้องการด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน

นิยามศัพท์

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แนวการบริหารจัดการชุมชน ที่สร้างจากการศึกษาหลักการ ทฤษฎี การบริหารจัดการ ชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาที่ยั่งยืน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งข้อมูลระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการตามสภาพและบริบทที่เป็นจริงของชุมชนต้นแบบ

การบริหารจัดการชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน โดย การมี ส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ การดำเนินงานที่มุ่งพัฒนาสมาชิกในชุมชน การดำเนินงานที่คำนึงถึงความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ และดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย เพื่อชุมชนสามารถปรับตัว เรียนรู้ พัฒนา ความคิด และความสามารถของประชาชน พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งดำรงอยู่รอดในกระแส ความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ และระดับโลก นอกจากนั้นยังเป็นกระบวนการที่มุ่งจะชักจูงและ ส่งเสริมประชาชน ให้มีความรู้สึกกระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการปรับปรุงเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตของตนเองด้วยความสมัครใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และร่วมรับผิดชอบใน ผลของการบริหารจัดการชุมชน

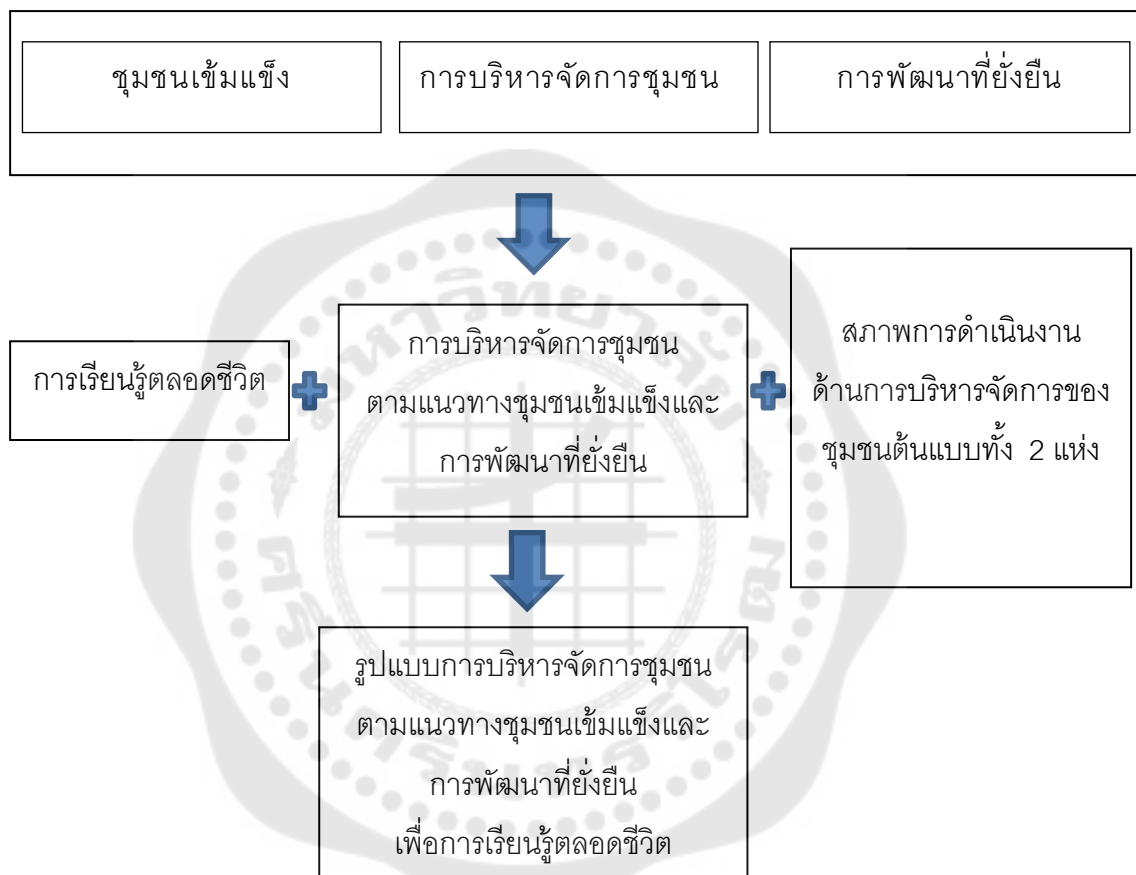
ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการบริหารจัดการ แก้ปัญหา รับผิดชอบร่วมกัน พัฒนาตอบสนองความต้องการ ของชุมชน โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ และมีความสามารถสามารถพัฒนา ศักยภาพของชุมชนได้ อย่างต่อเนื่องโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวเกิดเป็นกลุ่ม เป็นองค์กร สหกรณ์ มีการติดต่อประสานงานทั้งภายใน ชุมชน และองค์หน่วยงานภายนอกชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์ ห่วงแหน ชุมชนและมีความปลอดภัย มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตภายใต้ฐานทรัพยากรทุน วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และภูมิปัญญา พัฒนาทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชน เกิดความสมดุล ยังประโยชน์สู่ภายนอกชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างบูรณาการและอย่างต่อเนื่องด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มเพื่อตอบสนองความ ต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องลดความสามารถในการตอบสนอง ความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ มีการ กระจายรายได้ที่เป็นธรรม เสมอภาค และยุติธรรม

การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในตัวผู้เรียน โดยตัวผู้เรียนเอง เป็น ความต้องการพัฒนา ต้องการเรียนรู้ซึ่งเกิดได้ทุกช่วงวัย ทุกเวลาทุกสถานที่โดยไม่จำเป็นต้องมีการจัด แบบแผน ในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดอย่างต่อเนื่องและผลของการเรียนรู้ยังส่งผลต่อ การดำรงชีวิต อย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญคือ ต้องสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความเสมอภาค เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการ เรียนรู้ทุกประเภท มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคน สามารถเข้าถึงได้ ใช้หลักการมีส่วนร่วม และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

ชุมชนต้นแบบ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งได้แบ่งการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นส่วนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การบริหารจัดการชุมชน

1. ความหมายการบริหารจัดการชุมชน
2. ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชน
3. องค์ประกอบการบริหารจัดการ
4. กระบวนการบริหารจัดการ
5. แนวทางการบริหารจัดการ

ตอนที่ 2 ชุมชนเข้มแข็ง

1. ความหมายชุมชนเข้มแข็ง
2. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
3. องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง
4. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
5. แนวทางของชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 3 การพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ลักษณะสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. ความหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย

ตอนที่ 5 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ความหมายการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 6 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
5. เครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การบริหารและการจัดการชุมชน

ความหมายการบริหารจัดการชุมชน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558: 34) ได้สรุปเกี่ยวกับการการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับคนในชุมชน การให้ความรู้ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง และที่สำคัญอีกประการคือ ชุมชนต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ในทุกขั้นตอน สมาชิกในชุมชนต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรมได้แก่ การร่วมให้ข้อมูลร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม การลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชุมชนร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมและร่วมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและนำสิ่งดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะเกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging)

ในอดีตที่ผ่านมาจะใช้คำว่า “การพัฒนาชุมชน” ตามที่เสนห์ จุ้ยโต (2551: 15) มองว่าการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่ใช้พลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง คนในชุมชนย่อมรู้ปัญหาของชุมชนได้ดีที่สุด การพัฒนาชุมชนเป็นภารกิจหลักขององค์การภาครัฐที่เรียกว่า กรมการ

พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นแกนนำในการพัฒนา ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาชุมชนต้องอยู่บนแนวคิดพื้นฐานและหลักการพัฒนาชุมชน และได้กล่าวไว้ในอดีตที่ผ่านมาว่า “การบริหารจัดการชุมชน” ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ ซึ่งถ้ามองจากความหมายจะเห็นว่าทั้ง 2 นี้ มีความหมายที่เหมือนกัน และ สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ (2546: 35-36) ยังได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การพัฒนา คือ ลำดับขั้นตอนที่เคลื่อนไหว จากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง และอีกสภาพหนึ่งต่อๆ กันไป (a set of action) เมื่อพูดถึงการพัฒนาชุมชน ก็หมายความว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งได้นั้น ก็คือประชาชน หรือสมาชิกในชุมชน ที่ต้องเกิดความตระหนักถึงสภาพของชุมชน เข้าร่วมวิเคราะห์สถานการณ์กำหนดปัญหาและความต้องการ และตัดสินใจปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงสถานการณ์รอบด้านในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้นเชิงสร้างสรรค์ตามความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชน

นอกจากนั้น อมรรรัตน์ ทิพย์เลิศ (2548: 15-16) ได้ผสมผสานแนวคิดเรื่อง นิยามการบริหารจัดการองค์กรกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบชุมชนได้วิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนไว้ได้ 3 ประเด็น คือ

1. การบริหารจัดการชุมชน อาจไม่ใช่เพียงแค่การกระทำที่ก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมโดยคนหมู่มากที่อยู่ร่วมกันเท่านั้น หากแต่ต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ด้วยความสมัครใจและมีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันด้วย เมื่อองค์ประกอบต่างๆ ภายในชุมชนที่ต้องบริหารจัดการนั้นเป็นเรื่องของส่วนรวม และหลายสิ่งก็ล้วนเป็นสาธารณะสมบัติ
2. ในการบริหารจัดการชุมชนนั้น ต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งน่าจะเป็นเป้าหมายร่วมกันของชุมชนเป็นสำคัญ
3. บทบาทภารกิจสำคัญในการบริหารจัดการชุมชน อาจแบ่งได้ 2 ระดับคือ บทบาทหน้าที่ในการคิดและวางแผนเชิงนโยบาย มีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำเป็นผู้กระทำและบทบาทหน้าที่ในเชิงปฏิบัติ หรือ การลงแรงกระทำ ซึ่งสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ร่วมกันกระทำ

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า “การบริหารจัดการชุมชน” หรือในอดีตใช้คำว่า “การพัฒนาชุมชน” หมายถึงกระบวนการที่เกิดอย่างต่อเนื่องโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนแล้วนั้น ชชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543: 187) ยังได้มองว่า การพัฒนาชุมชนเป็นระบบที่มีชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา ดังนั้นชุมชนต้องมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง โดยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ คน ครอบครัว องค์กรชุมชนที่มีความสามารถในการรับรู้ การเรียนรู้ถูกกล่าวคือ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผู้กำหนดและขับเคลื่อนกระบวนการและโครงสร้างการพัฒนาขึ้นมาโดยชุมชน เพื่อสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์ (ม.ป.ท. : 12) ได้ให้ความหมาย “การพัฒนาชุมชน” โดยสรุปได้ ดังนี้การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกกระตือรือร้น ในการพัฒนาความคิด และความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกัน โดยการที่ชุมชนช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผนและร่วมลงมือดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงสภาพและมาตรฐานความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น และสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นโดยอาศัย กำลังความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน นอกจากนี้การพัฒนาชุมชน ยังหมายถึง วิธีการ กระบวนการ อย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ส่งเสริม ประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่ม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ ก้าวหน้า รวมถึงการที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองได้ตามระบบประชาธิปไตย

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการบริหารจัดการชุมชน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการหรือการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ ที่มีกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง ในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย ทรัพยากรบุคคลและ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีคุณภาพ การดำเนินงานที่มุ่งพัฒนาสมาชิกในชุมชน การดำเนินงานที่คำนึงถึง ความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ และดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย เพื่อชุมชนสามารถ ปรับตัว เรียนรู้ พัฒนาความคิด และความสามารถของประชาชน พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง ดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศและระดับโลก นอกจากนี้ยังเป็น กระบวนการที่มุ่งจะชักจูงและส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้สึกกระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือ ดำเนินการปรับปรุงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองด้วยความสมัครใจ และมีความรู้สึกเป็น เจ้าของชุมชน และร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการชุมชน

จากความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” และ “การบริหารจัดการชุมชน” ที่ได้มีนักวิชาการหลาย ท่าน ได้อธิบายความหมายไว้ข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่าทั้ง 2 คำนี้ มีความหมายที่เหมือนกัน ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงขอใช้คำว่า “การบริหารจัดการชุมชน” แทนคำว่า “พัฒนาชุมชน”

ตาราง 1 การสังเคราะห์ความหมายการบริหารจัดการชุมชน

1. การพัฒนาชุมชน ความหมายการพัฒนาชุมชน	1. ณรัชชอร์ ศิริทอง (2558 : 34)	2. ทาติชาย ณ เที่ยงใหม่ (2543: 187)	3. ประเสริฐ วัฒนกุลวงศ์ (ม.ป.ท. : 12)
1. การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน โดยสมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ให้ครบทุกขั้นตอน	✓		
2. การพัฒนาของชุมชน คือ เป็นระบบที่มีชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา ชุมชนมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศและระดับโลก		✓	✓
3. การพัฒนาความคิด และความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยกัน เป็นการสร้างชุมชนให้เจริญ			✓
4. การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งจะชักจูงและส่งเสริมประชาชน ให้มีความรู้สึกกระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการปรับปรุงการทำมาหากินด้วยความสมัครใจและมีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน เป็นกระบวนการปรับปรุงสภาพและมาตรฐานความเป็นอยู่ของชุมชนและสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น		✓	✓

ลักษณะการบริหารจัดการชุมชน

ลักษณะการบริหารจัดการชุมชน ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายและอธิบายถึงลักษณะการบริหารจัดการชุมชนที่สำคัญไว้ดังนี้

จากการที่ ฌรัซซอร์ ศรีทอง (2558: 44) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ จึงทำให้สรุปได้ว่าการบริหารจัดการชุมชนที่ดีต้องมีลักษณะที่สามารถส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำงาน และมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนกำลังประสบอยู่ และเพื่อการพัฒนาต่อไปซึ่งสอดคล้องกับเสนห์ จุ้ยโต (2551: 111-114) ที่ได้กล่าวถึงบริหารจัดการชุมชนว่ามีลักษณะสำคัญ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ การบริหารจัดการต้องมีลักษณะเป็นวิธีการ แนวทางปฏิบัติที่ทำให้การบริหาร จัดบรรลุปเป้าหมาย โดยผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ หรือ ผู้นำชุมชนต้องคำนึงถึงเป้าหมายของชุมชน เป็นสำคัญ โดยการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมโดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม เรียกว่า การบริหารโดยวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Management by Objective) ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดกลยุทธ์วิธีการและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชุมชน ดังนั้นผู้บริหารจัดการ หรือผู้นำชุมชนต้องเป็นนักคิดเชิงระบบอยู่ตลอดเวลาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนประการที่ 2 คือ เป็นทั้งศาสตร์ (science) และศิลปะ (art) ดังนั้นผู้บริหารจัดการชุมชนต้องเรียนรู้ศาสตร์ของการบริหาร มีการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาเล่าเรียน ผูกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหลักของการบริหารจัดการคือ การคิดอย่างเป็นระบบ และนอกจากนั้นผู้นำชุมชนต้องนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ และลักษณะประการสุดท้าย คือ การบริหารจัดการต้องมีลักษณะการบูรณาการ (integration) คือการบริหารจัดการทรัพยากรทุกส่วนด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น ทรัพยากรคน (Man) ทรัพยากรเงิน (Money) ทรัพยากรวิธีการ (Method) ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ (Material) ทรัพยากรเครื่องจักร (Machine) ทรัพยากรเทคโนโลยี (Technology) ทรัพยากรความรู้ (Knowledge) เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีต่างๆ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าลักษณะของการบริหารจัดการชุมชน มีลักษณะการบริหารที่เป็นกลยุทธ์ วิธีการ มีลักษณะแบบบูรณาการ (integration) ทรัพยากรต่างๆของชุมชนด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แท้จริงของชุมชน โดยการส่งเสริมให้ทุกคนได้มีโอกาส ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ และร่วมกันดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และการบริหารจัดการนั้นต้องมีลักษณะที่ก่อให้เกิดคนในชุมชนได้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ตาราง 2 การสังเคราะห์ลักษณะการบริหารจัดการชุมชน

2. การบริหารจัดการชุมชน ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชน	1. ณรัชชอร์ ศิริทอง (2558 : 44)	2. เสนต์ คุ้มโต (2551 : 111-114)
1. การบริหารจัดการชุมชนมีลักษณะในการบริหารที่เป็นกลยุทธ์ วิธีการและแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมายของชุมชน	✓	✓
2. การบริหารจัดการชุมชนมีลักษณะที่เป็นศาสตร์ (science) และศิลปะ (art) นำแนวความคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน มีการคิดอย่างเป็นระบบ		✓
3. การบริหารจัดการชุมชนมีลักษณะการบูรณาการ (integration) หรือการผสมผสานทรัพยากรด้วยกระบวนการ จัดการที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายของชุมชน อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล	✓	✓
4. เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเป็นชุมชน (communityness) ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยการส่งเสริมให้ทุกคนได้มีโอกาส ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วม ตัดสินใจ การทำงาน	✓	✓
5. กระบวนการทำงาน เรียนรู้ร่วมกันของบุคคล องค์กร หน่วยงานหลายๆ ฝ่าย เป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก การรับรู้และจริยธรรมที่ถูกต้องต่อชีวิต ต่อเพื่อนมนุษย์และ ต่อการพัฒนา	✓	✓

องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน

จากการอธิบายข้างต้นที่ได้กล่าวไว้ การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง ซึ่งการบริหารจัดการจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

โกวิทช์ พวงงาม (2553: 126-127) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ของการบริหารจัดการชุมชน คือ 1) สมาชิกที่มีศักยภาพในการพัฒนา หมายความว่า ต้องเชื่อว่าคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีความสามารถและพัฒนาได้ 2) มีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม หมายความว่า การบริหารจัดการชุมชนต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation) เช่น การร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน 3) หลักการพึ่งตนเอง หมายถึง การบริหารจัดการต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือเฉพาะในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้นำชุมชนให้มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง สามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ 4) มีทรัพยากรในชุมชนเพื่อใช้เป็นทุนทางสังคมในชุมชนเป็นหลักในการบริหารจัดการประชาชนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) เกิดความรักความหวงแหนชุมชน นอกจากนี้ ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์ (ม.ป.ท. : 12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการในการพัฒนาชุมชน ให้เจริญก้าวหน้าตามนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สอดคล้องกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) มีจุดมุ่งหมายที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและทัศนคติของประชาชน 2) วัตถุประสงค์หรือความต้องการที่แท้จริงของชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นใหญ่ 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้นำมีหน้าที่ในการส่งเสริมกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักช่วยตนเอง 4) ความร่วมมือ หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล 5) การสนับสนุนจากองค์การภาครัฐและเอกชน หมายถึง องค์การภาครัฐและเอกชนจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เกินศักยภาพของชุมชน 6) ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ในการให้ความรู้แก่ชุมชน 7) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาชุมชนจะต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก และ 8) ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การดำเนินงานต่างๆ ของชุมชนต้องดำเนินตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย

จากการที่นักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนในหลายประเด็นที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปองค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนได้ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกในชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนา และพึ่งตนเองได้
2. ทรัพยากรในชุมชน หรือทุนทางสังคม
3. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
4. องค์การภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
5. หลักการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม
6. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ
7. การบริหารจัดการตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย

ตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน

3. การบริหารจัดการชุมชน องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชน	1. گویش پوڠام (23 : 126-127)	2. ڤرسته ريسو ڤدمن ڤوڠام (م.پ.ت. : 12)
1. ศักยภาพของคนในชุมชนในการพัฒนา และพึ่งตนเองได้	✓	✓
2. มีทรัพยากรในชุมชน หรือทุนทางสังคม	✓	✓
3. มีจุดมุ่งหมายที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชนให้ดีขึ้น		✓
4. มีการดำเนินงานจะตั้งคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นใหญ่	✓	✓
5. มีความร่วมมือของชุมชน	✓	✓
6. ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ		✓
7. มีดำเนินการตามหลักการ และแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย		✓

กระบวนการพัฒนาชุมชน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558: 44) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นกระบวนการเสริมสร้างความ เป็นชุมชน (communityness) ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้นโดยการส่งเสริมให้คน และครอบครัว ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกันได้มีโอกาส ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ การทำงาน

ร่วมกันของคนหลายฝ่ายให้ความสำคัญ ต่อคน องค์กรชุมชน องค์กรชุมชน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองนำไปสู่การพึ่งตนเองได้โดยมีความเชื่อว่าทุกชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง การพัฒนาชนบทอย่างเป็นองค์รวมต้องไม่เร่งรัดการพัฒนาแต่เป็นกระบวนการทำงาน เรียนรู้ร่วมกันของบุคคล องค์กร หน่วยงานหลายๆ ฝ่ายเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก การรับรู้ และจริยธรรมที่ถูกต้องต่อชีวิต ต่อเพื่อนมนุษย์และต่อการพัฒนา

โดยมีผู้อธิบายเกี่ยวกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้ คือ

พิชัย โคมลละ (2557: 17-18) การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการดังนี้

1. การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสัมภาษณ์ สังเกตการสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้คือ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเพราะหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้ว เป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทใคร่และศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

2. การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นการสนทนาและวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชนเป็นการนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่แท้จริง ผลกระทบความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้ประชาชน ได้รู้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาชนเพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3. การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุแนวทางแก้ไขและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถ ของประชาชนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผนและการเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะคือ

4.1 เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

4.2 เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคแล้วนำผลการปฏิบัติงาน ตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ สามารถกระทำได้โดย

5.1 แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่น หรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

5.2 พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา ต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงานตามแบบฟอร์มต่างๆ ของทางราชการ

อรัญ จิตตะเสโน และคณะ (ม.ป.ป. : 29-30) ได้กล่าวเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนานั้น มีกระบวนการหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาหาข้อมูล ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเฉพาะทาง เฉพาะเรื่อง ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลด้านกว้าง ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ เมื่อได้ข้อมูลแล้วต้องวิเคราะห์

2. การอนุรักษ์ คือ การรักษาของดีๆ สิ่งดีๆ เอาไว้ เช่น ความคิดปัญญาดี วัฒนธรรมดีๆ ทรัพยากรที่ดีทั้งที่ธรรมชาติสร้างและมนุษย์สร้าง

3. การปรับตัว เมื่อคิดจะทำอะไรก็ต้องปรับตัว ปรับความคิดและปรับจิตใจด้วยการปรับตัวนั้น เน้นที่คนเป็นหลักทั้งด้านรูปธรรม และนามธรรม

4. การปรับปรุง คือเราอาจจะมีอะไรดี ๆ อยู่บ้างแล้วก็ตามค่อยๆ ปรับปรุงให้ดีขึ้นไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นใหม่เป็นการประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากรไปด้วย

5. การเปลี่ยนแปลงในการทำงานอาจจะมีอะไรบางอย่าง ต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่น การตรงต่อเวลา การรักษาระเบียบในการประชุม เป็นต้น

6. การแข่งขัน ในบางครั้งต้องมีการแข่งขันกันบ้างในฐานะกัลยาณมิตรระหว่างกลุ่มประเภทเดียวกันบ้าง ก็ควรทำเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นและรู้จักรับผิดชอบ

7. การต่อสู้ ซึ่งการต่อสู้มุ่งเน้นที่การต่อสู้กับตัวเอง เอาชนะใจตัวเองเป็นหลัก เช่น ต่อสู้กับความโลภความเห็นแก่ตัว ความขี้เกียจ ความไม่รับผิดชอบ

8. การแก้ไข การทำงานย่อมมีปัญหาบ้าง อุปสรรคบ้าง เราต้องหาทางแก้ไขไปเป็นเรื่อยๆ ทั้งด้านการทำงาน ด้านการเงิน ด้านคน และด้านอื่นๆ

9. การพัฒนา การนำเอาของดีๆ สิ่งดีๆ มาใช้ให้เป็นนั่นเอง สำคัญที่ผลของการพัฒนาจะต้องอยู่กับคนหมู่มาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการของการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้

1. การศึกษาชุมชน หาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง

2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการสนทนาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชน

3. การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้

5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันที่

6. การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานพัฒนาให้หมดสิ้นไป ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน งานที่จะดำเนินต่อไปและโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ตาราง 4 การสังเคราะห์กระบวนการการบริหารจัดการชุมชน

4. การบริหารจัดการชุมชน กระบวนการบริหารจัดการชุมชน	1. พิทย โคมละ (2557: 17-18)	2. อรัญ จิตตะเสนโน และ คณะ (มปป. : 29-30)	3. ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558 : 44)
1. การศึกษาชุมชน หาข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเพื่อทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง	✓	✓	✓
2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชน	✓		✓
3. การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอน ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ	✓		✓
4. การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้	✓		✓
5. การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่พบได้อย่างทัน่วงที	✓		
6. การอนุรักษ์ คือ การรักษาของดีๆ สิ่งดี ๆ เอาไว้ เช่น ความคิดปัญญาดี วัฒนธรรมดี ๆ ทรัพยากรที่ดีทั้งที่ธรรมชาติสร้างและมนุษย์สร้าง		✓	✓
7. การปรับตัว เมื่อคิดจะทำอะไรก็ต้องปรับตัว ปรับความคิดและปรับจิตใจด้วยการปรับตัวนั้น เน้นที่คนเป็นหลักทั้งด้านอุปสรรคและนามธรรม		✓	✓
8. การปรับปรุง นั่นคือเราอาจจะมิอะไรดี ๆ อยู่บ้างแล้วก็ค่อยๆ ปรับปรุงให้ดีขึ้นไม่จำเป็นต้องเริ่มต้นใหม่เป็นการประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากรไปด้วย		✓	✓

ตาราง 4 (ต่อ)

4. การบริหารจัดการชุมชน กระบวนการบริหารจัดการชุมชน	1. พิษย โคมละ (2557: 17-18)	2. อรัญ จิตตะเสโน และ คณะ (มปป. : 29-30)	3. ณรัชชอร์ ศิริทอง (2558 : 44)
9. การเปลี่ยนแปลง ในการทำงานอาจจะมีอะไรบางอย่าง ต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง เช่น การตรงต่อเวลา การรักษาระเบียบใน การประชุม เป็นต้น		✓	
10. การแข่งขัน ในบางครั้งต้องมีการแข่งขันกันบ้างในฐานะ กัลยาณมิตรระหว่างกลุ่มประเภทเดียวกันบ้าง ก็ควรทำให้เกิด แรงกระตุ้นและรู้จักกับผิดชอบ		✓	
11. การต่อสู้ ซึ่งการต่อสู้มุ่งเน้นที่การต่อสู้กับตัวเอง เอกษะใจตัวเองเป็นหลัก เช่น ต่อสู้กับความโลภความเห็นแก่ตัว ความขี้เกียจ ความไม่รับผิดชอบ		✓	
12. การแก้ไข การทำงานย่อมมีปัญหาบ้าง อุปสรรคบ้าง เราต้องหาทางแก้ไขไป เป็นเรื่อยๆ ทั้งด้านการงานการเงิน ด้านคนและด้านอื่นๆ		✓	
13. การพัฒนา การนำเอาของดีๆ สิ่งดีๆ มาใช้ ให้เป็นนั่นเอง สำคัญ ที่ผลของการพัฒนาจะต้องอยู่กับคนหมู่มาก		✓	✓
14. การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเป็นการนำผลจากการประเมินผลมา ใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างกร ดำเนินงานพัฒนาให้หมดสิ้นไปทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน งานที่จะ ดำเนินต่อไปและโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้การ ดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น			✓

แนวทางการบริหารจัดการชุมชน

พิชัย โคมละ (2557: 16) ได้กล่าวว่า จากปรัชญาและแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชน คือ 1) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และ ศักยภาพของประชาชน คือ ต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ โดยต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด ในการคิด การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัว ของเขาเอง โดยมีนักพัฒนาเป็นผู้กระตุ้น แนะนำและส่งเสริม 2) ยึดหลักการพึ่งตนเอง หมายความว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเอง โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุน และช่วยเหลือในสิ่งที่เกินขีดความสามารถหรือเกินศักยภาพของประชาชน 3) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม และ 4) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและ ทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

นอกจากแนวทางการบริหารจัดการที่กล่าวมา 4 หลักข้างต้นแล้วนั้นแล้วโกวิท พวงงาม (2553: 154-157) ยังได้อธิบายหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้อีก 12 ข้อซึ่งมีแนวทางที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. หลักการทำงานในรูปกลุ่ม เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้คิด ตัดสินใจ วางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบกลุ่มเป็นแหล่งฝึกพลังความคิด ความรู้ ความสามารถของชุมชน จึงจำเป็นต้องใช้หลักการทำงานกลุ่มเป็นศูนย์กลางทำให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่

2. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ได้ผู้นำชุมชนอาจมีทั้งที่เป็นทางการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน และได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานราชการอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร มีระเบียบ ข้อบังคับในการทำหน้าที่ มีค่าตอบแทนในการดำรงตำแหน่ง และมีวาระการสิ้นสุดตำแหน่งอย่างชัดเจน และผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้ รับการแต่งตั้งจากทางราชการ แต่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเป็นพิเศษเป็นที่ยอมรับ และได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนในชุมชน เช่น ข้าราชการเกษียณอายุราชการ ปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ การพัฒนาชุมชนต้องค้นหาผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการให้พบ และพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ เจตคติและทักษะในการนำประชาชนในชุมชนให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายในชุมชนได้อย่างราบรื่น สร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนในชุมชน

3. หลักการประสานงาน เนื่องจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน หลักการประสานงานจึงมีความจำเป็นเพื่อใช้ในการประสานงานระหว่างบุคคล ประสานหน่วยงาน ประสานงานเพื่อการจัดการทรัพยากร ประสาน เรื่องงบประมาณ ประสานเพื่อการวางแผนงาน โครงการ รวมถึงการประสานผลประโยชน์ และประสานพื้นที่เพื่อให้งานดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน

4. หลักการจัดการชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนและประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชน ของตนเอง ร่วมกันดำเนินงาน บริหาร จัดการชุมชนมีความสามารถในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลและสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ ที่มีความเปลี่ยนแปลง

5. หลักการบูรณาการ เป็นการบริหารจัดการโดยผสมผสานองค์ประกอบต่างๆให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนา ชุมชนสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเป้าหมายที่มีร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพ

6. หลักการพัฒนาแบบองค์รวม (holistic) การดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนมีความเชื่อมโยงกันและสัมพันธ์กัน

7. หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable) การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้สิ่งแวดล้อม ชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ถาวร ยั่งยืน และไม่ล่มสลายไปได้โดยง่าย

8. หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งหมายถึงวัตถุสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ที่คนในชุมชนใช้ รวมถึงภูมิปัญญาของชุมชน ที่เป็นวิถีคิด วิธีทำในการดำรงชีวิต ซึ่งการพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ร่วมกัน

9. หลักการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากภายนอกชุมชน เพื่อรับความรู้ใหม่ๆ มีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองพัฒนาชุมชนร่วมกัน

10. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างเครือข่าย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ และกำลังคนระหว่างกัน ซึ่งการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ที่ทำได้ทั้งเครือข่ายในชุมชนด้วยตนเองและเครือข่ายภายนอกชุมชน

11. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชน จะเป็นการสร้างกำลังใจ ความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการทำงานพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

12. หลักการสมทบ การพยายามใช้ทุนของชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ และสำหรับส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชนก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนได้ในระยะแรก

เสน่ห์ จุ้ยโต (2551: 17-18) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ หน่วยงานที่ดำเนินการตามหลักการพัฒนาชุมชน ควรยึดหลักเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล
2. ใช้หลักการให้การศึกษากับประชาชน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยการฝึกหัดทำจริง และให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ
3. การดำเนินงานของหน่วยงาน ควรจะมุ่งทำงานกับกลุ่มคน มากกว่าที่จะทำงานกับรายบุคคลรวมทั้งประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะ ไม่ควรจะทำให้สำเร็จภายในหน่วยงานเดียว
4. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นอย่างไรดี
5. การพัฒนาควรจะดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งชุมชน
6. เป้าหมายของการพัฒนาจะต้องแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกในสังคมนั้นจะได้รับ และจะต้องเป็นสิ่งซึ่งสมาชิกและผู้นำในชุมชนนั้นต้องการ
7. การดำเนินงานในขั้นต้น ควรจะมีการนำทัศนคติและสร้างแนวความคิดร่วมโดยวิธีการสาธิตและทดลองให้เห็นจริงจึงเสียก่อนที่จะขยายโครงการออกอย่างกว้างขวาง
8. ชุมชนจะต้องเป็นตัวการที่มีบทบาทในการพัฒนา ต้องใช้หลักการรวมกลุ่มประชาชนให้เกิดพลังกลุ่มที่ถาวร เพื่อเป็นตัวจักรกลในการดำเนินโครงการพัฒนา
9. การพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ไม่ว่าจะป็นวัสดุ อุปกรณ์หรือบุคคล
10. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมนั้นเห็นว่าถูกต้องทุกขั้นตอนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และโครงการต้องสนองตอบความต้องการของประชาชนมากที่สุด

11. ต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้หันมายอมรับสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตต้องค่อยๆ ทำไม่ควรเร่งรัดจนเกินไป และควรจะเริ่มจากสิ่งที่ประชาชนคุ้นเคยอยู่แล้วไปสู่สิ่งใหม่

12. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องทำตัวให้เป็นที่เคารพนับถือของสมาชิกในชุมชน และในขณะเดียวกันต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำตัวของเขาให้เป็นบุคคลที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนา พยายามมอบความรับผิดชอบการดำเนินงานให้ประชาชนมากที่สุด ไม่ควรถือว่าเป็นโครงการของทางราชการ

จากแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังสอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร (2543: 75-76) ได้อธิบายถึงหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนไว้ 4 หลักสามารถสรุปได้ คือ การบริหารจัดการชุมชนต้องดำเนินการบนแนวทางของการมีส่วนร่วม การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน โดยการพัฒนานั้นต้องเกิดความสมดุลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในลักษณะองค์รวม (holistic approach) นอกจากนี้ยังต้องใช้หลักการพึ่งตนเองเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ประชาชนในชุมชนต้องมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติโดยใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรภายในชุมชนให้ได้มากที่สุด เมื่อประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้และปฏิบัติมากก็จะเพิ่มความเชื่อมั่น และความรู้สึกที่จะพึ่งตนเองให้สูงขึ้นบนพื้นฐานของความเสมอภาค การมีอำนาจต่อรองมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) และสุดท้ายหลัก การบริหารจัดการบนแนวทางของวัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนจึงควรสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดำรงของประชาชนในชุมชน และ พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517: 5-20) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมในหลักของสามัคคีธรรม และศักยภาพ ของประชาชน และหลักประชาธิปไตย งานพัฒนาชุมชนต้องให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนทุกคน ด้วยการเปิดโอกาสให้พูดคุยกัน ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตย ที่ถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญ

จากแนวทางการบริหารจัดการชุมชนที่ต้องดำเนินงานโดยยึดหลักที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นสอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน ได้ประยุกต์หลักการดำเนินงานพัฒนาโดยทั่วไปข้างต้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนยึดถือ และนำไปเป็นหลักปฏิบัติเรียกว่าหลัก 4 ป. คือ ประชาชน ประชาธิปไตย ประสานงานและประหยัด

1. ประชาชน (People Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชนและทำให้ประชาชนพัฒนาทัศนคติของประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยการเพิ่มพูนทักษะพิจารณาสภาวการณ์และปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน

2. ประชาธิปไตย (Democracy Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในระดับหมู่บ้านและตำบลสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันริเริ่มกิจกรรมเพื่อปรับปรุงท้องถิ่นด้วยตนเองอาศัยหลักการเข้าถึงประชาชนในการทำงานและร่วมงานกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในรูปกลุ่ม

3. ประสานงาน (Co-ordination Oriented) ในการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องร่วมมือประสานงานกับหน่วยงาน องค์การทั้งของรัฐบาลและเอกชนชักนำบริการของนักวิชาการไปสู่ประชาชน และกระตุ้นให้ประชาชนไปหานักวิชาการเพื่อรับบริการตามความต้องการโดยเหมาะสม พัฒนาการจะเป็นผู้เชื่อมประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน

4. ประหยัด (Economy Oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น ในการจัดทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทุกฝ่าย ร่วมคิดและวางแผนการปฏิบัติงานตามกิจกรรมไว้ล่วงหน้าจึงจะทำให้ประหยัดแรงงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการ คือ

1. ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
2. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
3. ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปพร้อมๆ กับการดำเนินงาน
4. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
5. ต้องแสวงหาและพัฒนาให้เกิดผู้นำในท้องถิ่น
6. ต้องยอมรับให้โอกาสสตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการ
7. รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
8. ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพทุกระดับ
9. สนับสนุนให้องค์กรเอกชน และอาสาสมัครต่างๆ เข้ามีส่วนร่วม
10. ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติ

ด้วย

ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนจากแนวทางหลักการข้างต้นได้ดังนี้

1. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชน เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน

2. ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
3. ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของ ประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน
4. ยึดหลักการประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรทั้งของรัฐบาลและเอกชน ประสานงาน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนประหยัด เกิดประโยชน์อย่าง สูงสุด
5. ยึดหลักความประหยัด หลักการพึ่งตนเองของประชาชนให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเอง เป็นหลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น
6. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน
7. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนา ชุมชน
8. หลักการบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบ ต่างๆ ของ การพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนา และเพื่อให้เกิดการพัฒนา แบบยั่งยืน (sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม
9. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์
10. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ
11. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล

ตาราง 5 การสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการชุมชน

5. การบริหารจัดการชุมชน แนวทางการบริหารจัดการชุมชน	1. กรมการพัฒนาชุมชน	2. พิษณุ โคมลระ (2557 : 16)	3. โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 154-157)	4. องค์การสหประชาชาติ	5. เสม่ห์ ลูโยโต (2551 : 17-18)	6. ปรีชาติ วลัยเสถียร (2532 : 75-76)	7. พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517: 5-20)
1. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการ ชุมชนเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักใน เรื่องงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของ ประชาชนในท้องถิ่นในระดับหมู่บ้านและตำบล สนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่ม เริ่มด้วยการ พูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันคิด ร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบ ร่วมกัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตาราง 5 (ต่อ)

5. การบริหารจัดการชุมชน แนวทางการบริหารจัดการชุมชน	1. กรมการพัฒนาชุมชน	2. พิษย โคมตะ (2557 : 16).	3. โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 154-157)	4. องค์การสหประชาชาติ	5. เสน่ห์ ลูย์โต (2551 : 17-18)	6. ปรีชาดิ วลัยเสถียร (2532 : 75-76)	7. พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517 : 5-20)
ดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนประหยัดและ สมประโยชน์ด้วยความราบรื่น							
4. ยึดหลักความประหยัด หลักการพึ่งตนเองของ ประชาชน ให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็น หลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้าน กำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มาก ที่สุด รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือ ในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น	✓	✓	✓		✓	✓	✓
5. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของ ประชาชน		✓	✓				✓
6. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำ ชุมชนเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน			✓	✓	✓		
7. หลักการบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการ พัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังใน การพัฒนา			✓	✓	✓		

ตาราง 5 (ต่อ)

5. การบริหารจัดการชุมชน แนวทางการบริหารจัดการชุมชน	1. กรมการพัฒนาชุมชน	2. พิชัย โคมละ (2557 : 16)	3. โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 154-157)	4. องค์การสหประชาชาติ	5. เสน่ห์ คุ้มโต (2551 : 17-18)	6. ปาริชาติ วัลย์เสถียร (2532 : 75-76)	7. พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2517 : 5-20)
ถาวรยั่งยืนและไม่ล่มสลายไปได้โดยง่าย							
8. หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ร่วมกัน			✓		✓	✓	
9. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างเครือข่าย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์และกำลังคน			✓	✓	✓		
10. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ			✓				
11. ต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน				✓			
12. กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผนวิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล				✓	✓		

ตอนที่ 2 ชุมชนเข้มแข็ง

การพัฒนาประเทศนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของ “ชุมชน” ว่าเป็นทุนสำคัญในการพัฒนา ประเวศ วะสี ได้แสดงปาฐกถาในเวทีคณะกรรมการปฏิรูปสังคมฯ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2557 ที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พ.อ.ช.) ไว้ว่า “องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดในการปฏิรูปประเทศไทยที่ถือเป็นระเบียบวาระของชาติที่เป็นความตั้งใจครั้งใหญ่ที่สุดของชาติอยู่ที่ “ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง” วิธีการปฏิรูปต้องปฏิรูปความสัมพันธ์จากแนวตั้งมาเป็นแนวราบ จัดให้มีการ “รวมกันคิดรวมกันทำในทุกพื้นที่ชุมชน ในทุกองค์กร และในทุกประเด็น” และในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 นั้นยังได้ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งถือเป็นหลักการของชุมชนเข้มแข็ง

ประเวศ วะสี (2540: 32) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” โดยเน้น “ความเป็นชุมชน” ว่าหมายถึง การที่ คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน นอกจากนั้น ประเวศ วะสี (2557: 19) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนไว้ว่า ชุมชนต้องถือเป็นฐานของประเทศเพราะครอบคลุมทุกตารางนิ้วของแผ่นดิน ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงก็จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคงเหมือน การสร้างพระเจดีย์ ต้องสร้างจากฐาน สร้างจากยอดไม่สำเร็จเพราะจะพังลง เนื่องจากไม่มีฐานรองรับ

ซึ่งคณะ กมธ.ปฏิรูปสังคม 13 ธันวาคม 2557 เวลา 11.30 น. ได้กล่าวว่าองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดในการปฏิรูปประเทศไทยที่ถือเป็นระเบียบวาระของชาติที่เป็นความตั้งใจครั้งใหญ่ที่สุดของชาติอยู่ที่ “ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง” วิธีการปฏิรูปต้องปฏิรูปความสัมพันธ์จากแนวตั้งมาเป็นแนวราบจัดให้มีการ “รวมกันคิดรวมกันทำในทุกพื้นที่ชุมชนในทุกองค์กรและในทุกประเด็น” และจำเป็นต้องปฏิรูปไปที่โครงสร้างอำนาจ โดยคืนอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง ในรูปของชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเองโดยการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษาและประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปสู่สังคมสันติสุข

ความหมาย / แนวคิด หลักการชุมชนเข้มแข็ง

สำหรับความหมายของชุมชนเข้มแข็งนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้อธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558: 15) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นองค์กร เพื่อก่อให้เกิดพลังความคิด

พลังการทำงาน พลังการจัดแจง ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนได้โดยตรง โดยการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน การส่งเสริมให้ประชาชนในระดับรากหญ้า ได้ร่วมมือร่วมใจกันรวมพลัง ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและร่วมมือ กันแก้ปัญหาของตนเอง (Grassroots movement) ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต (2542) ได้กล่าวว่าชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การรวมกลุ่มประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สหกรณ์ ชุมชน ประชาคมเป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556: 269,272) ยังได้สรุปความหมายของชุมชนเข้มแข็งในมิติและมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยมองตั้งแต่การพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนท้องถิ่น ความสามารถในการบริหารจัดการ หรือเป้าหมายความสุขของชุมชนเป็นต้น ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากระบวน การเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเหมาะสม สอดรับกับการดำเนินชีวิตภายใต้ฐานทรัพยากรทุนต่างๆ ที่มีอยู่ และวิถีวัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชนได้สร้างสรรค์และสะสมกันมา ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสมานฉันท์และเป็นฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้เจริญอกงามและแข็งแกร่งสืบไป

ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ และคณะ (2553: 5) ได้กล่าวเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งไว้เช่นเดียวกันว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึงการที่คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรของตนเองเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา การตอบสนองความต้องการ และเพื่อการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้มแข็งโดยมีเป้าหมาย ที่สำคัญคือการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ ปัทมสนธิ (2552: 17) ได้กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิด การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคมด้วย และนภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ (2550: 17-27) ยังได้ระบุว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่คนในชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง คนในชุมชนมีความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต มีวิสัยทัศน์ สามารถคาดการณ์ปัญหา ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และมองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้น คนในชุมชนมีความรักและห่วงใยชุมชน

สอดคล้องกับความหมายของชุมชนเข้มแข็งที่เสรี พงศ์พิศ (2546: 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การที่ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง มีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถบริหารจัดการตัวเอง จัดการทรัพยากร มีความรักท้องถิ่น เคารพในวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายพอกัน และสมดุลกับธรรมชาติ

กรมการปกครอง (2545: 63) ยังได้อธิบายถึงชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี มีอาชีพ และเศรษฐกิจมั่นคง ปลอดภัย โรคต่างๆ สิ่งแวดล้อมดี มีกฎและการปฏิบัติตามกฎ มีความเสียสละ และพึ่งพาอาศัยกัน มีศีลธรรม ประสานงานกับองค์กรภายนอกสม่ำเสมอ มีความอดทนและอดออม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการสื่อสารเชื่อมโยงกัน ในรูปเครือข่าย ซึ่งเป็นเครือข่ายของการร่วมมือช่วยเหลือกัน มีจิตสำนึกของการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ

ประเวศ วะสี (2541: 46) ได้อธิบายไว้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจนและปัญหาอื่นๆ ได้

จากความหมายของชุมชนเข้มแข็งที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายที่สำคัญได้ว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” หมายถึง ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้ มีความสามารถในการบริหารจัดการ แก้ปัญหา รับผิดชอบร่วมกัน การพัฒนาตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยสมาชิก มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ และมีความสามารถสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวเกิดเป็นกลุ่ม เป็นองค์กร สหกรณ์ มีการติดต่อประสานงานทั้งภายในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์ ห่วงแหนชุมชน มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตภายใต้ฐานทรัพยากรทุน และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และภูมิปัญญา พัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดความสมดุล ยังประโยชน์สู่ภายนอกชุมชน

ตาราง 6 การสังเคราะห์ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

	1. ณัฐชิตร์ ศิริทอง (2558 : 15)	2. คณะอนุกรรมการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต (2542)	3. ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 269,272)	4. ทศนีย์ บัณฑิต (2552 : 17)	5. พัทธวัฒน์ เทตาสุวรรณ, นุจรี ใจประนบ, สุภิกา จังหาร (2550 : 5)	6. นภาพรณี ทะวานนท์ และคณะ (2550 : 17-27)	7. เสรี พงศ์พิศ (2546 : 29)	8. ประเวศ วะสี (2541 : 46)	9. กรรมการปกครอง (2545 : 63)
1. สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวเกิด เป็นกลุ่มเป็นองค์กร สหกรณ์	✓	✓	✓	✓	✓		✓		
2. ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้	✓		✓		✓	✓	✓		✓
3. มีการติดต่อประสานงานทั้งภายในชุมชน และองค์กรหน่วยงานภายนอกชุมชน	✓				✓				✓
4. สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร สमानฉันท์ ห่วงแหนชุมชน	✓		✓	✓		✓			✓
5. สมาชิกในชุมชนมีความปลอดภัย มีความ มั่นคงในการดำรงชีวิต	✓		✓			✓			✓
6. ความสามารถในการบริหารจัดการ แก้ปัญหา พัฒนาคอบสนองความ ต้องการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง			✓	✓	✓	✓	✓	✓	
7. มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการ องค์ความรู้ในชุมชน สามารถพัฒนา ศักยภาพของชุมชน			✓	✓	✓			✓	
8. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหารับผิดชอบต่อร่วมกัน	✓		✓		✓				✓

ตาราง 6 (ต่อ)

	1. ณรัทธา ศรีทอง (2558 : 15)	2. คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤต (2542)	3. ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 269,272)	4. ทศนีย์ บัทมสนธิ (2552 : 17)	5. พัชรวัดมน์ เทตาสุวรรณ, นุจรี ใจประเนบ, สุภิกา จังหาร (2550 : 5)	6. นภาพรณี ทะวานนท์ และคณะ (2550 : 17-27)	7. เสรี พงศ์พิศ (2546 : 29)	8. ประเวศ วะสี (2541 : 46)	9. กรรมการปกครอง (2545 : 63)
1. ชุมชนเข้มแข็ง ความหมาย									
9. การดำเนินชีวิตภายใต้ฐานทรัพยากรทุน และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนและ ภูมิปัญญา	✓		✓				✓		
10. พัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดความสมดุล ยังประโยชน์สู่ภายนอก ชุมชน มีความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ		✓	✓	✓			✓		

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

นักวิชาการหลายท่านให้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งไว้หลากหลายที่สำคัญๆ มีดังนี้

ทศนีย์ บัทมสนธิ (2552: 18) ได้ให้ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ 1) ชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี หมายถึง สมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และ / หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่างๆในชุมชน 2) ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น หมายถึง สมาชิกของชุมชนมีความผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 3) ชุมชนพึ่งตนเองได้ หมายถึง สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน 4) ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ หมายถึง ผู้นำที่เกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

โกวิทย์ พวงงาม (2545: 4) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้ 1) เป็นชุมชนที่มีความเป็นปึกแผ่น สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกัน ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) เป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากรในการยังชีพพื้นฐานของครอบครัว และการพึ่งพิงจากภายนอกอยู่ในลักษณะที่ชุมชน มีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรร การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมสูง 3) เป็นชุมชนที่สามารถควบคุม และจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยความรู้ และกลไกภายในชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก 4) เป็นชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ การสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม เป็นต้น

ทวีศักดิ์ นพเกษตร (2542: 20-21) ได้อธิบายลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ 5 ประการ คือ

1. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกประชาสังคม (civic consciousness) การรวมกลุ่ม เพื่อร่วมเรียนรู้ปัญหา ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบกับฝ่ายต่างๆ ให้การยอมรับในความเท่าเทียมกัน
2. มีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางสื่อสารที่มีความหลากหลาย เพื่อให้สมาชิกในชุมชน มีโอกาสสื่อสารพูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน มีการจัดเวทีประชาคม (civic forum) ในรูปแบบต่างๆ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการรวมตัวกันเป็นกลุ่มงานเฉพาะด้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์กลุ่มอาชีพ และกลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น
3. มีกระบวนการเรียนรู้ และการตัดสินใจของสมาชิกในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นในมุมมองที่มีความหลากหลาย ซึ่งชุมชน ที่มีความเข้มแข็งจะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
4. มีผู้นำชุมชนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความใฝ่รู้และมีพลังความคิด พลังการทำงาน มีความพร้อมและมีความสามารถในการนำสมาชิกในชุมชน ทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
5. มีสถาบันชุมชนที่เข้มแข็ง ทำหน้าที่ดูแลประสานงานทั้งแบบที่เป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งสถาบันที่สำคัญในชุมชนได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสถานีนอมา้ย เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน จากการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้นำเสนอคุณลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นว่า ตนและคนในชุมชนสามารถแก้ปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้
 2. สมาชิกชุมชนรักที่จะพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทร รักห่วงใยกัน และพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชนร่วมกัน
 3. สมาชิกในชุมชนเลือกผู้นำชุมชน หรือผู้แทนชุมชนด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
 4. มีการตัดสินใจและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในชุมชน จนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนร่วมผลักดันอย่างแข็งขัน
 5. สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมประเมินสภาพปัญหาของชุมชน ร่วมกำหนดอนาคตของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน
 6. สมาชิกชุมชนเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนจากการเข้าร่วมเวทีชาวบ้าน และการทำงานร่วมกัน
 7. มีแผนชุมชนในการพัฒนาทุกด้าน โดยมุ่งการพึ่งตนเอง และเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชน ทุกคน โดยหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
 8. การพึ่งพาจากภายนอก เป็นเพียงการพึ่งเพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในระยะหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ การพึ่งพาตลอดไป
 9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ ทั้งถิ่น หน่วยงาน และบุคคลต่างๆ ด้วยมิตรภาพ
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541: 14-17) ได้ระบุถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ 4 ประการ คือ
1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) สมาชิกในชุมชนต้องมีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม
 2. เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเอง (community development) ด้วยการบริหารจัดการในกิจกรรมที่มีความสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรต่างๆ ในชุมชน การลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผล
 3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (spirituality) กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณ มีความจงรักภักดีห่วงแหน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน
 4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (peaceful) กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนมีความสงบสุขร่มเย็น มีคุณภาพและคุณธรรม

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540: 8-10) ได้ระบุถึงลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นที่คาดหวังและต้องการ มีลักษณะสำคัญ คือ

1. ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น แน่นแฟ้น สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหาของชุมชน มีอุดมการณ์ ค่านิยมร่วมกัน สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และมีความผูกพันกับชุมชน

2. ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร เพื่อยังชีพของตนเอง หากมีการพึ่งพาทายนอกชุมชนต้องมีอำนาจในการจัดการ เลือกรสรร และตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างอิสระ

3. ชุมชนสามารถควบคุม และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และองค์กรทางสังคมในชุมชน เป็นกลไกในการแก้ปัญหา

4. ชุมชนต้องสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และการสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ

ดังนั้นจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีต่างๆที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ สมาชิกชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาและถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การดำเนินงานของชุมชนปราศจากการควบคุมจากหน่วยงานภายนอก มีแผนชุมชนในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนา รวมถึงการประเมินผล การดำเนินงานหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน สมาชิกชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง พึ่งตนเองมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน สมาชิกให้การยอมรับในความเท่าเทียม ผู้นำชุมชนมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ที่มี ความหลากหลายสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน และสมาชิกในชุมชนมีความหวังใยื่ออาหารรักสามัคคีและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

ตาราง 7 การสังเคราะห์ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

2. ชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	1. ทวีศักดิ์ นพเกสร (2542 : 20-21)	2. คณะอนุกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน	3. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17)	4. คูทัย ดุลยเกษม และอรศิริ งามวิทย์พงษ์ (2540 : 8-10)	5. ทัศนีย์ ปัทมสนธิ	6. โกวิทย์ พวงงาม (2545 : 4)
1. สมาชิกชุมชนมีการรวมกลุ่ม	✓	✓		✓	✓	✓
2. สมาชิกให้การยอมรับในความเท่าเทียม	✓					
3. สมาชิกมีการติดต่อสื่อสารกัน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. มีกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่มีความ หลากหลาย เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถพัฒนาและถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง	✓		✓	✓	✓	✓
5. มีผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือก ทั้งผู้นำอย่าง เป็นทางการและไม่เป็นทางการผู้นำชุมชนที่มี ภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถ ในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ	✓	✓			✓	
6. กิจกรรมในชุมชนมีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของชุมชน	✓					
7. มีสถาบันชุมชนที่เข้มแข็งทำหน้าที่ของตนเอง สมบูรณ์ครบถ้วน สามารถจัดการปัญหา ได้ด้วยตัวเอง	✓			✓		✓

ตาราง 7 (ต่อ)

2. ชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	1. ทวีศักดิ์ นพเกสร (2542 : 20-21)	2. คณะอนุกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน	3. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17)	4. อุทัย ดุลยเกษม และอรศิริ งามวิทย์พงษ์ (2540 : 8-10)	5. ทศนีย์ ปัทมสนธิ	6. โกวิทย์ พวงงาม (2545 : 4)
8. สมาชิกชุมชนมีความสามารถแก้ปัญหาและ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ร่วม กำหนดอนาคตของชุมชนดำเนินงานติดตามและ ประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน		✓	✓		✓	✓
9. สมาชิกชุมชนสามารถพึ่งตนเองพร้อมที่จะจัดการ กับปัญหาของตนเองและชุมชนร่วมกัน		✓	✓	✓	✓	✓
10. มีความเอื้ออาทร รักห่วงใยกัน สมาชิก ในชุมชน มีความสงบสุขร่มเย็นมีความรู้สึก เป็นเจ้าของชุมชน		✓	✓	✓	✓	✓
11. มีแผนชุมชนในการพัฒนาทุกด้านหวังผล การพัฒนาที่ยั่งยืน		✓				
12. มีเครือข่ายความร่วมมือ กับหน่วยงาน องค์กรภายนอกเพื่อการพึ่งพาซึ่งกันและกัน		✓		✓		✓
13. มีการจัดการตนเอง (community development) ด้วยการบริหารจัดการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการของ องค์กรต่างๆในชุมชน การลงมือปฏิบัติ ตามแผนงานและมีการประเมินผล			✓	✓		

ตาราง 7 (ต่อ)

2. ชุมชนเข้มแข็ง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	1. ทวีศักดิ์ นพเกสร (2542 : 20-21)	2. คณะอนุกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน	3. สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17)	4. คู่มือ คู่มือเกษม และอรศิริ งามวิทยพงษ์ (2540 : 8-10)	5. ทัศนีย์ ปัทมสนธิ	6. โกวิท พวงงาม (2545 : 4)
14. ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน					✓	

องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ United Nations in Thailand (UNDP) (1998: 5 อ้างอิงจาก ณรัชชอร์ ศรีทอง. 2558: 142) ได้ระบุองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ 6 ข้อ ได้แก่

1. ความสามารถในการตีความ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมหรือระบบทั้งหมด
2. ความสามารถในการระบุความต้องการ และประเด็นปัญหาของการพัฒนา
3. ความสามารถในการกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาชุมชน
4. ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และใช้ทรัพยากรการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ความสามารถในการกำกับติดตามการดำเนินงาน การเรียนรู้ หรือปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนา
6. ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และทักษะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

โดยสรุปแล้วนั้นชุมชนที่เข้มแข็งนั้นต้องประกอบไปด้วย

3.1 สมาชิกของชุมชน มีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1.1 มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รักษาเอื้ออาทรต่อกันและกันและมีความรักท้องถิ่น รักชุมชนมีความสุข

- 3.1.2 มีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่หลากหลายหลายของสมาชิกในชุมชน
 - 3.1.3 มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง
 - 3.1.4 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้
 - 3.1.5 สมาชิกในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ที่มั่นคง
 - 3.2 ผู้นำ ต้องมีการเสริมสร้างผู้นำที่มีความหลากหลาย และมีคุณภาพ
 - 3.3 ด้านการบริหารจัดการ มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ประชาชน ได้ร่วมมือร่วมใจ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาของตนเอง มีเป้าหมายร่วมกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีอิสระในการร่วมคิด และร่วมรับผิดชอบ มีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน
 - 3.4 มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่องหลากหลาย
 - 3.5 มีการบริหารใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
 - 3.6 มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล
 - 3.7 มีสถานภาพและศักยภาพเป็นที่ยอมรับจากภายนอก
- นอกจากนี้ตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชน 10 ปี พ.ศ. 2557–2566 ได้กล่าวไว้ว่าชุมชนเข้มแข็งจะต้องประกอบด้วย คน หมายถึง คุณลักษณะของครัวเรือนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้
- 1) สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกรักชุมชน มีคุณธรรมจริยธรรม มีองค์ความรู้สำหรับการดำรงชีวิต ความชำนาญเฉพาะด้าน สามารถอยู่ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงและใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพได้
 - 2) มีการสร้างผู้นำที่เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง
 - 3) สมาชิกในชุมชนมีรายได้ที่มั่นคงจากการประกอบอาชีพในชุมชน มีอาชีพหลักและอาชีพรอง ที่มั่นคง มีการรวมกลุ่มอาชีพ
 - 4) สมาชิกในชุมชนมีวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักประหยัด
 - 5) สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต

สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตกระทรวงศึกษาธิการ (2551: 1; และโกวิท พวงงาม. 2553: 219-220) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ 9 ประการ ได้แก่

1. มีบุคคลที่หลากหลายมารวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้
2. มีเป้าหมายร่วมกัน และยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ของสมาชิกชุมชน
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเองมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรักและห่วงหาเหวนชุนชน
4. สมาชิกชุมชนมีอิสระในการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติงานและการประเมินผลงานที่เกิดขึ้น
5. มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและอย่างมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ วัสดุ อุปกรณ์ กำลังคนต่อกันและมีการสื่อสารในหลายรูปแบบ
7. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการบริหารจัดการกลุ่มในชุมชนอย่างหลากหลาย
9. มีการสร้างผู้นำชุมชนที่มีความหลากหลาย

นภาพรณ์ หะวานนท์และคณะ (2550: 32-33) กล่าวว่า ความเป็นชุมชนเข้มแข็งเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนได้มีการติดต่อสื่อสารกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันมีความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นองค์กร เนื่องจากกลุ่มและองค์กรประชาชนก่อให้เกิดพลังความคิด พลังการทำงาน พลังการจัดแจงซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนได้โดยตรง โดยการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนการส่งเสริมให้ประชาชนในระดับ รากหญ้า ได้ร่วมมือร่วมใจกันรวมพลังในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและร่วมมือกันแก้ปัญหามาตรฐานของตนเอง (grassroots movement) ด้วยตนเอง และจากการสัมมนาวิชาการประจำปี 2549 เรื่อง สู่หนึ่งทศวรรษหลังวิกฤติเศรษฐกิจ : ได้เรียนรู้และปรับปรุงอะไรบ้าง (2549: 5) ได้พูดถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นมาจากการฟื้นฟูทุนทางสังคม ภูมิปัญญาที่เป็นคุณค่าเดิมของสังคมไทยมาปรับใช้ มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอยู่อย่างกว้างขวาง และคณะอนุกรรมการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติได้กำหนดองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า

1. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
2. มีความหมายร่วมกันและยึดเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกันและกันและมีความรักท้องถิ่นรักชุมชน
4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ

5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

นอกจากองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้กำหนดถึงองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังต่อไปนี้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างถึงใน วันนี นนทศิริ. 2544: 15) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ กลุ่มหรือชุมชน ปัญหาและผู้นำ โดยมีกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งคือ การถ่ายทอดผ่านกิจกรรม การเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งความสำคัญอยู่ที่การมีกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543: 62-65) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของการรวมเอาประสบการณ์และแนวคิดต่างๆ มาเพื่อใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมฐานรากทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน และอุดมการณ์ร่วม จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน ส่วนวิสัยทัศน์ร่วม จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดสำนึกและร่วมในกิจกรรมการพัฒนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชนและเกิดอำนาจของชุมชน

2. การเกิดองค์กรและการบริหารจัดการ ความเข้มแข็งของชุมชนส่วนหนึ่งสะท้อนภาพความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน กล่าวคือ การจัดองค์กรที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและความร่วมมือ มีการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีและมีกระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ เกิดการมีส่วนร่วมจากชุมชนหรือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. การมีกิจกรรมต่อเนื่อง เป็นการขยายกิจกรรมและเครือข่ายสมาชิก การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือริเริ่มกิจกรรมโครงการใหม่ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์แก่คนรุ่นถัดไปเพื่อรับช่วงต่อ

4. ทุน เป็นทุนในเชิงกายภาพ คือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีศักยภาพและสำนึกความรับผิดชอบเพื่อส่วนรวม อีกทั้งทุนที่เป็นเงินสด วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ ทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นประสบการณ์ การเรียนรู้สู่วิถีการปฏิบัติและร้อยรัดผู้คนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. เครือข่ายความร่วมมือ มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กร เกิดความร่วมมือเพื่อการพัฒนากิจกรรมสาธารณะร่วมกันและมีอำนาจต่อรอง มีการติดต่อสื่อสารสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นสาธารณะแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคโนโลยี

6. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น อำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐและทุน การควบคุมกลไกตลาด กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิ ของประชาชนในชุมชน มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

7. การยอมรับจากสังคมภายนอกชุมชน มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับจากองค์กร ภายนอกชุมชนเชื่อมั่นในขีดความสามารถและศักยภาพของตนเอง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนอื่น

จากองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) มีสมาชิกที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้
- 2) มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล
- 3) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
- 4) มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- 5) มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตั้งแต่การร่วมวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ วิธีการแก้ปัญหา จนถึงการร่วมลงมือปฏิบัติงาน และร่วมรับผลประโยชน์
- 6) มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- 7) มีการเสริมสร้างผู้นำที่มีความหลากหลาย และมีคุณภาพ
- 8) มีการประสานงานติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- 9) มีการร่วมทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่องหลากหลาย
- 10) สมาชิกในชุมชนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่หลากหลายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ตาราง 8 การสังเคราะห์องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง

3. ชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง	1. นภาภรณ์ ะวานนท์ (2550 : 32-33)	2. สัมมนาวิชาการประจำปี 2549	3. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างถึงใน วันนี้ นนทศิริ. 2544 : 15)	4. ธีระพงษ์ แก้วทางษ์ (2543 : 62-65)	5. กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1) และ ไกรวิทย์ พวงงาม (2553 : 219-220)	6. แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ชุมชน 10 ปี พ.ศ. 2557 – 2566	7. UNDP (1998 : 5 อ้างถึงใน ณรัชต์อร ศรีทอง. 2558 : 142)
1. สมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร	✓		✓	✓			✓
2. สมาชิกของชุมชนมีสัมพันธ์ภาพที่ดี ต่อกัน มีความสุข	✓			✓		✓	✓
3. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของ ชุมชนอย่างต่อเนื่องหลากหลาย ร่วมกันมีความสามัคคีช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน	✓	✓	✓		✓		✓
4. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกัน เป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการ หรือไม่ก็ตาม	✓	✓	✓	✓	✓		✓
5. มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพทั้งทรัพยากร ทางธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล	✓		✓	✓	✓		✓
6. การส่งเสริมให้ประชาชนได้ร่วมมือ ร่วมใจ ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหา ของตนเอง มีเป้าหมายร่วมกันด้วย ประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีอิสระในการ ร่วมคิดและร่วม	✓	✓	✓	✓	✓		✓

ตาราง 8 (ต่อ)

<p>3. ชุมชนเข้มแข็ง</p> <p>องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง</p>	1. นวัตกรรม ระยะเวลา (2550 : 32-33)	2. สัมมนาวิชาการประจำปี 2549	3. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างถึงใน วันนี้ นนทศิริ. 2544 : 15)	4. ธีระพงษ์ แก้วหาหงษ์ (2543 : 62-65)	5. กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1) และ โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 219-220)	6. แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ชุมชน 10 ปี พ.ศ. 2557 – 2566	7. UNDP (1998 : 5 อ้างถึงใน ณรัชต์อ ศรีทอง. 2558 : 142)
รับผิดชอบ							
7. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษา เชื้ออาหารต่อกันและกันและมีความ รักท้องถิ่นรักชุมชน		✓			✓	✓	✓
8. มีการบริหารใช้ทรัพยากรในชุมชน อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ		✓	✓	✓	✓		✓
9. มีการเสริมสร้างผู้นำที่มีความ หลากหลาย ละมีคุณภาพ		✓	✓		✓	✓	✓
10. มีการกระจายผลประโยชน์ อย่างเป็นธรรม		✓	✓	✓			
11. มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ สามารถพัฒนา ศักยภาพ ของตนเองได้		✓	✓		✓	✓	✓
12. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมฐานราก ทางวัฒนธรรม				✓			✓
13. มีกระบวนการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ				✓	✓		✓
14. มีสถานภาพและศักยภาพ เป็นที่ ยอมรับจากภายนอก				✓			✓

ตาราง 8 (ต่อ)

3. ชุมชนเข้มแข็ง องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง	1. ภาวการณ์ ระยะเวลา (2550 : 32-33)	2. สัมมนาวิชาการประจำปี 2549	3. เจมส์ค็อก บินทอง (อ้างถึงใน วันนี้ นนทศิริ. 2544 : 15)	4. ธีระพงษ์ แก้วหาหงษ์ (2543 : 62-65)	5. กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1) และ โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 219-220)	6. แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา ชุมชน 10 ปี พ.ศ. 2557 – 2566	7. UNDP (1998 : 5 อ้างถึงใน ณรัชชิตอร ศิริทอง. 2558 : 142)
15. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคง						✓	✓

กระบวนการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นได้มีนักวิชาการที่ได้นำเสนอและอธิบายในแนวทางที่สอดคล้องกัน คือ

โกวิทย์ พวงงาม (2553: 225-226) ที่ได้เสนอขั้นตอนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสำนึก มีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาวิสัยทัศน์ การถ่ายทอดความรู้ โดยเน้นที่ผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำ ของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้นำชุมชนควรมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล สามารถนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
2. เป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้ มีความคิดรอบด้านและบูรณาการไปสู่การปฏิบัติได้
3. เป็นผู้มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ที่ดี
4. เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการและการประสานงานกับผู้อื่น
5. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

6. เป็นผู้มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวให้ผู้อื่นทำงานได้ และมีความสามารถในการนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา และในการพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลาย
7. เป็นผู้มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรมและรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
8. เป็นผู้มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมตนเองได้ดีและยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม
9. เป็นผู้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน
10. เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น เชื้อมั่นและยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรม โดยเน้นกระบวนการดังนี้

1. กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน โดยให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา
2. การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมโดยการพบปะพูดคุยการรวมกลุ่มสนใจและการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนในกรณีที่เป็นปัญหาและกรณี ที่มีความสนใจร่วมกันของประชาชนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลังมีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวราบ เรียนรู้ สรุปรบเรียนร่วมกัน และพัฒนาไปเป็นเครือข่ายความร่วมมือ

ซึ่งสอดคล้องกับ ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ได้กล่าวว่าในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจะต้องกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน เช่นกัน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคล ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการ การจัดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ร่วมกันคิดร่วมทำและรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีบุคลากรภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชน และการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม การกำหนดและวางกรอบประเด็นปัญหาในชุมชนเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงไปกับการพัฒนาทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมของชุมชน “กิจกรรมสาธารณะของชุมชน” เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลายกรณี เช่น กรณีปัญหา กรณีความสนใจ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือเกิดจากความ

สนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน ทำให้การรวมพลัง มีการสนทนาอย่างพินิจ พิเคราะห์ วิเคราะห์กิจกรรม อย่างสร้างสรรค์หลากหลาย มีการจัดการร่วมกัน เรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน

จากการสังเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 : การเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

1.1 การถ่ายทอดความรู้ โดยมีบุคลากรภาครัฐให้การสนับสนุน

1.2 เน้นการให้ความรู้ หรือพัฒนาที่ผู้มาเป็นอันดับแรก

2. ขั้นตอนที่ 2 : การกำหนดประเด็นปัญหา

2.1 ศึกษา วิเคราะห์ชุมชน เพื่อแสวงหาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ

2.2 กำหนดประเด็นปัญหา

2.3 แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรม

2.4 กำหนดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา

3. ขั้นตอนที่ 3 : ดำเนินกิจกรรมของชุมชน

3.1 ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

3.2 เรียนรู้ และร่วมสรุปบทเรียนร่วมกัน

3.3 พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ตาราง 9 การสังเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

4. ชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	1. ไร้พั้งค์ แก้วพั้งค์ (2543)	2. ไทวิทท์ พวงงาม (2553 : 225-226)
1. ขั้นตอนที่ 1 : การเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล - โดยการถ่ายทอด และความรู้ - มีบุคลากรภาครัฐให้การสนับสนุน - เน้นการให้ความรู้ หรือพัฒนาที่ผู้นำเป็นสำคัญ	✓ ✓ ✓ -	✓ ✓ - ✓
2. ขั้นตอนที่ 2 : การกำหนดประเด็นปัญหา - กำหนดประเด็นปัญหา - ศึกษา วิเคราะห์ชุมชน - กำหนดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา - แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรม	✓ ✓ - ✓ -	✓ - ✓ ✓ ✓
3. ขั้นตอนที่ 3 : ดำเนินกิจกรรมของชุมชน - ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน - เรียนรู้ และร่วมสรุปบทเรียนร่วมกัน - พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ	✓ ✓ ✓ -	✓ ✓ ✓ ✓

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น จำเป็นต้องมีแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนนั้นสามารถสร้างความเข้มแข็งได้ ซึ่งแนวทางสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้คือการเสริมสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งดำรงศักดิ์ แก้วพั้ง (2556: 294) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น จำเป็นต้องอาศัยจากทุกภาคส่วนโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐและภาคเอกชนเป็น

เพียงผู้สนับสนุน หรือหนุนเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ ดังนั้นชุมชนจึงต้องได้รับการส่งเสริมในเรื่องต่างๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนในและมีความสามารถติดต่อประสานงานจากบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ และเอกชนชุมชนเข้ามาสนับสนุน เช่นการให้คำแนะนำและอบรม ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง

2. ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาชุมชน และสมาชิกในชุมชนมีการตั้งองค์กรทำงานร่วมกัน โดยผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง เสียสละ ทุ่เมเท เอาจริงเอาจัง และมีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง ผู้นำต้องได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชน และควรมีการรวมตัวกันของกลุ่มผู้นำในด้านต่างๆ ทุกระดับ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมกันพัฒนาสังคมในภาพรวม

3. ชุมชนเปลี่ยนจากผู้รับความช่วยเหลือเป็นผู้มีส่วนในการช่วยเหลือ สมาชิกชุมชนต้องช่วยกันพัฒนาและสอดส่องดูแลทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามาคุกคามชุมชน และร่วมแรงร่วมใจต่อสู้กับภัยเหล่านั้น โดยไม่พึ่งพาหน่วยงานหรือองค์กรในองค์กรหนึ่งเพียงอย่างเดียว

4. คนในชุมชนเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อชุมชน เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยยินดีเสียสละทั้งแรงกายแรงใจและทรัพย์สินของ เพื่อให้เกิดสิ่ง ที่ดีขึ้นแก่ผู้อื่นและชุมชน จึงเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อชุมชนขึ้นมา ยังผลให้สมาชิกรวมตัวกันอย่างแข็งแรงแ้งเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

สอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างถึงใน ทัศนีย์ ปัทมสนธิ (2552: 21) กล่าวว่า ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิถีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการ เป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

2. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และ ร่วมเรียนรู้” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน ได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

และ วณี ปิ่นประทีป (2548) ที่ได้กล่าวว่า ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในกระแสปัจจุบัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อชุมชนต่อสังคมซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ทำให้ชุมชนอ่อนแอ สังคมเกิดวิกฤติในด้านต่างๆ ดังนั้นในการพัฒนาหรือการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งนั้น จึงมองวิสัยทัศน์ใหม่ในการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ของชุมชน สอดคล้องกับ พิทยา ว่องกุล (2542: 139-140) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการต่างๆของชุมชนไว้ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ชุมชน โดยผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลาง เพื่อสร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวมไปถึงการวางแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของสมาชิก คุณลักษณะนี้ เป็นจุดแข็งที่ชุมชนใช้สร้างความเป็นเอกภาพและศักยภาพของตน สามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

2. กระบวนการสร้างทุนชุมชนหรือทุนสังคม ที่มาจากบุคลากร ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม ชุมชน สถาบัน สาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นต้น โดยสร้างทุนเหล่านี้ให้หลากหลายรูปแบบ 3. กระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนา ได้แก่ แสวงหาความร่วมมือจากนักวิชาการ สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานนอกชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนหรือสถาบันในชุมชนทำงานวิจัยเอง เพื่อนำผลที่ได้มาวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

4. กระบวนการสร้างความหลากหลายจากปัจจัยที่เป็นคุณต่อการพัฒนา เป็นการเปิดรับเอาความรู้และความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน โดยการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะเรียนรู้ระหว่างกัน โดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและวางแผนพัฒนาตนเอง สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาแบบภาคีต่างๆ ที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ มีศักยภาพและมีการประสานการวางแผนหรือการทำงานในทุกระดับ

5. กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน เป็นการต่อยอดความรู้ในการพัฒนาตนเองและเครือข่าย อยู่ตลอดเวลา นำไปสู่การยกระดับทุนที่เกิดจากการร่วมทุนระหว่างองค์กรด้านการพัฒนา

นอกจากนั้นในแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 ยังได้กล่าวถึงแนวทางหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ไว้ คือ 1) การเตรียมความพร้อมของชุมชน 2) การเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน 3) การสนับสนุนธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนตามความพร้อม ความถนัด

และความสมัครใจในแต่ละองค์กรธุรกิจ 4) การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน 5) การเพิ่มบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และ 6) สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนในชนบท

จากแนวทางการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งที่ได้มีนักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ได้เสนอแนะไว้ข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วน โดยชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนในสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน และหนุนเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ในที่สุด
2. สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มทำงานร่วมกัน โดยการกระตุ้นจากผู้นำชุมชน และสร้างกระบวนการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันโดยการพึ่งพาสันับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ผู้นำเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมพัฒนาชุมชนโดยได้รับการส่งเสริมฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชน เป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมพัฒนาชุมชน
4. ชุมชนมีศักยภาพในการเป็นผู้ช่วยเหลือให้การสนับสนุนชุมชนอื่นๆ
5. มีการดำเนินกิจกรรมหลักเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
6. สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการร่วมคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
7. ชุมชนได้รับการสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้
8. การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวม โดยใช้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นหลักในการวางแผนพัฒนาชุมชน
9. ใช้ทรัพยากรในชุมชน ทุนชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายและคุ้มค่ามากที่สุด
10. มีการประสานงาน จากภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ โดยการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชน

ตาราง 10 การสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

5. ชุมชนเข้มแข็ง แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง	1. ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 294)	2. คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	3. พิทยา ว่องกุล (2542 : 139-140)	4. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8
1. ในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วน โดยชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนหรือหนุนเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้	✓	✓	✓	✓
2. การกระตุ้นและสร้างกระบวนการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตน	✓	✓		
3. ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชน	✓			
4. ผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาชุมชน			✓	
5. คนในชุมชนมีการตั้งองค์กรทำงานกันเอง	✓		✓	
6. ชุมชนเปลี่ยนจากผู้รอรับความช่วยเหลือเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือ	✓			
7. คนในชุมชนเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อชุมชน เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	✓			✓
8. มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่		✓	✓	
9. สร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน		✓	✓	

ตาราง 10 (ต่อ)

5. ชุมชนเข้มแข็ง แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง	1. ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 294)	2. คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	3. พิทยา ว่องกุล (2542 : 139-140)	4. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8
10. พัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน		✓	✓	✓
11. เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้		✓		✓
12. การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน		✓		✓
13. ต้องสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน		✓		
14. สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวม			✓	
15. ใช้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลางในการวางแผนพัฒนาชุมชน			✓	
16. สร้างทุนเช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญาให้หลากหลายรูปแบบและมากขึ้น			✓	
17. การสนับสนุนแหล่งเงินทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน				✓
18. สนับสนุนธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชน				✓

ตอนที่ 3 การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความหมายของ คำว่า “พัฒนา” ดังนี้

“คำว่า พัฒนา คืออย่างไร ก่อนอื่นเราต้องทราบ ว่า มุ่งให้เกิดความเจริญมั่นคงก้าวหน้า มุ่งให้ทุกคน มีความสุขสบาย ดังนั้นทุกคนจึงมุ่งที่จะพัฒนา”

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 อธิบายความหมายของการพัฒนาว่า “การพัฒนา หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรือง”

ซึ่งในการพัฒนาประเทศชาตินั้นเราจำเป็นต้องพัฒนาจากส่วนเล็กๆ ก่อนนั่นคือ การพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่พัฒนากร ในโอกาสเสด็จไปทรงกระทำพิธีเปิดเขื่อนและการพลังงานไฟฟ้าแม่น้ำพุง จ. สกลนคร เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2508

“..ชอบใจมาก ที่ต้องเหน็ดเหนื่อยทำงานในหมู่บ้านชนบท และต้องประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ขอให้ช่วยกันพัฒนาคนให้มีความฉลาด สามารถช่วยตนเองได้...ในการแนะนำส่งเสริมอาชีพ หรือให้คำแนะนำเรื่องต่างๆ ต้องทำให้บ่อยๆ ไม่ใช่พูดหรือทำหนเดียว... ความมั่นคงของประชาชนในชนบทเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างชาติ และป้องกันประเทศเป็น อย่างดี...” (พิสันต์ ประทานชวโน. 2553) ซึ่งการพัฒนาที่เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้แก่ การพัฒนาที่ยั่งยืน

ไกรยส ภัทราวาส (2559: 2) ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมประชุมสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ (UN General Assembly) ของผู้นำประเทศกว่า 198 ชาติ เพื่อรับรอง “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ (The Global Goals for Sustainable Development)”

ซึ่งทิพย์สุดา พุดมจร (2556: 17) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการบูรณาการหรือผสมผสานการอนุรักษ์ การสร้างคุณภาพ และความรู้สู่การพัฒนาไปในทิศทางหรือเป้าหมายเดียวกัน ด้วยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ให้สถาบันทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงค่านิยมการพัฒนาที่เน้นให้เกิดดุลยภาพมากกว่าปริมาณ และสร้างสมดุลการทำหน้าที่ของทุกสถาบันสังคมมากกว่าการผูกขาดของสถาบันเดียว นอกจากนั้นมิ่งขวัญ คงเจริญ (2553:18) ที่ได้สรุปไว้เช่นกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสร้างสมดุลของการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมอย่างสมดุลบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วม

ของประชาชนทุกกลุ่ม ความเอื้ออาทร สร้างความ เสมอภาค ความยุติธรรมในการจัดการของชุมชน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม

วิวัฒน์ชัย อัครถาวร (2551: 3) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ว่าหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและของสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น (สถาบันทาง เศรษฐกิจ, การเมือง, การศึกษา, สื่อมวลชน ฯลฯ) ในหลายมิติตลอดจนทัศนคติ ค่านิยมและระบบ คุณค่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดภัยจากระบบผูกขาดทาง เศรษฐกิจและผูกขาดอำนาจทางการเมือง เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจนั้น ให้สามารถเพิ่มผลผลิต อย่างมีคุณภาพระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการ พัฒนาอย่างเป็นธรรมสร้างความเสมอภาคทางโอกาส ขจัดความยากจน นอกจากนี้ ปกรณ์เทพ พจี (2549 : 16-17) ยังได้กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ ขบวนการสร้างความเที่ยงธรรมความมีประสิทธิภาพ และโครงสร้างที่มีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านต่างๆ ให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรอบ

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2538 : 71-72) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนา ที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบันโดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็น ที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลัง ทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุด จะยั่งยืน ต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับคนรุ่นหลัง พอกับชน รุ่นปัจจุบันที่ได้รับมา และเป็นการพัฒนา ที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก และเป็นการ พัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว สมพร เทพสิทธิ์า (2536 : 59-60) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ

1. การพัฒนาที่สมดุลใน 3 เรื่อง คือ เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีการกระจาย รายได้ที่เป็นธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมในปัจจุบันและไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ดีกว่าในอนาคต
3. เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือน ต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป
4. การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องเริ่มจากตนเองโดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในสังคมโดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของปัญหา สิ่งแวดล้อม การรักษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดปัญญาความรอบรู้ รู้ว่า สิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำมีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

สอดคล้องกับนิยามของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development : WCEO) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง “Sustainable development is development which meets the needs of current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs : World Commission on Environment and Development” การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการ ของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องลดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเอง สอดคล้องกับ Brundtland (อ้างอิงจากชวลี อมาตกุล. 2540 : 17) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยมิได้ลดสมรรถนะของอนุชนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเอง

จากการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ว่าหมายถึง กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ แบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุกกลุ่มเพื่อตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้อง ลดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เสมอภาค และยุติธรรม

ตาราง 11 การสังเคราะห์ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การพัฒนาที่ยั่งยืน ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา	2. Brundtland (อ้างถึงในชวลี อมาตกุล, 2540 : 17)	3. สมพร เทพสิทธิ์ (2536 :59-60)	4. ทิพย์สุดา พุฒจร (2556 : 17)	5. มิ่งขวัญ คงเจริญ (2553 : 18)	6. เกื้อ วงศ์บุญสิน (2538 : 71-72)	7. ปกรณ์เทพ พิลี (2549 : 16-17)	8. วิวัฒน์ชัย อัตถากร (2551 : 3)
1. การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปต้องลดความต้องการของตัวเองลง	✓	✓	✓			✓		

ตาราง 11 (ต่อ)

1. การพัฒนาที่ยั่งยืน ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา	2. Brundtland (เข้าถึงใน ชาติ อเมริกา, 2540 : 17)	3. สมพร เทพสิทธิ์ (2536 :59-60)	4. ทิพย์สุดา พุฒเจร (2556 : 17)	5. มิ่งขวัญ คงเจริญ (2553 : 18)	6. เกื้อ วงศ์บุญสิน (2538 : 71-72)	7. ปกรณ์เทพ พวี (2549 : 16-17)	8. วิวัฒน์ชัย อัดถากร (2551 : 3)
2. การพัฒนาที่สมดุลใน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ อย่าง ต่อเนื่องมีการกระจายรายได้ ที่เป็น ธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี			✓	✓	✓	✓		
3. เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมใน ปัจจุบันและไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ให้ ดีกว่าในอนาคต	✓	✓	✓			✓		✓
4. เป็นกระบวนการจัดการทรัพยากร มนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติด้วยการ บูรณาการหรือผสมผสานการอนุรักษ์ การสร้างคุณภาพและความรู้สู่การ พัฒนาไปในทิศทาง				✓		✓		✓
5. เป็นการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วม ของประชาชนทุกกลุ่มความเอื้ออาทร สร้างความเสมอภาคความยุติธรรมใน การจัดการของชุมชนเพื่อความสามารถ ในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างเท่าเทียม				✓		✓	✓	✓

ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยได้มีการนำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนา และมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้อธิบายเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ที่สำคัญคือ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต. 2539) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้อง กับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ"

นอกจากนี้ สรรพทศ จันสุข (2553: ออนไลน์) ได้ให้ลักษณะสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีลักษณะดังนี้

1. สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาที่เหมาะสม
2. คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม
3. เป็นแผนงานที่ใช้ระยะยาวได้และมีแผนป้องกันไว้ล่วงหน้า
4. มีการคิดเชื่อมโยงระบบและเกี่ยวเนื่องทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม
5. แนวทางการจัดการต้องไม่ใช่รูปแบบสำเร็จตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ระยะเวลาและการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร

ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545 : ก) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่

1. คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการในอนาคต
2. คำนึงถึงความเป็นองค์รวม คือ มองว่าจะกระทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่นๆ
3. คำนึงถึงเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ว่า ควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์และเอื้อประโยชน์อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

จากลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยการผสมองค์ประกอบทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เกิดดุลยภาพระหว่างความต้องการของมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม
2. เป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามกาลเวลา บริบทที่เหมาะสม ตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น
3. เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม

4. เป็นการพัฒนาที่ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์กับท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

ตาราง 12 การสังเคราะห์ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน ลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2541)	2. สรยุทธ จันทร์สุข (2553 : ออนไลน์)	3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาฯ (2545 : ก)
1. การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์	✓		✓
2. การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือการทำให้งิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ" เชื่อมโยงระบบและเกี่ยวเนื่องทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม	✓	✓	✓
3. สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาที่เหมาะสม		✓	
4. คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม		✓	
3. เป็นแผนงานที่ใช้ระยะยาวได้และมีแผนป้องกันไว้ล่วงหน้า		✓	
4. แนวทางการจัดการต้องไม่ใช่รูปแบบสำเร็จตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ระยะเวลา และการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร		✓	
5. คำนึงถึงเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ ควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์และเอื้อประโยชน์อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น			✓

องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พลศิริ กิจวรรณ (2555: 18) ได้กล่าวถึงความเกี่ยวข้องของระหว่างการศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดได้ต้องอาศัย “การศึกษา” ซึ่งมีไม่แต่เพียงการศึกษาในระบบเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการฝึกอบรมต่างๆที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วย การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคน ซึ่งถือเป็นเป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนา นอกจากนี้การศึกษายังมีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึก โลกทัศน์ ความรู้ และทักษะในการจัดการกับปัญหาในทุกด้าน

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง และนิรุต ถึงนาค (2554: 30) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 คือ มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ และเทคโนโลยีดำเนินไปด้วยดี โดยที่ทุกส่วนส่งผลในทางเกื้อกูลกัน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งมนุษย์มีความสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2547: 185-186 อ้างอิงจาก กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และ ทศนีย์ สิงห์เจริญ) ได้เสนอองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังต่อไปนี้

1. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นฐาน
2. การดำเนินการบูรณาการการจัดการทรัพยากรที่ดี คุ่มค่าและเพียงพอต่อความต้องการพื้นฐาน
3. มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบนิเวศ

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถสรุปลักษณะสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะดังนี้

1. มีการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources)
2. มีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆ ที่สำคัญ (Strengthening the Role of Major Groups)
3. มีการดำเนินงาน (Means of Implementation) โดยคำนึงถึงความสมดุลทาง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
4. มีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง
5. มีการใช้เทคโนโลยีที่คุ้มค่าเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน
6. มีการศึกษา การฝึกฝนอบรมหรือกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน

จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นนั้นสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับองค์ประกอบในแผนปฏิบัติการ Agenda 21 ที่ได้กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1. มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimensions)
2. การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources)
3. การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆ ที่สำคัญ (Strengthening the Role of Major Groups)
4. วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation)

ตาราง 13 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. แผนปฏิบัติการ Agenda 21	2. ชมพูนุท เมฆเม็องทอง และนิรุดี ถึงขนาด (2556 : 30)	3. พุดศิริ กิจวรรณ (2555 : 18)	4. มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช (2547: 185-186)
1. มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimensions)	✓	✓	✓	
2. การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources)	✓	✓	✓	
3. การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆที่สำคัญ (Strengthening the Role of Major Groups)	✓			
4. วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation)	✓		✓	
5. มนุษย์		✓	✓	
6. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม		✓	✓	
7. การศึกษา การฝึกฝนอบรมหรือกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน			✓	

กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยนั้นได้เริ่มนำเอาแนวทางหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งนอกจากจะมุ่งเน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง การพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นชุมชนเข้มแข็งแล้ว ยังเน้นด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

เฉลิมเกียรติ แก้วหอม (2555: 2) ที่ได้กล่าวว่า ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงาน และกำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาในอีก 20 ปี ข้างหน้า ซึ่งจุดเน้นคือ การแก้ไขความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต ของคนส่วนใหญ่ให้ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน และสิทธิขั้นพื้นฐาน (2553: 52) ยังได้กล่าวถึง 8 ขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การศึกษาชุมชน 2) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 3) การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน 4) การวางแผนแก้ปัญหา 5) การพิจารณาวิธีดำเนินงาน 6) การดำเนินงาน 7) การประเมินผลงาน 8) การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

นอกจากนั้น สบพันธ์ ชิตานนท์ (2549) ได้กล่าวว่าการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือ เกื้อกูล และความสามัคคี โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับหลักวิชาการ ใช้การพิจารณาวางแผนและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างรอบคอบ โดยตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ใช้สติปัญญาและความเพียรในการดำเนินชีวิตซึ่งสอดคล้องกับปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” ซึ่งได้ทรงแสดงออกอย่าง เป็นรูปธรรมต่อสังคมไทยตลอดมาและที่สำคัญคือ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัส แก่ชาวไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 เป็นต้นมา (นคเรศ ณ พัทลุง และ ยุวัฒน์ วุฒิเมธ. ม.ป.ป. : 33)

ซึ่งในการประชุมสุดยอดโลก ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ทรงเป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเป็นองค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมการประชุมยังได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับบทบาท ของประเทศไทยในการประชุมรีโอ +10 ในระหว่างการประชุมโต๊ะกลม เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2545 ว่า

“ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการต่างๆ ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนปฏิบัติการ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการช่วยเหลือชาวเขาในการปลูกพืชทดแทนฝิ่นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ และช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน” (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2556 : 22) และเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2545 องค์หัวหน้าคณะผู้แทนไทย มีพระดำรัสในการอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับพันธกรณีของประเทศไทยในการดำเนินงานตามผลการประชุมรีโอ (UNCED) ว่า “แม้ประเทศไทยจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่รัฐบาลไทยได้ดำเนินงานให้มีผลสืบหน้าในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพ และยั่งยืน...” (กระทรวงการต่างประเทศ. 2545)

ยิ่งไปกว่านั้น ในเวทีพหุภาคีนานาชาติ ล้วนยอมรับพระราชกรณียกิจ ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้องค์การระหว่างประเทศ ต่างทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเพื่อเฉลิมพระเกียรติ เช่น รางวัล “ความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนามนุษย์” เมื่อปี 2549 และการกำหนดให้วันคล้ายวันพระราชสมภพ คือวันที่ 5 ธันวาคมของทุกปีเป็น “วันดินโลก” เมื่อปี 2557 เพื่อน้อมรำลึกถึงพระราชกรณียกิจ พระอัจฉริยภาพ และพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้ทรงศึกษาค้นคว้า วิธีการจัดการดิน และแก้ไขปัญหาทรัพยากรดิน เพื่อให้เกษตรกรไทยอยู่ดีกินดี รวมทั้งการสร้างตระหนักรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความสำคัญของดินต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นการเสริมสร้างแนวทางการดำเนินงาน ที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย ดังนั้น “วันที่ 28 ตุลาคม” จึงเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลกแล้วว่า “ศาสตร์พระราชา” ของพ่อหลวงไทยในทุกแขนง ไม่เพียงแต่เพื่อการอยู่ดี มีสุข ของพสกนิกรชาวไทยเท่านั้น หากแต่ล้วนนำมาซึ่ง แนวทางความคิดและปรัชญา ในการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นคุณูปการแก่มวลมนุษยชาติโดยรวม จนได้รับการยกย่องอย่างสูงสุดจากประชาคมโลก (ประยุทธ์ จันทร์โอชา. 2559)

สำหรับบริบทการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยนั้น จินตวิทย์ เกษมสุข (2559: 19) ได้กล่าวว่า แนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เทียบได้กับแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอันได้แก่ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศชุมชน และสภาพสังคมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นได้นำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติมาตลอด โดยมีการดำเนินงานตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นในงานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชซึ่งถือเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยซึ่งเป็นปรัชญาที่นานาชาติให้การยอมรับ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ (2556 : 14-16) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดพระราชดำรินี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นแนวทางการพัฒนา ที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญาและความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ดังพระดำรัสที่ว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช 18 กรกฎาคม 2517)

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดและปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด เมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมและเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม

องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจึงประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543: 289-290) กล่าวโดยสรุปว่า ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง คือ หนักแน่นมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง หมายความว่าต้องเป็นคนที่มีจิตใจสมบูรณ์พร้อม มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตฮึกเหิมด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตามมีพึ่งความท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึ่งยึดพระราชดำรัส“การพัฒนาดน” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

“...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่น ที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

2. พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์ ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า

“...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิด การพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมาย ในประเทศ

4. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลองทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า

“...จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่นสภาพพื้นฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องถิ่นที่ต่างๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

5. พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือแม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปกระบวนการของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชุมชน หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน เพื่อร่วมกำหนดวิธีการแก้ไขและพัฒนา
3. จัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน
4. ค้นหาแต่งตั้งผู้นำหรือแกนนำของท้องถิ่น
5. วางแผนแก้ปัญหา
6. พิจารณาวิธิดำเนินงาน
7. ดำเนินงาน ปฏิบัติตามแผน โดยมอบให้ตัวแทนแต่ละเรื่องดำเนินการ
8. ประเมินผลจากการดำเนินงาน
9. ทบทวนการดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค และพัฒนาต่อไป

ตาราง 14 การสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. การพัฒนาที่ยั่งยืน กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. สุขเมธ ต้นตอเชิงกลยุทธ์ (2543 : 289-290)	2. แผนแม่บทชุมชน
1. การศึกษาชุมชน สํารวจ รวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลครัวเรือน จะได้ข้อมูลที่ดี ชัดเจน มีประโยชน์	✓	✓
2. การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ช่วยค้นหาทางออก	✓	✓
3. การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน	✓	✓
4. การวางแผนแก้ปัญหา	✓	✓
5. การพิจารณาวิธีดำเนินงาน	✓	✓
6. การดำเนินงาน นำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยมอบให้ตัวแทนแต่ละเรื่อง	✓	✓
7. การประเมินผลงาน	✓	✓
8. การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	✓	✓
9. ค้นหาแกนนำและองค์กรท้องถิ่น สร้างทีมงาน		✓

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้กำหนดและอธิบายถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ดังต่อไปนี้
 ปรีชา เปลียนพงส์สานต์ (2549) อ้างอิงจาก จินตวีร์ เกษมสุข (2559: 23-24) ได้กล่าวถึงหลักการ ในการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนานจะต้องครอบคลุม “หลักการพื้นฐาน” โดยเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็นต้องมี และจะต้องได้รับการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย “การพัฒนาแบบยั่งยืน” ดังต่อไปนี้

1. การสร้างวัตถุเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งในการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของมวลชนผู้ยากไร้ ความยากจนที่ดำรงอยู่ล้วนมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ถูกต้อง
2. การสนองความต้องการพื้นฐานของมวลชนเป็นภารกิจที่สำคัญ และสามารถทำได้โดยไม่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต และการบริโภค เพื่อลดผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ

4. มีวิถีทางพัฒนาโดยการประหยัดพลังงานแบบใหม่ ลดการใช้พลังงาน ในขณะที่เดียวกัน เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนองตอบความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น โดยใช้พลังงานในขอบเขตจำกัด

5. การรักษาสสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การขยายตัวประชากร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งจรัสศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ (2554: 99) ได้กล่าวถึง กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้มีให้อัญเชิญ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาเป็นปรัชญานำทางในการบริหารและพัฒนาประเทศใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่คำนึงถึงความสำคัญของการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะที่ไม่ขัดแย้งแต่เกื้อกูลกัน นั่นคือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวและมีการแข่งขันอย่าง มีคุณภาพ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้องสงวนรักษาให้ใช้ประโยชน์ ได้ยาวนาน ด้วยการใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ลดความต้องการของคนในปัจจุบันและอนาคต เป็นการดำรงความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจ และการดำรงชีพของผู้คนตลอดไป ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นด้วยการบริหารจัดการทรัพยากร และผลประโยชน์จากการพัฒนาและการคุ้มครองด้วยความเป็นธรรมอย่างทั่วถึงมีการปลูกฝังค่านิยมในเรื่อง ความพอเพียงและพึ่งตนเองให้แก่คนไทย อีกทั้งส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาใช้ ให้มีการดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล และสามารถปรับตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนฐานของสังคมแห่งความรู้

นอกจากนี้แผนปฏิบัติการ 21 ซึ่งเป็น เป็นแผนการปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Agenda 21 : Program me of Action for Sustainable Development) เป็นแผนแม่บทของโลก สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจะคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วนด้วยกัน คือ มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimensions), การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources), การส่งเสริมบทบาทขององค์กรต่างๆ ที่สำคัญ (Strengthening the Role of Major

Groups) และวิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation) โดยมีแนวทางที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องผสมผสาน และควบคู่ไปกับการพัฒนาและความหวังใยในสิ่งแวดล้อม การเพิ่มรายได้และจัดหางานให้ประชาชนนั้น ควรกระทำไปพร้อมๆ กับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

2. การใช้พลังงานอย่างฟุ่มเฟือย การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ การปล่อยของเสียและมลพิษต่างๆ เป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมไม่ยั่งยืน ซึ่งไม่อาจปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปได้ เพราะเป็นการทำลายสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตในโลก

3. มีการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีผลกระทบอย่างเฉียบพลันต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ และเกิดผลกระทบต่อประชากรรุ่นลูก รุ่นหลานในอนาคต

4. ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน ในอันที่จะดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้ดื่มน้ำที่สะอาด หายใจในอากาศที่บริสุทธิ์ และสามารถที่จะควบคุมการใช้ทรัพยากร ของตนเองได้

Peach; & Warfoed (1993; อ้างอิงจาก วราภรณ์ ไชยชาติ. 2545 : 33) ได้นำเสนอหลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ใน Blue print for a green Economy มีอยู่ 3 หลักการ คือ

1. การประเมินค่าสิ่งแวดล้อม คือ การให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมสูงด้วยเหตุผลว่าระบบนิเวศ คือ ระบบที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ การรักษาระบบนิเวศ คือการรักษาคุณภาพของชีวิตมนุษย์

2. การขยายมิติของกาลเวลา คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวพันกับเรื่องการเมืองไปไกลถึงอนาคต ของชนรุ่นหลังเราไปหรือไกลกว่านั้น

3. ความเสมอภาค และความยุติธรรม คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเน้นการสนองความต้องการของกลุ่ม ผู้ยากไร้ที่สุดในสังคมและปฏิบัติอย่างยุติธรรมต่อชนรุ่นอนาคต

ซึ่งสอดคล้องกับการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ตั้งค่านึงถึง 4 มิติ ดังต่อไปนี้ (กรมที่ดิน : ออนไลน์)

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความชยันหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยมซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

สรุปแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยนั้น ใช้หลักการของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางในการพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. สนองตอบความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอเพียง พอประมาณ
2. การพัฒนาต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม
3. การพัฒนามุ่งให้เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้
4. การพัฒนาที่ให้ความสำคัญ และเท่าเทียมแก่สมาชิกทุกคน
5. การพัฒนาที่ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม

ตาราง 15 การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

	1. จิรศักดิ์ สุรงค์พิพพรรณ (2554 : 99)	2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	3. จินตวิทย์ เกษมศุข (2559 : 23-24)	4. แผนปฏิบัติการ Agenda 21	5. Peach & Warfoed. (1993)	6. กรมที่ดิน : ออนไลน์
5. การพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน						
1. การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอ กิน ให้มีความยั่งยืนหมั่นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ - มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจ	✓	✓	✓			✓

ตาราง 15 (ต่อ)

5. การพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. จีรศักดิ์ สุรงค์พิพพรรณ (2554 : 99)	2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	3. จินตวีร์ เกษมศุข (2559 : 23-24)	4. แผนปฏิบัติการ Agenda 21	5. Peach & Warfoed. (1993)	6. กรมที่ดิน : ออนไลน์
<p>ที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มียินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - มิติด้านวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม 						
2. คำนึงถึงความสำคัญของการพัฒนาที่มีคุณภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะที่ไม่ขัดแย้งแต่เกื้อกูล		✓	✓	✓	✓	
3. การสนองตอบความต้องการพื้นฐานต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้อง			✓	✓	✓	
4. จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและการบริโภค เพื่อลดแรงกดดันที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ			✓	✓	✓	

ตาราง 15 (ต่อ)

5. การพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน	1. จริตศักดิ์ สุจริตพิพรรณ (2554 : 99)	2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	3. จินตวีร์ เกษมศุข (2559 : 23-24)	4. แผนปฏิบัติการ Agenda 21	5. Peach & Warfoed. (1993)	6. กรมที่ดิน : ออนไลน์
5. การเพิ่มรายได้และจัดหางานให้ประชาชนนั้น ควรกระทำไปพร้อมๆ กับการปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม				✓	✓	
6. จะต้องมีการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมี ผลกระทบอย่างเฉียบพลันต่อสุขภาพและ ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ และเกิดผลกระทบ ต่อประชากรรุ่นลูก รุ่นหลานในอนาคต				✓	✓	
7. มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจนก็มีสิทธิ เท่าเทียมกันในอันที่จะดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ในสิ่งแวดล้อมที่ดี				✓	✓	

ตอนที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้ง
การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมี
ความสำคัญ ต่อการพัฒนาคน พัฒนาชุมชนสังคม และประเทศ ดังมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบาย
ไว้ดังต่อไปนี้

สิมลินธุ์, ภูษิต บุญทองเถิง, ทศนีย์ นาคุณทรง (2559: บทคัดย่อ) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริมสร้างกระบวนการการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดความตระหนักรู้ในการเรียนรู้ ยอมรับการเรียนรู้ใหม่ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดทักษะการเรียนรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะการดำเนินชีวิต ดังนั้นการเรียนรู้ไม่ควรจำกัดอยู่ เพียงแค่ในระบบเท่านั้น

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2557: 182) ได้สรุปการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นกระบวนการศึกษา ที่มี ผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพโดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สุมาลี สังข์ศรี (2556: 15-21) ยังกล่าวถึง การใช้คำว่าการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ว่าจากการที่ศึกษาคำนิยามของนักการศึกษาต่างๆ พบว่าคำ 2 คำนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำความรู้มาใช้ ในการปรับตัว และการพัฒนาคุณภาพชีวิต นักการศึกษาที่ใช้คำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” ท่านมองในแง่ ของการจัดการในแง่ของผู้จัด เพราะการศึกษาต้องมีผู้จัด ผู้ดำเนินการในการจัดกิจกรรมให้ความรู้ แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนนักการศึกษาที่ใช้คำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” นั้น ท่านมองในแง่ของตัวผู้เรียนว่ามีการจัดบริการการศึกษาแล้ว ผู้เรียนสนใจจะเรียนรู้อะไร จะเรียนเมื่อใดเป็นไปตามความสนใจหรือความพร้อมของผู้เรียน สอดคล้องกับ จันท์ศรี “การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning)” และ “การศึกษาตลอดชีวิต (lifelong education)” สองคำนี้เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก แต่ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการกระบวนการ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ก็ไม่สามารถที่จะแยกคำสองคำนี้ออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตนั้นที่แท้จริงมีมานานแล้วดังจะเห็นได้จากคำสอนในคัมภีร์กุรอาน ที่กล่าวไว้ว่า “บุคคลพึงเรียนรู้ตั้งแต่ในเปลถึงหลุมฝังศพ (From candle to grave) หรือ จากครรภ์มารดาถึงสูสาน (From womb to tomb)” ส่วนในประเทศไทยนั้น การศึกษาตลอดชีวิตก็ได้เกิดขึ้นมานานแล้วเช่นกัน สอดคล้องกับ ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555 : 9) ได้อธิบายความแตกต่างของสองคำไว้ดังนี้ การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) และ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียดขึ้นก็จะพบว่ามีความแตกต่างกันอยู่บ้าง การเรียนรู้ (Learning) มักใช้ในความหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน หรือในตัวบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งการเรียนรู้แบบวงและแง่ลบ ส่วนการศึกษา (Education) มักใช้ในความหมาย

เกี่ยวกับกระบวนการ เหตุการณ์ กิจกรรม หรือเงื่อนไขที่ทำให้ผู้เรียนหรือบุคคลได้พัฒนา หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน และ สุมาลี สังข์ศรี (2554: 205) ยังได้อธิบายจากรายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตของสังคมไทย ในศตวรรษที่ 21 ได้ชี้ให้เห็นว่า ตั้งแต่สมัยก่อนที่ประเทศไทยยังไม่มีโรงเรียนนั้น การศึกษาจะเป็น การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษานอกระบบมี บ้าน วัด วัง เป็นแหล่งเรียนรู้ เรียนรู้จากภูมิปัญญา ท้องถิ่น เรียนรู้จากวัฒนธรรมประเพณี เพียงในสมัยนั้นยังไม่มีการใช้คำว่าการศึกษาตลอดชีวิต

วิชย ต้นศิริ (2543: 10) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้กับการศึกษาว่า “การเรียนรู้” และ “การศึกษา” แตกต่างกัน “การเรียนรู้” อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีครู หรือโดยไม่ต้องมีการจัดการศึกษา มนุษย์ทุกคน เรียนรู้ตลอดเวลา เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เรียนจากการแก้ไขปัญหาของชีวิตแต่การศึกษาจะต้องมีการจัด ต้อง มีครู มีตำราหรือหลักสูตร ในขณะที่การเรียนรู้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ “การศึกษา” ที่จัดขึ้นนั้น แม้ว่าจะมุ่งให้เกิด การเรียนรู้แต่บ่อยครั้งอาจจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายนั้นได้ ฉะนั้นแม้จะมีการจัดการ การศึกษาก็มิได้หมายความว่า จะเกิดการเรียนรู้ดังเป้าประสงค์ ฉะนั้นหากจะจัดระบบการศึกษา ตลอดชีวิตจะต้องเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้เสียก่อน

ประยูร สุขะใจ (2553: 372) ได้สรุปว่า การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) คือทางรอดของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ชีวิตของมนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่นๆ การปรับตัว ต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่มีการปรับตัวชีวิตก็จำดำรงอยู่ต่อไปไม่ได้ สิ่งที่จะช่วยให้เกิดการปรับตัวได้ดีขึ้น ก็คือการเรียนรู้ที่จะวางแผนไว้ เพื่อรับมือกับความท้าทาย ความจำเป็นใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น การศึกษาตลอดชีวิตก็มีความจำเป็นต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาสามรูปแบบ ย่อมจะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของ รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ ส่วนกลางเป็นฝ่ายกำหนดนโยบายมาตรฐาน สันับสนุนส่งเสริม ส่วนการปฏิบัตินั้น รัฐย่อมกระจายอำนาจให้สถาบันการศึกษา ทุกระดับ มีระดับ ท้องถิ่น เอกชน และองค์กรต่างๆ ดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นผู้จัดการการศึกษาตามความพร้อม ต่อไป และในพระราชบัญญัติการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของ การศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ครอปปลีย์ (Cropley, 1978: 49-50 ; อ้างอิงจาก นิตยา สำเร็จผล. 2547 : 18) ให้ความหมาย การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการเรียนรู้ที่เป็นการตอบสนองของความต้องการที่จะเรียนรู้ใน ส่วน ของผู้เรียนรู้อย่าง เป็นสำนึกของความพยายามของหน่วยงานทางการศึกษาที่จัดสถานที่อำนวยความสะดวก

ความสะดวกให้กับการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สอนง โโลหิตวิเศษ (2543: 21) ที่ได้อธิบายถึง แนวคิด การศึกษาตลอดชีวิตของ John Dewey (1918: 16) ที่อธิบายไว้ว่า ชีวิตหมายถึงการเจริญเติบโต สิ่งที่มีชีวิตมีชีวิตอยู่ได้แต่ละขั้นตอนอย่างเต็มบริบูรณ์และเป็นไปได้จริง การศึกษาเป็นงานที่สร้างเงื่อนไขที่ทำให้การเติบโตเป็นไปได้หรือทำให้ชีวิตมีความพอเพียงไม่ว่าจะอายุเท่าใด การศึกษาเป็นกระบวนการแห่งการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มสมรรถภาพสำหรับการเติบโตในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

ซึ่งในการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่จัดโดยองค์การ Unesco ที่กรุงมอนตรียัล ประเทศแคนาดา ค.ศ.1960 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ. 1986 จากการประชุมดังกล่าวได้มีการได้แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. มนุษย์แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมตลอดเวลา
2. การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดเพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย
3. การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย (นุชนารถ สุทรพันธ์. 2548: 197) นอกจากนั้น คณะกรรมการนิทานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้จัดทำรายงานเสนอต่อยูเนสโกในปี 2539 เรื่องการเรียนรู้ : ขุมทรัพย์ในตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 1) ได้วิเคราะห์ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตออกเป็น “สี่เสาหลัก” คือการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยตัวผู้เรียนเอง เป็นความต้องการพัฒนา ต้องการเรียนรู้ซึ่งเกิดได้ทุกช่วงวัย ทุกเวลาทุกสถานที่โดยไม่จำเป็นต้องมีการจัดแบบแผนในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดอย่างต่อเนื่องและผลของการเรียนรู้ยังส่งผลต่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งมีหลักการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญคือ ต้องสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความเสมอภาค เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการเรียนรู้ทุกประเภท มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ใช้หลักการมีส่วนร่วม และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากคำจำกัดความของ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทำให้เห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) (2558 : 153-154) ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะ ให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามที่ปรากฏใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคม แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน” ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มินิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภท เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือก และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549: 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ทุกช่วงวัยเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะสามารถก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก เป็นการเตรียมประชาชนและสังคม ให้มีศักยภาพและมีความพร้อมที่จะปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ประชาชนไทยทุกกลุ่มอายุจะต้องได้รับความรู้ ข่าวสารอยู่เสมอ จะต้องพัฒนาความรู้ และทักษะเพื่อที่จะสามารถพัฒนาอาชีพ ประชาชนจะต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2543: 16-18)

ดังนั้นจากความสำคัญที่กล่าวมานั้น ทำให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะการเรียนรู้นั้นเกิดได้ตลอดเวลา และการดำเนินชีวิตก็จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเช่นกัน เพื่อให้มีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆในสังคม นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

ทักษะที่จำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สมิธ และสเปอร์ลิง (Smith; & Spurling. 1999; อ้างอิงจาก นิตยา สำเร็จผล. 2547: 29) ได้ให้ความเห็นว่าทักษะจำเป็นพื้นฐาน (Basic Skills) อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง ได้แก่ ทักษะ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (และภาษาที่สาม) ทักษะการทำหน้าที่ที่ดีของหมู่คณะและทักษะในการหาทำงานที่

เป็นสัมมาชีพ นอกจากนี้ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะวิธีการเรียนรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะการผลิต และทักษะการจัดการ ยังเป็นทักษะที่ควรเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุชาติ ตันธนะเดชา. 2543: กก)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย

สุมาลี สังข์ศรี (2556: 233-235) ได้ให้หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทยไว้ 10 ประเด็น ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอในรูปแบบของตาราง 16 ดังต่อไปนี้

ตาราง 16 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
1. หลักการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทั้งผู้จัดและผู้รับบริการ	1.1 การศึกษา หรือการเรียนรู้มีความจำเป็นทุกช่วงชีวิตของบุคคล สร้างความตระหนักแก่ประชาชนว่าการศึกษา หรือการเรียนรู้มีความจำเป็นแก่ทุกคน ทุกช่วงชีวิต มิใช่จำเป็นเฉพาะเมื่ออยู่ในวัยเรียนเท่านั้น เพราะการศึกษาหรือการเรียนรู้จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และต่อการปรับตัวให้เหมาะสม และเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
	1.2 การศึกษาที่บุคคลเรียนในโรงเรียน หรือในสถานเรียนรู้เมื่ออยู่ในวัยเรียนยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตทั้งหมด เพราะชีวิตของบุคคลหลังวัยเรียนยังอยู่อีกยาวนาน และในช่วงชีวิตหลังวัยเรียนนี้ บุคคลยังต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง และความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง การงานอาชีพอย่างมากมาย บุคคลจำเป็นต้องได้รับความรู้ ทักษะต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตในช่วงหลังนี้ แต่การเรียนรู้ในช่วงหลัง อาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่เรียนโรงเรียน

ตาราง 16 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
2. การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุม การศึกษา หรือการเรียนรู้ทุกประเภท ทุกรูปแบบ	การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ประกอบไปด้วยการเรียนรู้หลายประเภททั้ง การเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลอาจจะสะดวกที่จะเรียนรู้ด้วยการ เรียนรู้ต่างประเภทกัน เช่น บุคคลในวัยเรียนเหมาะกับการเรียนรู้ใน ระบบโรงเรียนบุคคลวัยทำงานเหมาะกับการเรียนรู้นอกระบบ และการ เรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นต้น
3. หลักการสร้างความเข้าใจ	ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ทั้งผู้จัดกิจกรรมและประชาชน ผู้รับบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าการศึกษา หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิต คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ประกอบด้วยการเรียนรู้ประเภทใดบ้าง ใครสามารถเรียนรู้ได้บ้าง เป็นต้น
4. หลักความเสมอภาค	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกพื้นที่ มีโอกาส ได้รับการเรียนรู้ หรือได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน
5. หลักการมีกิจกรรมการเรียนรู้ และ แหล่งเรียนรู้ที่ใกล้กัน	ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆใน แต่ละพื้นที่หรือในแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่มีความ สะดวกที่จะรับบริการการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ได้ใกล้ตัว ไม่ต้อง เดินทางไปไกลเมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อยู่ใกล้ตัวก็จะทำให้ ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้นกว่าเดิม คนที่ไม่เคยคิดจะเข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ก็จะต้องสนใจเข้าร่วมกันมากขึ้น

ตาราง 16 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
6. หลักการสนองตอบความต้องการของประชาชน	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน ควรจะสนองความต้องการของคน ในชุมชน ควรจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน ในด้านความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนจะได้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม และสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
7. หลักความหลากหลาย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน หรือจัดโดยทั่วไป ควรจะมีความหลากหลาย ทั้งในด้านประเภทของกิจกรรม ด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านวิธีการจัด เพื่อที่กลุ่มเป้าหมาย จะสามารถเลือกกิจกรรมได้ตามความสนใจ ตามความชอบและตามเวลา และสถานที่ที่สะดวก วิธีการนี้จะเป็นการเอื้อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้ารับบริการมากขึ้น
8. หลักความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้จัด จัดในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การเรียนรู้ ดูงาน การฝึกทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ ควรมีความยืดหยุ่นในเรื่อง กฎ เกณฑ์ ระเบียบต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระหน้าที่การงาน มีภาระครอบครัว มีภาระทางสังคมมีเวลาที่จะให้กับการเรียนรู้ไม่มาก ไม่มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ให้ได้ มีโอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น

ตาราง 16 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
9. หลักความต่อเนื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดโดยทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน สถานเรียนรู้ องค์กรรัฐ เอกชน องค์กร ท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน ควรจะมีความ ต่อเนื่อง ไม่จัดเพียงช่วงใดช่วงหนึ่งแล้วยุติ เพราะจะ ทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง ควรพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้จัดทุกฝ่ายจัด กิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
10. หลักการมีส่วนร่วม	การจัดกิจกรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนมี โอกาสรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียง หน่วยงานเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจาก ทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น องค์กรสาธารณกุศล ครอบครัวยุ ชุมชนและแม้แต่ ประชาชนผู้รับบริการเอง ควรมีส่วนร่วมในการช่วยให้ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยมีส่วนร่วม ตามความพร้อม ตามศักยภาพ ตามความสะดวก เช่น มีส่วนร่วมในการวางแผน ในการจัดกิจกรรม ในการ สนับสนุนทรัพยากร ในการประเมินผล และในการรับ ประโยชน์จากกิจกรรม เป็นต้น

สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2543: 8) ในหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตจากรายงานสรุป การสัมมนานโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย ซึ่งได้จากการศึกษาประมวล แนวความคิด หลักการและข้อเสนอของนักการศึกษาหลายๆ ท่านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต สามารถสรุปหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตได้ทั้งหมด 14 ประเด็น ซึ่งในประเด็นต่างๆ นั้นได้มี

กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนว่า มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับบุคคล เพราะว่าชุมชนหรือสังคมจะให้ความรู้การศึกษาแก่บุคคลตลอดไป ไม่ว่าจะ เป็นช่วงที่ศึกษาในโรงเรียน/สถานศึกษาหรือเมื่อจบจากโรงเรียน/สถานศึกษามาแล้ว นอกจากนี้ ยังมีแหล่งเรียนรู้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางศาสนา ภูมิปัญญา องค์กรท้องถิ่นหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ก็เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับบุคคล และนอกจากนั้นยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายการศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นไม่ได้หรือสำเร็จไม่ได้ ถ้าไม่มีการร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการศึกษา ผู้รับการศึกษา ตัวผู้เรียน หรือประชาชนเอง

จากรายงานสรุปการสัมมนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย (2543: 8-9) ได้สรุปหลักการเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยได้ ดังนี้

1. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีวัฒนธรรมการเรียนรู้
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องตลอดเวลาตลอดช่วงอายุของผู้เรียน
3. คนไทยทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนและการเรียนรู้มีความสำคัญและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มีความสุข
5. ผู้เรียนมีโอกาสและมีทางเลือกในการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีคุณภาพและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน
6. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
7. ทุกแห่งในสังคมคือแหล่งเรียนรู้ของทุกคน
8. ทุกฝ่ายในสังคมต้องร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ปวงชน
9. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน
10. คุณภาพของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากคำนิยาม ความสำคัญ และหลักการการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นได้จริงในชุมชนนั้นต้องเป็นการจัดการแบบองค์รวม (Comprehensive View) เป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือคนในชุมชนได้มากที่สุด โดยยึดหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลายของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เกิดได้ทุกสถานที่ทุกแห่งในชุมชน และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง

ได้ คือต้องมีความยืดหยุ่นของระเบียบ วิธีการดำเนินการต่างๆ ให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ต่อไป

ตอนที่ 5 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน มาจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหาของชุมชนเข้มแข็ง การบริหารจัดการชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) ความหมาย 2) ลักษณะ 3) กระบวนการ 4) แนวทาง ดังต่อไปนี้

ความหมายการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการ จัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในทุกชั้นตอน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เสมอภาคและยุติธรรม สามารถตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้กระทบกระเทือนต่อความต้องการของประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคต สามารถตอบสนองความต้องการของคนในอนาคตได้โดยมีกระบวนการบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสารประสานงานทั้งภายในชุมชนและองค์กรหน่วยงานภายนอกชุมชน สมาชิกในชุมชน มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาความคิด และพัฒนาความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกัน มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ และระดับโลกได้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร และหวงแหนชุมชน

ความหมายของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และสังเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 17 ความหมายการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
กระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน		กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากร ธรรมชาติ อย่างบูรณาการและอย่างต่อเนื่องด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุกกลุ่ม
สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ครบทุกขั้นตอน	สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ	
มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา	การติดต่อ ประสานงานทั้งภายในชุมชน และองค์หน่วยงานภายนอกชุมชน	
ชุมชนมีการปรับตัว มีการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดและความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกัน	มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน	
สามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ และระดับโลก	มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง	
เป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชน ให้มีความรู้สึก กระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการปรับปรุงการทำมาหากินด้วยความสมัครใจ		

ตาราง 17 (ต่อ)

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึก รับผิดชอบร่วมกัน	มีความสามารถในการบริหาร จัดการ แก้ปัญหา รับผิดชอบ ร่วมกัน	
	ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วย ตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพา ตนเองได้	
	การรวมตัวเกิดเป็นกลุ่มเป็น องค์กร สหกรณ์	
	สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร สমানฉันท์ ห่วงแหน ชุมชนมีความมั่นคงในการ ดำรงชีวิตภายใต้ฐาน ทรัพยากรทุน และวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และภูมิ ปัญญา	
	พัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เกิดความสมดุล	ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้าน เศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ ที่เป็นธรรม เสมอภาค และ ยุติธรรม
	ยังประโยชน์สู่ภายนอกชุมชน มีความเอื้ออาทรต่อชุมชน อื่นๆ	เพื่อตอบสนองความต้องการ ของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องลดความสามารถในการ ตอบสนองความต้องการของ ตนเอง

ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
จากการศึกษาลักษณะการบริหารจัดการ และองค์ประกอบการบริหารจัดการนั้นทำให้เห็นว่า
ทั้ง 2 ด้านนี้ มีตัวชี้วัดย่อยที่มีความคล้ายคลึงกันมีทิศทางไปในแนวเดียวกัน ซึ่งบางข้อนั้น ก็สามารถ
รวมเป็นเนื้อหาใจความเดียวกันได้ และเพื่อไม่ให้สาระสำคัญอื่นขาดหายผู้วิจัยยังคงนำตัวชี้วัดย่อยอื่น
มาใช้ประกอบ ดังนั้นในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยจึงขอใช้คำว่า ลักษณะการบริหารจัดการ ซึ่งมีลักษณะ
ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการเป็นกระบวนการแบบบูรณาการ (Integrated) ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) มีดุลยภาพ (Balance) ระหว่างความต้องการของมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม เชื่อมโยงทุกส่วนให้เกิดเป็นปัจจัยส่งผลเกื้อกูลกัน ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
2. ดำเนินการบริหารจัดการตามหลักการและแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย สมาชิก มีอิสระในการร่วมคิด
3. การบริหารจัดการดำเนินงานในกระบวนการต่างๆ ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมรับผิดชอบ มีเป้าหมายร่วมกันด้วยประโยชน์สาธารณะ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ มุ่งผล การพัฒนาที่ยั่งยืน
4. การบริหารจัดการดำเนินงานต้องมีแผนชุมชนในการปฏิบัติงาน มีการติดตามประเมินผล สอดรับกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของชุมชน
5. การบริหารจัดการดำเนินงานปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และชุมชนมี อำนาจต่อรองกับหน่วยงานภายนอกชุมชน
6. การบริหารจัดการดำเนินงานต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมและความยุติธรรม
7. การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาและ บริบทของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่น
8. ใช้เทคโนโลยีและความรู้ในทางสร้างสรรค์ เหมาะสมกับท้องถิ่นและเกิดประโยชน์กับ ท้องถิ่นชุมชน
9. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายต่างๆในชุมชนให้พึ่งตนเอง ได้มีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและ ภายนอกชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่มีความหลากหลาย

10. มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในพัฒนาศักยภาพของตนเอง การพัฒนาคน การฝึกฝนอบรมการให้การศึกษาที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของคนในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ในชุมชน

11. มีผู้นำชุมชนทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีภาวะความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลายอย่างต่อเนื่อง

12. สมาชิกมีความความเอื้ออาทร รักห่วงใยกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

ตาราง 18 ลักษณะของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
1. มีลักษณะการบริหารที่เป็นกลยุทธ์ วิธีการ มีลักษณะการบูรณาการ (integration) หรือการผสมผสานทรัพยากรด้วยกระบวนการจัดการที่ดี ดำเนินการตามแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย	1. กระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนได้ร่วมมือร่วมใจในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาของตนเอง มีเป้าหมายร่วมกัน ด้วยประโยชน์สาธารณะ และของสมาชิก มีอิสระในการร่วมคิดและร่วมรับผิดชอบ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน	1. วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation) เป็นแบบบูรณาการ (Integrated) ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ มีดุลยภาพ (Balance) ระหว่างความต้องการของมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงโดยทุกส่วนเป็นปัจจัย	1. วิธีการกระบวนการในการดำเนินงาน ที่เป็นแบบบูรณาการ (Integrated) ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) มีดุลยภาพ (Balance) ผสมผสานระหว่างความต้องการของมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้เกิดความเท่าเทียมดำเนินการตามหลักการและแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย ในการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานโดยการเชื่อมโยงทุกส่วนให้เกิดเป็น

<p>การบริหารจัดการ</p>	<p>ชุมชนเข้มแข็ง</p>	<p>การพัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต</p>
	<p>มีสถาบันชุมชนที่เข้มแข็ง</p>	<p>ส่งผลในทางเกื้อกูลกัน ทั้งสิ่งแวดล้อม</p>	<p>ปัจจัยส่งผลเกื้อกูลกัน ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมและการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี</p>
		<p>เศรษฐกิจ และสังคม จัดสรรความเท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร (Conservation and Management of Resources) สิ่งแวดล้อมทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม</p>	<p>ที่เหมาะสม โดยการดำเนินงานในกระบวนการต่างๆ ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์สภาพปัญหา หาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาของตนเอง มีเป้าหมายร่วมกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิกมีอิสระในการร่วมคิด และร่วมรับผิดชอบ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยมีสถาบันชุมชนที่เข้มแข็ง</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. แนวทางการดำเนินงานจะต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของชุมชน	2. มีแผนชุมชนในการพัฒนาทุกด้านการลงมือปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผล หวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน	2. การพัฒนาที่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนา	2. ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้อง
		ได้ตามกาลเวลาและบริบทที่เหมาะสม แนวทางการจัดการไม่ตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่นและการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร และเป็นการพัฒนาที่มีการใช้เทคโนโลยีและความรู้ในทางสร้างสรรค์ สอดคล้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับท้องถิ่นชุมชน	มีแผนชุมชนในการบริหารจัดการดำเนินงานปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผล โดยหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจต่อรองกับภายนอกชุมชน นอกจากนี้ต้องคำนึง ถึงความต้องการของประชาชน

ตาราง 18 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็งและการพัฒนาที่ ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิต
			<p>ความเท่าเทียมกันและความ ยุติธรรม มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนและ พัฒนาได้ตามกาลเวลาและ บริบทที่เหมาะสม แนวทาง การจัดการไม่ตายตัว มีความ แตกต่างกันตามลักษณะของ แต่ละท้องถิ่นเหมาะสม แนวทาง การจัดการไม่ตายตัว มีความแตกต่างกันตาม ลักษณะของแต่ละท้องถิ่น และการผสมผสานกันของ ค่านิยมและทรัพยากร และ เป็นค่านิยมและทรัพยากร และเป็นการพัฒนา</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
			ที่มีการใช้เทคโนโลยี และความรู้ในทางสร้างสรรค์ สอดคล้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์กับท้องถิ่นชุมชน
3. ส่งเสริมในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ และพึ่งตนเองได้ เกิดความร่วมมือของชุมชน	3. สมาชิกชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีเครือข่ายความร่วมมือ กับหน่วยงาน องค์กร ภายนอก เพื่อการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่มีความหลากหลาย	3. การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆ ที่สำคัญ (Strengthening the Role of Major Groups)	3. ต้องส่งเสริมในการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ มีการรวมกลุ่มส่งเสริมบทบาทของกลุ่มต่างๆ และพึ่งตนเองได้ เครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก เพื่อการพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่มีความหลากหลาย
4. การทำงานเสริมสร้างจิตสำนึก การรับรู้และจริยธรรม ที่ถูกต้องต่อชีวิตต่อเพื่อนมนุษย์และต่อการพัฒนา	4. มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของ	4. การพัฒนาคน การฝึกฝนอบรมหรือกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการ	4. มีทุนชุมชนที่มีคุณภาพ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถพัฒนา

ตาราง 18 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	<p>ตนเองได้ มีการบริหาร ใช้ทรัพยากรในชุมชน อย่างเต็มที่และมี ประสิทธิภาพและมีการ กระจายผลประโยชน์ อย่างเป็นธรรม การ บริหารจัดการ คือ การ วางแผน การจัด กระบวนการขององค์กร ต่างๆ ในชุมชนสามารถ พัฒนาและถ่ายทอด ได้ อย่างต่อเนื่องเรียนรู้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้</p>	<p>พัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง การศึกษาเป็นปัจจัยที่ สำคัญที่ใช้ในการ พัฒนาคน</p>	<p>ศักยภาพของตนเองได้ การ พัฒนาคน การฝึกฝนอบรม การศึกษาที่ก่อให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ของคนใน ชุมชน การศึกษาเป็นปัจจัยที่ สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาคน และ ต้องมีการบริหารทรัพยากรใน ชุมชนอย่างเต็มที่และมี ประสิทธิภาพ มีการกระจาย ผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม นอกจากนั้นการบริหารจัดการ การทำงานต้องเป็นกระบวนการ วิธีการที่เสริมสร้างจิตสำนึกและ จริยธรรมที่ถูกต้องต่อชีวิตต่อ การพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้</p>
			<p>คือ การวางแผนการจัด กระบวนการขององค์กรต่างๆ ในชุมชนสามารถพัฒนาและ ถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องเรียนรู้ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้โดย ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ต่างๆ ในชุมชน</p>

ตาราง 18 (ต่อ)

การบริหารจัดการ	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน	ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	<p>6. มีผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือก ทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลาย มีการเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณภาพ</p>		<p>6. มีผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือก ทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลาย โดยในชุมชนเองต้องมีการเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณภาพ</p>
	<p>7. สมาชิกมีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่หลากหลาย มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้การยอมรับในความเท่าเทียม มีความความเอื้ออาทร รักห่วงใยกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน</p>		<p>7. สมาชิกมีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่หลากหลาย มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้การยอมรับในความเท่าเทียม มีความความเอื้ออาทร รักห่วงใยกัน และรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน</p>

กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 หาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

1.2 ศึกษา วิเคราะห์ชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ

1.3 กำหนดประเด็นปัญหา

1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงาน

1.5 กำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

2.1 ให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการสนทนาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับประชาชน โดยการถ่ายทอด และให้ความรู้ โดยมีบุคลากรภาครัฐให้การสนับสนุน

2.2 เน้นการให้ความรู้ หรือพัฒนาที่ผู้นำเป็นอันดับแรก

ขั้นที่ 3 การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์

3.1 ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข

3.2 และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และความต้องการและปัญหาชุมชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

3.3 การวางแผนแก้ปัญหา

3.4 การพิจารณาวิธีดำเนินงาน

3.5 ค้นหาแกนนำ และสร้างทีมงาน

ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน/ กิจกรรมตามแผนและโครงการของชุมชน

4.1 ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

4.2 เรียนรู้ และร่วมสรุปบทเรียนร่วมกัน

4.3 พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ

ขั้นที่ 5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที

ขั้นที่ 6 การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ประโยชน์ ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานพัฒนาให้หมดสิ้นไป

ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน งานที่จะดำเนินต่อไปและโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ตาราง 19 กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการ/ พัฒนาชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
	<p>ขั้นตอนที่ 1 : การเตรียมและ พัฒนาทรัพยากรบุคคล</p> <p>1.1 โดยการถ่ายทอดและ ความรู้ โดยมีบุคลากร ภาครัฐให้การสนับสนุน</p> <p>1.2 เน้นการให้ความรู้หรือ พัฒนาที่ผู้เป็น อันดับแรก</p>	
<p>การศึกษาชุมชน หาข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองการปกครองและ สภาพความเป็นอยู่ของคนใน ชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความ ต้องการของชุมชนที่แท้จริง</p>	<p>ขั้นตอนที่ 2 : การกำหนด ประเด็นปัญหา</p> <p>2.1 ศึกษา วิเคราะห์ชุมชน เพื่อแสวงหาข้อมูล พื้นฐานของชุมชน ปัญหาและความต้องการ ที่แท้จริงของชุมชน รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ</p> <p>2.2 กำหนดประเด็นปัญหา</p> <p>2.3 แต่งตั้งคณะกรรมการใน การดำเนินกิจกรรม</p> <p>2.4 กำหนดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา</p>	<p>- การศึกษาชุมชน สํารวจ รวบรวมข้อมูล การเก็บ ข้อมูลครัวเรือน จะได้ ข้อมูลที่ดี ชัดเจน มี ประโยชน์</p> <p>- การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ช่วยกันหา ทางออก</p>
<p>ให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการ สนทนาและวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกับประชาชน</p>		

ตาราง 19 (ต่อ)

การบริหารจัดการ/ พัฒนาชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
การวางแผน/โครงการ กำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์เป็นขั้นตอน ให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและ กำหนดโครงการเป็นการนำเอา ปัญหาที่ประชาชนตระหนักและ ยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชน มาร่วมกันหาสาเหตุแนวทาง แก้ไข และจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหาและให้ประชาชนเป็น ผู้ตัดสินใจ		<ul style="list-style-type: none"> - การจัดลำดับความ ต้องการและปัญหาชุมชน - การวางแผนแก้ปัญหา - การพิจารณาวิธี ดำเนินงาน
การดำเนินงานตามแผนและ โครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบใน การดำเนินการตามแผนและ โครงการที่ได้ตกลงกันได้	<p>ขั้นตอนที่ 3 : ดำเนินกิจกรรม ของชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> 3.1 ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน 3.2 เรียนรู้ และร่วมสรุป บทเรียนร่วมกัน 3.3 พัฒนาเป็นเครือข่ายความ ร่วมมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาแกนนำและองค์กร ท้องถิ่น สร้างทีมงาน - การดำเนินงาน นำแผน ไปสู่การปฏิบัติ โดยมอบ ให้ตัวแทนแต่ละเรื่อง
การติดตามประเมินผล เป็นการ ติดตามความก้าวหน้าของงาน ที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันที่		การประเมินผลงาน

ตาราง 19 (ต่อ)

การบริหารจัดการ/ พัฒนาชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานพัฒนาให้หมดสิ้นไปทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงานงานที่จะดำเนินต่อไปและโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้ การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น		การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชน เจ้าหน้าที่ต้องทำงานกับประชาชนโดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนในสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชน พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของคนในชุมชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้การพึ่งพาเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในการบริหารจัดการ เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอเพียง พอประมาณ โดยการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดประโยชน์และแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3. ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและ ทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน

4. ยึดหลักการประสานงานกับหน่วยงาน องค์การภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

5. ยึดหลักความประหยัด หลักการพึ่งตนเอง มุ่งให้เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชน ทุนชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม

6. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญและความเท่าเทียมแก่สมาชิกทุกคน

7. การบริหารจัดการนั้นต้องมีผู้นำ โดยใช้หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำเพื่อให้เป็นแกนนำ ในการพัฒนาชุมชน ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชนผู้นำและเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาชุมชน

8. การบริหารจัดการต้องดำเนินตามหลักการบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาและเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม เป็นการพัฒนาที่ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม

9. หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างเครือข่าย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์และกำลังคนระหว่าง สนับสนุนด้านเศรษฐกิจโดยการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชน

10. หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ สนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้

11. การบริหารจัดการต้องดำเนินตามแบบแผน สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง โดยให้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นหลักในการวางแผนพัฒนาชุมชน

12. ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมคิด ร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

ตาราง 20 แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
<p>ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชนเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน</p>	<p>การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น จำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วน โดยชุมชนเป็นแกนหลักส่วนภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนในสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชนหรือหนุนเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ พัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน คนเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>	
<p>ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน ต้องเป็นโครงการออกแบบ ประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน</p>		<p>สนองตอบความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอเพียง พอประมาณ</p>
<p>ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน</p>		

ตาราง 20 (ต่อ)

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
<p>ยึดหลักการประสานงานกับหน่วยงาน องค์การทั้งของรัฐบาลและเอกชน</p> <p>ประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนประหยัดเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด</p>		
<p>ยึดหลักความประหยัด</p> <p>หลักการ ฟังตนเองของประชาชน ให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก</p> <p>พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด</p> <p>รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น</p>	<p>ใช้ทรัพยากรในชุมชน ทุนชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายและคุ้มค่ามากที่สุด</p>	<p>เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิด ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้</p>
<p>ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน</p>		<p>เป็นการพัฒนาที่ให้</p> <p>ความสำคัญและเท่าเทียมแก่สมาชิกทุกคน</p>
<p>หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ การค้นหาผู้นำชุมชน เพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน</p>	<p>ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรม เป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชนผู้นำ และเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาชุมชน</p>	

ตาราง 20 (ต่อ)

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
<p>หลักการบูรณาการพัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพเพื่อสร้างพลังในการพัฒนาและเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม</p>		<p>เป็นการพัฒนาที่ไม่ตก เป็นทาสของวัตถุนิยม</p>
<p>หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนการสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันมีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน</p>	<p>มีการประสานงาน จากภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ โดยการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชน</p>	
<p>หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ</p>		
<p>กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล</p>	<p>การจัดทำแผนความต้องการของชุมชน สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเองรวม โดยใช้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลางในการวางแผนพัฒนาชุมชน</p>	
	<p>สร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>	

ตาราง 20 (ต่อ)

การบริหารจัดการชุมชน	ชุมชนเข้มแข็ง	การพัฒนาที่ยั่งยืน
	ชุมชนเปลี่ยนจากผู้รอรับความช่วยเหลือเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือ	
	สนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชนและขยายเครือข่ายการเรียนรู้	

ตอนที่ 6 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวโลก United Nations World Tourism Organization (UNWTO) (UNWTO. 2014 : ออนไลน์ อ้างใน ราณี อธิชัยกุล. 2557: 2-3) ได้กำหนดความหมายของ “การท่องเที่ยว” (Tourism) ว่าหมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการที่บุคคลเดินทางมาจากที่อยู่อาศัยไปยัง ที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวหรือเพื่อธุรกิจ บุคคลเหล่านี้หมายถึงผู้เยี่ยมชมเยือน (Visitor) ที่อาจเป็นนักท่องเที่ยว (Tourist) หรือนักทัศนอาจร (Excursionist) ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นการประกอบกิจกรรมที่ผู้เยี่ยมชมเยือนต้องมีการใช้จ่ายขณะเดินทางท่องเที่ยว

และสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2546: ออนไลน์) การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง

ในปี 2017 United Nations World Tourism Organization (UNWTO) ประกาศให้เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนา โดยเน้น 5 ด้านที่สำคัญ คือ

1. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนทุกภาคส่วน
2. มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ความยากจนลดลง และเกิดความเกื้อกูลกันในสังคม
3. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
4. รักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย
5. อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และปลอดภัย

ซึ่ง องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO. 2008) ได้กำหนดเป้าหมายแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจัดทำเป็นคู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่กำหนดขึ้น รวมทั้งตัวอย่างการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ยกตัวอย่างสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการท่องเที่ยว

ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชนดั้งเดิมและการท่องเที่ยวเฉพาะทาง ในจุดหมายปลายทางของ เมืองท่องเที่ยวทุกประเภท หลักการสำคัญของการยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและความสมดุลของทั้ง 3 มิติเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งบำรุงรักษาระบบนิเวศและกระบวนการที่จำเป็นของระบบนิเวศ รวมทั้งการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทางชีวภาพ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. การให้ความเคารพของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ที่เป็นเจ้าภาพการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นและที่ยังมีชีวิตอยู่ คุณค่าประเพณี มีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมนานาชาติ ก่อให้เกิดความอดทนอดกลั้นและยอมรับความคิดเห็นหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3. การก่อให้เกิดความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เติบโตในระยะยาวได้ ซึ่งเป็นการสร้างผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งการจ้างงานที่มั่นคง โอกาสการสร้างรายได้และบริการสังคมแก่ชุมชนเจ้าภาพและมีส่วนช่วยในการบรรเทาปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนั้น ในการประชุม Globe'90 ยังได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ (Holden. 2008: 163)

1. เพื่อพัฒนาความตระหนัก และความเข้าใจถึงผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
2. เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและการพัฒนา
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่เป็นเจ้าบ้าน
4. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงสุด
5. เพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับความหมายหรือคำจำกัดความของ “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” นั้นได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่สำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2559: 12) ซึ่งเป็นองค์กรที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็ได้ให้คำนิยามของ “การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน” ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความ

อยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่น ในพื้นที่พิเศษ กล่าวคือ การท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงามและเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

เศกสรรค์ ยงวณิชย์ (2551: 7) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการภายใต้ขีดความจำกัดของธรรมชาติ ชุมชนชนบทธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ชนบทธรรมเนียม ประเพณีวิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยวและต้องยอมรับให้ประชาชน ทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ การประชุม Globe'90 Conference เมื่อปี พ.ศ.2533 ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ว่าหมายถึง การจัดการทรัพยากรทุกประเภทที่จะทำให้สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพได้ ในขณะที่เดียวกันสามารถรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรม กระบวนการของระบบนิเวศ ความหลากหลายของชีววิทยาและระบบของสิ่งมีชีวิตได้

นอกจากนั้นราชบัณฑิตยสถาน (2539) ได้มีการบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติ ทนของชุมชนรวมถึงประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยที่มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วย

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กำหนดลักษณะสำคัญ 6 ประการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) เป็นการท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุและแหล่งท่องเที่ยว ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นด้วย

องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ราณี อธิชัยกุล (2557) แนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Swarbrooke (1999: 13) ได้ให้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องไม่ต่อต้านการเจริญเติบโต อันเนื่องมาจากการพัฒนาแต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโต และการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้
2. ต้องมีการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์
3. ควรให้ความสำคัญถึงผลในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น
4. ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องไม่มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการบริการ
5. ควรให้ความสำคัญกับความต้องการที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้ความเสมอภาคและยุติธรรม

สอดคล้องกับ Shirley Eber (1993; อ้างอิงจาก ภาณีราณี อธิษฐ์กุล, 2557) ได้กล่าวถึง หลักการการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สำคัญไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งผู้รับผิดชอบการพัฒนา และผู้ประกอบการธุรกิจควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมอย่างเหมาะสม ประหยัดและคุ้มค่า เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ มีความสำคัญมากต่อการท่องเที่ยว โดยการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรให้คงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประยุกต์กับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. การลดความบริโภคที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นและลดการก่อของเสีย (Reducing Overconsumption and Waste) ผู้รับผิดชอบพัฒนาการท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพ และควรจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติที่เหมือนกันใช้ทดแทนกันได้เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (Maintaining Diversity) ผู้รับผิดชอบพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผาหรือหมู่บ้านวัฒนธรรม เป็นต้น แหล่งโบราณคดีอาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งช้าง การนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย เป็นต้น

4. การบูรณาการท่องเที่ยวกับการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องบูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์ การพัฒนาแห่งชาติ และแผนพัฒนาของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาวได้

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) ผู้รับผิดชอบ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อนำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรในท้องถิ่น เช่น การสนับสนุนการซื้อสินค้าโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่ง

ตำบล (OTOP) ที่ผลิตจากคนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้เสริมหมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นแห่งนั้น

6. การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวเกี่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเครือข่าย ในลักษณะหน่วยงานร่วมจัดกิจกรรม ร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ไขปัญหาหรือร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว และประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย สอดคล้องกับ รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง (2553 : 90) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว ที่ชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องมีการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ที่สำคัญรัฐควรเปิดโอกาสให้ภาคท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

7. การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรประชุม ปรึกษาหารือกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบัน การศึกษา หน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ และเพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกันร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) เป็นการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยการให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งไปดูงาน โดยให้แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวได้

9. การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Marketing Tourism Responsibly) การตลาดเป็น การตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเตรียมคู่มือหรือข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการควรทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการตลาดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยว ให้เกิดกับนักท่องเที่ยวด้วยการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

10. การดำเนินการวิจัย (Undertaking Research) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินการวิจัยเพื่อช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว รวมทั้งวิจัยตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงผลการบริการการวิจัย เป็นสิ่งจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

เครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการจัดการความยั่งยืนของการท่องเที่ยว อาจใช้เครื่องมือหรือเทคนิคได้หลายเครื่องมือในการจัดการหรือประเมินความยั่งยืน เช่น การวัดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การจัดการผู้เยี่ยมชม การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เครื่องมือหรือวิธีการในการวัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวแสดงในตาราง 21

ตาราง 21 เครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เครื่องมือ / วิธีการ	เทคนิค
การประเมินขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying capacity)	<ul style="list-style-type: none"> - ขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพ - ขีดความสามารถในการรองรับทางนิเวศวิทยา - ขีดความสามารถในการรองรับทางสังคม - ขีดความสามารถในการรองรับทางสิ่งแวดล้อม - ขีดความสามารถในการรองรับที่แท้จริง
การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (ETA :Environment Impact Assessment)	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดช่องทางจราจรไหลของนักท่องเที่ยว - การจำกัดพื้นที่ห้ามนักท่องเที่ยวเข้า - การจำกัดพื้นที่ห้ามยานพาหนะเข้า - การกำหนดราคาเข้าชมที่แตกต่างกัน - การวิเคราะห์ต้นทุนและผลกำไร - การตรวจสอบสิ่งแวดล้อม
การปกป้องคุ้มครองพื้นที่สงวน (Area protection)	<ul style="list-style-type: none"> - อุทยานแห่งชาติ วนอุทยานแหล่งรักษาพันธุ์สัตว์ป่า - พื้นที่ที่มีความงดงาม (area of outstanding natural beauty)

ตาราง 21 (ต่อ)

เครื่องมือ / วิธีการ	เทคนิค
	- พื้นที่ที่มีความสนใจพิเศษ (site of special scientific interest)
การออกกฎหมายและ กฎระเบียบของอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว (Industry regulation)	- การออกกฎหมายของรัฐบาล - การออกกฎระเบียบของสมาคมวิชาชีพ - การออกกฎระเบียบหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ - การออกกฎควบคุมตนเองด้วยความสมัครใจ - ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility)
ตัวชี้วัดความยั่งยืน (Sustainability indicator)	- ระดับการใช้ทรัพยากร - ปริมาณของเสีย - ปริมาณ/ระดับของมลภาวะ - การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก - ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Mow forth; & Munt (2009: 11) และ Holden (2008: 184-208)

และ Mow forth and Munt (2009: 101) กล่าวว่า การเติบโตอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหามลภาวะ ความแออัด ความคับคั่ง เสี่ยงรบกวน ขยะตกค้างและการทำลาย พืชพันธุ์และสัตว์ป่า เป็นต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศและชุมชนหลายประการ การที่จะทราบว่า การท่องเที่ยวใดเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีหลักเกณฑ์สำคัญ (Criteria used for Sustainability in Tourism) ในการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Ecological sustainability)

ความยั่งยืนของระบบนิเวศ จัดเป็นเกณฑ์หลักในการทำให้การท่องเที่ยวยั่งยืนเนื่องจากการท่องเที่ยวต้องทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เทคนิคในการประเมินผลกระทบและความยั่งยืนของระบบนิเวศ ได้แก่ การคำนวณหาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่

(Carrying capacity) และการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (EIA : Environment Impact Assessment)

2. ความยั่งยืนทางสังคม (Social sustainability)

ความยั่งยืนของสังคม หมายถึง ความสามารถของชุมชนไม่ว่าจะเป็นระบบท้องถิ่นหรือระดับประเทศในการรับมือสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวในระยะเวลาดสั้นหรือระยะยาว และความสามารถของสังคม ในการยังคงอยู่ได้โดยไม่เกิดปัญหาการไม่ประสานกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ตัวอย่างผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้นกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความแตกต่างทางสังคมระหว่างผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวและผู้ที่ไม่ได้รับประโยชน์ การที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนทำงานในระดับล่างและได้รับค่าแรงต่ำกว่านักลงทุนหรือนักธุรกิจจากนอกชุมชน การปิดกั้นการเข้าถึงพื้นที่ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เคยเป็นพื้นที่ทำมาหากินของคนในชุมชน การขึ้นราคาสินค้าและบริการ การขึ้นราคาที่ดิน การที่บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาเป็นข้าวนของทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น เป็นต้น การวัด ชีตความสามารถในการรองรับทางสังคมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการวัดผลกระทบทางสังคม ต่อแหล่งท่องเที่ยว

3. ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม (Cultural sustainability)

ความยั่งยืนของวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นแตกต่างจากที่อื่น การปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอาจทำให้ขนมธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป การดัดแปลงวัฒนธรรมโดยการเลียนแบบนักท่องเที่ยวที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อท้องถิ่นโดยรวม สังคมอาจอยู่ได้ แต่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบ ทางวัฒนธรรมมักมองเห็นได้ยากและใช้เวลานานกว่าจะมองเห็นได้ จึงทำให้ยากที่จะวัดหรือประเมินผลกระทบและป้องกันหรือการควบคุมผลที่เกิดขึ้น การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบและการป้องกันการเบี่ยงเบนของวัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic sustainability)

ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ หมายถึง ระดับของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการให้บริการนักท่องเที่ยวที่พอเพียงที่เกินต้นทุน หรืออาจได้ที่คุ้มค่างับความสะดวกที่เสียไปจากการมีนักท่องเที่ยว เข้ามาในชุมชน รวมทั้งการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมในชุมชน อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจไม่ได้มีความสำคัญไปกว่าความยั่งยืนด้านอื่นๆ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อาจให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์

5. การให้การศึกษ (Educational Element)

การให้การศึกษเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น อาจทำได้โดยการแจกเอกสารแผ่นพับหรือการสื่อความหมายอื่นๆ ส่วนที่ 2 คือการอบรมให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว เช่น พื้นฐานของนักท่องเที่ยว ประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่ สภาพการทำงาน แรงจูงใจในการท่องเที่ยวและพฤติกรรมกรท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าใจและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ถูกต้อง

6. การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Local participation)

ชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม และระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนจัดการและควบคุมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความสำคัญยิ่ง หากชุมชนสามารถควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้มาก ชุมชนก็จะสามารถรักษาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามก็ยังคงเป็นเรื่องที่ยังถกเถียงกันในเรื่องของระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นว่า ควรจะมีระดับมากน้อยเพียงใด ระดับของการมีส่วนร่วมอาจเริ่มจากระดับน้อยที่สุด คือ ประชาชนได้รับการบอกเล่าถึงสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐได้ตัดสินใจจนถึงระดับสูงสุดคือประชาชนเป็นผู้ริเริ่มอย่างอิสระ และมีอำนาจในการตัดสินใจและควบคุม เจ้าภาพหรือชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงส่วนประกอบของการท่องเที่ยวหรือเป็นผู้ควบคุมการท่องเที่ยว ซึ่งมุมมองในเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของการท่องเที่ยวมวลชนที่เป็นการรวมศูนย์อำนาจและการควบคุมจากบนลงล่างกับการท่องเที่ยวทางเลือก หรือการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและการควบคุมจากล่างขึ้นบน

7. การอนุรักษ์ (Conservation Element)

การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่หรือการท่องเที่ยวเฉพาะทางควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ชีวภาพหรือวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่สามารถยั่งยืนได้หากไม่มีการอนุรักษ์

สำหรับงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอยึดหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามบริบทของประเทศไทย คือ เกณฑ์ที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ปรับให้สอดคล้องกับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council : GSTC)

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Goeldner and Ritchies (2006 : 78-90) ได้กล่าวถึงการจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวขององค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nation World Tourism Organization : UNWTO) ว่าได้จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบตามลักษณะการท่องเที่ยวดังนี้

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism)

2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม (Historical Tourism) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) และการท่องเที่ยวชม วิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism / Village Tourism)

3. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Homestay; & FarmStay) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและ การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน

สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) นั้น ยังได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายในทัศนะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไว้อีกมากมาย เช่น

Goeldner and Ritchie, 2006 : 428) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการเดินทางของบุคคลที่เรียนรู้วิถีชีวิตและความคิดของผู้อื่น ซึ่งมีความหมายสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและความร่วมมือระหว่างประเทศ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 276-278) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้ สัมผัสและชื่นชมกับความงดงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิตและความงดงามทางศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งหาประสบการณ์ใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้และการสัมผัสถึง สิ่งดึงดูดที่สำคัญทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ กรมการท่องเที่ยว (2557: 2) ได้ให้นิยามของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(Cultural Tourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัยผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

และราณี อธิชัยกุล (2557: 285) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจในการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต เช่น การเที่ยวชมโบราณสถาน การท่องเที่ยวตามประเพณีต่างๆของแต่ละพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในการช่วยอนุรักษ์ส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเกิดความร่วมมือของแต่ละพื้นที่ทั้งในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ

จากคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ในหลายด้าน ทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาประวัติศาสตร์ โดยการเยี่ยมชมโบราณสถาน สถาปัตยกรรมต่างๆรวมถึงพิพิธภัณฑ์ และยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วยซึ่งนำมาซึ่งการสร้างความสัมพันธ์อันดีของผู้คนในสังคม ชุมชน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548; อ้างอิงจาก นรวาดี บัวขวัญ, 2556: 16) ได้สรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมี 6 ด้าน อิงตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังต่อไปนี้ คือ

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจอยู่ 10 ประการ

1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น

1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ

1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซากปรักหักพัง

1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก

1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ

1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่างๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยว คุณภาพโดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง

ทัศนีย์ ปัทมสนธิ (2522: 55 - 57) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็ง ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในหมู่ที่ 10 ขององค์การบริหารส่วนตำบล วังชมภู อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับ

เลือกจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภูอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นชุมชนนำร่องในการดำเนินการโครงการชุมชนเข้มแข็งปลอดยาเสพติด จำนวน 129 คน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้ในโครงการชุมชนเข้มแข็ง และบทบาทของผู้นำชุมชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งเป็นรายด้านพบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ขณะที่มีอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติ ส่วนระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผลนอกจากนี้ปัจจัยรายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผล โดยในส่วนของความรู้ในโครงการชุมชนเข้มแข็งและบทบาทของผู้นำชุมชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนเข้มแข็งในทุกด้าน

นงคราญ กาญจนประเสริฐ (2544: 114) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทและวิธีการดำเนินงานของประชาคมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่ 90 ตำบล จังหวัดพิษณุโลกและสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้มแข็ง จำนวน 10 กลุ่ม ผลการศึกษาปรากฏว่าประชาคมที่ดำเนินงานรวมกลุ่มกันเข้มแข็งมากกว่าประเภทอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำการเกษตร และกลุ่มทำสิ่งประดิษฐ์ บทบาทวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มรายได้และการมีงานทำ โดยใช้วิธีบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ ประมาณ 7-15 คน และมีสมาชิกกลุ่มระหว่าง 30-100 คน ผลผลิตและผลการดำเนินงาน ของกลุ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศการดำเนินงานของกลุ่ม มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพราะเป็นการรวมพลังของคนในชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ตลอดจนช่วยอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

นายทัชชวีวัฒน์ เหล่าสุวรรณ และคณะ (2550: 75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มนุ้ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตของ

เกษตรกรในเขต ตำบลหนองปลิงการศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดกระบวนการ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ในเขตตำบลหนองปลิง และเพื่อสรุป สังเคราะห์ ถอดบทเรียนหรือองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การวิจัย ครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research = PAR) ระเบียบวิธีการวิจัย ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นที่วิจัย ผลการศึกษา พบว่า ตำบลหนองปลิง เป็น 1 ใน 13 ตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม แบ่งการปกครอง ออกเป็น 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านหัวนาดำ บ้านป่ากุง บ้านหนองคู บ้านจันทน์ บ้านโคกสี บ้าน หนองปลิง บ้านโนนสมบุญ และบ้านศรีวิไลย์ มีครัวเรือนทั้งหมด 1,151 ครัวเรือน มีประชากรรวม ทั้งสิ้น 5,245 คน รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ย 25,000-30,000 บาท หนี้สิน ของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 30,000-35,000 บาท แหล่งกี้ยืมมีทั้งแหล่งทุนภายในและแหล่งทุนภายนอก ระบบ ความเชื่อในชุมชนยึด มั่นในพุทธศาสนาผสมผสานกับความเชื่อเรื่องผี ระบบสุขภาพของชุมชน ดูแลสุขภาพกันเองในชุมชน และพึ่งพาระบบการแพทย์แผนปัจจุบันตามสถานพยาบาลของรัฐ และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน มี แหล่งน้ำและพื้นที่ป่าที่อยู่บริเวณชุมชน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการรวมกลุ่มในเขตตำบลหนองปลิง พบว่า แต่ละหมู่บ้านมีการ รวมกลุ่มหลากหลายประเภท โดยกลุ่มที่รวมตัวกันในหมู่บ้านมีทั้งที่เกิดเองโดยการริเริ่มของคนใน ชุมชนเองและ การสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ส่วนการจัดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่ม เริ่มจากขั้นตอน การวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการและศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน จากนั้นเป็นขั้นตอนการค้นหากลุ่ม แกนนำ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมและเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่ม ต่อมาเป็นขั้นตอนการ รวมกลุ่มแก้ปัญหา ซึ่งกิจกรรมหลัก คือการรับสมาชิก การระดมทุน การกำหนดระเบียบข้อบังคับ การ คัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นต้น เมื่อรวมกลุ่มกันแล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ การเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับกลุ่ม โดยการจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างหมู่บ้านเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง การจัด ฝึกอบรมการทำปุ๋ยในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและขั้นตอนสุดท้ายคือ การติดตามผล โดยใช้เวทีการ ประชุมรายงานของกลุ่มแกนนำ และการสื่อสารต่อสมาชิกกลุ่มเป็นระยะๆ

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นขั้นตอนและเป็นระบบที่ต่อเนื่อง สร้างการเรียนรู้ให้กับ ชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม สามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน

พิมพ์กา เพ็งนาเรนทร์ (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนียั่งยืนของตลาดบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของประชาชนและแนวทางในการพัฒนาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (data) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 372 คน ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณใช้สถิติการวิเคราะห์ด้วยสถิติ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, t-test, F-test ส่วน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive approach analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในตำบลบางน้ำผึ้งพบว่าด้านการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบกับชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาคือด้านการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้นำท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาคือด้านคุณสมบัติของผู้นำท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.03$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านบทบาทของผู้นำท้องถิ่นกับความสัมพันธ์ในชุมชนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$) เป็นลำดับสุดท้าย ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งคือ ปัจจัยด้านแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวและติดตามประเมินผล ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ปัจจัยด้านกิจกรรมของการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการพัฒนาการให้บริการในการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยด้านแหล่งเงินทุน แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง คือผู้นำท้องถิ่นต้องโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งมีการจัดให้ชุมชนเข้าร่วมประชุมพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนนอกจากนี้ชุมชน ยังต้องอาศัยบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการหางบประมาณมาพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำบางน้ำผึ้งควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการของตลาด ซึ่งผู้นำท้องถิ่นได้ใช้วิธีการสอบถามถึงความต้องการของชุมชนและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กับผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อที่จะได้รับทราบถึงปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

กฤตภัทร ฤาปาบุตร และคณะ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษาชุมชนเมืองเก่าริมแม่น้ำโขง ด้านสะพานมิตรภาพไทยลาว จังหวัดหนองคาย โครงการวิจัยนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชายแดน และ สปป.ลาวด้านวิจัยเชิงคุณภาพระหว่างผู้เกี่ยวข้องด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย 3 ฝ่าย คือ ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ คือ ศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ศึกษาพฤติกรรมชาวชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ในพื้นที่กรณีศึกษาคือ ชุมชนเมืองหนองคาย ด้านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว จังหวัดหนองคาย

กระบวนการวิจัยใช้การสำรวจเชิงเอกสาร ร่วมกับการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนกรณีศึกษา 3 ย่านสำคัญคือ ย่านริมแม่น้ำโขงถึงสะพานมิตรภาพไทยลาว ย่านถนนประจักษ์ศิลปาคม ถนนมีชัย และย่านมิตรภาพ-โพธิ์สัย จำนวน 251 ตัวอย่าง ร่วมกับการสำรวจ สังเกตการณ์ในพื้นที่ตลอดกระบวนการเก็บข้อมูล

ผลวิจัยคือค้นพบคือ จังหวัดหนองคายมีศักยภาพในการท่องเที่ยวที่โดดเด่นคือ “การท่องเที่ยวชายแดน” เพราะความได้เปรียบด้านตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศและนโยบายการดำเนินการลงทุนระดับนานาชาติ ประชาชนความพร้อมสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชาวเมือง ประชาชนส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากถึง 82.5% โดยมีแรงจูงใจของประชาชนในการเข้าร่วมโครงการ คือเกิดชุมชนเข้มแข็งและความสามัคคี ส่วนระดับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวที่ดีที่สุดสำหรับชุมชนเทศบาลเมืองหนองคาย คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวที่ดีที่สุดสำหรับชุมชนเทศบาลเมืองหนองคายคือ Manipulation หมายความว่า ให้องค์กรภาครัฐเป็นแกนหลักในการดำเนินโครงการโดยชุมชนเป็นหลัผู้สนับสนุน เพราะชาวเมืองเห็นว่าหน่วยงานรัฐมีงบประมาณและความเชี่ยวชาญ ขณะเดียวกันประชาชนต้องทำมาหากินจึงไม่สามารถอุทิศเวลาได้เต็มที่ เครือข่ายที่ประชาชนอยากให้มีบทบาทในกระบวนการมากที่สุดคือ เทศบาลเมืองหนองคาย สุดท้ายเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วประชาชนคาดหวังว่าตนเองจะได้รับความรู้และมีทักษะใหม่เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากที่สุดอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลในระยะสั้น

การวิจัยโครงการนี้ ส่งเสริมการสร้างการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาวอย่างยั่งยืนเพราะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทั้งในมิติของความสามัคคีร่วมมือ ความภาคภูมิใจ และผลพลอยของโครงการ คือ ชุมชนเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยวชายแดนจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ

จากประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวกับความรู้กับการศึกษาภูมิปัญญา องค์ความรู้ในหลายมิติ เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา เป็นต้น

เมธี เงินศรี และอุมาภรณ์ มูลเทพ (2554: 66 -67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาอุปสรรคและปัญหาการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนพื้นที่บ้านช้างเพื่อจัดทำแนวคิดและแผนในการแก้ไขเชิงปฏิบัติการการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง งานวิจัย เรื่องอุปสรรคและปัญหาในการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อจัดทำแนวคิดและแผนในการแก้ไขเชิงปฏิบัติการการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาชุมชนบ้านช้างเข้มแข็งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์ทั่วไป การค้นหาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากระบบสารสนเทศและการปฏิบัติการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มผู้นำการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและให้มีการจัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเข้มแข็งแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนกึ่งเมือง คือ ปัญหาการบริหารจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นปัญหาวิกฤตที่สุดคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนส่งผลไปถึงภาพรวมระดับตำบลปัญหาด้านสังคมอ่อนแอ คุณภาพชีวิตค่อนข้างน่าเป็นห่วงรวมถึงปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายเพราะการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร การตัดไม้ทำลายป่า คนในชุมชนขาดความรู้รักสามัคคี เกิดการแตกแยก แบ่งแยกชาติพันธุ์ชนเผ่า ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกด้านสัมพันธ์กัน จนกลายเป็นปัญหาทั้งระบบ จนส่งผลให้พื้นที่ตำบลบ้านช้างเป็นพื้นที่ละเอียดอ่อนด้านความมั่นคงไปอย่างไม่คาดคิด ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จะสามารถเป็นไปได้ ต้องมีการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ และควรมีรูปแบบแผนการส่งเสริมและพัฒนาการแก้ไขปัญหาแต่ละด้านอย่างชัดเจน เหมาะสมกับสภาพปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

สิญาทิพย์ เพ็ญนภักตร์ (2545: 248 -251) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม รายงานวิจัยเรื่อง เครือข่ายการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา 2) ศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา 3) ศึกษาบทบาทของเครือข่ายการสื่อสารต่อการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 28 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะของเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา พบว่า สมาชิกในเครือข่ายประกอบด้วยกลุ่มหลักๆ 8 กลุ่ม คือ แกนนำ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอัมพวา กลุ่มแกนนำและกลุ่มสมาชิกประกอบด้วย เทศบาลตำบลอัมพวา ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนวัดอัมพวัน ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชน

บางกะพ้อม 2 ชุมชนหาบแร่แฝงลอย ส่วนกลุ่มพันธมิตร ได้แก่ ชมรมโฮมสเตย์ โดยเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา มีองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายอย่างกว้างขวาง 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การพึ่งพิงกัน 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

โดยจุดเริ่มของเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนซบเซาลง เพราะตลาดน้ำอัมพวาตายมานานกว่า 30 ปี คนในชุมชนบางส่วนไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ จนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 แกนนำหลัก ร้อยพัชโรดม อุณสุวรรณ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลอัมพวา ท่านมีความคิดที่จะพัฒนาตลาดน้ำอัมพวาให้กลับฟื้นคืนชีพอีกครั้ง โดยแกนนำหลักได้มีการจัดประชุมร่วมกับกลุ่มแกนนำ และเปิดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังแนวคิดและความคิดเห็นจากหลายๆ ฝ่าย ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการรวมกลุ่มและขยายเป็นเครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวาต่อไป โดยพัฒนาการของเครือข่ายแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะตระหนักถึงปัญหาและรวมกลุ่ม 2) ระยะขยายเครือข่าย และ 3) ระยะเจริญเติบโต

2. เครือข่ายเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา มีวิธีการสื่อสารและประเด็นในการสื่อสารเพื่อสร้างและขยายเครือข่ายที่แตกต่างกันไปในแต่ละระยะของพัฒนาการ โดยมีการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการดังนี้ ระยะที่ 1 ตระหนักถึงปัญหาและรวมกลุ่ม การสื่อสารในกลุ่มแกนนำมีรูปแบบการสื่อสาร คือ จดหมายการประชุม การจัดกิจกรรม โทรศัพท์ และการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคล ส่วนการสื่อสารระหว่างกลุ่มแกน

นอกจากนั้นพบว่า ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาตลาดน้ำอัมพวามีเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง แบบวงล้อ โดยมีร้อยพัชโรดม อุณสุวรรณ นายกเทศมนตรี เป็นแกนนำหลัก เทศบาลตำบลอัมพวา ชุมชนตลาดอัมพวา ชุมชนวัดอัมพวา ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชนบางกะพ้อม 2 ชมรมหาบแร่แฝงลอย เป็นกลุ่มแกนนำและกลุ่มสมาชิก และชมรมโฮมสเตย์เป็นพันธมิตร

3. บทบาทของเครือข่ายการสื่อสารที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน พบว่าเครือข่ายการสื่อสารมีบทบาทต่อการพัฒนาตลาดน้ำอัมพวา ดังนี้ 1) ทำให้ทราบและวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง 2) ช่วยให้ชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น 3) สามารถวางแผนทางการพัฒนาชุมชนได้ถูกต้องและสอดคล้องกับชุมชน 4) ก่อให้เกิดความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 5) ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาซึ่งการแก้ปัญหาในชุมชน 6) ช่วยสร้างนักประชาสัมพันธ์ของชุมชน 7) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและรวดเร็วแก่สมาชิกทุกกลุ่มในเครือข่าย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

กาญจนา พันธุ์เอี่ยม, ทศนีย์ สิงห์เจริญ (2554: 120 - 121) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำปัญญาชนและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนหนองกลางดง อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ต่อการตัดสินใจและการสร้างแรงจูงใจในชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบทางยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามความคิดเห็นของกลุ่มการปกครอง จำแนกตามคุณลักษณะของผู้นำชุมชน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ประชากรของชุมชนหนองกลางดง สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One Way Anova) และทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Procedure) โดยกำหนดการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษาพบว่า

1. คุณลักษณะผู้นำปัญญาชนของกลุ่มการปกครอง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ย คือ ด้านบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้านบุคลิกภาพของภาวะผู้นำ ด้านปัจจัยที่อิทธิพลต่อภาวะผู้นำปัญญาชนและด้านยุทธศาสตร์ความเป็นผู้นำในการตัดสินใจและแรงจูงใจ

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะผู้นำปัญญาชนของกลุ่มการปกครองปรากฏดังนี้

2.1 สมาชิกกลุ่มการปกครองที่มีเพศ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำกลุ่มการปกครอง ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 สมาชิกกลุ่มการปกครองที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำกลุ่มการปกครองในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ไม่พบความแตกต่าง และเมื่อทดสอบรายด้านพบ ด้านความสามารถในการบริหารสมาชิกที่มีอายุ 41-50 ปี น้อยกว่าสมาชิกที่มีอายุมากกว่า 50 ปี

2.3 สมาชิกกลุ่มการปกครองที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำกลุ่มการปกครองในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ ปรากฏว่าสมาชิกกลุ่มที่มีสถานภาพโสดในภาพรวมและเฉพาะด้านบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ และด้านการบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนมีค่าคะแนนเฉลี่ย น้อยกว่าสมาชิกกลุ่มที่มีสถานภาพหม้าย/หย่า

2.4 สมาชิกกลุ่มการปกครองที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำกลุ่มการปกครองในภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ ปรากฏว่าสมาชิกที่มีรายได้ 3,501-4,500 บาท ปรากฏว่าสมาชิกกลุ่มในภาพรวม และเฉพาะด้านบุคลิกภาพของภาวะผู้นำ มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า สมาชิกที่มีรายได้มากกว่า 4,500 บาท

ชมพูนุช เมฆเมืองทอง (2554: 135) ได้ทำการวิจัย เรื่องการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในเขตจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2554 ซึ่งการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน พัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และศึกษาผลการพัฒนาการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสร้างรูปแบบการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อทดลองใช้การขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประชาชนในชุมชน 2 หมู่บ้าน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การขับเคลื่อนโดยชุมชนร่วมดำเนินการเอง ทำนายโดยประธานภาคีการพัฒนา โดยดำเนินและกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 44 ร้อยละ 62 และร้อยละ 36 ตามลำดับ โมเดลตามสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ค่าไค-สแควร์ = 17.02 ; องศาความเป็นอิสระ = 13 ; ค่า P = 0.198 GFI = 0.99 ; AGFI = 0.98) ตัวแปรอิสระในโมเดลทั้ง 3 ตัวอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรผลการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ร้อยละ 37

2. จากรูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนดังกล่าว สามารถสรุปได้ผลการขับเคลื่อนแผนชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ 3 ขั้น ประกอบด้วยขั้นที่ 1 ขั้นการให้รู้ขั้นที่ 2 ขั้นการให้วิธีการและขั้นที่ 3 ขั้นการให้แผน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าชุมชนทั้ง 2 ชุมชนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และทั้ง 2 ชุมชนที่การพัฒนาด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิพย์สุดา พุฒจรรยา และคณะ (2556: 172 -175) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการบริหารชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนซื้อหุ้นและได้รับเงินปันผลรายปีสัดส่วนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมดจากกิจกรรมท่องเที่ยวและร้อยละ 65 จัดสรรเพื่อการบริหารงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ งานสาธารณประโยชน์และการจัดสวัสดิการสังคม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนเป็นที่บริหารงานชุมชน มีผู้จัดการชุมชนทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกชมรมร่วมดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ชุมชนขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้างส่งผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน

นักวิจัยร่วมกับชมรมกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้ดำเนินงานพัฒนาร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาการบริหารจัดการชมรม การทดลองจัดการที่พักในชุมชนและการกระตุ้นจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และมีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย หลักการ เป้าหมายกระบวนการจัดการ กระบวนการพัฒนา การประเมินผล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนสนับสนุน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และธนาภรณ์ ชันทะสิทธิ์ (2557: 173 -174) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน และ 3) เสนอแนะให้มีการปรับปรุงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน ซึ่งเลือกจากกลุ่มประชากรจำนวน 660 คน ที่เป็นหัวหน้าส่วนราชการและหัวหน้าฝ่ายปกครองในจังหวัดเลย และจังหวัดหนองคาย ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของทาโร ยามาเน่ และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ที่เลือกแบบเจาะจงจากหัวหน้าส่วนราชการและหัวหน้าฝ่ายปกครองที่ไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการตีความ ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน มีระดับการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านการพึ่งพาตนเองได้ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านความพอเพียงและด้านความสามารถในการแข่งขัน ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะของพื้นที่ภายในชุมชนปัจจัยการบริหารจัดการภายในชุมชนและปัจจัยความร่วมมือภายในชุมชนตามลำดับ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชน ผลกระทบด้านลบ คือ การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การรบกวนชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ภาพจิตรกรรมฝาผนังถูกทำลาย ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นและความแออัดในช่วงที่มีนักท่องเที่ยว

3. แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว คือ การจัดการความรู้/คลังข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน การบูรณาการและการประสาน การจัดการด้านพื้นที่ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ 1) การจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น สร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมชุมชนและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางการท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

จิราณัฐ โสภา จิราพร สุวรรณเกษม รัญจวน ประวัติเมือง และคณะ (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ศึกษาจุดเด่น จุดด้อย ประเด็นปัญหาที่ประสบ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการเมืองมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และการวิจัยเชิงสำรวจจากการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ร่วมกับการวิจัยจากเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรรกตามหลักเหตุ และผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก โดยใช้สถิติร้อยละ และนำมาสังเคราะห์ข้อมูล ผล

การศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก ซึ่งภาพรวมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก หน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร มีความแตกต่างกัน ในด้านพื้นที่ตั้ง ทำให้พบปัญหาในการจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาการรุกล้ำพื้นที่มรดกโลก ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร มีพื้นที่ตั้งแยกไปจากชุมชน แต่ก็ยังคงประสบปัญหาด้านพื้นที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน

มานิตย์ สิงห์ทองชัยและคณะ (2551: 105 - 108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพและรูปแบบในการประกอบกิจการเกี่ยวเนื่องและกิจกรรมด้านนันทนาการในเขตแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนและ 3) เพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการมาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนและหน่วยงานผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้านนันทนาการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนในเขตแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด จำนวน 100 ตัวอย่าง และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ แบบเข้าไปเย็นกลับ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มวันธรรมดา 100 ตัวอย่าง และวันหยุด (เสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์) จำนวน 100 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 200 ตัวอย่าง คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการด้านนันทนาการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.61 และมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.02 ส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.71 ซึ่งมีความคิดเห็นอันดับ 1 ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเดินทางมาท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี สถานภาพโสด นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการร้านอาหาร/ร้านขายอุปกรณ์บันเทิง/ของเล่น/เครื่องดื่ม จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาคือการบริการให้เช่าห่วงยาง/หาด

ทรายเทียม/เครื่องเล่นทางน้ำ จำนวน 47คน คาดหวังที่มีต่อสถานที่แหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.74 อยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.30 เมื่อทดสอบผลการเลือกให้บริการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ด พบว่าการเลือกใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดของนักท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และมจรุส ปราบไพรี และคณะ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา “การวิจัยผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ” การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะและศึกษาแนวทางการจัดและการป้องกันและผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ โดยใช้วิธีในการศึกษาทั้ง เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ คนในชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและนักท่องเที่ยว การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การประชุมกลุ่มย่อยและการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถาม นักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการใช้สถิติเชิงพรรณนาและค่าสถิติร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนวัดเกาะเพิ่งเริ่มต้นต้อนรับนักท่องเที่ยวผ่านการศึกษาดูงาน จุดแข็งของพื้นที่คือ การมีศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรมและผู้นำที่เข้มแข็ง จุดอ่อนคือพื้นที่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป้าหมายหรือพื้นที่หลักและชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังมีโอกาสในการพัฒนาเนื่องจากศักยภาพของพื้นที่และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือ รูปแบบและแนวโน้มของการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาประกอบกับภาวะทางการเมืองและเศรษฐกิจราคาน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

2. ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมกลุ่มทำกิจกรรม การส่งเสริมด้านสุขภาพจิต เกิดการอนุรักษ์ การเผยแพร่วัฒนธรรมรวมท้องถิ่น รวมถึงการรักษาความสะอาดในชุมชน ผลกระทบด้านลบ คือการกระจายรายได้ไม่ถึง การรบกวนชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ภาพจิตกรรมฝาผนังถูกทำลาย ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นและความแออัดในช่วงที่มีนักท่องเที่ยว

3. แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว คือ การจัดการความรู้/คลังข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน การบูรณาการและการประสานงาน การจัดการด้านพื้นที่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ 1) การจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น สร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ภาครัฐควรเข้า

มามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมชุมชน และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางการท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุมาลีย์ สังศรี (2556: บทคัดย่อ) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษากรณีตัวอย่างของสังคมแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศ 2) ศึกษาวิเคราะห์ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทย 3) สังเคราะห์องค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมแห่งการเรียนรู้และการศึกษากรณีตัวอย่างในต่างประเทศ ซึ่งเลือกแบบเจาะจง 3 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักรเกาหลี และเดนมาร์ก ขั้นที่ 2 ศึกษาการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ดำเนินการอยู่ในประเทศไทยโดยทำการศึกษา 8 ชุมชนทั่วประเทศ ภาคละ 2 ชุมชน ซึ่งเลือกแบบเจาะจงชุมชนที่มีการพัฒนาในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ในแต่ละชุมชนผู้วิจัยเลือกเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ 1) ผู้นำและกรรมการชุมชน ผู้นำศาสนาภูมิปัญญา 7 คน 2) บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 คน และ 3) ผู้แทนประชาชน 10 คน รวม 20 คน ดังนั้น 8 ชุมชนได้กลุ่มตัวอย่างรวม 160 คน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสำรวจชุมชนและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากขั้นที่ 1 และ 2 แล้วเสนอเป็นแนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับประเทศไทย จากนั้นจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับประเทศไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยในประเด็นหลักมี ดังนี้

1) สังคมแห่งการเรียนรู้จะเป็นสังคมขนาดใดก็ได้ ที่ใช้การเรียนรู้เป็นกลไกในการพัฒนาบุคคลและสังคม การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในต่างประเทศเริ่มต้นจากนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศแล้วสภาพเมืองนำไปดำเนินการเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในเมืองและกระจายศูนย์การเรียนรู้ให้ทั่วถึงประชาชน

2) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในประเทศไทยส่วนใหญ่ เริ่มที่ระดับตำบลจุดเน้นคือเพื่อพัฒนาอาชีพ เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

3) แนวทางในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับประเทศไทยที่น่าเสนอ ประกอบด้วยขั้นตอน 11 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย 2) หาจุดเริ่มต้นและตั้งกลุ่มแกนกลาง 3) สร้างความสนใจในวงกว้าง 4) แสวงหาหุ้นส่วน 5) วิเคราะห์ชุมชนและจัดทำแผนพัฒนา 6) วิเคราะห์ศักยภาพของ

หุ้นส่วนและแบ่งปันความรับผิดชอบ 7) ดำเนินกิจกรรม 8) เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 9) ติดตามประเมินผล 10) ประชาสัมพันธ์และเปลี่ยนเรียนรู้ และ 11) สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชน

Rawat, Karun, Frederic Bouchon; & Vikneswarem Nair.(2009) ได้ทำการศึกษาเพื่อสำรวจแนวทางการศึกษาที่เป็นนวัตกรรมในพื้นที่ชนบทของประเทศไทยและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นของไทยผ่านการท่องเที่ยวตามชุมชน วิธีการศึกษา คือ การสำรวจกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จของการศึกษานอกระบบ (Non – formal education) กับการพัฒนาชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ได้จากเอกสารทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลการสื่อสารภายในสถาบันสถิติ เอกสาร iconographic และที่ตั้งเว็บ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการศึกษาพบว่า ความพยายามในการจัดตั้งโรงเรียนนอกระบบ (non – formal school) ในชนบทที่ห่างไกล ทำให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของ The pedagogical approach และพบความจริงว่า การศึกษานอกระบบสามารถเสริมสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ช่วยเพิ่มทักษะต่างๆ เช่น การสื่อสารธุรกิจ และการสร้างผู้ประกอบการที่มีลักษณะและความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

Kubal, Mary Rose.(2001: 75-78). ได้ทำการศึกษาเรื่อง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่อาศัยในชิลี : การถ่ายโอนการดูแลสุขภาพและการศึกษาไปสู่การบริหารส่วนท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ขอบเขตการกระจายอำนาจ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การบริหารดีขึ้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนหรือความต้องการที่ถูกกำหนดขึ้นโดยชุมชน และส่วนที่ช่วยเสริมการกระจายอำนาจ ได้แก่ การมีส่วนร่วม และการรับฟังเสียงของประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

Niloolfar Hashemi (2011) ได้ทำการศึกษาเพื่อนำเสนอเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านฮาจิ ในประเทศอิหร่าน พบว่า มีดัชนีจำนวนมากในการวัดการเติบโตและการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับวิธีที่ดีที่สุดในการวัดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท ซึ่งในปัจจุบันเน้นถึงลักษณะเฉพาะของสถานที่ และกฎบัตรของยุโรปที่กำหนดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากการใช้กฎบัตรยุโรปในภาคเหนือของอิตาลี โดยใช้แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางในการศึกษา โดยทำการศึกษาในหมู่บ้าน

ฮาจิในประเทศอิหร่าน ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากการดำเนินงานในอิตาลี ทำให้เห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และการศึกษาครั้งนี้ยังได้เสนอดัชนีชี้วัดตัวใหม่ ได้จากการศึกษาความเป็นไปได้ของการวัดเชิงปริมาณระหว่างจุดอ่อน จุดแข็งและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับแผนการพัฒนา

Nisada Wedchaynon, Sunisa Chorkaeew. (2012) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน ในโครงการพระราชดำริห้วยทรายของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ข้อมูลในการวิจัยรวบรวมจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมชมโครงการ จากนั้นทำการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เอกสารและการสังเกตการณ์ในระหว่างศึกษา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้รับการบันทึกและการแปลเป็นภาษาไทย ข้อมูลบางส่วนมาจากการสัมภาษณ์ถูกนำไปวิเคราะห์เพื่อยืนยันว่า โครงการได้ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้ชีวิตของคนในท้องถิ่นมีชีวิตที่ดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของการพัฒนาบุคลากรเพื่อความยั่งยืนในโครงการขึ้นอยู่กับ 2 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาบุคลากรเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้คนประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนการพัฒนาที่มุ่งเน้นระบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เป็นคนที่มีลักษณะที่เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

Marcotte, Pascale, & Laurent Bourdeau (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้ป้ายมรดกโลกเป็นข้อโต้แย้งสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ การค้นพบว่าองค์การทางการตลาด ซึ่งรับผิดชอบในการส่งเสริมมรดกโลก (World heritage site) ใช้ป้ายแหล่งมรดกโลกเป็นเครื่องมือส่งเสริมการขายทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ถ้ามี ข้อคิดเห็นของการส่งเสริมการขายได้เชื่อมโยงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ วิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาคือ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ศึกษาเนื้อหาเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นโดยองค์การทางการตลาดระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ประมาณ 120 องค์การของเมืองสมาชิกของเมืองมรดกโลก ผลการศึกษาพบว่า เมืองในยุโรปตะวันตกเป็นผู้ใช้หลังของ The world heritage label ในการส่งเสริมการขาย เมืองที่ได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลกไม่ถึง 10 ปี จะถูกใช้เพื่อการส่งเสริมการขายมากขึ้น รูปแบบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกประเภทของแหล่งมรดกโลก เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ต้องพิจารณา และพบว่าการโฆษณาที่มีสารสนเทศเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับการป้องกันรักษาแหล่งมรดกโลก และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Susan (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาประเทศแทนซาเนีย ผลการศึกษา พบว่า เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของทุนด้านต่างๆ คือ ทุนเงิน ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทรัพยากร ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการแก้ปัญหา

ชุมชนในชนบท ในขณะที่ทุนทางสังคมวัฒนธรรม และธรรมชาติไม่ถูกคุกคามมาก เชื่อว่าการมีส่วนร่วมและกระแสการทอองการอนุรักษ์จากต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยยกระดับการทำเกษตรและทำให้อุณภาพชีวิตดีขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Field (2003) ได้เสนองานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Social Capital and Lifelong Learning) โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าวจากทัศนคติของประชาชน Field ศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ จำนวน 9,800 คน ในแถบไอร์แลนด์เหนือ โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งต่างๆรอบตัวส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

Linlin Dai (2016: 156-165) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปรับปรุงการท่องเที่ยวชนบทในหมู่บ้านซานเมืองจีน ผลการวิจัยเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแปดจุดหมายของการท่องเที่ยวชนบทในกรุงปักกิ่ง ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียต่อการพัฒนาชนบทมีความสำคัญต่อผลทางเศรษฐกิจและสังคม และการทดสอบจากการศึกษาในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าการกระจายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการปรับปรุงด้านการตลาดเป็นสองวิธีที่ได้รับความนิยมจากผู้ให้บริการท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

Seonhee (2008) ได้ทำการศึกษาการประเมินทุนทางสังคมและชุมชนจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแอมิสซ์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้ความสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่ตนเองมีคุณค่าต่อชุมชน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถปรับเปลี่ยนละประยุคต์กระบวนการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงช่วยแก้ปัญหาของชุมชนบางประการได้

3. การสื่อสารที่มีโครงสร้างที่ง่ายและไม่ซับซ้อน จะช่วยให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการสื่อสาร ทำให้มีช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชนและนอกชุมชน

Cyril (2002: 216) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศแทนซาเนียและเคนยา ผลการศึกษา พบว่า การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ นั้น จำเป็นต้องพัฒนาระบบการบริการและให้ความสำคัญต่อการป้องกันสิ่งแวดล้อม ต้องสร้างรายได้และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้แก่คนในชุมชนเพื่อเป็นการสร้างกำลังในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้มากที่สุด ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการมุ่งศึกษาเพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานลักษณะ กระบวนการ แนวทาง ของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่งได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระยะที่ 3 ศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยทั้ง 3 ระยะมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง

ในการเก็บข้อมูลการบริหารจัดการชุมชนทั้ง 2 แห่งได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

1.1.1 ทำการค้นคว้า ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ ชุมชนเข้มแข็ง การบริหารจัดการชุมชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทำการสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวเพื่อกำหนดประเด็นเรื่องการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1.2 นำผลสรุปจากการศึกษาในข้อ 1.1 มาจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัยและนิยามศัพท์ โดยมีแนวคิดหลักทั้งหมด 5 แนวคิด ประกอบไปด้วย 1) ความหมาย การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) องค์ประกอบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1.3 นำนินยามศัพท์และกรอบแนวคิดไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1)อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) และอาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยาเพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) กับจุดประสงค์ในการศึกษา โดยเกณฑ์การพิจารณาข้อคำถาม มีดังนี้

+1 หมายถึง แนใจข้อคำถามสอดคล้องกับกรอบแนวคิด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับกรอบแนวคิด

-1 หมายถึง แนใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด

และใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับกรอบแนวคิด

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

จากนั้นคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไปมาสร้างแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถามระดับการดำเนินงานสำหรับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการมีข้อทั้งหมด 66 ข้อ พบว่า มีข้อที่ได้ค่า IOC = 1.0 ทั้งหมด 33 ข้อ , มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.8 ทั้งหมด 15 ข้อ, มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.6 ทั้งหมด 13 ข้อ และมีข้อที่ได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ทั้งหมด 5 ข้อ

จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถามระดับการดำเนินงานสำหรับผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านมีข้อทั้งหมด 60 ข้อ พบว่า มีข้อที่ได้ค่า IOC = 1.0 ทั้งหมด 18 ข้อ , มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.8 ทั้งหมด 29 ข้อ, มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.6 ทั้งหมด 8 ข้อ และมีข้อที่ได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ทั้งหมด 5 ข้อ

ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไปมาสร้างแบบสอบถาม และสำหรับข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า ได้นำมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามระดับการดำเนินงานสำหรับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามระดับการดำเนินงานสำหรับผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์

ชาวบ้าน

โดยมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แต่ละระดับคะแนนมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC ของแบบสอบถามระดับความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานของสมาชิกในชุมชนมีทั้งหมด 61 ข้อ พบว่า มีข้อที่ได้ค่า IOC = 1.0 ทั้งหมด 18 ข้อ, มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.8 ทั้งหมด 29 ข้อ, มีข้อที่ได้ค่า IOC = 0.6 ทั้งหมด 9 ข้อ และมีข้อที่ได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ทั้งหมด 5 ข้อ

ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไปมาสร้างแบบสอบถาม และสำหรับข้อที่มีค่า IOC น้อยกว่า ได้นำมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำมาสร้างเป็นเครื่องมือใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 คือ แบบสอบถามระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 1 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานสำหรับ

สมาชิกในชุมชน

โดยมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แต่ละระดับคะแนนมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.1.4 นำแบบสอบถามที่ได้จาก 1.1.3 ทั้ง 3 ชุดไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของระดับคะแนนในแต่ละกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่ม

และ

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	ระดับคะแนนของแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่ม

สำหรับแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบสอบถามชุดที่ 2 มีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับแบบสอบถามชุดที่ 3 มีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สำหรับพิจารณาการกระจายของข้อมูลว่ากระจายตัวออกจากค่าเฉลี่ยมากหรือน้อย ถ้าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยข้อมูลส่วนใหญ่อยู่อีกใกล้ค่าเฉลี่ย จากนั้นนำผลการ

วิเคราะห์มาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเตรียมไปใช้ในระยะที่ 2 ต่อไป

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากร

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้นแบบที่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมติประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วย 6 พื้นที่ ได้แก่ 1) หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง 2) เลย 3) เมืองเก่า่าน 4) เมืองโบราณอู่ทอง 5) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร 6) เมืองพิมายและพื้นที่เชื่อมโยง

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้นแบบที่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมติประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากคณะรัฐมนตรี โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มาจำนวน 2 แห่ง ได้แก่

- 1) พื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ 1.1) ชุมชนบ้านโคก 1.2) ชุมชนบ้านดงเย็น และ 1.3) ชุมชนบ้านหนองเสือ
 - 2) พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร จำนวน 8 ชุมชน ได้แก่ 2.1) เทศบาลเมืองกำแพง 2.2) ตลาดย้อนยุคนครชุม 2.3) องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง 2.4) ชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง 2.5) เทศบาลตำบลบ้านกล้วย 2.6) เทศบาลตำบลท่าชัย 2.7) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ และ 2.8) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคุพัฒนา
- เหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ 2 แห่งนี้เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตเมืองประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความต้องการทางด้านการบริหารจัดการ โดยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมา 3 ฉบับ นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน ต้องดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี รวมทั้งสิ้น จำนวน 116 คน ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง

1.1.1 ชุมชนบ้านโคก จำนวน 9 คน

1.1.2 ชุมชนบ้านดงเย็น จำนวน 2 คน

1.1.3 ชุมชนบ้านหนองเสือ จำนวน 4 คน

1.2 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการของพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

1.2.1) เทศบาลเมืองกำแพง จำนวน 15 คน

1.2.2) ตลาดย้อนยุคนครชุม จำนวน 20 คน

1.2.3) องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง จำนวน 15 คน

1.2.4) ชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง จำนวน 10 คน

1.2.5) เทศบาลตำบลบ้านกล้วย จำนวน 18 คน

1.2.6) เทศบาลตำบลท่าชัย จำนวน 4 คน

1.2.7) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ จำนวน 8 คน

1.2.8) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคูพัฒนา จำนวน 11 คน

2 ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน ต้องดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี รวมทั้งสิ้น จำนวน 68 คน ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน ของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณคู่มือทอง

2.1.1 ชุมชนบ้านโคก จำนวน 4 คน

2.1.2 ชุมชนบ้านดงเย็น จำนวน 5 คน

2.1.3 ชุมชนบ้านหนองเสือ จำนวน 6 คน

2.2 ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน ของพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

2.2.1) เทศบาลเมืองกำแพง จำนวน 10 คน

2.2.2) ตลาดย้อนยุคนครชุม จำนวน 6 คน

2.2.3) องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง จำนวน 5 คน

2.2.4) ชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง จำนวน 13 คน

2.2.5) เทศบาลตำบลบ้านกล้วย จำนวน 3 คน

2.2.6) เทศบาลตำบลท่าชัย จำนวน 3 คน

2.2.7) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ จำนวน 3 คน

2.2.8) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคูพัฒนา จำนวน 10 คน

3 สมาชิกในชุมชน ซึ่งอยู่อาศัยภายในชุมชนนั้นอย่างต่อเนื่องมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี อายุ 18 ปีขึ้นไป และสามารถอ่านออกเขียนได้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 141 คน ดังต่อไปนี้

3.1 สมาชิกในชุมชน ของพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง

3.1.1 ชุมชนบ้านโคก จำนวน 11 คน

3.1.2 ชุมชนบ้านดงเย็น จำนวน 10 คน

3.1.3 ชุมชนบ้านหนองเสือ จำนวน 6 คน

3.2 สมาชิกในชุมชน ของพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

3.2.1) เทศบาลเมืองกำแพง จำนวน 20 คน

3.2.2) ตลาดย้อนยุคนครชุม จำนวน 15 คน

3.2.3) องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง จำนวน 6 คน

3.2.4) ชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง จำนวน 14 คน

3.2.5) เทศบาลตำบลบ้านกล้วย จำนวน 6 คน

3.2.6) เทศบาลตำบลท่าชัย จำนวน 30 คน

3.2.7) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ จำนวน 11 คน

3.2.8) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคูพัฒนา จำนวน 12 คน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยขอให้บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ออกหนังสือถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบในชุมชนต้นแบบเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

1.3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้นแบบด้วยตนเอง ทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ 1) เมืองโบราณอู่ทอง จำนวน 3 ชุมชน ดังกล่าวข้างต้น เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2560 2) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร จำนวน 8 ชุมชน ดังกล่าวข้างต้น ระหว่างวันที่ 24 -27 มิถุนายน 2560 โดยได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสอบถามตามความเหมาะสม

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในระยะที่ 2 นี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

2.1.1 ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง การบริหารจัดการชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืนใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความหมาย 2) ลักษณะ 3) กระบวนการ และ 4) แนวทาง และได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ในระยะที่ 1 มาจัดทำร่างรูปแบบโดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษา

2.1.2 นำร่างรูปแบบที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการปรับแก้ตามคำแนะนำ และนำไปประเมินคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และพิจารณาปรับแก้ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ จากนั้นนำร่างรูปแบบฯ ที่ได้ปรับแก้ไปประเมินความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนที่ได้ลงทะเบียนข้อมูลในระยะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน และพิจารณาปรับแก้ที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ จนได้เป็นร่างรูปแบบฉบับสมบูรณ์

2.1.3 นำร่างรูปแบบฉบับสมบูรณ์ที่ได้ไปทำการทดลองใช้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะและองค์ประกอบเช่นเดียวกับชุมชนต้นแบบที่ทำการเก็บข้อมูล และนำข้อมูล ปัญหาอุปสรรคต่างๆ มาปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบจนได้เป็นการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ที่สุด และนำไปศึกษาผลของรูปแบบในระยะที่ 3

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังต่อไปนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประเมินคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในงานด้านการพัฒนาชุมชน หรือมีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาชุมชน และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

1. 2 ผู้ทรงคุณวุฒิในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในงานด้านการท่องเที่ยว หรือมีประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยว และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

1. 3) ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานสอนเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการ หรือมีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาชุมชน ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

1. 4 ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

1. 5 ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป

2) ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่

2.1 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี

2.2 ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี

2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการในชุมชน และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในขั้นตอนนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม และผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประเมินคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในงานด้านการพัฒนาชุมชน หรือมีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาชุมชน และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโท

ขึ้นไป จำนวน 1 คน ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ ภาควิชาการพัฒนารัฐมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในงานด้านการท่องเที่ยว หรือมีประสบการณ์ในด้านการท่องเที่ยว และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลพบุรี

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานสอนเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการ หรือมีประสบการณ์ในด้านการพัฒนารัฐมชน ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 คน ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ในด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 คน ได้แก่ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีประสบการณ์ด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวไผ่วิทยา

2) ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 5 คน ได้แก่

2.1 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี ได้แก่

1) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 ตำบลบ้านกล้วย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน

2.2 ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำแพงเพชร อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 คน 2) ประธานชุมชนบ้านใหม่กระทิงทอง อำเภอเมืองเก่าจังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน และ 3) ประธานตลาดย้อนยุคนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 คน

2.3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการในชุมชน และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี ได้แก่ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยาะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพ ผู้วิจัยจัดส่งทางไปรษณีย์และได้แนบของเปล่าติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ของถึงผู้วิจัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งแบบประเมินคุณภาพกลับคืน ผู้วิจัยได้รับแบบประเมินคืนทั้งหมด 5 ฉบับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบ ฯให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ ฯ ด้วยตนเอง และได้รับแบบประเมินคืนทั้งหมด 4 ฉบับ โดยอีก 1 ฉบับ ผู้วิจัยประสานรับแบบประเมินกลับคืนทางไปรษณีย์ โดยสรุปผู้วิจัยได้รับแบบประเมินคืนครบทั้ง 5 ฉบับ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ระยะโดยได้ดำเนินการดังนี้
 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมแบบประเมินไปประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านดังกล่าว และนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากนั้นนำผลและข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับแก้

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมแบบประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญในชุมชนต้นแบบจำนวน 5 ท่านดังกล่าว จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำผลและข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับแก้ จนได้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนำไปศึกษาผลการทดลองใช้ในระยาะที่ 3

ระยะที่ 3 ศึกษาผลของการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในระยาะที่ 3 นี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ได้จากระยาะที่ 2 มาศึกษาผลของรูปแบบ ฯ โดยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

3.1.1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นในระยาะที่ 2 ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพโดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และการประเมินความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและคำแนะนำ จนได้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์

3.1.2 โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) ผู้วิจัยจัดทำโครงการ โดยพัฒนาตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอด ชีวิต และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจนได้เป็นโครงการที่สมบูรณ์ โดยมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

3.1.2.2 ตัวโครงการ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมหลัก 2) หน่วยงานดำเนินการ 3) ผู้รับผิดชอบหลัก 4) ผู้ดำเนินการ 5) หลักการและเหตุผล 6) วัตถุประสงค์ของโครงการ 7) ระยะเวลาดำเนินโครงการ 8) สถานที่ดำเนินโครงการ 9) กลุ่มเป้าหมาย และผู้มีส่วนได้เสีย 10) ขั้นตอนการดำเนินงาน 11) วิธีดำเนินงาน 12) กำหนดการโครงการ และ 13) คำถามการสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยในระบายนี้นแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 ประชากรที่ร่วมในโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) ได้แก่

- 1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี
- 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่ทำมาอย่างน้อย 1 ปี ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
- 3) สมาชิกในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และสามารถอ่านออกเขียนได้

3.2.1.1 ประชากรที่ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้แก่

- 1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น)
- 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่ทำมาอย่างน้อย 1 ปี ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น)

3) สมาชิกในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และสามารถอ่านออกเขียนได้ และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในชั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์พิจารณา ได้แก่

3.2.2.1 ประชากรที่ร่วมในโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น) ได้แก่

1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 2 คน ได้แก่ 1) กำนันตำบลบางชั้นหมาก และ 2) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1

2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่ทำมาอย่างน้อย 1 ปี ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 10 คน ได้แก่ 1) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จำนวน 1 รูป และ 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมของชมรมยุวชน – ไทยรามัญ จำนวน 9 คน

3) สมาชิกในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และสามารถอ่านออกเขียนได้ จำนวน 30 คน

3.2.2.1 ประชากรที่ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้แก่

1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยดำรงตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น) จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1

2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่ทำมาอย่างน้อย 1 ปี ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น) จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มกิจกรรมของชมรมยุวชน – ไทยรามัญ ด้านศิลปะการแสดงของชาวมอญ จำนวน 1 คน ด้านอาหารมอญ จำนวน 3 คน

3) สมาชิกในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และสามารถอ่านออกเขียน

ได้ และได้เข้าร่วมโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) ได้แก่สมาชิกของหมู่ที่ 1 ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวน 5 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นการศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าวมาทดลองใช้เพื่อศึกษาผลของรูปแบบโดยผ่านโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.3.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่จัดทำขึ้นไปใช้จริงในชุมชนที่เป็นกลุ่มทดลอง คือ ชุมชนมอญบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

3.3.2 นำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปทดลองใช้จริงในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแผนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) ที่ได้กำหนดไว้ มีการแบ่งเป็นระยะดังต่อไปนี้

แผนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น)						
ขั้นตอน/กำหนดการ	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม
1. ติดต่อประสานงาน /ขอข้อมูลต่างๆ	↔					
2. สัมภาษณ์ที่และประสานงานต่างๆ ด้วยตนเอง		↔				
3. นำเอกสารข้อมูลต่างๆอธิบายทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทดลองใช้รูปแบบ			↔			
4. เก็บข้อมูล ระยะที่ 1			↔			
5. เริ่มดำเนินโครงการตามขั้นตอนการทำงานในโครงการตลาดมอญเมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น)				↔		

แผนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดชาโม่น)						
ขั้นตอน/กำหนดการ	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม
6. จัด “ตลาดชาโม่น”						◊
7. ทำการสรุป ร่วมกันชุมชนใน ประเด็นต่างๆ และจัดการ สนทนากลุ่ม (Focus group)						↔

หมายเหตุ ผู้วิจัยติดตามผลการใช้รูปแบบเป็นระยะๆ โดยตนเอง พร้อมทั้งโดยการทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อรวบรวมข้อมูลใช้ประกอบการสร้างรูปแบบที่สมบูรณ์โดยใช้เวลาทั้งหมด 3 เดือน

3.3.3 การทำการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ได้ข้อมูล และรายละเอียดตามที่ผู้วิจัยต้องการอย่างครบถ้วนที่สุด

3.3.4 วิเคราะห์ผล และนำเสนอสรุปเป็นผลการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
วิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อนำข้อมูลมาศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) แจ้งล่วงหน้าก่อนการสนทนากลุ่ม 2 สัปดาห์กำหนดวันสนทนากลุ่มเป็นวันเสาร์ที่ 11 ตุลาคม 2560 เวลา 18.30 – 21.00 น.

2) จัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม แบบฉบับบันทึกข้อมูลการสนทนา เทปบันทึกเสียงการสนทนา (โดยได้ขออนุญาตจากผู้ร่วมสนทนาก่อนการบันทึกเสียงสนทนา) สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มได้ คือ ศูนย์การเรียนรู้วัดอัมพวัน ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

3) ชักข้อคมความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator / Researcher) กับผู้ช่วยวิจัย 2 คน คือ ผู้จดบันทึก (Note taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วนจากการสนทนากลุ่ม รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้แก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

4) ดำเนินการสนทนากลุ่มตามกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายไว้ ผู้วิจัยกล่าวต้อนรับผู้ร่วมสนทนาและชี้แจงถึงภาพรวมของจุดมุ่งหมายในการสนทนา ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง และพยายามกระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วนมากที่สุด โดยใช้เวลาการสนทนากลุ่มประมาณ 3 ชั่วโมง โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน โดยมีประเด็นการสนทนา ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 คุณอย่างไรกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น)

ประเด็นที่ 2 คุณคิดว่าขั้นตอนต่างๆในการดำเนิน โครงการท่องเที่ยว มอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) มีขั้นตอนไหนที่ควรเพิ่มเติมอีกไหม

ประเด็นที่ 3 คุณคิดว่าขั้นตอนใดของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการดำเนิน โครงการท่องเที่ยว มอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโหม่น) สามารถปฏิบัติได้ยากที่สุด หรือ เป็นไปได้ยาก เพราะเหตุใด หรือมีข้อเสนอแนะใดเพิ่มเติมเพื่อให้การปฏิบัติสามารถเป็นไปได้มากที่สุด

จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งใช้รูปแบบผสมผสาน (mixed method) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทองและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร 2) สร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ระดับการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

ผลการศึกษาระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแบ่งการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 การประเมินความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษาระยะที่ 3 ผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ระดับการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอุททอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ระดับการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอุททองและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร

จากการศึกษาระดับการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอุททองและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอด และจากการศึกษาระดับการบริหารจัดการจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ชุมชน จาก 2 พื้นที่ โดยแบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน และ 3) สมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบดังกล่าว แบ่งตามกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยนำเสนอระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังต่อไปนี้

1.1 ระดับการดำเนินงานด้านลักษณะการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการสามารถนำเสนอได้ดังตาราง 22

ตาราง 22 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. มีการดำเนินการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน	3.88	0.62	มาก
2. มีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน	3.99	0.81	มาก
3. การบริหารจัดการในชุมชนมีคุณภาพทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม	3.83	0.68	มาก
4. การบริหารจัดการในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้	4.01	0.61	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5. ชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ	3.90	0.68	มาก
6. มีการดำเนินการประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก	3.66	0.92	มาก
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน	2.77	1.26	ปานกลาง
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก	3.51	0.97	มาก
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้	4.00	0.70	มาก
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้	3.90	0.63	มาก
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการในชุมชน	3.89	0.67	มาก
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท	4.03	0.83	มาก
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	4.23	0.85	มาก
14. มีการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	4.27	0.64	มาก
15. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรมและความเท่าเทียมของคนในชุมชน	4.40	0.63	มาก
16. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน	3.71	0.93	มาก
17. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำ	4.19	0.80	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
18. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล	4.08	0.67	มาก
19. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.89	0.69	มาก
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย	3.95	0.75	มาก
21. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ	3.73	0.94	มาก
22. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ	3.92	0.63	มาก
23. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง	3.84	0.56	มาก
24. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	3.71	0.70	มาก
25. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.96	0.76	มาก
26. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน	3.79	0.76	มาก
27. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	4.02	0.81	มาก
28. การบริหารจัดการมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชน	4.06	0.51	มาก
29. ทรัพยากรของชุมชนได้รับการบริหารจัดการอย่างคุ้มค่า	3.87	0.88	มาก
30. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย	4.32	0.67	มาก
31. มีการดำเนินการเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ	4.13	0.62	มาก
32. มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง	4.08	0.69	มาก
33. มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย	4.02	0.68	มาก
ภาพรวม	3.92	0.74	มาก

จากตาราง 22 ระดับการดำเนินงานด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 32 ข้อ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความ

ยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน 2) มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของ
 ประชาธิปไตย 3) มีการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) ชุมชนของท่านมีการบริหาร
 จัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก 5) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณสมบัติ
 ความเป็นผู้นำ 6) มีการดำเนินการเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ 7) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม
 หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 8) มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ
 อย่างต่อเนื่อง 9) การบริหารจัดการมีเป้าหมายเพื่อพัฒนายกระดับมาตรฐานการครองชีพของคน
 ในชุมชน 10) กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท
 11) สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 12) มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็น
 สาธารณะอย่างหลากหลาย 13) การบริหารจัดการในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการ ที่แท้จริง
 ของชุมชนได้ 14) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้
 15) มีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน 16) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 17) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย
 18) ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ 19) ชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผล
 ของการบริหารจัดการ 20) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชน
 สามารถเรียนรู้ได้ 21) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการการบริหารจัดการในชุมชน
 22) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 23) มีการดำเนินการ
 นำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน 24) ทรัพยากรของชุมชนได้รับการบริหารจัดการ
 อย่างคุ้มค่า 25) สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง 26) การบริหารจัดการในชุมชน
 มีคุณภาพทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม
 27) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน 28) ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ
 29) ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสม
 เกิดประโยชน์แก่ชุมชน 30) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
 31) มีการดำเนินการประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก 32) ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับ
 หน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ตามลำดับ และมีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50$
 - 3.49) ทั้งหมด 1 ข้อ คือ 1) องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน

1.2 ระดับการดำเนินงาน ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ
 สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 23

ตาราง 23 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. มีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.63	0.81	มาก
2. มีการดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน	3.87	0.83	มาก
3. มีการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน	3.75	0.86	มาก
4. มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน	3.74	0.80	มาก
5. มีการดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข	3.84	0.80	มาก
6. มีการดำเนินการวางแผน กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน	3.92	0.71	มาก
7. มีการดำเนินการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ	3.87	0.83	มาก
8. มีการดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน	3.87	0.76	มาก
9. สมาชิกในชุมชนติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว	3.65	0.78	มาก
10. สมาชิกในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินการกิจกรรม	3.65	0.82	มาก
11. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะการดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที	3.57	0.77	มาก
12. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป	3.78	0.68	มาก

ตาราง 23 ต่อ)

ด้านกระบวนการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน(N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
13. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน	3.99	0.64	มาก
14. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอกชุมชน	3.65	0.83	มาก
15. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก	3.93	0.74	มาก
ภาพรวม	3.78	0.77	มาก

จากตาราง 23 ระดับการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 15 ข้อ ได้แก่ 1) ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน 2) สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก 3) มีการดำเนินการวางแผน กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน 4) มีการดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน 5) มีการดำเนินการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ 6) มีการดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน 7) การดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข 8) ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป 9) มีการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน 10) มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน 11) ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอกชุมชน 12) สมาชิกในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม 13) สมาชิกในชุมชนติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว 14) มีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 15) ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจาก อุปสรรคปัญหาที่พบขณะการดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันทั่วทั้งที่ ตามลำดับ

1.3 ระดับการดำเนินงาน ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 24

ตาราง 24 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ

ด้านแนวทางหลักการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 116)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การบริหารจัดการของชุมชนยึดปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐ หรือภาคเอกชนเป็นผู้สนับสนุน	4.00	0.80	มาก
2. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนาโดยการเรียนรู้ร่วมกัน	3.84	0.62	มาก
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง	4.29	0.68	มาก
4. การบริหารจัดการโครงการต่างๆสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้หลายด้าน	3.93	0.65	มาก
5. การบริหารจัดการไม่เกิดความซ้ำซ้อน	3.81	0.88	มาก
6. การบริหารจัดการ มุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน	4.35	0.70	มาก
7. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม	4.36	0.64	มาก
8. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ	4.17	0.74	มาก
9. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม	4.21	0.88	มาก
10. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น	4.13	1.06	มาก
11. มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน โดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน	4.03	0.86	มาก
12. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน	4.00	0.70	มาก
ภาพรวม	4.09	0.76	มาก

จากตาราง 24 ระดับการดำเนินงานด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 12 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม 2) การบริหารจัดการ มุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน 3) การบริหารจัดการ

ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง 4) ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม 5) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ 6) ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น 7) มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน โดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน 8) การบริหารจัดการของชุมชนยึดปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์ภภายนอกทั้งภาครัฐ หรือภาคเอกชนเป็นผู้สนับสนุน 9) มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน 10) การบริหารจัดการโครงการต่างๆสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้หลายด้าน 11) ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนาโดยการเรียนรู้ร่วมกัน 12) การบริหารจัดการไม่เกิดความซ้ำซ้อน ตามลำดับ

2. กลุ่มผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ผู้วิจัยนำเสนอระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังต่อไปนี้

2.1 ระดับการดำเนินงาน ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 25

ตาราง 25 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน	3.60	0.79	มาก
2. ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน	3.48	0.70	มาก
3. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม	3.17	0.71	มาก
4. การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้	3.32	0.82	มาก

ตาราง 25 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5. ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในผลของการบริหารจัดการ	3.35	0.73	มาก
6. ชุมชนของท่านมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก	3.35	0.82	มาก
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน	2.54	1.16	ปานกลาง
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก	3.04	1.04	มาก
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถ ถ่ายทอดได้	3.69	0.83	มาก
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิก ในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้	3.51	0.84	มาก
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการใน ชุมชน	3.41	0.74	มาก
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถ ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท	3.37	0.86	มาก
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก	3.76	0.83	มาก
14. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรม และ ความเท่าเทียมของคนในชุมชน	3.84	0.87	มาก
15. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ บริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ ชุมชน	3.20	0.94	มาก
16. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ	3.29	1.04	มาก
17. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล	3.26	1.09	มาก
18. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.82	4.94	มาก
19. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำ ชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย	3.15	1.05	มาก

ตาราง 25 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
20. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ	3.47	0.90	มาก
21. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ	3.62	0.69	มาก
22. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง	3.50	0.70	มาก
23. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	3.45	0.74	มาก
24. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.44	0.80	มาก
25. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน	3.50	0.78	มาก
26. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.51	0.85	มาก
27. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย	3.68	0.76	มาก
28. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง	3.50	0.97	มาก
ภาพรวม	3.43	0.95	มาก

จากตาราง 25 ระดับการดำเนินงาน ด้านลักษณะการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือประชาชนชาวบ้านในชุมชน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 27 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน 2) กำหนดผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก 4) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้ 5) มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย 6) ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ 7) ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน 8) สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 9) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ 10) ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง 11) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน 12) สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง 13) ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน 14) ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ 15) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน 16) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 17) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการในชุมชน 18) กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้

เหมาะสมตามบริบท 19) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการ
ทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย 20) ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ
ในผลของการบริหารจัดการ 21) การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถตอบสนอง
ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ 22) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ 23)
กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล 24) ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำ
เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน 25) การบริหาร
จัดการในชุมชนของท่านมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
เศรษฐกิจ และสังคม 26) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการ
ทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย 27) ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก
ตามลำดับ และมีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50 - 3.49$) 1 ข้อ คือ องค์กร
ภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน

2.2 ระดับการดำเนินงาน ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือ
ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 26

ตาราง 26 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.10	0.85	ปานกลาง
2. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน	3.21	0.91	ปานกลาง
3. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน	3.28	0.86	ปานกลาง
4. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ร่วมกัน	3.31	0.93	ปานกลาง
5. ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของ ชุมชนที่ต้องแก้ไข	3.35	0.88	ปานกลาง
6. ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน	3.28	0.93	ปานกลาง
7. ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการ ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ	3.32	0.78	ปานกลาง

ตาราง 26 (ต่อ)

ด้านกระบวนการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
8. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือ แก้ปัญหา	3.40	0.92	ปานกลาง
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ	3.25	0.83	ปานกลาง
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน	3.38	0.75	ปานกลาง
11. สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ ดำเนินงานไปแล้ว	3.06	0.83	ปานกลาง
12. สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุปบทเรียน ร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม	3.10	0.71	ปานกลาง
13. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน กิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินกิจกรรม อย่างทัน่วงที	3.23	0.73	ปานกลาง
14. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน กิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆที่ คล้ายคลึงกันต่อไป	3.13	0.81	ปานกลาง
15. ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว มาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน	3.41	0.80	ปานกลาง
16. ชุมชนของท่านมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมา พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน	3.25	0.85	ปานกลาง
17. สมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จาก บุคลากรภายนอกชุมชน	3.50	0.84	มาก
ภาพรวม	3.26	0.83	ปานกลาง

จากตาราง 26 ระดับการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่ม
กิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 3.26$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) 1 ข้อ คือ สมาชิกในชุมชนของ

ท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน และมีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50 - 3.49$) ทั้งหมด 16 ข้อ ได้แก่ 1) ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน 2) ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา 3) สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน 4) ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข 5) ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ 6) ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน 7) ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน 8) ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน 9) ชุมชนของท่านมีนำโครงการกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน 10) สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ 11) สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินกิจกรรมอย่างทันท่วงที 12) ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน 13) สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันต่อไป 14) ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 15) สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม 16) สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว ตามลำดับ

2.3 ระดับการดำเนินงาน ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 27

ตาราง 27 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ด้านแนวทางหลักการการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุน	3.37	0.93	ปานกลาง
2. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน	3.41	0.70	ปานกลาง
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง	3.70	0.88	มาก

ตาราง 27 (ต่อ)

ด้านแนวทางหลักการการบริหารจัดการ	ระดับการดำเนินงาน (N = 68)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
4. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม	3.72	0.86	มาก
5. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ	3.68	0.84	มาก
6. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม	3.63	1.06	มาก
7. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น	3.35	1.05	ปานกลาง
8. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน	3.56	0.74	มาก
ภาพรวม	3.55	0.88	มาก

จากตาราง 27 ระดับการดำเนินงาน ด้านแนวทางการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม 2) การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง 3) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ 4) ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม 5) มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน ตามลำดับ และ มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50 - 3.49$) ทั้งหมด 3 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน 2) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีการยกย่องคนนอกเป็นผู้สนับสนุน 3) ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ตามลำดับ

3. กลุ่มสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยนำเสนอระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน ที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังต่อไปนี้

3.1 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน ที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชนสามารถนำเสนอได้ดัง

ตาราง 28 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน	3.56	0.91	มาก
2. ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน	3.55	0.91	มาก
3. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม	3.45	0.85	ปานกลาง
4. การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถตอบสนอง ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้	3.67	0.84	มาก
5. ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ	3.56	0.90	มาก
6. ชุมชนของท่านมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก	3.46	0.88	ปานกลาง
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน	2.74	1.16	ปานกลาง
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก	3.19	0.93	ปานกลาง
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการ ที่สามารถถ่ายทอดได้	3.42	0.83	ปานกลาง
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการ ที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้	3.36	0.87	ปานกลาง
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการการบริหาร จัดการในชุมชน	3.24	0.93	ปานกลาง
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถ ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท	3.40	0.89	ปานกลาง
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเอง เป็นหลัก	3.91	0.94	มาก
14. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน	3.63	1.03	มาก
15. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่ชุมชน	3.45	1.06	ปานกลาง

ตาราง 28 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
16. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ	3.60	1.17	มาก
17. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล	3.50	1.20	มาก
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.44	1.11	ปานกลาง
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำ ชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย	3.56	1.00	มาก
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำ	3.74	0.95	มาก
21. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล	3.61	0.89	มาก
22. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.65	0.94	มาก
23. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนสามารถ นำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย	3.61	0.97	มาก
24. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ	3.57	0.86	มาก
25. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ	3.72	0.81	มาก
26. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง	3.63	0.90	มาก
27. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ของชุมชน	3.53	0.87	มาก
28. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.59	0.91	มาก
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน	3.57	0.89	มาก
30. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม	3.78	0.85	มาก
31. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางของ ประชาธิปไตย	3.82	0.86	มาก
32. ชุมชนของท่านมีผู้นำที่มีความสามารถหลากหลาย	3.62	0.93	มาก

ตาราง 28 (ต่อ)

ด้านลักษณะการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
33. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง	3.70	0.90	มาก
34. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย	3.69	0.92	มาก
ภาพรวม	3.57	0.91	มาก

จากตาราง 28 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านลักษณะการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) ทั้งหมด 24 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก 2) มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางของประชาธิปไตย 3) สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 4) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำ 5) ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ 6) ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง 7) ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย 8) การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ 9) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 10) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน 11) สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง 12) ชุมชนของท่านมีผู้นำที่มีความสามารถหลากหลาย 13) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนสามารถนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย 14) ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 15) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ 16) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 17) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน 18) ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ 19) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย 20) ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน 21) ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ 22) ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน 23) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน 24) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์

กว้างไกล ตามลำดับ และมีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50 - 3.49$) ทั้งหมด 10 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนของท่านมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก 2) ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน 3) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม 4) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้ 6) กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท 7) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ 8) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการในชุมชน 9) ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก 10) องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน ตามลำดับ

3.2 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน ที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการ สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 29

ตาราง 29 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน

ด้านกระบวนการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.26	0.92	ปานกลาง
2. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน	3.42	0.88	ปานกลาง
3. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน	3.57	2.67	มาก
4. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน	3.41	0.92	ปานกลาง
5. ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข	3.35	0.93	ปานกลาง
6. ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน	3.43	1.05	ปานกลาง
7. ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ	3.55	1.03	มาก
8. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา	3.25	1.05	ปานกลาง
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ	3.40	0.94	ปานกลาง

ตาราง 29 (ต่อ)

ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกัน	3.44	0.94	ปานกลาง
11. สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว	3.20	0.86	ปานกลาง
12. สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุปทบทวนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม	3.18	0.89	ปานกลาง
13. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินงานกิจกรรมอย่างทัน่วงที	3.18	0.89	ปานกลาง
14. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันต่อไป	3.20	0.88	ปานกลาง
15. ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน	3.37	1.04	ปานกลาง
16. ชุมชนของท่านมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน	3.40	1.00	ปานกลาง
17. สมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน	3.48	1.05	ปานกลาง
ภาพรวม	3.35	1.05	ปานกลาง

จากตาราง 29 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.35$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) จำนวน 1 ข้อ คือ 1) ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ และข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50 - 3.49$) จำนวน 16 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและ

ทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ 2) สมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน 3) สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกัน 4) ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน 5) ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน 6) ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน 7) ชุมชนของท่านมีนำโครงการกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน 8) สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ 9) ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน 10) ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข 11) ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 12) ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา 13) สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันต่อไป 14) สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว 15) สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม 16) สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที่ตามที่ ตามลำดับ

3.3 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน ที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านแนวทางการบริหารจัดการ สามารถนำเสนอได้ดังตาราง 30

ตาราง 30 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ ของสมาชิกในชุมชน

ด้านแนวทางหลักการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุน	3.48	0.97	ปานกลาง
2. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน	3.49	0.91	ปานกลาง
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง	3.82	1.00	มาก
4. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม	3.72	0.91	มาก
5. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ	3.63	0.97	มาก

ตาราง 30 (ต่อ)

ด้านแนวทางหลักการบริหารจัดการ	ระดับความพึงพอใจ(N = 141)		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
6. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม	3.70	0.97	มาก
7. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น	3.50	1.11	มาก
8. มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน	3.48	1.11	ปานกลาง
9. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน	3.58	0.88	มาก
ภาพรวม	3.60	0.98	มาก

จากตาราง 30 ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อระดับการดำเนินงานด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) มีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) จำนวน 6 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง 2) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม 3) ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม 4) ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ 5) มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน 6) ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ตามลำดับ และมีข้อบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50 - 4.49$) จำนวน 3 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน 2) มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน 3) การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุน ตามลำดับ

ผลการศึกษาระยะที่ 2 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้

2.1 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากข้อมูลผลการศึกษาระดับการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) เมืองโบราณอู่ทอง และ 2) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ลักษณะของผู้นำชุมชน และลักษณะของสมาชิกในชุมชน 2) กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 3) แนวทางการบริหารจัดการ 4) ชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) การเรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นผู้วิจัยนำร่างรูปแบบที่ได้ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการปรับแก้ตามคำแนะนำ

2.2 ประเมินคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากผู้วิจัยทำการปรับแก้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบดังกล่าวไปทำการประเมินคุณภาพร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการจำนวน 1 ท่าน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชนจำนวน 1 ท่าน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลจำนวน 1 ท่าน และ 5) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาจำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจคุณภาพของแบบร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 ประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากการประเมินคุณภาพของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบดังกล่าวไปประเมินความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนต้นแบบ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนตลาดย้อนยุคนครชุม 2) ผู้เชี่ยวชาญ

จากเทศบาลตำบลบ้านกล้วย 3) ผู้เชี่ยวชาญจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ 4) ผู้เชี่ยวชาญจากชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำแพงเพชร 5) ผู้เชี่ยวชาญจากชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากนั้นผู้วิจัยพิจารณาปรับแก้ตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

จากการประเมินคุณภาพ และการประเมินความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยสามารถสรุปการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญได้ดังตาราง 31 และรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังภาพที่ 1

ตาราง 31 สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเป็นไปได้
ส่วนที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน		
<u>คุณลักษณะของผู้นำ</u>		
1. มีการดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	- มีจิตสาธารณะ เสียสละ - มีการพัฒนางานพัฒนาตนเองอยู่เสมอ - มีน้ำใจเสียสละ

ตาราง 31 (ต่อ)

<p>สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ</p>		
<p>ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็ง และการพัฒนา ที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต</p>	<p>คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ</p>	<p>คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความ เป็นไปได้</p>
<p>2. มีความสามารถนำชุมชนใน การทำกิจกรรมที่เป็น สาธารณะอย่างต่อเนื่อง</p> <p>3. มีภาวะความเป็นผู้นำสูง</p> <p>4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์</p> <p>5. มีความสามารถนำชุมชนใน การทำกิจกรรมที่เป็น สาธารณะได้อย่าง หลากหลาย</p> <p>6. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล</p>		
<p><u>คุณลักษณะของสมาชิกใน ชุมชน</u></p> <p>1. มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม</p> <p>2. มีการพัฒนาศักยภาพตนเอง</p> <p>3. มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในผลของการบริหารจัดการ</p> <p>3.1 การตัดสินใจร่วมกัน</p> <p>3.2 การแก้ปัญหาร่วมกัน</p> <p>3.3 การวิเคราะห์ปัญหา</p> <p>4. มีการเรียนรู้กระบวนการ บริหารจัดการในชุมชน</p>	<p>ไม่มีการเปลี่ยนแปลง</p>	<p>- เชื้อฟังผู้นำ</p>

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเป็นไปได้
ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ		
<u>ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน</u>	<u>ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน</u>	
1.1 บันทึกข้อมูลต่างๆของชุมชน	1.1 มีการบันทึกข้อมูลต่างๆของชุมชน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
1.2 วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน	1.2 มีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน	
1.3 วิเคราะห์ข้อจำกัดของชุมชน	1.3 มีการวิเคราะห์ข้อจำกัดของชุมชน	
1.4 วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	1.4 มีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	
<u>ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาบุคลากร</u>	<u>ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาบุคลากร</u>	
2.1 ถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก	2.1 ถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกและภายในชุมชน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
<u>ขั้นที่ 3 การวางแผนโครงการ</u>		
3.1 ค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงาน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3.2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา		
3.3 วางแผนแก้ปัญหา		

ตาราง 31 (ต่อ)

<p>สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ</p>		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็ง และการพัฒนา ที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความ เป็นไปได้
3.4 กำหนดกิจกรรมเพื่อ แก้ปัญหา		
3.5 พิจารณาวิธิดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆ		
<u>ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน กิจกรรม ตาม แผนและโครงการ</u>	<u>ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน กิจกรรม ตามแผนและโครงการ</u>	
4.1 ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน	4.1 ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ที่ ได้กำหนดตามกระบวนการ ขั้นตอนที่ 3	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
<u>ขั้นที่ 5 การติดตามประเมินผล</u>		
5.1 ปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินงานขณะดำเนินงาน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
5.2 ติดตามประเมินผลกิจกรรม ที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว		
<u>ขั้นที่ 6 ทบทวนเพื่อแก้ไข อุปสรรค</u>	<u>ขั้นที่ 6 ทบทวนเพื่อแก้ไข ปัญหาอุปสรรค</u>	
6.1 มีการเรียนรู้ สรุปบทเรียน ร่วมกัน	6.1 มีการเรียนรู้ อภิปราย สรุป บทเรียนร่วมกัน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเป็นไปได้
6.2 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆที่คล้ายคลึงกันต่อไป		
6.3 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน		
6.4 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายนอกชุมชน		
ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการ		
3.1 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชนเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนในสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเป็นไปได้
พัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน		
3.2 ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในการบริหารจัดการ เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอเพียง พอประมาณ โดยต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรม อเนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน .	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	
3.3 ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับโดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือ	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชน เข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเป็นไปได้
ร่วมกันคิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึง รับผิดชอบร่วมกัน		
4 ยึดหลักการประสานงานกับ หน่วยงานองค์กรทั้งของ รัฐบาล และเอกชน ประสานงานทั้งภายในและ ภายนอกชุมชน เพื่อให้การ ดำเนินงานไม่เกิดความ ข้ำซ้อนประหยัดเกิด ประโยชน์อย่างสูงสุด	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	
3.5 ยึดหลักความประหยัดและ การพึ่งตนเอง มุ่งให้เกิด ความสุขแก่ชุมชนอย่าง ยั่งยืน ให้ประชาชน ช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก พยายามนำทรัพยากรใน ชุมชน ทนชุมชน ภูมิปัญญา ของชุมชนทั้งในด้าน กำลังคนและวัสดุมาใช้ให้ เกิดประโยชน์มากที่สุด	3.5 ยึดหลักการพึ่งตนเอง	

ตาราง 31 (ต่อ)

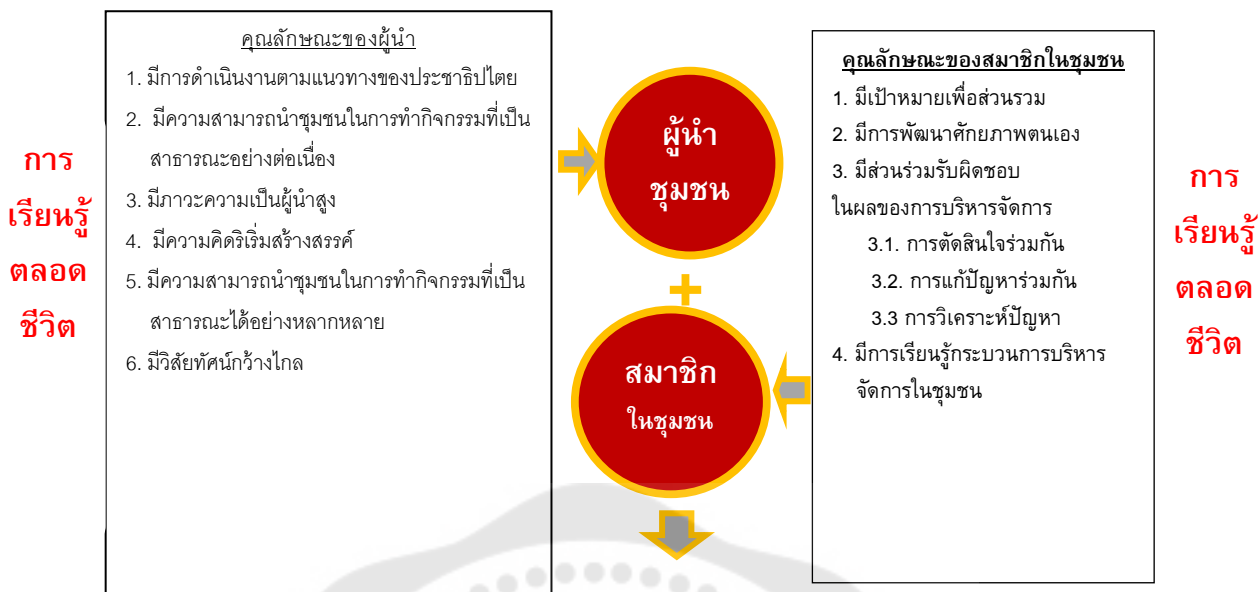
สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเป็นไปได้
รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอก ช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม		
3.6 ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและ ศักยภาพของประชาชนเป็น การพัฒนาที่ให้ความสำคัญ และความเท่าเทียมแก่สมาชิก ทุกคน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	
3.7 การบริหารจัดการนั้นต้องมี ผู้นำ โดยใช้หลักการค้นหา และพัฒนาผู้นำเพื่อให้เป็น แกนนำในการพัฒนาชุมชน ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่อง การนำชุมชนผู้นำและเป็น แกนหลักในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาชุมชน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเป็นไปได้
3.8 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามหลักการบูรณาการพัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาและเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน(sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรมเป็นการพัฒนาที่ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม เครือข่ายการเรียนรู้	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	
3.11 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามแบบแผนสร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง โดยให้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลางในการวางแผนพัฒนาชุมชน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	

ตาราง 31 (ต่อ)

สรุปการแก้ไขปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการประเมินคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ		
ร่างรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินคุณภาพ	คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินความเป็นไปได้
3.12 ควรสร้างสภาพแวดล้อม ให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกัน ทำและมีการเรียนรู้เพื่อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	
ส่วนที่ 4 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
ส่วนที่ 5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต	แนวทางการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประการ	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สามารถอธิบายร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญได้ดังต่อไปนี้

ร่างรูปแบบประกอบด้วย 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ผู้นำชุมชน หมายถึงผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ และผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

1.1 คุณลักษณะของผู้นำชุมชน ได้แก่

1.1.1 มีการดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย

1.1.2 มีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 มีภาวะความเป็นผู้นำสูง

1.1.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.1.5 มีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะได้อย่างหลากหลาย

1.1.6 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

2. สมาชิกในชุมชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นมาอย่างน้อย 5 ปี

2.1 คุณลักษณะของสมาชิกชุมชน ได้แก่

2.1.1 มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม

2.1.2 มีการพัฒนาศักยภาพตนเอง เช่น การเข้าร่วมการฝึกอบรม การร่วมเสวนา

กลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1.3 มีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ

1) การตัดสินใจร่วมกัน

2) การแก้ปัญหาพร้อมกัน

3) การวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกัน

2.1.4 มีการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการในชุมชน

ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน

1.1 มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของชุมชน

1.2 มีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

1.3 มีการวิเคราะห์ข้อจำกัดของชุมชน

1.4 มีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน

ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

2.1 ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน และการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน

ขั้นที่ 3 การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์

3.1 ค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงาน

3.2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

3.3 วางแผนแก้ปัญหา

3.4 กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

3.5 พิจารณาวิธิดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ

ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน/ กิจกรรมตามแผนและโครงการของชุมชน

4.1 ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที ได้แก่

5.1 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานขณะดำเนินงาน

5.2 ติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว

ขั้นที่ 6 การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานพัฒนาให้หมดสิ้นไป ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน และงานที่จะดำเนินต่อไปรวมถึงโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ได้แก่

6.1 มีการเรียนรู้ร่วมอภิปราย สรุปรบทเรียนร่วมกัน

6.2 มีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันต่อไป

6.3 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน

6.4 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายนอกชุมชน

ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชนเจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน โดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก ส่วนภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนในสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชน พัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.2 ยึดปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในการบริหารจัดการ เพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอเพียง โดยต้องเป็นโครงการหรือกิจกรรมนอกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน

3.3 ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานทำงาน ในรูปคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน

3.4 ยึดหลักการประสานงานกับหน่วยงาน องค์การทั้งของรัฐบาลและเอกชน ประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนประหยัด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

3.5 ยึดหลักการพึ่งตนเอง มุ่งให้เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชน ทุนชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รัฐบาลหรือหน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้น เป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม

3.6 ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญและความเท่าเทียมแก่สมาชิกทุกคน

3.7 การบริหารจัดการต้องมีผู้นำ โดยใช้หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำเพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชนและเป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาชุมชน

3.8 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามหลักการบูรณาการ พัฒนาแบบองค์รวม (holistic) เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนา และเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม เป็นการพัฒนาที่ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม

3.9 ใช้หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ และกำลังคนระหว่างกัน สนับสนุนด้านเศรษฐกิจ โดยการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชน

3.10 หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ สนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้

3.11 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามแบบแผน สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง โดยให้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนหลักในการวางแผนพัฒนาชุมชน

3.12 ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ส่วนที่ 4 ชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างบูรณาการด้วยการมี ส่วนร่วมของ ประชาชนทุกกลุ่มในทุกขั้นตอน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเสมอภาคและยุติธรรม สามารถตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องลดความสามารถ ในการตอบสนอง ซึ่งการบริหารจัดการนั้นจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารประสานงานทั้ง ภายในชุมชน และองค์กรหน่วยงานภายนอกชุมชนตลอดเวลา มีการรวมตัวเกิดเป็นกลุ่มเป็นองค์กร สหกรณ์ และสามารถปรับตัว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาความคิด และพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนในการทำงานร่วมกัน มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลง ในระดับประเทศและระดับโลกได้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองได้ สมาชิกในชุมชนมีความรัก เอื้ออาทร สมานฉันท์ ห่วงแหนชุมชน

ส่วนที่ 5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นได้จริงในชุมชนนั้นต้องเป็นการจัดการแบบองค์รวม (Comprehensive View) เป็นการบูรณาการทุกภาคส่วน ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมีความจำเป็นและเป็นความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือคนในชุมชนได้มากที่สุด การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้คนในชุมชนสามารถปรับและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องสามารถดำเนินชีวิตได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อมต่างๆที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยยึดหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลายของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เกิดได้ทุกสถานที่ทุกแห่งในชุมชน กระบวนการเรียนรู้ต้องมีความยืดหยุ่นทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ต่อไปซึ่ง

การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนได้ดังตาราง 32 ต่อไปนี้

ตาราง 32 กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน	
การเรียนรู้ตลอดชีวิต	การบริหารจัดการชุมชนฯ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง	การบริหารจัดการมีกระบวนการที่สามารถพัฒนาและถ่ายทอดเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ
2. มีความหลากหลายของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้	ผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือก ทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำชุมชนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลาย
3. ยึดหลักการมีส่วนร่วม	มีกระบวนการ (process) จัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากร ธรรมชาติ อย่างบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในทุกชั้นตอน
4. การเรียนรู้เกิดได้ทุกสถานที่ทุกแห่งในชุมชน และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้า ถึงได้	มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาระของชุมชนอย่างต่อเนื่องหลากหลาย ใช้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาความคิดและพัฒนาความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกัน
5. มีความยืดหยุ่นของระเบียบวิธีการดำเนินการ	การบริหารจัดการต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาและบริบทที่เหมาะสม แนวทางการจัดการไม่ตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่นและการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร
6. การกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้	เป็นการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม สมาชิกให้การยอมรับในความเท่าเทียม

โดยมีวิธีการในการประยุกต์ใช้กับหลักการการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น ดังตาราง 33 ดังต่อไปนี้ (สุมาลีย์ สังข์ศรี) 2556: 233-235

ตาราง 33 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
1. หลักการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทั้งผู้จัดและผู้รับบริการ	1.1 การศึกษาหรือการเรียนรู้มีความจำเป็นทุกช่วงชีวิตของบุคคล สร้างความตระหนักแก่ประชาชนว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้มีความจำเป็นแก่ทุกคน ทุกช่วงชีวิต มิใช่จำเป็นเฉพาะเมื่ออยู่ในวัยเรียนเท่านั้นเพราะการศึกษาหรือการเรียนรู้จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและต่อการปรับตัวให้เหมาะสมและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา
	1.2 การศึกษาที่บุคคลเรียนในโรงเรียน หรือในสถานเรียนรู้เมื่ออยู่ในวัยเรียนยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตทั้งหมด เพราะชีวิตของบุคคลหลังวัยเรียนยังอยู่อีกยาวนาน และในช่วงชีวิตหลังวัยเรียนนี้ บุคคลยังต้องเผชิญกับความ เป็นไป และความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง การงานอาชีพอย่างมากมาย บุคคลจำเป็นต้องได้รับความรู้ ทักษะต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตในช่วงหลังนี้ แต่การเรียนรู้ในช่วงหลัง อาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่เรียนในโรงเรียน
2. การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุม การศึกษา หรือการเรียนรู้ทุกประเภท ทุกรูปแบบ	การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ประกอบไปด้วยการเรียนรู้หลายประเภททั้งการ เรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลอาจจะสะดวกที่จะเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้ต่างประเภทกัน เช่น บุคคลในวัยเรียนเหมาะกับการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนบุคคลวัยทำงานเหมาะกับการเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นต้น

ตาราง 33 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
3. หลักการสร้างความเข้าใจ	ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ทั้งผู้จัดกิจกรรมและประชาชน ผู้รับบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าการศึกษา หรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตคืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ประกอบด้วยการเรียนรู้ประเภทใดบ้าง ใครสามารถเรียนรู้ได้บ้าง เป็นต้น
4. หลักความเสมอภาค	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกพื้นที่ มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ หรือได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน
5. หลักการมีกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้กัน	ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความสะดวกที่จะรับบริการการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ได้ใกล้ตัว ไม่ต้องเดินทางไปไกลเมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อยู่ใกล้ตัวก็จะทำให้ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้นกว่าเดิม คนที่ไม่เคยคิดจะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ก็จะตัดสินใจเข้าร่วมกันมากขึ้น
6. หลักการสนองความต้องการของประชาชน	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน ควรจะสนองความต้องการของคน ในชุมชน ควรจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน ในด้านความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อที่ประชาชนจะได้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม และสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
7. หลักความหลากหลาย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน หรือจัดโดยทั่วไป ควรจะมีความหลากหลาย ทั้งในด้านประเภทของกิจกรรม ด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านวิธีการจัด เพื่อที่กลุ่มเป้าหมาย จะสามารถเลือกกิจกรรมได้ตามความสนใจ ตามความชอบและตามเวลา และสถานที่ที่สะดวก วิธีการนี้จะเป็นการเอื้อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้ารับบริการมากขึ้น

ตาราง 33 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
8. หลักความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้จัด จัดในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การอบรม การเรียนรู้ ดูงาน การฝึกทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมใน แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ ควรมีความ ยืดหยุ่นในเรื่อง กฎ เกณฑ์ ระเบียบต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อธรรมชาติของ กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระหน้าที่ การงาน มีภาระ ครอบครัวย มีภาระทางสังคม มีเวลาที่จะให้กับการเรียนรู้ไม่มาก ไม่มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ให้ได้ มีโอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น
9. หลักความต่อเนื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดโดยทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน สถานเรียนรู้ องค์กรรัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น และประชาชนใน ชุมชน ควรจะมีความต่อเนื่อง ไม่จัดเพียงช่วงใดช่วงหนึ่งแล้วยุติ เพราะจะทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่อง ไม่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหน่วยงานที่ดูแลเรื่อง การ เรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง ควรพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้จัดทุก ฝ่ายจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
10. หลักการมีส่วนร่วม	การจัดกิจกรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับการ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือ จากทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น องค์กร สาธารณกุศล ครอบครัวย ชุมชนและแม้แต่ประชาชนผู้รับบริการเอง ควรมีส่วนร่วมในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยมีส่วนร่วมตามความพร้อม ตามศักยภาพ ตามความสะดวก เช่น มีส่วนร่วมในการวางแผน ในการจัดกิจกรรม ในการสนับสนุน ทรัพยากร ในการประเมินผล และในการรับประโยชน์จากกิจกรรม เป็นต้น

ผลการศึกษาระยะที่ 3 ผลการศึกษาการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตาม
แนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญ และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมาทดลองใช้ในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยผ่านโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดชาโม่น) เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนต้นแบบทั้ง 2 แห่งดังต่อไปนี้ 1) เป็นชุมชนที่มีทุนของชุมชนที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์ รักษาให้คงอยู่ เช่น ภาษามอญพูดเป็นภาษาพื้นบ้าน มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นสำเนียงภาษามอญ การแต่งกาย การมวยผมแบบมอญ ประเพณีแห่หลวงปู่ทอกรัก ประเพณีลอยผ้าป่า ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีตักบาตรผลไม้ ประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวแดง ประเพณีสงกรานต์แบบมอญโบราณและประเพณีรำผี เป็นต้น และยังเป็นชุมชนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดลพบุรี ไม่ต่ำกว่า 300 ปี 2) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดลพบุรี มีเส้นทางเชื่อมโยงในการท่องเที่ยวและเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และ 3) จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุย ร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชนเพื่อสังเกตศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ พูดคุยกับผู้นำชุมชนทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มกิจกรรมของชุมชน และผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวันซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มการรักษาสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชุมชนขึ้นเป็นคนแรก ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบความต้องการของชุมชนคือ “การบริหารจัดการชุมชน” ผู้วิจัยจึงนำโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาทดลองใช้ในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีรายละเอียดโครงการ ดังต่อไปนี้

ชื่อโครงการ โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้

กิจกรรมหลัก ตลาดชาโม่น (เส้นทางอาหาร-วิถีการกินของชาวมอญ)

หน่วยงานดำเนินการ ชุมชนมอญ วัดอัมพวัน

ผู้รับผิดชอบหลัก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

และ นางสาวอภิชาดา โสมษิตวานิช (ผู้วิจัย) เบอร์โทร. 094-545-6869

ผู้ดำเนินการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่

- 1) ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ
- 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน
- 3) สมาชิกในชุมชน

หลักการและเหตุผล

ในการดำเนินงานการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบัน ได้กำลังดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งยังคงยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม” โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์คือ “สู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ที่ผ่านมากการ โดยมีแนวทางมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับ ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น เพราะในช่วงเวลาที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมแก่อุตสาหกรรมทุกด้าน ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่มีชื่อเสียงของประเทศ โดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบจากต่างประเทศนั้นคงหนีไม่พ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เป็นอันดับสองของรายได้จากอุตสาหกรรมทุกประเภทในประเทศไทยในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในระดับต้นๆ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ผลประโยชน์อีกส่วนหนึ่ง ได้แก่การกระตุ้นภาวการณ์ลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ให้ประชากรหลากหลายกลุ่มอาชีพ จึงเห็นควรมีการจัดระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น พร้อมรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดไว้ หนึ่งในห้ายุทธศาสตร์หลักนั้น ได้กล่าวถึงเรื่องการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนากการท่องเที่ยวจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญหนึ่งในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่หลากหลายอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนให้เพิ่มขึ้น เห็นได้จากนโยบายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่มุ่งเน้นเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่น และนโยบายการร่วมมือกันให้เข้าใจในการพัฒนาตามวิถีชุมชนของตนเองอย่างสมบูรณ์ที่สุด ปราศจากการแต่งเติมให้เป็นไปในสภาพเมือง โดยเน้นที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนิคมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธีในทุกด้านเพื่อให้เกิดความสมดุลตามองค์รวมของชุมชนนั้นๆ ต้องมีการส่งเสริม สนับสนุน ประชาชนและชุมชน ให้มีส่วน

ในการอนุรักษ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนตามอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2556) โดยเฉพาะในชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชนที่มีความแตกต่างสืบเนื่องเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ และเผยแพร่สู่สังคมภายนอกได้รับรู้ ดังเช่นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งตั้งรกรากในจังหวัดลพบุรี ไม่น่ากว่า 300 ปี และยังคงพยายามรักษา วัฒนธรรมประเพณีและเอกลักษณ์ต่างๆ ของตนไว้ ยังคงใช้ภาษามอญพูดเป็นภาษาพื้นบ้านในบางกลุ่ม มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นสำเนียงภาษามอญ การแต่งกาย การมวยผมแบบมอญในสตรีชาวมอญผู้สูงอายุ และยังคงรักษาจารีตประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ของตนไว้เป็นอย่างดี และในชุมชนยังมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีผู้นำทางศาสนาที่เป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้านบางขันหมาก ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน และผู้นำท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งใน การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น ประเพณีแห่หลวงปู่ทอกรัก ประเพณีลอยผ้าป่าทางเรือ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีตักบาตรผลไม้ ประเพณีตักบาตรข้าวเหนียวแดงและประเพณีสงกรานต์แบบมอญโบราณ เป็นต้น แต่สำหรับคนบางกลุ่มรวมถึงเยาวชนรุ่นหลังมีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่กำลังกลืนวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมให้สูญหายไปจากชุมชนถ้าชุมชนขาดความเข้มแข็ง คนในชุมชนเริ่มมีการใช้วิถีชีวิตที่ออกห่างชุมชนไปเรื่อยๆซึ่งเป็นสาเหตุของการขาดความตระหนักความหวงแหนชุมชน เพราะมองไม่เห็นประโยชน์อื่นใดนอกจากใช้ชุมชนเป็นที่อยู่อาศัยหลับนอน เมื่อเกิดภาวะเช่นนี้ชุมชนย่อมขาดความเข้มแข็ง ประเพณีต่างๆที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมากก็จะเริ่มสูญหายไปเนื่องจากคนในชุมชนไม่เห็นความสำคัญดังจะเห็นได้จาก วัฒนธรรมการแต่งกายสมัยใหม่เข้ามาทำให้วิถีการแต่งการแบบเดิมของผู้คนเปลี่ยนไปและยิ่งกว่านั้นคือภูมิปัญญาการทอผ้าที่ได้สูญหายไปจากชุมชนมอญแห่งนี้ การเกล้าผมที่เหลืออยู่เฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุของชุมชนเท่านั้นที่ยังยึดถือปฏิบัติและสามารถเล่าเรื่องถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังได้ ภูมิปัญญาด้านอาหารที่ทุกวันนี้หาทานได้ยากและมีอาหารพื้นบ้านมอญหลายอย่างที่ย้ายไปแล้วจากชุมชน รวมประเพณีต่างๆที่จัดขึ้นนั้นมีเพียงบุคคลบางกลุ่มเท่านั้นที่ให้ความร่วมมือเสียสละอย่างเต็มที่เพื่อชุมชน ในขณะที่คนอีกกลุ่มของชุมชนมิได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทุกคนจะให้ความร่วมมือเพียงเพราะเป็นแค่หน้าที่แต่ไม่ได้ร่วมกันด้วยใจด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วม ดังนั้นถ้าชุมชนไม่มีการบริหารจัดการที่ดีย่อมเป็นที่คาดการณ์ได้ว่าในวันหนึ่งชุมชนมอญบางขันหมากแห่งนี้ก็จะสูญหายไปเหลือไว้เพียงชื่อและพื้นที่ที่บอกได้เพียงว่า ณ ห้วงเวลาหนึ่งพื้นที่แห่งนี้เป็นชุมชนมอญที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดลพบุรี มีวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีที่มีค่าที่ได้ปฏิบัติต่อกันมาเป็นร้อยๆ แต่วันนี้ได้สูญสิ้นไปแล้ว จากสภาพปัญหาโดยรวมดังกล่าวทำให้ชุมชนสามารถร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของชุมชนได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาของชุมชน

1. ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเท่าที่ควร
2. ขาดงบประมาณที่ชุมชนจำเป็นต้องใช้จ่ายในสิ่งที่ชุมชนไม่สามารถจัดการเองได้
3. มีหน่วยงานเข้ามาขอความร่วมมือจากชุมชนมาก แต่ผลประโยชน์นั้นไม่เกิดกับชุมชนอย่างยั่งยืนและแท้จริง
4. ผู้นำในชุมชนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐเป็นบุคคลที่มาจากนอกพื้นที่ หรือเพิ่งเข้ามาปฏิบัติงานใหม่ ทำให้ยังมีความผูกพันรู้สึกกับชุมชน
5. เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนส่วนมากไม่สามารถพูดภาษามอญได้
6. ประเพณีวัฒนธรรมไม่ได้รับการสืบทอดจากเยาวชนคนรุ่นหลัง
7. ชุมชนไม่มีแหล่งข้อมูล องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นชาติมอญ
8. คนมอญบางกลุ่มยังอายกับการเป็นชาติมอญ ขาดความภูมิใจ
9. ชุมชนขาดหลักการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม
10. ชุมชนขาดการได้รับความรู้จากบุคลากรภายนอกในการทำงานพัฒนาชุมชน
11. ขาดการเผยแพร่วิถี วัฒนธรรม ประเพณีสู่สังคมภายนอกอย่างเป็นรูปธรรมและ

ต่อเนื่อง

12. ผู้นำชุมชนได้รับความรู้ทางหลักวิชาการในด้านการบริหารจัดการไม่เพียงพอ
13. ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

ข้อจำกัดของชุมชน

1. พื้นที่ของชุมชนที่อยู่ในซอย ถนนค่อนข้างเล็กทำให้การเดินทางไม่สะดวก
2. ไม่ได้มีการส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภายนอก
3. สมาชิกในชุมชนที่สามารถร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างจริงจังมีจำนวนจำกัด
4. จังหวัดลพบุรีซึ่งถือเป็นจังหวัดทางผ่าน นักท่องเที่ยวจึงไม่นิยมพักค้าง ซึ่งชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่

ดังกล่าว

5. สภาพบ้านเรือนไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ จึงกลายเป็นบ้านสมัยใหม่เกือบหมด

ความต้องการ จากสภาพปัญหาของชุมชน และข้อมูลที่ได้กล่าวมาในข้างต้นทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกับการพัฒนา ซึ่งเป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของการบริหารประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนยึดคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งรูปแบบของการพัฒนาที่ชุมชนจะได้นำมาใช้เป็น “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยนำรูปแบบการ

บริหารจัดการดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินงานโครงการเปิดเส้นทาง “โครงการท่องเที่ยวมอญ เมือง ละโว้” ด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต คือ อาหารและเครื่องแต่งกาย ผสมผสานด้วยประเพณีความ เชื้อภูมิปัญญาต่างๆของชาวมอญ โดยการจัดโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดซาโหม่น” เส้นทางอาหาร-วิถีการกินของชาวมอญ ด้วยอาหารหลากหลายชนิดทั้งคาวหวาน โดยยึดความ ต้องการที่แท้จริงของชุมชนผ่านวิถีการดำเนินชีวิตปกติของคนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมนี้เป็นการ บริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมผ่านการวิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัด แนวทาง กิจกรรม การดำเนินงาน ต่างๆภายใต้หลักของความพอเพียง การพึ่งตนเอง การนำเอาทรัพยากรที่มีในชุมชนทั้งทรัพยากร ทางด้านอุปกรณ์วัสดุ สถานที่ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรบุคคลรวมถึงทรัพยากรด้านภูมิปัญญานำมาใช้ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยอาศัยการพึ่งพาจากหน่วยงานภายนอกในสิ่งที่เกินขีดความสามารถ หรือศักยภาพของชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับภายในและภายนอกจังหวัด โดยใน เริ่มต้นชุมชนมีความประสงค์ในการจัดโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ กิจกรรมตลาดซาโหม่น เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ได้ลองชิมอาหารพื้นบ้านหลากหลายชนิดที่เราซึ่งเป็นคนไทยก็ได้รับประทาน กันอยู่ แต่อาจไม่เคยทราบว่าคืออาหารของชาวมอญ รวมถึงขนม ผักผลไม้พื้นบ้าน นอกจากการชิม อาหารแล้ว ยังได้ชมศิลปะการแสดงของเด็กเยาวชนชาวมอญ รวมถึงได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านการ พุดคุยการเล่าเรื่องราวต่างจากคนในชุมชน และชุมชนเองก็ยังได้รับประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามา คนในชุมชนจะเกิดความรักและหวงแหนชุมชน การดูแลรักษาสิ่งต่างๆในชุมชนจะเกิดขึ้นทั้งการรักษา วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมต่างๆโดยเฉพาะชุมชนมอญแห่งนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรี บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบาย และในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม ก็จะมีประเพณีแข่งเรือเป็นประจำทุกปี ทั้งหมดที่กล่าวมาคือต้นทุนของชุมชนที่มีค่า ควรอนุรักษ์รักษาและร่วมสืบทอดให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ:

1. เพื่อสร้างความความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่ออนุรักษ์ และสืบสานทุนของชุมชนให้คงอยู่ ได้แก่ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม
3. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในชุมชน
4. เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน เกิดความสมดุลทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อม
5. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

เดือนสิงหาคม 2560 – เดือนตุลาคม 2560 โดยแบ่งเป็น 3 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะเวลาดำเนินโครงการ		
เตรียมการดำเนินงานโครงการ	จัดโครงการ	สรุปผลโครงการ
26 สิงหาคม 2560- 8 ตุลาคม 2560	9 ตุลาคม 2560	17 ตุลาคม 2560

สถานที่ดำเนินโครงการ

บริเวณวัดอัมพวัน หมู่ 1 ตำบลบางชันหมาก อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ประชาชนในจังหวัดลพบุรี และจังหวัด

ใกล้เคียง

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน: ผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์
ชาวบ้าน และสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน						
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
1. หาข้อมูลชุมชน	เพื่อให้ทราบข้อมูลทั่วไปของชุมชน	1. สมาชิกในชุมชน 2. เจ้าที่ของ ททท. 3. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน	วัดอัมพวัน	พูดคุย สอบถาม	20 -30 นาที	ได้ทราบข้อมูลข้อมูลทั่วไปของชุมชน
2. พบผู้นำชุมชน	อธิบาย ชี้แจงเกี่ยวกับงานวิจัย	1. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน 2. ผู้ใหญ่บ้าน	วัดอัมพวัน	พูดคุย	1 ชั่วโมง	ผู้นำชุมชนรับรู้เห็นด้วยกับงานวิจัย
3. ขอข้อมูลชุมชน	เพื่อทราบข้อมูลทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ความ เป็นอยู่ของชุมชน	1. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน 2. ผู้ใหญ่บ้าน	วัดอัมพวัน	พูดคุย	1 ชั่วโมง	1. ทราบถึงกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนได้ดำเนินการ 2. ได้ทราบความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงาน						
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
4. ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน	1. อธิบายหลักการความสำคัญของการบริหารจัดการ 2. อธิบายการท่อกเกี่ยวข้องโดยชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	วัดอัมพวัน	ประชุม	3 ชั่วโมง	1. คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญจของรูปแบบการบริหารจัดการ 2. คนในชุมชนเข้าใจเรื่องการท่อกเกี่ยวข้องชุมชนมากขึ้น
5. ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน	วิเคราะห์ชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	วัดอัมพวัน	ประชุม	6 ชั่วโมง	1. ทราบปัญหาของชุมชน 2. ทราบข้อจำกัดของชุมชน 3. วางแผนโครงการวิธีการดำเนินงาน 4. แต่งตั้งผู้นำกลุ่มกิจกรรม
6. พบผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มกิจกรรม	ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานเป็นระยะ	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	ชุมชน	พูดคุย	2 ชั่วโมง	1. ได้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
7. พบผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มกิจกรรม	1. ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานเป็นระยะ 2. ร่วมดำเนินงานกับชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	ชุมชน	1. พูดคุยประสานงาน 2. ร่วมดำเนินงาน	2 ชั่วโมง	1. ได้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
8. พบผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม	1. ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	ชุมชน	1. พูดคุยประสานงาน	30 นาที	1. ได้ทราบความก้าวหน้าของการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน						
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	สถานที่	วิธีการ	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
กิจกรรม	น เป็นระยะ 2. ร่วมดำเนินงาน กับชุมชน			2. ร่วม ดำเนิน งาน		ดำเนินงาน
7. พบผู้นำ ชุมชน ผู้นำกลุ่ม กิจกรรม	1. ติดตาม ความก้าวหน้า การดำเนินงาน เป็นระยะ 2. ร่วมดำเนินงาน กับชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	วัดอัมพวัน	1. พูดคุย ประสาน งาน 2. ร่วม ดำเนิน งาน	12 ชั่วโมง	1. ได้ทราบ ความก้าวหน้า ของการ ดำเนินงาน
8. พบผู้นำ ชุมชน ผู้นำกลุ่ม กิจกรรม	1. ติดตาม ความก้าวหน้า การดำเนินงาน เป็นระยะ 2. ร่วมดำเนินงาน กับชุมชน	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน	วัดอัมพวัน	1. พูดคุย ประสาน งาน 2. ร่วม ดำเนิน งาน	12 ชั่วโมง	1. ได้ทราบ ความก้าวหน้า ของการ ดำเนินงาน
9. ตลาดชา ไม้่น	เปิดตลาดชาไม้่น	1. ผู้นำชุมชน 2. สมาชิกในชุมชน 3. นักท่องเที่ยว 4. สื่อมวลชน 5. หน่วยราชการใน จังหวัด	วัดอัมพวัน	ดำเนิน การตลาด ชาไม้่น	8 ชั่วโมง	ได้รับการตอบรับ จากสมาชิกใน ชุมชน และ นักท่องเที่ยว พร้อมทั้ง หน่วยงานราชการ ในจังหวัดในการ เข้าร่วมชมตลาด และสื่อมวลชน ร่วม ประชาสัมพันธ์ ทางสื่อต่างๆ

วิธีดำเนินงาน ดำเนินงานโครงการฯตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชน
เข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กระบวนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น) ตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต			
ขั้นตอน	รายการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน	1.1 บันทึกข้อมูลต่างๆ ของชุมชน	21 ส.ค. 60	ขอข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันหมาก และ คำบอกเล่าจากชาวบ้าน
	1.2 วิเคราะห์ความ ต้องการที่แท้จริงของ ชุมชน	26 ส.ค. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	1.3 วิเคราะห์ข้อจำกัด ของชุมชน	9 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	1.4 วิเคราะห์ปัญหา ของชุมชน	9 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
ขั้นที่ 2 การเตรียมและ พัฒนาบุคลากร	2.1 ชุมชนได้รับการ ถ่ายทอดความรู้จาก บุคคลภายนอก	9 ก.ย. 60	บรรยาย
ขั้นที่ 3 การวางแผน โครงการ กำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์	3.1 ค้นหา แต่งตั้งแกน นำและทีมงาน	10 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	3.2 จัดลำดับ ความสำคัญของ ปัญหา	10 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	3.3 วางแผนแก้ปัญหา	10 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	3.4 กำหนดกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหา	10 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน
	3.5 พิจารณาวีธี ดำเนินกิจกรรมต่างๆ	10 ก.ย. 60	ประชุม ระดมความคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชน

กระบวนการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดชาไม่น) ตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต			
ขั้นตอน	รายการ	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน กิจกรรมตามแผน และโครงการ	4.1 ดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆร่วมกัน	11 ก.ย. – 12 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
ขั้นที่ 5 การติดตาม ประเมินผล	5.1 ปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินงานขณะ ดำเนินงาน	11 ก.ย. – 12 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
	5.2 ติดตาม ประเมินผลกิจกรรมที่ ได้ดำเนินงานไปแล้ว	12 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
ขั้นที่ 6 การทบทวนเพื่อ แก้ไขปัญหา อุปสรรค	6.1 เรียนรู้ สรุป บทเรียนร่วมกัน	17 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
	6.2 ปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินงานเพื่อ ประโยชน์ในการ ดำเนินกิจกรรมอื่นๆที่ คล้ายคลึงกันต่อไป	17 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
	6.3 นำโครงการมา พัฒนาเป็นเครือข่าย ความร่วมมือภายใน ชุมชน	17 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน
	6.4 นำโครงการหรือ โครงการมาพัฒนาเป็น เครือข่ายความร่วมมือ ภายนอกชุมชน	17 ต.ค. 60	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน (กิจกรรมตลาดชา ไม่น)

กำหนดการโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น)

วันที่ 9 ตุลาคม 2560

- 9.00 น. – 14.00 น. - ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเตรียมสถานที่ ความเรียบร้อย
- 14.30 น. - ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมกัน ณ บริเวณตลาดซาไม่น
- 15.00 น. - เปิดพื้นที่ตลาดซาไม่นให้นักท่องเที่ยวเข้าชม
- 18.00 น. - ประทานในพิธีเดินทางมาถึงตลาดซาไม่น
- 18.20 น. – 19.00 - ประทานในพิธีโดย ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี พร้อมด้วยแขกผู้มีเกียรติ ร่วมเปิดและเดินชมตลาดซาไม่น
- 20.00 น. - ปิดตลาด
- 20.00 น. - ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยกันเก็บของบางส่วน และทำความสะอาดพื้นที่ตลาดซาไม่น

วันที่ 10 ตุลาคม 2560

- 8.00 น. - 15.00 น. - ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยกันเก็บของบางส่วน และทำความสะอาดพื้นที่ตลาดซาไม่นให้เรียบร้อย

วันที่ 17 ตุลาคม 2560

- 16.00 – 17.30 น. - ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้วิจัยร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อคิดเห็น พร้อมทั้งนำเสนอปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงการ ท่องเที่ยว มอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาไม่น) เพื่อร่วมกันคิดพัฒนา แก้ไขปัญหาต่างๆเพื่อการจัดโครงการในครั้งต่อไป
- 18.00 น. - 21.00 น. - ผู้วิจัย ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลังจากการจัดโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ (ตลาดซาโม่น) ผู้วิจัยได้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีผู้เข้าร่วมการเสวนาทั้งหมด 10 คน ทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน และสมาชิกในชุมชน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2560 เวลา 18.30–21.00 น. โดยผู้วิจัยและทีมงานเป็นผู้ดำเนินการควบคุมการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้ข้อสรุปดังตาราง 34

ตาราง 34 สรุปประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

สรุปประเด็นที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อย	
หัวข้อ	ประเด็นที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อย (focus group)
ส่วนที่ 1	
1. คุณสมบัติของผู้นำ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำควรมีจิตสาธารณะ - ผู้นำต้องมีจิตสำนึกในการทำงานเป็นผู้นำ - ผู้นำต้องร่วมทำงานดำเนินกิจกรรมต่างๆกับชาวบ้านกับสมาชิกในชุมชน
2. คุณสมบัติของสมาชิกในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกควรเชื่อฟังผู้นำ
ส่วนที่ 2	
กระบวนการขั้นที่ 1	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
กระบวนการขั้นที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นกระบวนการที่สำคัญมาก และเป็นประเด็นที่เป็นปัญหาของผู้นำชุมชนในปัจจุบัน อาจเนื่องด้วยผู้นำส่วนใหญ่ความรู้ด้านการบริหารจัดการไม่เพียงพอ และได้รับการเลือกตั้งมาจากความไว้วางใจ ความนับถือจากคนในชุมชน - ผู้ปฏิบัติงานจริงควรได้รับการพัฒนาความรู้ จากผู้มีประสบการณ์

ตาราง 34 (ต่อ)

สรุปประเด็นที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อย	
หัวข้อ	ประเด็นที่ได้จากการเสวนากลุ่มย่อย (focus group)
	การณ เพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
กระบวนการขั้นที่ 3	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
กระบวนการขั้นที่ 4	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
กระบวนการขั้นที่ 5	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
กระบวนการขั้นที่ 6	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
ส่วนที่ 3	
แนวทางการบริหารจัดการ	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
ส่วนที่ 4	
การเรียนรู้ตลอดชีวิต	ไม่มีประเด็นเพิ่มเติม
ส่วนที่ 5	
การบริหารจัดการตามแนวทาง ชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน	- ถ้าชุมชนนำรูปแบบการบริหารจัดการนี้ไปประยุกต์โดยปรับให้เข้ากับบริบทของชุมชน จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน กิจกรรมต่างๆของชุมชนได้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 การประเมินความเป็นได้ของ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอนดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทองและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบที่เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณคู่มือทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 ชุมชน จาก 2 พื้นที่ โดย

แบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ผู้นำอย่างเป็นทางการ 2) ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน และ 3) สมาชิกในชุมชน ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการของชุมชนดังกล่าว แบ่งตามกลุ่มได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของผู้นำอย่างเป็นทางการ

1.1 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการโดยยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมาได้แก่ การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ตามลำดับ

1.2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมาได้แก่ สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และการดำเนินการวางแผน กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ตามลำดับ

1.3 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมาได้แก่ การบริหารจัดการมุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) และการบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนคำนึงถึงหลักความพอเพียง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

2. ระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้าน

2.1 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารจัดการในชุมชนยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาได้แก่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และ มีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ

2.2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากองค์กรภายนอก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) รองลงมาได้แก่ ชุมชนมีการนำโครงการกิจกรรมที่

ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) และชุมชนมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

2.3 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาได้แก่ การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชนคำนึงถึงหลักความพอเพียง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ

3. ระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนต่อระดับการดำเนินงาน

3.1 ด้านลักษณะการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ชุมชนมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมาได้แก่ มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) และ สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

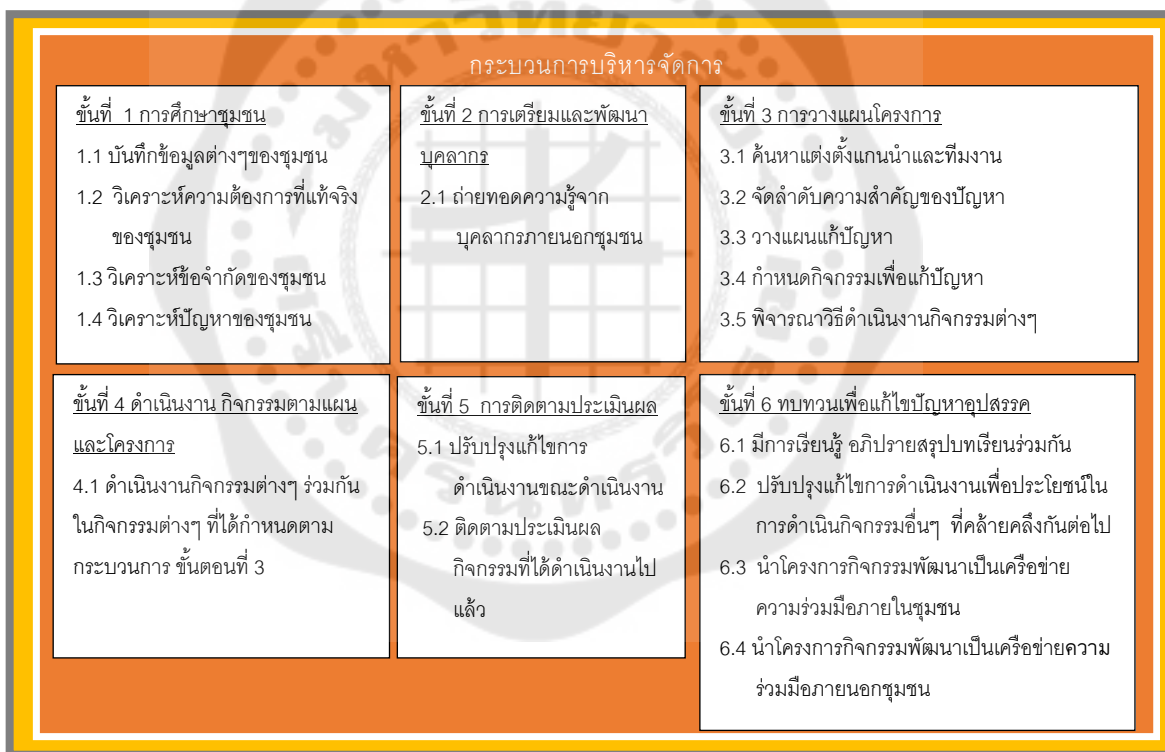
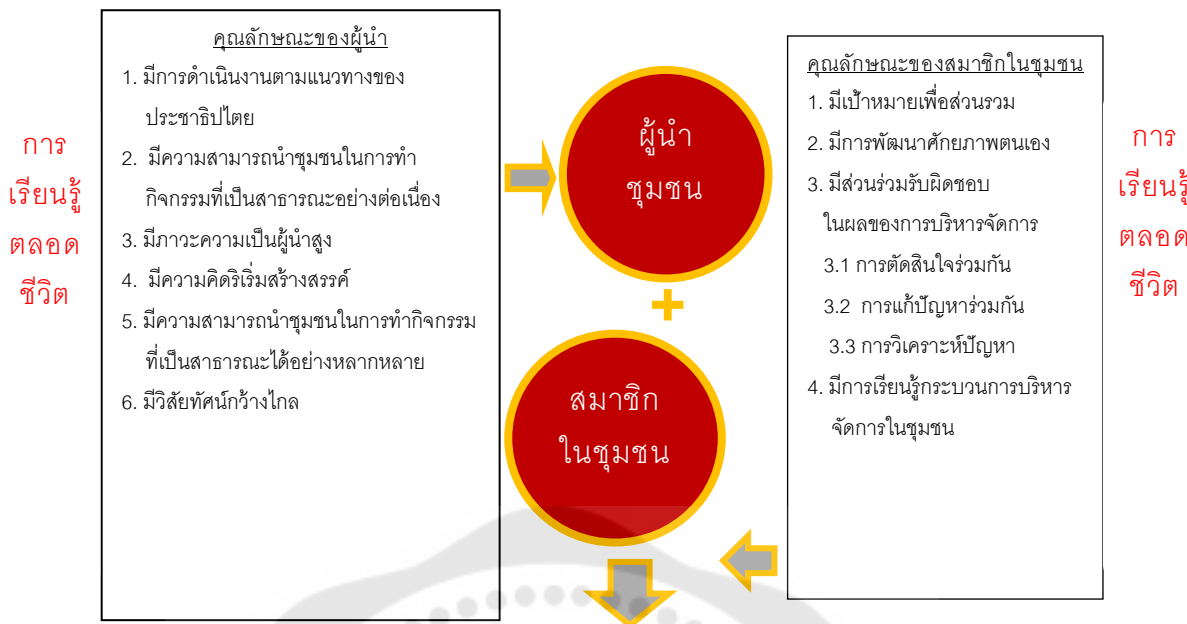
3.2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ชุมชนมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) รองลงมาได้แก่ ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) และสมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับ

3.3 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนคำนึงถึงหลักความพอเพียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมาได้แก่ ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์ระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ และปรากฏดังภาพประกอบ 2

ชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพประกอบ 2 ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ร่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ
ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ และผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์
ชาวบ้านในชุมชน

1.1 คุณลักษณะของผู้นำชุมชน ได้แก่

1.1.1 มีการดำเนินงานตามแนวทางของประชาธิปไตย

1.1.2 มีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 มีภาวะความเป็นผู้นำสูง

1.1.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.1.5 มีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะได้อย่างหลากหลาย

1.1.6 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

2. สมาชิกในชุมชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นมาอย่างน้อย 5 ปี

2.1 คุณลักษณะของสมาชิกชุมชน ได้แก่

2.1.1 มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวม

2.1.2 มีการพัฒนาศักยภาพตนเอง เช่น การเข้าร่วมการฝึกอบรม การร่วมเสวนา

กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1.3 มีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ

1) การตัดสินใจร่วมกัน

2) การแก้ปัญหาร่วมกัน

3) การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน

2.1.4 มีการเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการในชุมชน

ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน

1.1 มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของชุมชน

1.2 มีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

1.3 มีการวิเคราะห์ข้อจำกัดของชุมชน

1.4 มีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน

ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาศักยภาพบุคคล

2.1 ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชนและการแลกเปลี่ยนภายในชุมชน

ขั้นที่ 3 การวางแผน/โครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์

3.1 ค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงาน

3.2 จัดลำดับความสำคัญของปัญหา

3.3 วางแผนแก้ปัญหา

3.4 กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

3.5 พิจารณาวิธิดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ

ขั้นที่ 4 ดำเนินงาน/ กิจกรรมตามแผนและโครงการของชุมชน

4.1 ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที ได้แก่

5.1 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานขณะดำเนินงาน

5.2 ติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว

ขั้นที่ 6 การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เป็นการนำผลจากการประเมินผลมาใช้ ประโยชน์ ในการป้องกันแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานพัฒนาให้หมด สิ้นไป ทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงาน และงานที่จะดำเนินต่อไปรวมถึงโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกันทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ได้แก่

6.1 มีการเรียนรู้ ร่วมอภิปรายสรุปบทเรียนร่วมกัน

6.2 มีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่

คล้ายคลึงกันต่อไป

6.3 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน

6.4 นำโครงการกิจกรรมพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายนอกชุมชน

ส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้น ให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชน ในขณะที่ เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชนโดยให้ชุมชนเป็นแกนหลัก ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพให้คน ในชุมชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.2 ยึดปัญหาของชุมชนเป็นหลักในการบริหารจัดการ การดำเนินการกิจกรรมโครงการต่างๆต้องสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ โดยคำนึงถึงความพอประมาณพอเพียง โดยโครงการหรือกิจกรรมนั้นต้องสามารถช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาได้หลายด้าน

3.3 ยึดหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน มีการทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในทุกระดับ โดยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำงานร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันและยึดหลักของความเท่าเทียมยุติธรรม

3.4 ยึดหลักการประสานงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน ประหยัดและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

3.5 ยึดหลักการพึ่งตนเอง ส่งเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก พยายามนำทรัพยากรในชุมชน ทนุชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า มุ่งให้เกิดความสุขแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน หน่วยงานภายนอกช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินศักยภาพเกินความสามารถของชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้ผลของการบริหารจัดการต้องที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม

3.6 ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญและความเท่าเทียมแก่สมาชิกทุกคน ส่งเสริมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน

3.7 การบริหารจัดการนั้นต้องมีผู้นำ เป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมพัฒนาชุมชน ผู้นำต้องได้รับการส่งเสริม ฝึกอบรมเป็นอย่างดีในเรื่องการนำชุมชน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลายอย่างต่อเนื่อง

3.8 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามหลักการบูรณาการ คือการบริหารจัดการแบบองค์รวมผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาและเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม

3.9 หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน สนับสนุนด้านเศรษฐกิจ โดยการสร้างเครือข่ายกับธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารัฐกิจชุมชน

3.10 หลักการขยายผลงานพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ สนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสพการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน และขยายเครือข่ายการเรียนรู้

3.11 การบริหารจัดการต้องดำเนินตามแบบแผน สร้างฐานเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เป็นของตนเอง โดยให้ผู้นำหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นแกนกลางในการวางแผนพัฒนาชุมชน

3.12 ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ส่วนที่ 4 ชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกชั้นตอน รวมถึงโอกาสในการร่วมเรียนรู้การบริหารจัดการ สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ภายใต้การจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการ ก่อให้เกิดสมดุลทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความสามารถในการบริหารจัดการ แก้ปัญหา มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นธรรม มีการจัดโครงการกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกชุมชน เกิดเป็นองค์ความรู้ เพื่อการพัฒนาความคิดและความสามารถในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ สมาชิกในชุมชนมีความรักสามัคคี เอื้ออาทร ห่วงใยซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

ส่วนที่ 5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นได้จริงในชุมชนนั้นต้องเป็นการจัดการแบบองค์รวม เป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมีความจำเป็นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนหรือคนในชุมชนได้มากที่สุด การเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถดำเนินชีวิตได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เกิดขึ้นตลอดเวลา กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและเกิดอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม การเรียนรู้เกิดได้ทุกแห่งทุกเวลาในชุมชน เป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีการกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้ ทำให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ต่อไป ซึ่งการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นกระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนได้ดังตาราง 35 ต่อไปนี้

ตาราง 35 กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

กระบวนการเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน	
การเรียนรู้ตลอดชีวิต	การบริหารจัดการชุมชนฯ
1. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง	การบริหารจัดการมีกระบวนการที่สามารถพัฒนาและถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดสมดุลใน 3 ด้าน คือ สังคม สิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. มีความหลากหลายของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้	ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำชุมชนทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย
3. ยึดหลักการมีส่วนร่วม	มีกระบวนการ (process) จัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างบูรณาการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุกกลุ่มในทุกชั้นตอน
4. การเรียนรู้เกิดได้ทุกสถานที่ทุกแห่งในชุมชน และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้า ถึงได้	มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง หลากหลาย ใช้กระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาความคิด และพัฒนาความสามารถของสมาชิกในชุมชนในการทำงานร่วมกัน
5. มีความยืดหยุ่นของระเบียบวิธีดำเนินการ	กระบวนการบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น แนวทางการบริหารจัดการไม่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาและบริบทที่เหมาะสม และลักษณะที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น
6. การกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเรียนรู้	เป็นการบริหารจัดการที่คำนึงถึงความเท่าเทียมเสมอภาคและยุติธรรม

โดยสามารถประยุกต์ใช้กับหลักการการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น ดังตาราง 36 ดังต่อไปนี้ (สุมาลี สังข์ศรี) 2556: 233-235

ตาราง 36 หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
1. หลักการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทั้งผู้จัดและผู้รับบริการ	<p>1.1 การศึกษา หรือการเรียนรู้มีความจำเป็นทุกช่วงชีวิตของบุคคล สร้างความตระหนักแก่ประชาชนว่าการศึกษา หรือการเรียนรู้มีความจำเป็นแก่ทุกคน ทุกช่วงชีวิต มิใช่จำเป็นเฉพาะเมื่ออยู่ในวัยเรียนเท่านั้น เพราะการศึกษาหรือการเรียนรู้จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และต่อการปรับตัวให้เหมาะสม และเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา</p> <p>1.2 การศึกษาที่บุคคลเรียนในโรงเรียน หรือในสถานเรียนรู้เมื่ออยู่ในวัยเรียนยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตทั้งหมด เพราะชีวิตของบุคคลหลังวัยเรียนยังอยู่อีกยาวนาน และในช่วงชีวิตหลังวัยเรียนนี้ บุคคลยังต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง การงานอาชีพอย่างมากมาย บุคคลจำเป็นต้องได้รับความรู้ ทักษะต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตในช่วงหลังนี้ แต่การเรียนรู้ในช่วงหลัง อาจจะมีรูปแบบที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่เรียนในโรงเรียน</p>
2. การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาหรือการเรียนรู้ทุกประเภท ทุกรูปแบบ	<p>การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ประกอบไปด้วยการเรียนรู้หลายประเภท ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลอาจจะสะดวกรที่จะเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้ต่างประเภทกัน เช่น บุคคลในวัยเรียนเหมาะกับการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนบุคคลวัยทำงานเหมาะกับการเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นต้น</p>

ตาราง 36 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
3. หลักการสร้างความเข้าใจ	ควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ทั้งผู้จัดกิจกรรมและประชาชนผู้รับบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าการศึกษาก่อนหรือการเรียนรู้ตลอดชีวิตคืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร ประกอบด้วย การเรียนรู้ประเภทใดบ้าง ใครสามารถเรียนรู้ได้บ้าง เป็นต้น
4. หลักความเสมอภาค	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกพื้นที่มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ หรือได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน
5. หลักการมีกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกัน	ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ หรือในแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความสะดวกที่จะรับบริการการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ได้ใกล้ตัว ไม่ต้องเดินทางไปไกลเมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อยู่ใกล้ตัวก็จะทำให้ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้นกว่าเดิม คนที่ไม่เคยคิดจะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ก็จะตัดสินใจเข้าร่วมกันมากขึ้น
6. หลักการสนองความต้องการของประชาชน	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน ควรจะสนองความต้องการของคนในชุมชน ควรจะเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน ด้านความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อที่ประชาชนจะได้สนใจ เข้าร่วมกิจกรรม และสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
7. หลักความหลากหลาย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดในแต่ละชุมชน หรือจัดโดยทั่วไป ควรจะมีความหลากหลาย ทั้งในด้านประเภทของกิจกรรม ด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านวิธีการจัด เพื่อที่กลุ่มเป้าหมายจะสามารถเลือกกิจกรรมได้ตามความสนใจ ตามความชอบและตามเวลา และสถานที่ที่สะดวก วิธีการนี้จะเป็นการเอื้อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสเข้ารับบริการมากขึ้น

ตาราง 36 (ต่อ)

หลักการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น	
หลักการ	คำอธิบาย
8. หลักความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้จัด จัดในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรม การเรียนรู้ ศึกษาน การฝึกทักษะอาชีพ การจัดกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้ด้วยตนเอง ฯลฯ ควรมีความยืดหยุ่นในเรื่อง กฎ เกณฑ์ ระเบียบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระหน้าที่ การงาน มีภาระครอบครัว มีภาระทางสังคมมีเวลาที่จะให้การ เรียนรู้ไม่มาก ไม่มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ให้ได้ มีโอกาสเรียนรู้ ได้มากขึ้น
9. หลักความต่อเนื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จัดโดยทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงาน สถานเรียนรู้ องค์กรรัฐ เอกชน องค์กรท้องถิ่น และประชาชนใน ชุมชน ควรจะมีความต่อเนื่อง ไม่จัดเพียงช่วงใดช่วงหนึ่งแล้วยุติ เพราะจะทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหน่วยงานที่ดูแล เรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง ควรพยายามสนับสนุนส่งเสริม ให้ผู้จัดทุกฝ่ายจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
10. หลักการมีส่วนร่วม	การจัดกิจกรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับการ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยหน่วยงาน ใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว หากแต่ต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กร ท้องถิ่น องค์กรสาธารณกุศล ครอบครัว ชุมชนและแม้แต่ ประชาชนผู้รับบริการเอง ควรมีส่วนร่วมในการช่วยให้เกิด การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยมีส่วนร่วมตามความพร้อม ตามศักยภาพ ตามความสะดวก เช่น มีส่วนร่วมในการวางแผน ในการจัดกิจกรรม ในการสนับสนุนทรัพยากร ในการประเมินผล และในการรับประโยชน์จากกิจกรรม เป็นต้น

ตอนที่ 3 ผลของรูปแบบการบริหารจัดการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการประเมินความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนั้น ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทดลองใช้ในชุมชนมอญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยดำเนินการจัดโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น” ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2560 โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน 2) เพื่ออนุรักษ์ และสืบสานทุนของชุมชนให้คงอยู่ ได้แก่ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม 3) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในชุมชน 4) เพื่อพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน เกิดความสมดุลทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และ 5) เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นโดยมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ตามรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ระหว่างการดำเนินโครงการจากการสังเกตของผู้วิจัยที่ได้ร่วมดำเนินการกับชุมชนด้วยนั้น พบว่า การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิกในชุมชนนั้นจะมีผู้นำกลุ่มกิจกรรม ซึ่งส่วนมากเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในกิจกรรมนั้นๆ หรือบางคนก็เป็นบุคคลที่ชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะเชื่อฟัง และให้ความร่วมมืออย่างดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นงคราญ กาญจนประเสริฐ (2544 : 114) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทและวิธีการดำเนินงานของประชาคมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การรวมกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ส่วนมากเกิดจากผู้นำตามธรรมชาติ โดยการชักชวนคนสนิทใกล้ชิดหรือผู้ที่มีความสนใจร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน และการรวมกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ เช่นเดียวกับ ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ และคณะ (2550 : 75) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเข้มแข็งต้องมีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น และจากการดำเนินโครงการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนส่วนรวมในด้านการรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาของชาวมอญ เห็นความสำคัญของชุมชน เกิดความสามัคคีเกิดการร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนสามารถส่งเสริมความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่าง

ต่อเนื่อง และยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปปัญหา ข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น” ได้ดังตาราง 37

ตาราง 37 สรุปปัญหาข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น”

ประเด็นปัญหาข้อเสนอแนะ โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น”		
ประเด็นการติดตามประเมินผล	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด	แนวทางแก้ไข / พัฒนา
1. ด้านสถานที่	1. พื้นที่แคบเกินไป 2. ไม่มีจุดถ่ายรูปเด่นๆ	1. ควรขยาย หรือหาพื้นที่ใหม่ที่กว้างขึ้นเพื่อรองรับผู้ที่มาเที่ยวชมตลาด และความสะดวกของผู้ประกอบการ 2. เพิ่มสถานที่ที่สามารถถ่ายรูปให้ดูโดดเด่น
2. ด้านเวลา	1. เวลานั้นเกินไป	1. ขยายเวลาจาก 16.00 –20.00 น. เป็น 09.00 - 20.00 น. 2. ขยายเวลาจาก 16.00 –20.00 น. เป็น 09.00- 18.00 น. 3. ขยายเวลาจาก 16.00 –20.00 น. เป็น 14.00 น. เป็นต้นไป 4. ขยายเวลาจาก 16.00 –20.00 น. เป็น 15.00- 20.00 น.
3. ด้านอุปกรณ์ เช่น แคร่ขายของ ไฟราว บ้าย ของตกแต่งต่างๆ	1. แคร่ หรือโต๊ะที่วางของขายต่ำไป นั่งลำบาก 2. ไฟไม่ค่อยสว่าง 3. แคร่ หรือโต๊ะไม่เพียงพอกับร้านค้า 4. อุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงร้านหรือแคร่ที่ใช้ขาย ควรสร้างอย่างถาวร	1. ผู้ประกอบการแต่ละร้านนำแคร่หรือโต๊ะมาเอง 2. หาพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ต้องขนย้าย

ตาราง 37 (ต่อ)

ประเด็นปัญหาข้อเสนอแนะ โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น”		
ประเด็นการติดตามประเมินผล	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด	แนวทางแก้ไข / พัฒนา
4. ด้านผู้ประกอบการร้านค้า	1. ร้านค้าแต่ละร้านยังไม่มีความโดดเด่น	1. ผู้ประกอบการควรตกแต่งร้านให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง 2. ควรมีข้อตกลงที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน 3. ผู้ประกอบการควรแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้านมอญทุกร้าน และไม่ควรรีให้ร้านที่ไม่ให้ความร่วมมือในการแต่งกายเข้าร่วมโครงการฯ
5. ด้านสินค้า (อาหาร ขนม)	1. รูปแบบการนำเสนอ ข้อมูล ความรู้ ทางด้านอาหาร ขนมพื้นบ้านมอญ ยังไม่น่าพอใจ	1. ผู้ประกอบการต้องสามารถสื่อสารถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมและวิถีของชาวมอญแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมตลาด
6. ด้านผู้ซื้อ	1. ผู้ซื้อรอนาน เพราะผู้ชายทำไม่ถนัด เนื่องจากสถานที่คับแคบ	1. ปรับปรุงสถานที่ และแคว่หรือโต๊ะที่ใช้ขายของผู้ชาย
7. ด้านแรงงาน	1. ขาดแรงงาน	1. ผู้ประกอบการควรมาจัดร้านเอง
8. ด้านการตั้งร้านค้าและการจัดเก็บ	1. ถังขยะน้อยเกินไป ทำให้เกิดขยะขึ้นในพื้นที่บริเวณตลาด	1. ผู้ประกอบการควรมีระเบียบวินัย และเตรียมถุงดำมาเก็บขยะของร้านตัวเองให้สะอาด 2. ควรตั้งกฎ กติกาให้ชัดเจน
9. ด้านงบประมาณ		

ตาราง 37 (ต่อ)

ประเด็นปัญหาข้อเสนอแนะ โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาโม่น”		
ประเด็นการติดตามประเมินผล	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด	แนวทางแก้ไข / พัฒนา
10. ด้านการประชาสัมพันธ์	1. นักท่องเที่ยวหลายคนมาไม่ถูก 2. ป้ายประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป และไม่ มีสื่อโฆษณาที่เป็น สิ่งพิมพ์ เนื่องจาก ในกลุ่มคนที่ไม่ มีความรู้ทางสื่อด้าน โซเชียล ก็จะไม่ สามารถรับรู้ได้	1. ควรมีป้าย และการประชาสัมพันธ์ มากกว่านี้ 2. ควรมีสื่อโฆษณาที่เป็นสิ่งพิมพ์

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้เสริมการทำสนทนากลุ่ม (Focus group) เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน และสมาชิกในชุมชน ทั้งหมดรวม 10 คน ร่วมการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการความหลากหลายของข้อมูล คำแนะนำที่สามารถเชื่อถือได้เนื่องจากการสนทนากลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีการอภิปรายร่วมลงมติ นอกจากนี้ยังทำให้ได้ข้อสมมติฐานใหม่ๆ เพื่อเป็นประเด็นในการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการสนทนากลุ่มออกเป็น 5 ส่วน ตามรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และสามารถสรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่มได้ดังต่อไปนี้ ในส่วนแรกด้านคุณสมบัติของผู้นำจากการสนทนากลุ่มได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมจากประสบการณ์การทำงานของผู้นำว่า คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดและทุกคนควรมีคือ “จิตสำนึก” โดยเฉพาะผู้นำ ควรมีคุณสมบัติข้อนี้เป็นพื้นฐาน ควรมีจิตสำนึกสาธารณะ เนื่องจาก จิตสำนึกจะเป็นสิ่งที่บอกให้ผู้นำคิดทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน หรือกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชนอยู่ตลอดเวลา โดยที่ไม่ต้องรอนโยบายหรือโครงการต่างๆ จากภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอก ผู้นำต้องร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ กับสมาชิกในชุมชนและสิ่งที่สำคัญอีกประการคือ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ เป็นกระบวนการที่สำคัญ

มาก และเป็นประเด็นที่เป็นปัญหาของผู้นำชุมชน เนื่องจากโดยส่วนมากตั้งแต่อดีต บุคคลที่จะเป็นผู้นำชุมชนนั้นจะเป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งในอดีตนั้นยังไม่ได้มองถึงเรื่องของการศึกษาหรือความรู้ทางด้านวิชาการ ความรู้ด้านการบริหารจัดการมากนัก ซึ่งเมื่อสภาพการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมชุมชนมีการขยายตัวมากขึ้น ปัญหาต่างๆที่แวดล้อมกระทบกับชุมชนก็ย่อมมีมากขึ้นทำให้ผู้นำในปัจจุบันจำเป็นต้องมีความรู้ด้านการบริหารจัดการด้วย ดังนั้นผู้นำจึงควรได้รับความรู้และนอกจากนั้นควรให้ความรู้กับผู้ที่ปฏิบัติงานจริงในชุมชนด้วยเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการร่วมบริหารจัดการชุมชนหรือการร่วมดำเนินโครงการกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบุคคลนั้นอาจไม่ใช่ผู้นำ อาจไม่ใช่ผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษา แต่คือบุคคลที่ลงมือปฏิบัติงานจริงอาจด้วยประสบการณ์ เป็นผู้ที่มีความชำนาญ หรืออาจด้วยเป็นผู้มีจิตสาธารณะก็ตาม ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับกระบวนการของรูปแบบฯ ในขั้นที่ 2 คือ การให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนซึ่งหมายรวมถึงสมาชิกในชุมชนด้วย โดยบุคคลากรภายนอก หรือจากบุคคลากรภายในชุมชนเองก็ตาม และในส่วนของคุณลักษณะของสมาชิกในชุมชนนั้น จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า สมาชิกในชุมชนควรมีคุณสมบัติในการเชื่อฟังและให้ความเคารพผู้นำ และจากการสนทนากลุ่มได้ลงความเห็นว่างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นนั้นเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือลักษณะของแต่ละชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

ระยะที่ 1 สภาพการดำเนินงานด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร

จากผลการวิจัย การประเมินระดับการดำเนินงานในภาพรวมของทั้ง 2 แห่งซึ่งทำการประเมินโดยผู้นำอย่างเป็นทางการ พบว่าชุมชนทั้ง 2 แห่งมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนในเขตเมืองโบราณอู่ทองทั้ง 3 ด้าน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นอาจเนื่องมาจากขนาดของพื้นที่และระยะเวลาในการจัดตั้งรวมถึงระยะเวลาในการดำเนินงาน ซึ่งชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีการจัดตั้งมานานกว่ามีการเริ่มดำเนินงานมาก่อน ทำให้การบริหารจัดการมีความชัดเจน มีการพัฒนามากกว่า สอดคล้องกับ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาว่า การพัฒนาที่มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ บุคคล สังคม วัฒนธรรม และกาลเวลา เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการในชุมชนนั้นก็เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชน ดังนั้นย่อมต้องมีกระบวนการการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ต้องอาศัยระยะเวลา

ในการพัฒนา จึงไม่แปลกที่ชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร จะมีระดับการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่า และอาจด้วยพื้นที่ที่ได้รับการการจัดตั้งเป็นมรดกโลกทำให้มีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมในการทำให้คนในชุมชนมีความรู้มีความสามารถในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองมากกว่าชุมชนในเขตเมืองโบราณคู่มือตามผลการศึกษาของของจิราวุธ โสภากิจราพร สุวรรณเกษม รัญจวน ประวัติเมือง และคณะ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการการศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่าหน่วยงานภาครัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก นอกจากนั้นผลการการศึกษาของมธุรส ปรายไพรี และคณะ (2551: 103 -106) ที่ได้ทำการการศึกษาเรื่อง การวิจัยผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ พบว่า การจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น สร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางการท่องเที่ยว จากผลการวิจัยโดยการเก็บข้อมูล 11 ชุมชน สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการในชุมชน พบว่า การประเมินระดับการดำเนินงานโดยผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ พบว่าค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 แห่ง และในการประเมินระดับการดำเนินงานโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน พบว่าค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง และการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนต่อระดับการดำเนินงาน พบว่า ระดับความพึงพอใจได้ค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 แห่งเช่นกัน เนื่องมาจากชุมชนทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกชั้นตอนส่งผลการรับรู้การบริหารจัดการการดำเนินงานด้านต่างๆร่วมกัน มีทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งผลการศึกษาของ Niloofer Hasshemi (2011) ที่ได้ทำการศึกษาเพื่อนำเสนอเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา หมู่บ้านฮาจิ ในประเทศอิหร่าน พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับพิชัย โคมละ (2557: 16) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

2. ด้านกระบวนการบริหารจัดการชุมชน พบว่า ผลการประเมินระดับการดำเนินงาน ของทั้ง 2 แห่งมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะระดับการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหาร

จัดการของชุมชนในเขตเมืองโบราณอุททอง อาจเป็นผลจากการขาดหน่วยงานในการสนับสนุนให้ ความรู้ ส่งเสริม และช่วยเหลือในสิ่งที่เกินขีดความสามารถของชุมชนในกระบวนการทำงานต่างๆ ในขณะที่สมาชิกในชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ แต่อาจจะขาดความรู้หรือทักษะทางด้าน กระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งตรงกับข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในเขตเมืองโบราณอุททอง มีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาทางด้านสุขภาพที่เกิดจากสารเคมีที่ ใช้ในการเกษตร ปัญหาด้านเศรษฐกิจฝืดเคือง ปัญหาน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรเป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามแก้ไขปัญหาผ่านการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการของชุมชน แต่เป็น เพียงการจัดการเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเท่านั้น โดยศักยภาพที่จำกัดของคนในชุมชน ทำให้ขาดการวางแผน ที่ดี และอาจยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในส่วนของกระบวนการบริหารจัดการที่มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้การประเมินระดับการดำเนินงานในส่วนของผู้นำอย่างเป็นทางการ และผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุดใน 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ที่ได้กล่าวว่า ภาครัฐจะต้องเป็นผู้สนับสนุนบุคลากรใน การจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ร่วมคิดร่วมทำและรับผิดชอบร่วมกัน และสามารถพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการ ชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมที่ สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคี สนับสนุน และมีระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทาง ใน การนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามที่วิทยา จันทรแดง และจันจงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2555) ได้ทำการศึกษาไว้

3. ด้านแนวทางการบริหารจัดการ พบว่า ผลการประเมินระดับการดำเนินงานโดยผู้นำชุมชน อย่างเป็นทางการของทั้ง 2 พื้นที่ ด้านแนวทางการบริหารจัดการเป็นด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ใน 3 ด้าน เนื่องมาจากแนวทางหนึ่งของการบริหารจัดการคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และอาจเนื่องจาก ชุมชนทั้ง 2 แห่ง เป็นชุมชนที่ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน ทำให้มีแนวทางการบริหารจัดการภายในชุมชนที่ชัดเจนและแตกต่างจากชุมชนทั่วไปโดยเน้น การมีส่วนร่วมเนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินงานในชุมชนนั้นมีได้เพื่อต้องการแสวงหารายได้จาก ชุมชนเป็นหลัก แต่เป็นการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายใต้วิถีของชุมชนเพื่อต้องการดำรงรักษาพัฒนาทุน ของชุมชน และเพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน สมาชิกทุกคน จึงมีเป้าหมายเดียวกันและยึดแนวทางเดียวกันในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544 : 9-10) ที่ได้กล่าวว่าแนวทางที่จะเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น

จำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วนโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ทำให้เห็นได้ว่าด้านนี้เป็นด้านหนึ่งที่ทุกภาคส่วนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทำให้เกิดการรับรู้อย่างทั่วถึงดังนั้นจึงเป็นด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินงานมากกว่าด้านอื่นๆ และการประเมินระดับการดำเนินงาน โดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้านในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร พบว่าด้านแนวทางได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกกลุ่มในชุมชน และอาจเนื่องด้วยเป็นพื้นที่มรดกโลกจึงทำให้มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาวางแนวทางกำหนดนโยบาย จึงทำให้ด้านแนวทางมีความชัดเจนกว่าด้านอื่นๆ แต่การประเมินระดับความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชนต่อระดับการดำเนินงานของสมาชิกในชุมชนในเขตเมืองโบราณอุ้มทองพบว่า ด้านแนวทางการบริหารจัดการได้ค่าเฉลี่ยอยู่อันดับที่ 2 ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้นำ กับสมาชิกในชุมชน เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอแนะจากการพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนระหว่างการเก็บข้อมูลนั้นทำให้ได้ทราบว่าสมาชิกในชุมชนส่วนมากให้ความสำคัญกับการให้ความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการร่วมจัดทำหรือเสนอแนวทางด้านการบริหารจัดการ อาจเนื่องด้วยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านและอายุค่อนข้างมากโดยมีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 48 และด้านการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 44.4 ทำให้ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ แต่พร้อมให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับโกวิทย์ พวงงาม (2553 : 126-127) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการจัดการชุมชน ต้องให้ผู้นำชุมชนและประชาชนได้เรียนรู้หลักการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง ร่วมกันดำเนินงาน บริหารจัดการชุมชน มีความสามารถในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน และสามารถประเมินและสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเองในสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 75-76) ก็ได้ให้ความสำคัญต่อหลักการมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังในทุกขั้นตอนของการทำงานเช่นกัน

จากการอภิปรายที่กล่าวมาข้างต้นในพื้นที่ 2 แห่ง ที่มีการดำเนินงานกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีของชุมชน หมายความว่ากิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนเหล่านี้มาจากทุนของชุมชนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น รวมถึงทรัพยากรทางด้านบุคลากรซึ่งหมายถึงสมาชิกของชุมชนนั้นๆ ที่ถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีศักยภาพในการดำรงและรักษาความเป็นชุมชนของตนเองผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว และผลการศึกษาของ Linlin Dai (2016: 156 - 165) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปรับปรุงการท่องเที่ยวชนบทในหมู่บ้านซานเหมิงจิ้น พบว่า การรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียต่อการพัฒนาชนบทมีความสำคัญต่อผลทางสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นชุมชนประเภทนี้จึงมีการบริหารจัดการภายในชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไป ทั้งทางด้านลักษณะ กระบวนการ และแนวทางการบริหารจัดการดังที่กล่าวไปข้างต้น

ระยะที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากผลข้อมูลในระยะเวลาที่ 1 นั้นประกอบด้วย 5 ส่วนคือ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน 2) กระบวนการบริหารจัดการ 3) แนวทางบริหารจัดการ 4) การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอภิปรายรูปแบบในแต่ละส่วนได้ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการตามงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและผู้นำชุมชนไม่เป็นทางการ และ 2) สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนเนื่องจากบุคคล 2 กลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆของชุมชนก็ต้องมีกลุ่มคนที่รวมตัวกันในสถานะผู้นำ และผู้ตาม สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2540: 32) ที่ได้กล่าวเน้นความเป็นชุมชนว่าหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไป โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง และการพัฒนาตนเอง ในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นสมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทุกคนรู้สึกได้ว่ามีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกในชุมชน ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาทุกคนในชุมชนจะร่วมกันแก้ไขร่วมกันพัฒนา ไม่ผลัดให้เป็นภาระของผู้นำชุมชนเพียงฝ่ายเดียว เพราะทุกขั้นตอนการบริหารจัดการมาจากการมีส่วนร่วมของทุกคน สอดคล้องกับ ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558: 34) ที่ได้สรุปเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนคือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชน จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆ มีความรู้ ความเข้าใจเกิดความตระหนักรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นที่ได้จากการเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ของงานวิจัยว่า ชุมชนต้องการให้ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความรู้ทำความเข้าใจการบริหารจัดการในด้านต่างๆอย่างถูกต้อง ชี้นำแนวทางและข้อปฏิบัติให้ชุมชนเข้าใจ และในส่วนของสมาชิกในชุมชนยังต้องการการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานหรือบุคลากรในด้านการพัฒนาอาชีพ ต่อยอดสินค้าของชุมชนและเข้ามาร่วมแก้ปัญหาหรือปรับปัญหาของชุมชนให้มากขึ้น

นอกจากนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางนี้ต้องยึดหลักของการพึ่งตนเองให้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และรวมถึงทรัพยากรบุคคลของชุมชนในการดำเนินชีวิตการยังชีพ การพึ่งตนเองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และความหวงแหนเห็นคุณค่าในทรัพยากรของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาสืบต่อไปโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง การพึ่งพาหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกนั้นจะพึ่งพาเฉพาะสิ่งที่เกินขีดความสามารถ เกินศักยภาพของคนในชุมชน สอดคล้องคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของสมาชิกว่า สมาชิกชุมชนรักที่จะพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทร รักห่วงใย และพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและปัญหาของชุมชน นอกจากลักษณะของการมีส่วนร่วม และการพึ่งตนเองแล้วผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนที่มีการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นยังมีลักษณะอีกประการที่จำเป็นคือการพัฒนาตนเองไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาตนเองในด้านชีวิตความเป็นอยู่หรือด้านการศึกษาก็ตาม

2.2 กระบวนการบริหารจัดการชุมชน สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการบริหารจัดการไว้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาชุมชน เป็นกระบวนการขั้นแรกสุด เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับชุมชน ที่ได้จากการศึกษาข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมต่างๆ ของชุมชนทั้งทางด้านสังคม ประเพณีวัฒนธรรม และความต้องการของชุมชน เพื่อให้ทราบสิ่งที่มีอยู่และสิ่งที่ชุมชนขาดหรือเป็นปัญหา นำไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งในการศึกษาชุมชนในขั้นที่ 1 นี้ จำเป็นต้องได้ข้อมูลพื้นฐานทางด้านสถิติต่างๆ เช่น จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพ สิ่งปลูกสร้างที่สำคัญในชุมชน จำนวนแหล่งน้ำทางธรรมชาติในชุมชน ระดับการศึกษา หรือข้อมูลทางด้านอาชีพ เป็นต้น โดยสามารถศึกษาได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในขณะเดียวกันการพูดคุยกับสมาชิกที่อยู่ในชุมชนก็มีความสำคัญและได้ประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะการพูดคุยกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมานาน จะทำให้ได้ข้อมูลทางประวัติความเป็นมา รวมถึงเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดในชุมชน ซึ่งข้อมูลจากการบอกเล่าจะทำให้ผู้นำหรือผู้บริหารเข้าใจชุมชนมากยิ่งขึ้นและจำเป็นต้องพูดคุยกับคนหลายกลุ่มอย่างหลากหลาย ทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ขั้นที่ 2 การเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล จากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่า “คน” ทรัพยากรที่สำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนา ดังนั้นในงานวิจัยเล่มนี้จึงขอเสนอขั้นตอนของการเตรียมและพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นขั้นที่ 2 ต่อจากขั้นที่ 1 คือ ศึกษาชุมชน ที่ได้ข้อมูลความต้องการปัญหาต่างๆของชุมชนแล้ว สอดคล้องกับชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2543: 187) ที่ระบุว่า การพัฒนา

ชุมชนคือการจัดการให้ระบบชุมชนมีการปรับตัว มีการเรียนรู้สามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อดำรงอยู่รอดในกระแสความเปลี่ยนแปลงในประเทศและในระดับโลก โดยองค์ประกอบหนึ่งของระบบที่สำคัญ คือ คน โดยรูปแบบการบริหารจัดการตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำเป็นอันดับแรก การให้ความรู้ผู้นำด้านการบริหารจัดการชุมชน กระบวนการทำงาน การแก้ปัญหาต่างๆ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับข้อคิดข้อเสนอแนะที่ได้จากการลงเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 ที่ได้จากกลุ่มของสมาชิกในชุมชนโดยให้ความสำคัญกับผู้นำว่า ต้องการให้ผู้นำนำความรู้ต่างๆ มาให้ชาวบ้านมากกว่าที่ได้ดำเนินการอยู่ ต้องการให้ผู้นำสนับสนุนกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ ผู้นำชุมชนต้องมีความเข้มแข็งและมีความสามารถ หรือในทางเดียวกันนั้นถ้าผู้นำชุมชนมีความสามารถ ชุมชนจะได้เรียนรู้จากผู้นำเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้าน ซึ่งในกลุ่มผู้นำเองก็ยังมีความต้องการในการได้รับการส่งเสริมการพัฒนาด้านการบริหารจัดการจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเช่นกัน นอกจากนั้นชุมชนยังต้องการได้รับความรู้ทางด้านการบริหารจัดการจากหน่วยงานภาครัฐภาคหรือเอกชนอย่างต่อเนื่อง และเล็งเห็นว่ามีความจำเป็นต้องพัฒนาส่งเสริมเยาวชนทางด้านการบริหารจัดการด้วย เนื่องจากในอนาคตเยาวชนกลุ่มนี้จะต้องเป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การพัฒนาชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันนี้เน้นที่การทำงานในรูปแบบคณะกรรมการเป็นหลัก ดังนั้นหากกรรมการเข้มแข็งยุติธรรมชุมชนก็จะเข้มแข็งตาม จากข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนทั้ง 2 กลุ่มทั้งด้านของผู้นำ และสมาชิกในชุมชน เห็นได้ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ไปในทิศทางเดียวกันในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำ ซึ่งเสนห์ จุ้ยโต (2551: 111-114) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการชุมชนในประการหนึ่งว่าการบริหารจัดการชุมชนเป็นวิธีการเพื่อการบรรลุเป้าหมายของชุมชน ผู้บริหารจัดการชุมชนต้องคำนึงถึงเป้าหมายชุมชนเป็นสำคัญ โดยการกำหนดเป้าหมายให้กระจ่างชัดเป็นรูปธรรม และผู้นำหรือผู้บริหารจัดการชุมชนต้องเป็นนักคิดเชิงระบบที่สัมพันธ์ระหว่างวิธีการและเป้าหมายอยู่ตลอดเวลาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และนอกจากการให้ความรู้แก่ผู้นำแล้ว ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการสมาชิกในชุมชนด้วยเช่นกัน ดังที่กล่าวไว้ในส่วนที่ 1 (ข้อ 2.1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เนื่องจากบุคคลทั้ง 2 กลุ่มนี้ ต้องร่วมกันพัฒนาชุมชนดังนั้นเมื่อผู้นำได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนแล้ว สมาชิกในชุมชนก็จำเป็นต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และเข้าใจวิธีการบริหารจัดการเบื้องต้นเพื่อประโยชน์ต่อการสื่อสารที่สามารถเข้าใจและมองเห็นแนวทางการปฏิบัติไปพร้อมๆ กันทำให้สามารถดำเนินงานต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน และนอกจากนั้นอมรรัตน์ ทิพย์เลิศ (2548 : 15-16) ได้ผสมผสานแนวคิดเรื่อง นิยามการบริหารจัดการองค์กรกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบชุมชนได้วิเคราะห์ถึงประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการชุมชนไว้ 3

ประเด็น ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ประเด็นด้านบทบาทภารกิจสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ บทบาทหน้าที่ในการคิดการวางแผนเชิงนโยบาย มีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำเป็นผู้กระทำและ บทบาทหน้าที่ในเชิงปฏิบัติหรือการลงแรงกระทำ ซึ่งสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ร่วมกระทำ เป็นต้น

กระบวนการขั้นที่ 3 การวางแผนโครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ในกระบวนการขั้นที่ 3 ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ “การมีส่วนร่วม” ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ของชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของมานิตย์ สิงห์ทองชัย และคณะ (2551: 108-110) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับภาคชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และจากข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากการเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ซึ่งให้เห็นว่าในการการวางแผนโครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ชุมชนยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายนอก ตามข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับ ความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ว่าเหมาะสม หรือมีวิธีการอย่างไร องค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรม เช่น โครงการการพัฒนาด้านอาชีพ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน และนอกจากนั้นหน่วยงานราชการควรช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดประโยชน์กับชุมชน โดยการเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านชุมชนให้มากขึ้น จากข้อคิดเห็นดังกล่าว ทำให้เห็นและเป็นข้อยืนยันได้ว่า หน่วยงานภายนอกไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนต่างมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ในการวางแผนโครงการ กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เนื่องจากบุคลากรภายในชุมชนยังได้รับความรู้ด้านต่างๆ และขาดผู้เชี่ยวชาญที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนต้องไม่จำกัดระดับความรู้” ซึ่งในขั้นที่ 3 นี้จะต้องดำเนินการโดยยึดประชาชนและชุมชนเป็นหลัก ตั้งแต่การร่วมกันตัดสินใจ ตระหนักและยอมรับในปัญหาต่างๆในชุมชน เพื่อนำมากำหนด และจัดลำดับความสำคัญ และร่วมกันวางแผนการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาาร่วมกันพิจารณาวิธีการดำเนินงานรวมถึงการค้นหาแกนนำการสร้างทีมงานเพื่อที่จะนำโครงการดำเนินการต่อไป ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการพัฒนาชุมชนของตนเองนั้น เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความสามัคคี เรียนรู้ปัญหาและช่วยกันแก้ไข ก่อให้เกิดความรักความหวงแหนในชุมชนร่วมกัน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน สอดคล้องกับ พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517: 5-20) ที่ได้อธิบาย ถึงหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ว่าต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิด

ความรู้สึกรู้ว่าเป็นงานของพวกเขาเอง จะเกิดความหวงแหนและช่วยกันดูแลบำรุงรักษาให้คงอยู่ตลอดไป และปารีชาติ วลัยเสถียร (2543: 75-76) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชนว่าต้องประกอบไปด้วย หลักการมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังในทุกขั้นตอนของการทำงาน

ขั้นที่ 4 ดำเนินงานกิจกรรมตามแผน และโครงการของชุมชน กระบวนการในขั้นตอนนี้เน้นหลักของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนและทุกภาคส่วน ในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามแผนตามโครงการที่วางไว้ ในการดำเนินงานร่วมกันนั้นย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ไป พร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่ทุกคนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ จากการลงชุมชนในระยะที่ 2 ทำให้ ทราบว่า จากสภาพจริงในการบริหารจัดการการดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนนั้นมักเกิดปัญหาอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะเป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไปคือ เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นสมาชิกในชุมชนจะมีการรวมตัวรวมกลุ่มกันเพื่อถกเถียงปัญหา หาทางแก้ไขร่วมกัน เพราะโดยพื้นฐานลักษณะของสมาชิกในชุมชนที่เป็นต้นแบบนั้นจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี มีคุณสมบัติของการร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นทุกคนจะถือว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของทุกคนไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งการร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหาบางส่วนช่วยลดความขัดแย้งในชุมชนลงได้ด้วยและการมีหน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาสนับสนุนก็ดี แต่มีน้อยที่จะเข้ามาสนับสนุนส่วนใหญ่ชุมชนก็จะดำเนินการเองโดยผู้นำเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง (2556 : 294) ที่ได้กล่าวว่าการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วนโดยชุมชนเป็นแกนหลัก หลังจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ เรียบร้อยแล้วก็สามารถนำปัญหาต่างๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาต่อไปเป็นเครือข่ายความร่วมมือเกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนซึ่งการเรียนรู้ถือเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชนและการดำรงอยู่ของชุมชนต่อไปสอดคล้องกับ พิทยา ว่องกุล (2542: 139-140) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชนว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยกล่าวว่า เป็นคุณลักษณะที่เป็นจุดแข็งที่ชุมชนสามารถใช้สร้างความเป็นเอกภาพและศักยภาพของตน สามารถพัฒนาและรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที ในขั้นติดตามประเมินนี้คือการติดตามดูแลงานที่ประชาชนทำว่ามีการดำเนินงานถึงขั้นตอนไหน มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างตั้งแต่ขณะดำเนินงานจะได้ร่วมกันคิดหาวิธีแก้ไขหรือการพัฒนาได้อย่างทันท่วงที ซึ่งในกระบวนการขั้นที่ 5 นี้จากการดำเนินงานตามสภาพจริงจะไม่ค่อยเห็นความแตกต่างจากกระบวนการขั้นที่ 4 เนื่องจาก โดยส่วนมากจะดำเนินการอยู่ในขั้นตอนที่ 4 แต่สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นนี้ได้แยก

ออกมาเป็นอีกหนึ่งขั้นตอน เพื่อความชัดเจน เนื่องจากในกระบวนการขั้นตอนที่ 5 เป็นการติดตาม ประเมินผลจากสิ่งที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาไปแล้วว่ามีผลสำเร็จอย่างไร ไม่ใช้การติดตาม เพื่อแก้ปัญหาเหมือนในกระบวนการขั้นตอนที่ 4 ซึ่งจะส่งผลต่อขั้นตอนที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นที่ 6 การทบทวนเพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรค ถือเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายสำหรับ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษา สังเคราะห์และแยกออกมาเป็นอีกหนึ่งขั้นตอน เนื่องจากทำให้เกิดความชัดเจนต่อการพัฒนาการบริหารจัดการ ในขั้นที่ 2 นี้ไม่ใช่ขั้นตอนการแก้ปัญหา หรือการติดตามประเมินผล แต่เป็นกระบวนการทบทวนปัญหาต่างๆที่ได้ทำการติดตามประเมินผลแล้ว ในขั้นที่ 5 โดยนำผลการติดตามประเมินต่างๆ มาอภิปรายร่วมกัน สรุปบทเรียนร่วมกัน เพื่อให้เกิด ประโยชน์กับการดำเนินงานในโครงการต่อไป ที่อาจมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับโครงการหรือกิจกรรม ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ทำให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดผลดีต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งการดำรงอยู่ ของชุมชนนั้นต้องมีการพัฒนาศักยภาพต่างๆของชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับอุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540: 8-10) ที่ได้กล่าวว่า ชุมชนต้องสามารถพัฒนาของตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และการสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งการ แก้ปัญหาต่างๆให้หมดไปนั้นถือเป็นอีกกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เนื่องจากเมื่อเกิดปัญหาต่างๆขึ้นย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่ต้องหาทางแก้ไขปัญหา เรียนรู้วิธีการใหม่เพื่อนำมาแก้ปัญหามาพัฒนาเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นองค์ความรู้ที่สะสมอยู่ ในชุมชนต่อไป

2.3 แนวทางการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการ เรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับแนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามงานวิจัยนี้นั้น ผู้วิจัยยึดหลักการของ การบริหารจัดการชุมชนหรือ การพัฒนาชุมชนเป็นหลัก โดยผลานรวมหลักการของชุมชนเข้มแข็ง และ การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทั้ง 2 หลักนี้มีหลักการบางประการที่คล้ายกัน และมีหลักการบางประการที่ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น หลักการของชุมชนเข้มแข็งนั้นจะเน้นการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมของ สมาชิกในชุมชน สอดคล้องกับ Kubal, Mary Rose. (2001: 75-78) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในระดับ ท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความต้องการที่ แท้จริงของชุมชนหรือความต้องการที่ถูกกำหนดขึ้นโดยชุมชน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ตรงกับแนวทางของ รูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น นอกจากนั้นด้านหลักการของการพัฒนาที่ ยั่งยืนที่เน้นการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่จะต้องได้รับ การพัฒนาไปพร้อมกันอย่างสมดุล ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ ที่สำคัญคือ พระธรรม ปิฎก (ป.อ. ปุตโต. 2541) ที่ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็น

บูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ” การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากการนำประเด็นหรือหลักการของชุมชนเข้มแข็งที่สำคัญ และหลักสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนมาผสมผสานกันภายใต้หลักการบริหารจัดการชุมชนเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนแล้วนั้น

2.4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเด็นหลักของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามงานวิจัยนี้เน้นยังเป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพูลศิริ กิจวรรณ (2555: 18) ได้กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น “การศึกษา” เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะการศึกษาหมายถึงการพัฒนาคน ดังนั้นการดำรงชุมชนให้อยู่ได้นั้นต้องอาศัยหลักของความยั่งยืนการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมกันซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องก็คือ สมาชิกที่อยู่ในชุมชนย่อมต้องได้รับความรู้ และ Field (2003) ยังได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งต่างๆรอบตัวส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งอาจเป็นเพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Nisada Wedchaynon และ Sunisa Chorkaew.(2002) ซึ่งพบว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อความยั่งยืนนั้นต้องมุ่งให้คนประสบความสำเร็จในชีวิต หมายความว่า ต้องพัฒนาศักยภาพ ความรู้ตามความต้องการที่สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้จริง

ตอนที่ 3 ผลของรูปแบบการบริหารจัดการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 ส่วน คือ 1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน 2) กระบวนการบริหารจัดการ 3) แนวทางการบริหารจัดการ 4) การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นนี้ จะส่งผลต่อการบริหารจัดการชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนา และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ไม่ได้

เน้นด้านการบริหารจัดการชุมชนเพียงอย่างเดียว เนื่องด้วยหลักการและกระบวนการต่างๆ มีความสอดคล้องและดำเนินไปในทิศทางที่ส่งผลประโยชน์ต่อกัน เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เกิดความเท่าเทียม สอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถหลากหลาย สามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พิมพงา เพ็งนาเรนทร์ (2555: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนียั่งยืนของตลาดบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่า คุณสมบัติของผู้นำท้องถิ่นในตำบลบางน้ำผึ้ง เป็นผู้มีความคิดในการพัฒนามุ่งมั่นที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำสิ่งใหม่ๆ และกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนตามรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นนั้น ต้องยึดหลักความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการขั้นตอน ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องมีระเบียบวิธีการที่ยืดหยุ่น คือทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินการต่างๆ รวมถึงการแก้ปัญหา และรูปแบบการบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาและบริบทที่เหมาะสม นอกจากนี้การบริหารจัดการในชุมชนโดยผ่านกิจกรรมหรือโครงการต่างๆตามแนวทางของการบริหารจัดการชุมชนที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นนั้นนั้นถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหลักการที่ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเกิดได้ทุกสถานที่ทุกแห่งในชุมชน และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ทำให้การเรียนรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อชุมชนอย่างแท้จริง ตามหลักการการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย 10 ประเด็น สุมาลี สันข์ศรี (2556: 233-235) เป็นต้น

จากการจัดโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “กิจกรรมตลาดชาโม่น” สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นคือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ ชุมชนขาดองค์ความรู้ทางด้านอาหารพื้นบ้านของชาวมอญ ซึ่งตรงตามปัญหาที่ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์ไว้ ชาวบ้านแม่คำที่มาขายอาหารส่วนมากไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่ขายได้ถึงประวัติความเป็นมา วิธีการทำ วัตถุดิบที่ใช้ ซึ่งอาหารบางประเภทนั้นจะทำเฉพาะประเพณีของชาวมอญ ไม่ใช่อาหารที่ทำในชีวิตประจำวัน เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ชาวบ้านต่างมีความกระตือรือร้นในการพูดคุยเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่ตนเองทำขาย และบอกเล่าต่อให้ลูกหลานที่มาช่วยขายได้รับรู้ นอกจากนี้กระแสการตอบรับของนักท่องเที่ยวที่ต้องการชิมอาหารพื้นบ้านมอญ เป็นแรงกระตุ้นทำให้คนในชุมชนร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับรายการอาหารพื้นบ้าน วิธีการทำ วัตถุดิบ มีการรวมตัวการจัดกลุ่ม

ผู้ประกอบการด้านอาหารพื้นบ้าน ชนมพื้นบ้าน การสืบหาคนรุ่นเก่าในชุมชนที่มีความรู้ในการประกอบอาหารพื้นบ้านเพื่อร่วมกันปรับปรุงพัฒนาและช่วยกันฟื้นฟูการประกอบอาหารของชาวมอญเพื่อนำมาทำขายในตลาดซาโหม่นในครั้งต่อไป ซึ่งตามผลการศึกษาของนคราญ กาญจนประเสริฐ (2544: 114) เรื่องศึกษาบทบาทและวิธีการดำเนินงานของประชาคมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การรวมพลังของคนในชุมชนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกันตลอดจนช่วยอนุรักษ์สืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับกระบวนการที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนมอญ บางชนหมากแห่งนี้ และยัง ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายของโครงการ

ด้านการสร้างเครือข่ายนั้นจะสังเกตเห็นได้จากกระแสตอบรับจากชาวบ้านหมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชนและกลุ่มต่างๆของชุมชนใกล้เคียงขอเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับทางกลุ่มผู้ประกอบการในโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดซาโหม่น” โดยทางชุมชนได้มีจัดตั้งเป็นชมรมและการกำหนดกติกาและกฎเกณฑ์ในการเข้าร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดซาโหม่น” การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยข้อกำหนดทั้งหมดได้มาจากมติของเสียงส่วนใหญ่ของชมรมเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยข้อกำหนดทั้งหมดจะยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งตามการศึกษาคณะประภคที่สำคัญของความเป็นเครือข่ายที่สัญญาทิพย์ เพ็ญนภักตร์ (2545: 248 - 251) ได้ศึกษาไว้ นั้น ประกอบไปด้วย 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การพึ่งพิงกัน 5) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ดังจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่างๆ นั้นล้วนอยู่ในสิ่งที่สมาชิกในชุมชนกำลังดำเนินการอยู่ทั้งสิ้นเช่นกัน นอกจากนี้จากการดำเนินงานโครงการฯ ทำให้เห็นว่าการดำเนินงานกิจกรรมโครงการนั้นเครือข่ายมีความจำเป็นในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ดังที่การจัดโครงการที่ผ่านมาทำให้เห็นได้ว่ามีบุคคลที่เป็นบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนได้เข้ามาให้ความสนับสนุนในบางเรื่องที่เกิดขึ้นขีดความสามารถของชุมชน เช่น จิตอาสาจากภายนอกที่มาช่วยปรับภูมิทัศน์ของชุมชน รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ และสื่อต่างๆที่เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ ทำให้กิจกรรมตลาดซาโหม่นเป็นที่รู้จักมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพย์สุดา พุฒจรรย์ และคณะ (2556: 172 - 175) ที่ทำการศึกษารื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด พบว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรม

ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชนและส่วนหนึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายนอกชุมชนเข้ามาสนับสนุน

นอกจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์ นำมาทดลองใช้ในชุมชนมอญบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยยังได้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีผู้เข้าร่วมการเสวนาทั้งหมด 10 คน ทั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ ผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้านและสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

ด้านคุณสมบัติของผู้นำซึ่งมติของการเสวนากลุ่มนั้นให้ผ่าน โดยนายสุทัศน์ หลีกพาล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ว่า สิ่งสำคัญที่ผู้นำควรมีนั่นคือ “ผู้นำต้องมีจิตสำนึกในการทำงานเป็นผู้นำ” จากประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกในชุมชนมาก่อนและในปัจจุบันที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านนั้นมองว่า หากผู้นำมีจิตสำนึกในการทำงานในการพัฒนาชุมชน ผู้นำจะมีการพัฒนาตนเอง และมีความคิดที่สร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่องก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนเองโดยไม่ต้องรบกวนหน่วยงานต่างๆมากำหนดโครงการให้ชุมชนดำเนินการ ซึ่งส่วนมากโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนไม่ได้เป็นผู้กำหนดนั้นยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้เท่าที่ควร จึงไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้ นอกจากนั้นต้องรับฟังข้อเสนอแนะ คำแนะนำ และการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนเป็นหลัก สมาชิกที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มต่างเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะดังกล่าว สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Kubal, Mary Rose.(2001: 75-78). ได้ทำการศึกษาเรื่อง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่อาศัยในชิลี พบว่า นอกจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชนหรือความต้องการที่ถูกกำหนดขึ้นโดยชุมชน อีกประเด็นที่ช่วยเสริมการกระจายอำนาจ ได้แก่ การมีส่วนร่วม และการรับฟังเสียงของประชาชน และในขณะเดียวกัน นางประทุม กรอบทอง และนางกลีน โตะเขียวสมาชิกในชุมชนได้แสดงความเห็นต่อว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองนั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงานของผู้นำชุมชนที่ทำให้สมาชิกในชุมชนเชื่อมั่นว่ากิจกรรมที่ดำเนินการนั้น เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้จริง ดังนั้นเมื่อมีการขอความร่วมมือก็จะได้รับความร่วมมือ จากสมาชิกในชุมชนอย่างเต็มที่

ด้านคุณสมบัติของสมาชิกในชุมชน จากการจัดกิจกรรมของตลาด “ซาโม่น” ตลาดมอญเมืองละโว้ เพื่อเป็นกิจกรรมนำร่องนั้น ระหว่างการดำเนินงานในชุมชนผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าสิ่งหนึ่งในลักษณะของสมาชิกในชุมชนนี้คือ การรับฟังและยอมรับในตัวของผู้นำชุมชนทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและราบรื่นพอสมควร ซึ่งในการทำการเสวนากลุ่ม พระปัญญาวุฒิ วุฑฒิโก

ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน ตำบลบางชันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนั้น และเป็นผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชนมอญวัดอัมพวันได้เสนอให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกในชุมชนว่า ลักษณะของสมาชิกในชุมชนควร รับฟังและเชื่อฟังผู้นำในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนางราตรี ออกแมน ชาวบ้านหมู่ 1 ตำบลบางชันหมาก ที่ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านต้องเชื่อฟังผู้นำด้วย” ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว และจากการสังเกตการณ์ระหว่างดำเนินโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาโม่น” นั้นทำให้เห็นว่าการที่ชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนจะเชื่อฟังผู้นำได้นั้น เพราะผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการ ร่วมในการดำเนินกิจกรรม ต่างกับชุมชนมาโดยตลอด และตามผลการศึกษาของทัศนีย์ ปัทมสนธิ (2552: 55 -57) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอีกปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจัยการบริหารจัดการภายในชุมชน ตามที่ ธนาถนัต ชันทะสิทธิ์ (2557: 173 - 174) ได้ทำการศึกษาไว้ในเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน ซึ่งเห็นได้จากการสนทนากลุ่มย่อยทำให้ทราบว่าเหตุผลที่ทำให้ชาวบ้าน หรือสมาชิกในชุมชนแห่งนี้เชื่อฟังผู้นำ นางราตรี ออกแมน นางวิไลวรรณ เขยชม และสมาชิกคนอื่นๆ ได้ให้ข้อมูลว่าที่ผ่านมาไม่ว่าจะมีกิจกรรมหรือโครงการใดของชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน พระปัญญาคุณิ และผู้นำกลุ่มคนอื่นๆ ก็สามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างดี จากชุมชนมอญ ที่เป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในจังหวัดลพบุรี ที่ไม่เคยภาคภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง การดำเนินงานกิจกรรมต่างที่นำมาทำให้ปัจจุบันนี้กลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถช่วยสร้างประโยชน์สร้างชื่อเสียงต่างๆ ให้กับจังหวัด ทำให้กลุ่มคนมอญเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นที่รู้จักสู่สังคมภายนอก จึงทำให้เห็นได้ว่าผู้นำในชุมชนนี้มีความสามารถในการบริหารจัดการ นอกจากนั้น นายสุทัศน์ หลีกपाल ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า เหตุผลอีกประการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นอาจมาจากความเป็นเฉพาะตัวของคนกลุ่มๆ หนึ่งที่มีความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน ดังนั้นเมื่อมีการขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับมอญ ก็จะมีการรวมตัวกันอย่างรวดเร็วเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ด้านการบริหารจัดการในชุมชนนี้ชาวบ้านมักจะมีคำพูดว่า “จับชาวนามาใส่สูท” ซึ่งหมายถึงหลักการบริหารจัดการที่ผู้นำชุมชนดำเนินการคือ การให้ความรู้กับคนที่ทำงานจริง โดยไม่จำกัดความรู้ว่าต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาเท่านั้นที่จะมาช่วยการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าให้ความรู้กับผู้ที่มีการศึกษา แต่ไม่มีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อส่วนรวมก็ไม่เกิดประโยชน์เช่นเดียวกัน ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับการสังเกตของผู้วิจัยที่ได้ลงเก็บข้อมูลชุมชนใน

ระยะที่ 2 คือ ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่าชาวบ้านที่มาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ในชุมชนหลายคนมีการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษา ไม่ได้จบระดับปริญญาแต่อย่างไร แต่สามารถช่วยพัฒนาชุมชนได้ สามารถมองเห็นปัญหาของชุมชน มองเห็นสิ่งที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อชุมชนต่อสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริง โดยส่วนหนึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มคนเหล่านี้เป็นคนที่ใช้ชีวิตในชุมชนจริง ดังนั้นจึงรับรู้ถึงปัญหาหรือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ต่างจากกลุ่มคนที่มีการศึกษาส่วนใหญ่ ออกไปทำงานนอกชุมชนจึงไม่เห็นปัญหาหรือไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ โดยตรง ซึ่งข้อสังเกตนี้ก็ได้รับเสียงสนับสนุนจากสมาชิกที่ร่วมเสวนาด้วยและในขณะเดียวกันนายสุทัศน์ หลีกपाल ได้เสนอว่า ผู้นำควรได้รับความรู้ทางการบริหารจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง และควรให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการกับสมาชิกในชุมชนด้วยเช่นกัน เพื่อการสื่อสารที่เข้าใจกันง่ายขึ้น ชาวบ้านจะเข้าใจว่าการที่ผู้นำดำเนินการเช่นนี้เพื่ออะไรมีวัตถุประสงค์อย่างไร ก็จะทำให้การบริหารจัดการชุมชนพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น สังเกตได้จากจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกับผู้วิจัยในครั้งแรก ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ ยังไม่เข้าใจ จำนวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมน้อยที่สุด และในการประชุมครั้งต่อไปก็มีจำนวนสมาชิกที่ให้ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาจเนื่องจากการได้รับความรู้ ความเข้าใจหลักการวัตถุประสงค์ต่างๆ และมองเห็นแนวทางที่จะพัฒนาชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ นอกจากนี้ผู้ที่เข้าร่วมการสนทนายังได้ให้ข้อคิดเห็นว่า โครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “กิจกรรมตลาดชาโม่น” ที่ได้ดำเนินการขึ้นตามหลักของการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนั้น สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง และการดำเนินกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนา ซึ่งการศึกษาของ Susan (2010) ก็ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า การจัดการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมองว่าการที่สมาชิกในชุมชนได้มีการพัฒนาขึ้นนั้นอาจเป็นเพราะ หลักการของการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นนั้นเป็นรูปแบบที่สามารถให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเข้าไปร่วมและเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Seonhee (2008) ที่พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนควรให้ความสำคัญ 3 ประการ ซึ่งประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าคุณค่าต่อชุมชน การดำเนินโครงการฯ จะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับความเข้าใจ และการมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางหลักแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของรูปแบบที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาของมธุรส ปราบไพร และคณะ (2551: 110) ที่ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า “หากชุมชนมองรายได้เป็นสำคัญ นั้นย่อมหมายถึงความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการจัดการ แต่หากมองเชิงการเรียนรู้และการอนุรักษ์ย่อมทำให้

ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปได้ตามที่ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการ” ดังนั้นจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่เป็นข้อสังเกต ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะทำงานด้านการบริหารจัดการได้ดี คือ ต้องมีจิตสำนึก
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน
3. ผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาเท่านั้น
4. การร่วมทำกิจกรรมดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ระหว่างผู้นำ และสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเชื่อฟัง และการยอมรับในตัวของผู้นำชุมชน
5. ผู้นำและสมาชิกในชุมชนควรได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการตามหลักวิชาการอย่างถูกต้อง
6. สิ่งที่เป็นไปได้ยากที่สุดคือ การสร้างความเข้าใจของสมาชิกในชุมชนให้เข้าใจตรงกันและมองวัตถุประสงค์ของกิจกรรมในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนมาเป็นวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่เชื่อมั่นในประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้นย่อมมีข้อคัดค้าน หรือไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมบางอย่าง แต่หากกิจกรรมหรือโครงการที่จัดทำขึ้นนั้นเป็นโครงการที่มุ่งประโยชน์กับส่วนรวมอย่างแท้จริง และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของส่วนรวม ก็จะสามารถลดข้อคัดค้านลงไปได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนที่มีบริบทที่แตกต่างจากบริบทของชุมชนที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เนื่องจากแต่ละชุมชนนั้นมีปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นที่ต่างกันไป และที่สำคัญคือ ทุนชุมชน ซึ่งถือเป็นต้นทุนหลักในการพัฒนาบนแนวทางของการพึ่งตนเอง
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนที่จำเป็น เนื่องจากคุณลักษณะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนที่ต่างกันอย่างย่อมส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต วิถีทางความคิดและการทำงานซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. สำหรับโครงการโครงการท่องเที่ยวมอญเมืองละโว้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการบริหารจัดการให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับการพัฒนา หรือเป็นการพัฒนากิจกรรมต่อยอดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนในใกล้เคียงหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมด้วย เช่น กิจกรรม

กระตุ้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และรู้จักชุมชนของตนเอง
อย่างลึกซึ้ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2545). คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล.
กรุงเทพฯ : อสาธาธิษาตินแดน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2542). การเสริมสร้างวามเข้มแข็งชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตฉบับ
ชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). การพัฒนาชุมชน. สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2559, จาก
<http://www.cdd.go.th>.
- กรมที่ดิน. (2559). ปรฐษาของเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2559, จาก
<http://nam.dol.go.th/ethics/Pages>.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2545). การประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development) ณ นครโจฮันเนส
เบอร์กัสาธาธาธิรัฐแอฟริกาใต้ ในระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม - 4 กันยายน 2545. สืบค้น
เมื่อเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2559 จาก http://oic.mnre.go.th/ewt_news.php?nid=352
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การศึกษา : การสร้างประชาคมอาเซียน 2558. กรุงเทพฯ.
กระทรวงฯ
- _____ (2555). การศึกษา : การสร้างประชาคมอาเซียน 2558. กรุงเทพฯ. กระทรวงฯ
- กฤตภัทร ภาปลาบุตร ; เขมโชค ภูประเสริฐ และธีรศักดิ์ สิงห์ปรีษา. (2552). กระบวนการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษา ชุมชนเมือง
เก่าริมแม่น้ำโขง ด้านสะพานมิตรภาพไทยลาว จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : สภาคธาทอลิก
แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และทัศนีย์ สิงห์เจริญ. (2554). อิทธิพลของภาวะผู้นำปัญญาชนและ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนหนองกลางดง อ.สาม
ร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). คลื่นลูกที่ 5 ปรฐษาสังคม : สังคมที่พึ่งประสงค์ใน
ศตวรรษที่ 21 . กรุงเทพฯ: ชัดเชสมิเดีย

- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. เอกสารการบรรยายหลักสูตร การอบรมสารวัตรสืบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ม.ป.ท.
- _____. (2553). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท.
- _____. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- ไกรยศ ภัทรวาส. (2559). ริเช็ดการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- คณะกรรมการการยกย่องรัฐธรรมนุญ.ปฏิรูปสังคม. (2557). สืบค้นเมื่อเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย. <http://tdri.or.th/publications/wb44>.
- กรมการท่องเที่ยว. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- จักรพงษ์ พวงงามชื่น และพหล ศักดิ์คะทัศน์. (2554). รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนา ศักยภาพด้านการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- จันทร์ศรี สิมสินธ์ ; ภูษิต บุญทองเถิง และทัศนีย์ นาคคุณทอง. (2559, มกราคม-มิถุนายน). นวัตกรรม ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต Community Innovation for Lifelong Learning. วารสาร บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(1) : 83-94
- _____. (2543). รายงานสรุปการสัมมนา เรื่องยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับ ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2559). หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรศักดิ์ สุรงค์พิพวรรณ. (2554). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : ทริปเฟลด์ กรุ๊ป.
- จิรานุช ไสภา จิราพร และคนอื่นๆ. (2554). ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย- กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: งานวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัด นครปฐม. นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2553). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : มิติทางศาสนา
วัฒนธรรมประเพณี. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมเกียรติ แก้วหอม. (2555). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 11. สืบค้นเมื่อเมื่อ 29 มิถุนายน 2559, จาก : <http://sukanrat.blogspot.com>.
- ชมพูนุช เมฆเมืองทอง และนิรุติ ถึงนาค. (2554). การขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
ในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในเขตจังหวัด
มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชวลี อมาตยกุล. (2540). วิถีไทยสู่การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการห้วยองคต
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
ชุมชน. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี.
- ชีรีส์ความรู้ “ใส่ใจไปเที่ยวก็ อพท.”. (2559). งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์ องค์การ
บริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (องค์การมหาชน).
กรุงเทพฯ : โคคูณ แอนด์ โค.
- ณรัชชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ฟังตนเองได้อย่างยั่งยืน.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดวงใจ หล่อธนวณิชย์. (2550). รัฐ ทูน ชุมชน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). ชุมชน ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา : นำศิลป์
โฆษณา.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2542). วิฤตสังคมไทย 2510 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการเล่มที่ 1.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- ทิพย์สุดา พุฒजर; และคนอื่นๆ. (2556, กรกฎาคม – ธันวาคม). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใน
การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก
จังหวัดตราด. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
5 (2) : 130-140.

- ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ; และคณะ. (2550). การศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิง. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- _____. (2553). บทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ ปัทมสนธิ. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. จังหวัดเพชรบูรณ์ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธนาภรณ์ ชันทะสิทธิ์ ; บุญทัน ดอกไธสง และบุญเลิศ ไพรินทร์. (2557, ตุลาคม). การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 5 (2) : 102 - 117
- ธนากร สังเขป. (2556). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ.
- ธิญาดา ไสระชาติ. (2556). องค์การสหประชาชาติ หลักการพัฒนาชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2559. จาก http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/Course/
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา.
- _____. (2543). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง : ประชาคม ประชาสังคม. ขอนแก่น : โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- นคเรศ ฅ พัทลุง และยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2555, กรกฎาคม – ธันวาคม). ความมุ่งมั่นของผู้นำในการพัฒนาตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารกระแสวัฒนธรรม. 13 (24) : 33 – 44.
- นงคราญ กาญจนประเสริฐ. (2544). ศึกษาบทบาทและวิธีการดำเนินการของประชาคมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เพชรบูรณ์ : สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- นภาพรณี หะวานนท์ และคณะ. (2550). ทฤษฎีรากฐานในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- _____ (2557). (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจเฉพาะด้านของกระทรวงมหาดไทย 10 ปี.
กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- นราวดี บัวขวัญ. (2556). รูปแบบการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม:
กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา. คุษฎีนิพนธ์
สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิตยา สำเร็จผล. (2547). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- _____ (2558). อ้างอิงจาก : วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ปีที่ 21
ฉบับที่ 3.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ บรรณารักษ์. (2550). กถา พัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท จำไทยเพรส จำกัด.
- นุชนารถ สุทรพันธ์. (2548). วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1. (ตุลาคม –
ธันวาคม 2548). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์ชัย. (2554, มกราคม - มิถุนายน). กลยุทธ์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม Cultural
Tourism Development Strategies. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 18
(1): 31-50.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์
- _____ (2559). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ
เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- ปกรณ์เทพ พลี. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน :
กรณีศึกษา หมู่บ้านเมืองบาง จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2559). แถลงการณ์จาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 13
ตุลาคม 2559, จาก www.manager.com/daily/detail.
- ประยูร สุยะใจ. (2553). มจร.กับการศึกษาตลอดชีวิต. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพฯ
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2540). ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- _____ (2541). เศรษฐกิจชุมชน ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้น
ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- _____ (2557). ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลังพลเมืองเข้มแข็ง หัวใจของการปฏิรูปประเทศไทย. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์. (ม.ป.ท.). สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2552, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=91>.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559. (2556, เมษายน – พฤษภาคม). วารสารกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 9 (53) : 50 - 60
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. (2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____ (2541). พระธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธ
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พิชัย โคมละ. (2557). ประมวลความรู้เตรียมสอบนักวิชาการพัฒนาชุมชน/นักพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พิทยา ว่องกุล. (2542). สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนอาชีพไทย-ธัมมาชีพไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พิสันต์ ประทานชวโน. (2553). การพัฒนาชุมชน. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการทัพบก.
- พูลศิริ กิจวรรณ. (2555, กันยายน – ธันวาคม). ปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษานำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 27 (3) : 110 – 115
- _____ (2556). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มธุรส ปราบไพรี . (2550). ผลกระทบการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2547). เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ เมฆประยูรทอง.(2537). แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กระทรวงการต่างประเทศ.
- มานิตย์ สิงห์ทองชัย และคนอื่นๆ. (2552).การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบึงบอระเพ็ดที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน. นครสวรรค์ : คณะวิทยาการการจัดการ.มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เมธี เงินศิริ และอุมาภรณ์ มูลเทพ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการศึกษา อุปสรรคและปัญหาการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนพื้นที่บ้านช้าง เพื่อจัดทำแนวคิดและแผนในการแก้ไขเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์.
- รวินศ์ ศรีทองรุ่ง. (2553, กรกฎาคม – ธันวาคม). ยุทธศาสตร์การสร้างตัวแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปกร ฉบับภาษาไทย. 30(2) : 83 - 96
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ราณี อธิชัยกุล. (2557). การจัดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง Niche Tourism Management. นนทบุรี : ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2557, กันยายน – ธันวาคม). อิทธิพลของส่วนประสมการตลาด และภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อความภักดีในบริการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 4(3) : 100 - 117
- รายงานที่ดิอาร์ไอ ฉบับที่ 44 เดือนมีนาคม 2550 (ฉบับพิเศษ). สู่หนึ่งทศวรรษหลังวิกฤตเศรษฐกิจ : ได้เรียนรู้อะไรบ้าง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- รุ่ง แก้วแดง และคนอื่นๆ. (2548). รายงานสรุปการสัมมนาโดยายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- วณีย์ ปิ่นประทีป. (2548). ประมวลความรู้เบื้องต้นพื้นที่ชุมชนเข้มแข็ง เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง นโยบายเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ปท. (อัสสัมชัญ).
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). กระบวนการการจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบปัจจัยและตัวชี้วัด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วันนี นนทศิริ. (2555). การศึกษาความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. นนทบุรี : คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย ต้นศิริ. (2559, มกราคม – เมษายน). จะจัดระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 31(1) : 111 – 117.
- วิวัฒน์ชัย อุตถากร. (2551, 17 กรกฎาคม). การพัฒนาที่ยั่งยืนกับประเทศไทย. มติชนรายวัน. 26(9260) : 2
- วีณา เทียงธรรม และคนอื่นๆ. (2558). การพัฒนาศักยภาพชุมชน : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- วีระศักดิ์ โควสุรัตน์. (2559). นิตยสารเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเล่มแรกของเมืองไทย. ปีที่ 2 ฉบับที่ 6. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). โอริลีโอพ ดรีมเมกเกอร์ จำกัด. กรุงเทพฯ.
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555). การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต: กรณีศึกษาในต่างประเทศ. วารสาร กศน. สืบค้นเมื่อเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2559 จาก https://panchalee.files.wordpress.com/2012/07/ksn_book.pdf
- เศกสรรค์ ยงวณิช และคนอื่นๆ. (2551). ทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนมอหินขาว บ้านวังแคน หมู่ที่ 9 ตำบลท่าหินโงน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชอนแก่น : ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สนธยา พลศิริ. (2550). เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (ม.ป.ป.) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2559, จาก <http://www.chumphon2.mju.ac.th/E-learning/Elearning/E-learning/E-Learning>.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2543). การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education). กรุงเทพฯ ภาควิชาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สปพันธ์ ชิตานนท์. (2549). เศรษฐกิจเพียงพอ “สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2552, จาก <http://opens.dpt.go.th>.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2536). การประสานงานด้วยสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ระหว่างรัฐบาลและเอกชน. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์.
- สรยุทธ จันสุข. (2553). การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559, จาก <http://gotoknow.rog/posts/58854>.
- สัญญาทิพย์ เพ็ญนภัทร. (2554). เครือข่ายการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สัญญาชัย เกียรติทรงชัย. (2550). การสำรวจข้อมูลทางกายภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในเขตตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพฯ : เอมิเทรอดิจ.
- สัมมนาวิชาการประจำปี. (2549). สู่หนึ่งทศวรรษหลังวิกฤติเศรษฐกิจ : ได้เรียนรู้และปรับปรุงอะไรบ้าง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). การเรียนรู้ : ชุมทรัพย์ในตน. กรุงเทพฯ : คຸຸສຸກ.
- _____. (2543). ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ :
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549). กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ
- _____. (2548). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. ม.ป.ท. : (อัดสำเนา).
- _____. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>.
- สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. (2556). “เศรษฐกิจพอเพียง”. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : สำนัก
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2546). ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2559, จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com/ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว/ความหมายของการท่องเที่ยว>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). ยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2556-2561. กรุงเทพฯ : ส่วนพัฒนายุทธศาสตร์ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ :

- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2558). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2560, จาก <http://www.qlf.th/Home/Contents/1065>.
- สิทธิชัย ตันศรีสกุล. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม. 21(1) : 51 – 68.
- สุนทร ภูริเวทย์. (2544). หลักสูตรเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา ม้าทอง และรัชนิกร เศรษฐสุโข. (2551). ภาวะผู้นำและการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. 16(1) : 65 – 70.
- สุชาติ ตันธนะเดชา. (2543 : กก). (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : กก)
- สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ. (2546). การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุมาลี สังข์ศรี และคนอื่นๆ. (2554). รายงานวิจัยเรื่องแนวทางการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาทำประโยชน์ต่อสังคม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2556, กรกฎาคม – ธันวาคม). แนวทางการพัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 6(2) : 33
- _____. (2556). การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพฯ.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารข้าราชการ. _____ (2557). ตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสนห์ จัยโต. (2551). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการชุมชน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสรี พงศ์พิศ. (2546). แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญาไทย.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์. (2555). ก้าว่างใหม่ในการพัฒนา : สู่สังคมแห่งความสุข-สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อเมื่อ 10 สิงหาคม 2559, จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_204.pdf.

- อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2548). ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. (สื่อมวลชน). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรัญ จิตตะเสโน และคณะ. (ม.ป.ป.). หลักการและวิธีการบริหารจัดการชุมชน. เอกสารประกอบการเรียนรู้ชุมชน. โครงการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะของครัวเรือน ภายใต้แผนสุขภาพจังหวัดสงขลา. สงขลา : สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อาจนรงค์ สัตยพานิช. (2559). แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ปี พ.ศ. 2559 สร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยเครื่องมือแผนชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559, จาก <http://slideplayer.in.th/slide/11140658/>
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Cyril, August Charni. (2002). Sustainable Tourism Development: A Comparison Between Tanzania and Kenya. Ph.D (Agricultural and Resource Economics). Metis Territory : University of Alberta. Retrieved October 6, 2016, from <http://www.proquest.com>
- Field, J.(2003). Social Capital. London: Routledge.
- Goeldner,C.R., & Ritchie,J.R. B. (2009). Tourism : Principles, Practices and Philosophies. NY : John Wiley and Son.
- Holden, Andrew. (2008). Environment and Tourism. 2nd Edition. London: Routledge.
- Hashemi Niloofar; Gholamreza Ghaffary. (2011). A Proposed Sustainable Rural Development Index (SRDI) : Lessons from Hajjij village, Iran. Teharan : Faculty of Sciences, University of Tehran, Iran: Retrieved August 2, 2017, from <http://www.elsevier.com/locate/tourman>
- Keyes Charles F. (1970). Local Authority and Administration in Thailand California : Los Angeles University of California.
- Kubal, Mary Rose. (2011). Decentralization and Citizen Participation in Urban Chile: The transfer of Health and Education Administration to Local Government. Ph.D (Rural Development). Carolina : University of North Carolina Chapel Hill.

- Mowforth, Martin and Ian, Munt.(2009). *Tourism and Sustainability: Development, Globalization and New Tourism in the Third World*. 3rd edition. London: Routledge.
- Nisada Wedchaynon; Sunisa Chorkaew (2012) *The sufficiency economy and people – centered development : The case of the Huay Sai Royal Development Project in Thailand*. *European Journal of Training and Development*. Retrieved November 18, 2017 from www.emeraldinsight.com
- Linlin Dai, Li Wan; & Bixia Xu, (2016). *How to improve rural tourism development in Chinese suburban villages? Empirical findings from a quantitative analysis of eight rural tourism destinations in Beijing*. Retrieved November 2, 2017, from <http://www.elsevier.com/locate/tourman>
- Rawat, Karun; Frederic Bouchon; Vikneswarem Nair. (2009). *Innovative practices in education to empower rural communities: A case study of a “non-formal education” school in Thailand*. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. Retrieved November 19, 2017, from www.emeraldinsight.com
- Seonhee,Jeong. (2008). *Assessing Social Capital and Community Involvement: Social Network Analysis for the Sustainable Amish Community Tourism Development*. Ph.D (Recreation, Sport, and Tourism). Illinois University of Illinois at Urbana-Champaign. Retrieved 11 July, 2016, from <http://www.proquest.com>
- Shirley, Eber; et al. (1992). *Beyond the Green Horizon : Principles for Sustainable Tourism*. A Discussion paper commissioned for Tourism Concern by WWF United Kingdom. London : World Wild Fund for Nature (WWF).
- Susan, L. Slocum. (2010). *Sustainable Community Tourism Development: The case of Tanzania*. Ph.D (Parks Recreation, and Tourism Management). Fouth Carolina : Clemson University. Retrieved September 19, 2016 from, <http://www.elsevier.com>
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. London : CABI.
- UNWTO Annual Peport. (2015). Madrid : The World Tourism Organization (UNWTO).
- World Tourism Organization. (1993). *Sustainable Tourism Development*. N.Y. : WTO.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามขั้นตอนการวิจัย จำนวน 15 คน

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชียงค์ ยมาภัย อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

2. อาจารย์ ดร.ภัทร ยืนยง อาจารย์ประจำสถาบันอาศรมศิลป์

3. อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุหงศ์ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. อาจารย์ ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5. อาจารย์ ดร.กฤติกา สายณะวัตรชัย อาจารย์ประจำคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 2 จำนวน 5 ท่าน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี พวงเพชร อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเทพสตรี

2. อาจารย์ ดร. กาญจนา รอดแก้ว อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ ภาควิชาการ

พัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร อาจารย์ประจำ

ศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. ดร.วัชรพงษ์ แพ้วหลาย ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวไผ่วิทยาคม

5. นายอรรถพล วรรณกิจ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานลพบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจความเป็นไปได้เครื่องมือในระยะที่ 2 จำนวน 5 ท่าน

1. นางสาวขวัญหล้า ลำจวน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. นายปองเลิศ เฉลิมศิริโรจน์ ประธานชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง อำเภอเมืองเก่า
จังหวัดสุโขทัย
3. นายสมชาย ฉ่ำแสง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง
จังหวัดสุโขทัย
4. นางสาวภาณุมาศ เรืองชัยศิวเวท ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำแพงเพชร
อำเภอเมืองกำแพง จังหวัดกำแพงเพชร
5. นางสมศรี คำพวงวิจิตร ประธานตลาดย้อนยุคนครชุม อำเภอเมืองกำแพง
จังหวัดกำแพงเพชร

ภาคผนวก ข

รายชื่อกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง

ชุมชนต้นแบบ	ชุมชน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (325 คน)			รวม (คน)
		ผู้นำ	ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ ชาวบ้าน	สมาชิก ในชุมชน	
เมืองโบราณอู่ทอง	บ้านดงเย็น	2	5	10	57
	บ้านโคก	9	4	11	
	บ้านหนองเสือ	4	6	6	
อุทยาน ประวัติศาสตร์ สุโขทัย-ศรีสัชนา ลัย-กำแพงเพชร	ชุมชนเทศบาลเมือง	15	10	20	268
	กำแพง	20	6	15	
	ชุมชนตลาดย้อนยุคนครชุม	18	3	6	
	ชุมชนบ้านกล้วย	10	13	14	
	ชุมชนบ้านใหม่กระพัง	15	5	6	
	ทอง	8	3	11	
	ชุมชนอ่างทอง	4	3	30	
	ชุมชนหนองอ้อ	11	10	12	
	ชุมชนท่าชัย				
	ชุมชนบ้านคุกพัฒนา				
รวม		116	68	141	325

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ใช้ในการศึกษาผลของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตาม
แนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชุมชนที่ใช้ในการศึกษาผลของ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตาม แนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนา ที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (41 คน)		
	ผู้นำอย่างเป็นทางการ (คน)	ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้าน (คน)	สมาชิกในชุมชน (คน)
ชุมชนมอญวัดอัมพวัน ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	2	9	30
รวม	41 คน		

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 6918/ 191๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา ไชยิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.จิตชยางค์ ยมาภัย เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม และแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอภิชาดา ไชยิตวานิช และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064.

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศร 6918/1๕7๖

วันที่ ๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.เศรษฐวิทย์ พรหมสิทธิ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานันท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/ 1871 วันที่ ๒1 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ภานุวัฒน์ ศิริบุหงศ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1๙13

วันที่ ๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอร้องเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/ 1871

วันที่ ๒9 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.กฤติกา สายณะรัตน์ชัย เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6918/ 1866

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองกำแพงเพชร

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1667

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒4 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำแพงเพชร เทศบาลเมืองกำแพงเพชร

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/1865

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ปลัดเทศบาลตำบลนครชุม

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาติ ไซษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนเทศบาลนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลนครชุม ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/๒๕๖3

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒-๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขออนุมัติขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานคณาจารย์คณาจารย์

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนเทศบาลนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลนครชุม ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ | 866

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตอบแบบสอบถามเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต" เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1855

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ | ๑๖4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกล้วย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในกรณี นิสิตขอความอนุเคราะห์ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลบ้านกล้วย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ: สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ (ร ๖๒)

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองอ้อ ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ | 856

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน กำนันตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฉมิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนเทศบาลเมืองท่าชัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองท่าชัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1558

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๕ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขออนุญาตขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านหมู่ 4 เทศบาลเมืองท่าชัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย คอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองท่าชัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1๕ 5 9

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

1-4 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา ไชยิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมถนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านหมู่ 5 เทศบาลเมืองท่าชัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองท่าชัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1860

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๓ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10 ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านหมู่ 10 เทศบาลเมืองท่าชัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองท่าชัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/1661

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 11 ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านหมู่ 11 เทศบาลเมืองท่าชัย ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ห้องประชุมของเทศบาลเมืองท่าชัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1864

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคูกพัฒนา

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฉมิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคูกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/1๕๖0

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานวิสาหกิจวนเกษตรดงเย็น

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาดลตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สุมนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านดงเย็น ตำบลอุ้มถ้อง อำเภออุ้มถ้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1๙๖4

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๓ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านหนองเสือ

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองเสือ ตำบลอุ้มงิ้ว อำเภออุ้มงิ้ว จังหวัดสุพรรณบุรี ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064.

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ที่ ศธ 6918/ 1911

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๑ พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 (บ้านโคก) ตำบลอุ้มง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

เนื่องด้วย นางสาวอภิชาดา โยษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมี อาจารย์ ดร.สมลนิตย์ เกิดหนูวงศ์ อาจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียรติวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะ ศักดิ์เจริญ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ผู้นำ และชาวบ้านในหมู่ 3 บ้านโคก ตำบลอุ้มง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตอบแบบสอบถามเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ศูนย์เรียนรู้บ้านโคก ระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 ถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน
รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064.

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094 545 6869

ภาคผนวก ง

- แบบตรวจคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC)
- แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ
- แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน
- แบบสอบถามชุดที่ 3 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกในชุมชน
- แบบลงทะเบียนผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย

แบบตรวจคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of Item - Objective Congruence : IOC)

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้นำชุมชน)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางชุมชนต้นแบบ ประกอบด้วย

1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. 20 – 30 ปี

2. 31– 40 ปี

3. 41 – 50 ปี

4. 51– 60 ปี

4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

4. อนุปริญญา/ปวส.

5.ปริญญาตรี

6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ.....

5. ระยะเวลาการปฏิบัติงานในตำแหน่งเป็นเวลาปี

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือก ระดับการดำเนินงานที่ตรงกับชุมชนของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

5 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมาก

- 3 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ				
1. นำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน				
2. บริหารจัดการเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน				
3. การบริหารจัดการในชุมชนมีคุณภาพทั้งความต้องการของชุมชน ทวิพยากรณ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม				
4. การบริหารจัดการในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล				
5. ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในทุกด้าน				
6. มีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก				
7. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้				
8. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้				
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้หลักการกระบวนการการบริหารจัดการในชุมชน				
10. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และบริบทที่เหมาะสมตามแต่ลักษณะของแต่ละท้องถิ่น				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
11. มีการบริหารจัดการเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก				
12. การบริหารจัดการชุมชนปราศจากการควบคุมจากองค์กรภายนอก				
13. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก				
14. มีการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน				
15. ยึดหลักความยุติธรรม และเท่าเทียมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการ				
16. นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน				
17. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
20. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
21. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
22. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				
23. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านใน				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
24. ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
25. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ				
26. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ				
27. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง				
28. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ				
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา				
30. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา				
31. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม				
32. มีการบริหารจัดการมีเป้าหมายเพื่อพัฒนายกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชน				
33. ทรัพยากรของชุมชนได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด				
34. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตยร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ				
35. มีผู้นำที่มีความสามารถหลากหลาย				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
36. มีการเสริมสร้างผู้นำอย่างมีคุณภาพ				
37. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง				
38. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย				
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ				
3. ชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ				
4. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบปัญหา ร่วมกัน				
5. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบ ข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน				
6. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน				
7. ชุมชนมีการจัดลำดับความสำคัญของการ แก้ไขปัญหา				
8. ชุมชนมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน				
9. ชุมชนมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและ ทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ				
10. ชุมชนมีการดำเนินงานกิจกรรมการ แก้ปัญหาต่างๆร่วมกัน				
11. ชุมชนมีการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานกิจกรรมที่ทำ				
12. ชุมชนมีการเรียนรู้ และร่วมกันสรุปบทเรียน ร่วมกันจากการดำเนินงานกิจกรรมที่ทำ				
13. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน กิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะการ				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันท่วงที				
14. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป				
15. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการแล้วไปพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือต่อภายในชุมชน				
16. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการแล้วไปพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือต่อกับภายนอกชุมชน				
17. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก				
3. ด้านแนวทางการบริหารจัดการ				
1. การบริหารจัดการยี่ตปัญหา ความต้องการของชุมชนเป็นแกนหลัก โดยมีองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐ หรือภาคเอกชนเป็นผู้สนับสนุน				
2. มีการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน โดยการเรียนรู้ร่วมกัน				
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง				
4. การบริหารจัดการโครงการต่างๆมีลักษณะแบบอเนกประสงค์ที่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้หลายด้าน				
5. การบริหารจัดการไม่เกิดความซ้ำซ้อน				
6. การบริหารจัดการ มุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
7. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม				
8. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ				
9. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม				
10. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรม				
11. การพัฒนาชุมชนไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม				
12. มีการสร้างฐานเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชน โดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน				
13. มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่สละเวลาตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

.....
 (นางสาวอภิชาดา โสมจิตวานิช)

ผู้วิจัย

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัยโดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือประชาชนชาวบ้าน)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทาง ของชุมชนต้นแบบ ประกอบด้วย

- 1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 20 – 30 ปี 2. 31– 40 ปี
 3. 41 – 50 ปี 4. 51– 60 ปี
 4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4. อนุปริญญา/ปวส.
 5.ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว
 รับจ้างทั่วไป ค้าขาย
 รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ อื่นๆ (ระบุ)

5. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

หมู่บ้านตำบล.....

ระยะเวลา

1. 50 – 10 ปี 2. 11 – 20 ปี
 3. มากกว่า 20 ปี

6. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นเวลาปี.....เดือน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือก ระดับการดำเนินงานที่ตรงกับชุมชนของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ				
1. ชุมชนมีแนวทาง วิธีการในการบริหารจัดการชุมชน				
2. ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการชุมชน				
3. การบริหารจัดการในชุมชนมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม				
4. การบริหารจัดการของชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้				
5. ชุมชนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในทุกด้าน				
6. ชุมชนมีการเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กร				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ภายนอก				
7. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้				
8. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้				
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการกระบวนการการบริหารจัดการในชุมชน				
10. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น				
11. การบริหารจัดการในชุมชนเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก				
12. การบริหารจัดการของชุมชนปราศจากการควบคุมจากองค์กรภายนอก				
13. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก				
14. การบริหารจัดการในชุมชนยึดหลักความยุติธรรมและเท่าเทียมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการ				
15. ชุมชนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน				
16. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
17. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิด				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ริเริ่มสร้างสรรค์				
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
21. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				
22. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
23. ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
24. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ				
25. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ				
26. สมาชิกในชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้				
28. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน				
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน				
30. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน				
31. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม				
32. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตยในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
33. มีผู้นำที่มีความสามารถที่หลากหลาย				
34. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง				
35. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย				
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ				
1. ชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ				
2. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบปัญหาร่วมกัน				
3. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน				
4. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน				
5. ชุมชนมีการจัดลำดับความสำคัญของการแก้ไขปัญหาของชุมชน				
6. ชุมชนมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน				
7. ชุมชนมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ				
8. ชุมชนมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา				
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ				
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกัน				
11. สมาชิกในชุมชนติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว				
12. สมาชิกในชุมชนร่วมเรียนรู้ และสรุปบทเรียน				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ร่วมกันจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว				
13. สมาชิกในชุมชนร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะการดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที่				
14. ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป				
15. ชุมชนมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน				
16. ชุมชนมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน				
17. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน				
3 ด้านแนวทางหลักการการบริหารจัดการ				
1. การบริหารจัดการของชุมชนยึดปัญหา ความต้องการของชุมชนเป็นแกนหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน				
2. มีการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนโดยการเรียนรู้ร่วมกัน				
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชนคำนึงถึงหลักความพอเพียง				
4. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม				
5. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ				
6. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
7. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรม				
8. การพัฒนาชุมชนไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม				
9. ชุมชนมีการสร้างฐานการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน				
10. สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่สละเวลาตรวจเครื่องหมายเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

.....

(นางสาวอภิชาดา โสษิตวานิช)

ผู้วิจัย

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามเพื่อการ
วิจัย โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็น
ประโยชน์ ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับสมาชิกในชุมชน)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนว
ทางการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยาน
ประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหาร
จัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ง
ประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางการบริหารจัดการของชุมชน
ต้นแบบประกอบด้วย

1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่
ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กระบวนการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. 20 – 30 ปี

2. 31– 40 ปี

3. 41 – 50 ปี

4. 51– 60 ปี

4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

4. อนุปริญญา/ปวส.

5.ปริญญาตรี

6. สูงกว่าปริญญาตรี

7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

เกษตรกรรม

ธุรกิจส่วนตัว

รับจ้างทั่วไป

คำขาย

รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

อื่นๆ (ระบุ).....

5. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

หมู่บ้านตำบล.....

ระยะเวลา

1. 50 – 10 ปี

2. 11 – 20 ปี

3. มากกว่า 20 ปี

6. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นเวลาปี.....เดือน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือกระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความเห็นของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

5 หมายถึง ท่านมี	ความพึงใจต่อการดำเนินงานในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ท่านมี	ความพึงใจต่อการดำเนินงานในระดับมาก
3 หมายถึง ท่านมี	ความพึงใจต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ท่านมี	ความพึงใจต่อการดำเนินงานในระดับน้อย
1 หมายถึง ท่านมี	ความพึงใจต่อการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ				
1. ชุมชนมีแนวทาง วิธีการในการบริหารจัดการชุมชน				
2. ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการชุมชน				
3. การบริหารจัดการในชุมชนมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม				
4. การบริหารจัดการของชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้				
5. ชุมชนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในทุกด้าน				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
6. ชุมชนมีการเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก				
7. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้				
8. การบริหารจัดการในชุมชนเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้				
9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการกระบวนการการบริหารจัดการในชุมชน				
10. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น				
11. การบริหารจัดการในชุมชนเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก				
12. การบริหารจัดการของชุมชนปราศจากการควบคุมจากองค์กรภายนอก				
13. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก				
14. การบริหารจัดการในชุมชนยึดหลักความยุติธรรมและเท่าเทียมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการ				
15. ชุมชนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่ชุมชน				
16. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
17. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความเป็นผู้นำ				
21. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล				
22. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
23. ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย				
24. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ				
25. ชุมชนมีทุนทางด้านทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ				
26. สมาชิกในชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้				
27. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน				
28. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน				
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน				
30. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม				
31. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของ				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
ระบอบประชาธิปไตยในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ				
32. มีผู้นำที่มีความสามารถที่หลากหลาย				
33. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง				
34. มีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย				
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ				
1. ชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ				
2. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบปัญหาพร้อมกัน				
3. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน				
4. ชุมชนมีการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน				
5. ชุมชนมีการจัดลำดับความสำคัญของการแก้ไขปัญหาของชุมชน				
6. ชุมชนมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน				
7. ชุมชนมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ				
8. ชุมชนมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา				
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ				
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกัน				
11. สมาชิกในชุมชนติดตามประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
12. สมาชิกในชุมชนร่วมเรียนรู้ และสรุปบทเรียนร่วมกันจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว				
13. สมาชิกในชุมชนร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะการดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที่				
14. ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป				
15. ชุมชนมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน				
16. ชุมชนมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้ว พัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน				
17. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน				
3 ด้านแนวทางหลักการการบริหารจัดการ				
1. การบริหารจัดการของชุมชนยึดปัญหา ความต้องการของชุมชนเป็นแกนหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุนในการบริหารจัดการชุมชน				
2. มีการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนโดยการเรียนรู้ร่วมกัน				
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง				
4. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม				
5. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ				

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม 1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
6. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม				
7. การบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรม				
8. การพัฒนาชุมชนไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม				
9. ชุมชนมีการสร้างฐานการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน				
10. สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่สละเวลาตรวจเครื่องหมายเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

.....
(นางสาวอภิชาติดา โงษิตวานิช)

ผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย 3 ฉบับ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการ

เรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการของ ชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอุทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ และแนวทางของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบ ประกอบด้วย

1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. 21 – 30 ปี

2. 31– 40 ปี

3. 41 – 50 ปี

4. 51– 60 ปี

4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

4. อนุปริญญา/ปวส.

5.ปริญญาตรี

6. สูงกว่าปริญญาตรี

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ.....

5. ระยะเวลาการปฏิบัติงานในตำแหน่งเป็นเวลาปี

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือก ระดับการดำเนินงาน ที่ตรงกับชุมชนของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในระดับใด	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ					
1. มีการดำเนินการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน					
2. มีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน					
3. การบริหารจัดการในชุมชนมีคุณภาพทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม					
4. การบริหารจัดการในชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้					
5. ชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ					
6. มีการดำเนินการประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก					
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน					

ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในระดับใด	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กร ภายนอก					
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการ ที่สามารถถ่ายทอดได้					
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็น กระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้					
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการ บริหารจัดการในชุมชน					
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท					
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการ พึ่งตนเองเป็นหลัก					
14. มีการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน					
15. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความ ยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน					
16. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิด ประโยชน์แก่ชุมชน					
17. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี คุณสมบัติความเป็นผู้นำ					
18. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี วิสัยทัศน์กว้างไกล					
19. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรมในชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านใน ชุมชนนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย					
21. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ					

ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในระดับใด	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
22. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ					
23. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง					
24. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน					
25. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
26. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน					
27. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม					
28. การบริหารจัดการมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในชุมชน					
29. ทรัพยากรของชุมชนได้รับการบริหารจัดการอย่างคุ้มค่า					
30. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของประชาธิปไตย					
31. มีการดำเนินการเสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ					
32. มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างต่อเนื่อง					
33. มีการดำเนินการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะอย่างหลากหลาย					
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ					
1. มีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
2. มีการดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน					
3. มีการดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน					

ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในระดับใด	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
4. มีการดำเนินการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน					
5. มีการดำเนินการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข					
6. มีการดำเนินการวางแผน กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน					
7. มีการดำเนินการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ					
8. มีการดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆร่วมกัน					
9. สมาชิกในชุมชนติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว					
10. สมาชิกในชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม					
11. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะการดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที่					
12. ชุมชนมีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป					
13. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน					
14. ชุมชนมีการนำโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอกชุมชน					
15. สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอก					

ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานในระดับใด	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
3. ด้านแนวทางการบริหารจัดการ					
1. การบริหารจัดการของชุมชนยึดปัญหาและความ ต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกทั้ง ภาครัฐ หรือภาคเอกชนเป็นผู้สนับสนุน					
2. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนาโดย การเรียนรู้ร่วมกัน					
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง					
4. การบริหารจัดการโครงการต่างๆสามารถแก้ปัญหา ของชุมชนได้หลายด้าน					
5. การบริหารจัดการไม่เกิดความซ้ำซ้อน					
6. การบริหารจัดการ มุ่งให้เกิดความสุขแก่ประชาชนอย่าง ยั่งยืน					
7. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม					
8. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ					
9. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อ สิ่งแวดล้อม					
10. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น					
11. มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน โดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน					
12. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการ เรียนรู้ร่วมกันในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช)

นักศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือประชาชนชาวบ้าน)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทางของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบ ประกอบด้วย

1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ

1. 21 – 30 ปี

2. 31– 40 ปี

3. 41 – 50 ปี

4. 51– 60 ปี

4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4. อนุปริญญา/ปวส.
- 5.ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว
- รับจ้างทั่วไป ค้าขาย
- รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ อื่นๆ (ระบุ)

5. ที่อยู่อาศัย

หมู่บ้าน หมู่ที่..... ตำบล.....

6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

1. 5 – 10 ปี 2. 11 – 15 ปี
3. 16 – 20 ปี 4. มากกว่า 20 ปี

7. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นเวลาปี.....เดือน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือกระดับการดำเนินงานที่ตรงกับชุมชนของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ชุมชนของท่านมีการดำเนินงานตามข้อคำถามอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ					
1. ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน					
2. ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน					
3. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านมีความสมดุลทั้งความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม					
4. การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้					
5. ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ					
6. ชุมชนของท่านมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก					
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการในชุมชน					
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก					
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สามารถถ่ายทอดได้					
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้					
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการการบริหารจัดการในชุมชน					
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่านสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท					

รายการประเมิน	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก					
14. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน					
15. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน					
16. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็นผู้นำ					
17. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์กว้างไกล					
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย					
20. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ					
21. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ					
22. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง					
23. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน					
24. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
25. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน					
26. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม					
27. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของ					

รายการประเมิน	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
ประชาธิปไตย					
28. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ อย่างต่อเนื่อง					
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ					
1. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูล พื้นฐานต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
2. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ร่วมกัน					
3. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆของ ชุมชนร่วมกัน					
4. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง ของชุมชนร่วมกัน					
5. ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข					
6. ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน					
7. ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและ ทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ					
8. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อ พัฒนาหรือแก้ปัญหา					
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรม ต่างๆ					
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหา ต่างๆของชุมชนร่วมกัน					
11. สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ ได้ดำเนินงานไปแล้ว					
12. สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุป บทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม					

รายการประเมิน	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
13. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินกิจกรรมอย่างทั่วถึง					
14. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆที่คล้ายคลึงกันต่อไป					
15. ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน					
16. ชุมชนของท่านมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน					
17. สมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน					
3 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ					
18. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุน					
19. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน					
20. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชน คำนึงถึงหลักความพอเพียง					
21. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม					
22. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ					
23. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม					

รายการประเมิน	ระดับการดำเนินงาน				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
24. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อ วัฒนธรรมและ วิถีชีวิตท้องถิ่น					
25. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการ เรียนรู้ร่วมกันในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง
และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช)

นักศึกษาปริญญาเอก

สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับสมาชิกในชุมชน)

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ลักษณะ กระบวนการ แนวทาง
ของการบริหารจัดการของชุมชนต้นแบบจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง และอุทยาน
ประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร เพื่อจะได้นำไปกำหนดประเด็นเรื่องการบริหาร
จัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่ง
ประกอบด้วยส่วนต่างๆดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานลักษณะ กระบวนการ แนวทางของการบริหารจัดการของ
ชุมชนต้นแบบประกอบด้วย

1) ลักษณะการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) กระบวนการการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่
ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน
เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชน
เข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน และตอบให้ครบทุกข้อ กรณีที่ท่านมิได้ปฏิบัติหรือ
มีส่วนเกี่ยวข้องในการกิจกรรมตามข้อคำถาม กรุณาแสดงความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริง หรือ
ตามที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง และโปรดตอบคำถามทุกข้อ เพื่อประโยชน์ในการประมวลผล

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 21 – 30 ปี 2. 31– 40 ปี
 3. 41 – 50 ปี 4. 51– 60 ปี
 4. มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

1. ประถมศึกษาตอนปลาย 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4. อนุปริญญา/ปวส.
 5.ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว
 รับจ้างทั่วไป ค้าขาย
 รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ อื่นๆ (ระบุ)

5. ที่อยู่อาศัย

หมู่บ้าน หมู่ที่.....ตำบล.....

6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

1. 5 – 10 ปี 2. 11 – 15 ปี
 3. 16 – 20 ปี 4. มากกว่า 20 ปี

_____ การบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อ
การเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการ
ชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้เลือก
ระดับความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด ตามความหมายระดับคะแนน
ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานในระดับมาก
- 3 หมายถึง ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ท่านมีความพึงพอใจต่อระดับการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
1. ด้านลักษณะการบริหารจัดการ					
1. ชุมชนของท่านมีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการบริหารจัดการชุมชน					
2. ทุกฝ่ายในชุมชนของท่านมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในการบริหารจัดการชุมชน					
3. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม					
4. การบริหารจัดการของชุมชนของท่านสามารถ 7. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นเวลา ปี เดือนตอนที่ 2 ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้					
5. ชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลของการบริหารจัดการ					
6. ชุมชนของท่านมีเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
7. องค์กรภายนอกเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการใน ชุมชน					
8. ชุมชนมีอำนาจการต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กร ภายนอก					
9. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็นกระบวนการ ที่สามารถถ่ายทอดได้					
10. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านเป็น กระบวนการที่สมาชิกในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้					
11. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการการ บริหารจัดการในชุมชน					
12. กระบวนการบริหารจัดการในชุมชนของท่าน สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบท					
13. ชุมชนของท่านมีการบริหารจัดการที่เน้นการ พึ่งตนเองเป็นหลัก					
14. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดหลักความ ยุติธรรม และความเท่าเทียมของคนในชุมชน					
15. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการบริหารจัดการในชุมชนได้อย่างเหมาะสมเกิด ประโยชน์แก่ชุมชน					
16. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความเป็น ผู้นำ					
17. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีวิสัยทัศน์ กว้างไกล					
18. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์					
19. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชนมี ความสามารถนำชุมชนในการทำกิจกรรมได้อย่าง					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
หลากหลาย					
20. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี คุณสมบัติความเป็นผู้นำ					
21. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี วิสัยทัศน์กว้างไกล					
22. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
23. ผู้นำกลุ่มกิจกรรม หรือปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน สามารถนำชุมชนทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย					
24. ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ					
25. ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ					
26. สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง					
27. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ของชุมชน					
28. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
29. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของ ชุมชน					
30. สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของ ส่วนรวม					
31. มีการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆตามแนวทางของ ประชาธิปไตย					
32. ชุมชนของท่านมีผู้นำที่มีความสามารถหลากหลาย					
33. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ อย่างต่อเนื่อง					
34. ชุมชนของท่านมีการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ อย่างหลากหลาย					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2 ด้านกระบวนการการบริหารจัดการ					
1. ชุมชนของท่านมีการดำเนินการการบันทึกข้อมูลพื้นฐานต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
2. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนร่วมกัน					
3. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆของชุมชนร่วมกัน					
4. ชุมชนของท่านมีการวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนร่วมกัน					
5. ชุมชนของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนที่ต้องแก้ไข					
6. ชุมชนของท่านมีการวางแผนแก้ปัญหาของชุมชน					
7. ชุมชนของท่านมีการค้นหาแต่งตั้งแกนนำและทีมงานในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ					
8. ชุมชนของท่านมีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา					
9. สมาชิกในชุมชนร่วมพิจารณาวิธีดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ					
10. สมาชิกในชุมชนดำเนินงานกิจกรรมการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนร่วมกัน					
11. สมาชิกในชุมชนมีการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้ว					
12. สมาชิกในชุมชนของท่านมีการเรียนรู้ และสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากได้ดำเนินกิจกรรม					
13. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมจากอุปสรรคปัญหาที่พบขณะกำลังดำเนินงานกิจกรรมอย่างทันที่					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
14. สมาชิกในชุมชนของท่านร่วมปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานกิจกรรมอื่นๆที่คล้ายคลึงกันต่อไป					
15. ชุมชนของท่านมีการนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชน					
16. ชุมชนของท่านมีนำโครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วมาพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน					
17. สมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรภายนอกชุมชน					
3 ด้านแนวทางการบริหารจัดการ					
1. การบริหารจัดการในชุมชนของท่านยึดปัญหา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้สนับสนุน					
2. ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนา โดยการเรียนรู้ร่วมกัน					
3. การบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆในชุมชนคำนึงถึงหลักความพอเพียง					
4. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม					
5. ผลของการบริหารจัดการก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ					
6. ผลของการบริหารจัดการไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม					
7. ผลของการบริหารจัดการไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น					
8. มีการส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนโดยผู้นำกลุ่มกิจกรรมหรือปราชญ์ชาวบ้าน					

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	น้อย ที่สุด (1)	น้อย (2)	ปาน กลาง (3)	มาก (4)	มาก ที่สุด (5)
9. มีการดำเนินการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช)

นักศึกษาปริญญาเอก

สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

วันที่ 17 ตุลาคม 2560 ณ ชุมชนมอญ บางชันหมาก วัดอัมพวัน จ.ลพบุรี

ชื่อ - นามสกุล	ลายมือชื่อ	เบอร์ติดต่อ
	ชัชวาล	084-128XXXX
	สมภพ	087977XXX
	สมชาย	0812962XXX
	นิเวศ	0855641XXX
	วิรัชสิทธิ์	084-4942XXX
	ราตรี	0870733XXX
	วิมลวรรณ	087-0199XXX
	วิมลวรรณ	036-124XXX
	สมปวี	089-9348XXX
	สมาน	089-0418XXX

หนังสือรับรองการได้ประโยชน์ผลงานวิจัย ของนางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว)..... ส. ศักดิ์สิทธิ์ น. สักกพาล
 ตำแหน่ง..... ผู้ช่วยผู้ช่วย
 ชื่อหน่วยงาน..... กรมการปกครอง
 สถานที่ตั้ง..... 142 ม.1 ต. มอ.บึงสามพัน อ. เมือง จ. บึงสามพัน
 เบอร์ติดต่อ..... 089 0418283

ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นผลงานของ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาดูแลชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มาใช้ประโยชน์ในชุมชน ทางด้านต่อไปนี้ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง และระบุรายละเอียดการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชนของท่าน)

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ

ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ).....
นำผลงานวิจัยไปใช้ในการทำโครงการชุมชน(ช.อ.ไม่)

งานวิจัยมีผลดี ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ).....
ทำให้ชุมชนมีรายได้และมีสุขภาพที่ดีในชุมชน

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย

ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ).....
นำผลงานวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาของกรมการปกครอง

งานวิจัยมีผลดี ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ).....
ทำให้ ชุมชน และ กรรมการหมู่บ้าน ได้ใจ การหาเงิน ให้เงิน การ
นำเงิน ไปใช้ การซื้อ การ เสนอ มี วิชา

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ).....

งานวิจัยมีผลดี ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ).....

การนำไปใช้ประโยชน์ทางอื่น

ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ).....

นำ พจนานุกรม วิจัย มาใช้ ด้าน การตัด ปลูก ไม้ ฝรั่ง กล้วย ฝรั่ง และ กล้วย ไม้ ปลูก
ของ ชุม ชน มา ปลูก มาก ไร่ ๕ ไร่

งานวิจัยมีผลดี ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ).....

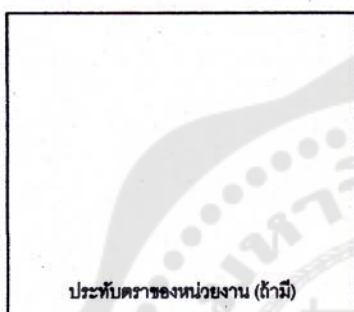
ทำให้ ชุมชน ได้ใจ การหาเงิน และ ใจ ชุมชน มาก ใจ
และ ใจ ชุมชน ใจ ชุมชน ใจ ชุมชน ใจ ชุมชน

ช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์

ตั้งแต่ 18/6/2560 จนถึง ปัจจุบัน

ตั้งแต่ จนถึง

ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำผลงานวิจัยของนางสาวอภิชาติา โฆษิตวานิชไปใช้
ประโยชน์ เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลายมือชื่อ..... *สมิท*

(นายสุทัศน์ หลีกพาล)

ผู้ใหญบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลบางชันหมาก

ตำแหน่ง.....

ประทับตราของหน่วยงาน (ถ้ามี)

๑๑.๑๕๖.๑.๑๕๖๐

หนังสือรับรองการให้ประโยชน์ผลงานวิจัย ของนางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) ศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ วัฒนวิทย์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนา
ชื่อหน่วยงาน ศูนย์วิจัยและพัฒนา
สถานที่ตั้ง 91 หมู่ ๓ ตำบลหนองบัว อ.เมือง อ.สงขลบุรี
เบอร์ติดต่อ ๐๘๖-๐๑๙๙๑๙๙

ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นผลงานของ นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มาใช้ประโยชน์ในชุมชน ทางด้านต่อไปนี้ (กรุณาทำเครื่องหมาย ในช่อง และระบุรายละเอียดการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชนของท่าน)

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ) นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียน
โรงเรียนบ้านหนองบัว อ.เมือง อ.สงขลบุรี

งานวิจัยมีผลดี ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ) ได้ทราบถึงความต้องการ
ของชุมชน

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย
ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ)

งานวิจัยมีผลดี / ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ).....

การนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ) ในชุมชนเกิด การตั้งตัว
คือ ผลิตยา ผลิตยาลูกอม สันทนาการ หนอง ตานาร ผลิตยาแก้ชุมชน
ที่ ๑๐๑๗ ๓๑/๓๑/๓๑/๓๑

งานวิจัยมีผลดี / ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ)..... ชุมชนร่วมหัว ๓๑/๓๑/๓๑

การนำไปใช้ประโยชน์ทางสังคม

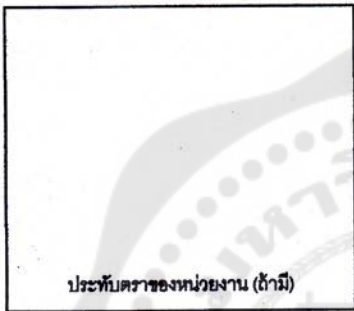
ชุมชนของท่านนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างไร (ระบุ) เกิดความสามัคคีรักในชาติที่มุ่ง
๓๑/๓๑/๓๑ โดยผลิตยา ๓๑/๓๑/๓๑ ในชุมชน ๓๑/๓๑/๓๑
๓๑/๓๑/๓๑ ๓๑/๓๑/๓๑

งานวิจัยมีผลดี / ประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างไร (ระบุ)..... ๓๑/๓๑/๓๑

ช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์

ตั้งแต่ ๓๑/๓๑/๓๑ จนถึง ปัจจุบัน
ตั้งแต่ ๓๑/๓๑/๓๑ จนถึง

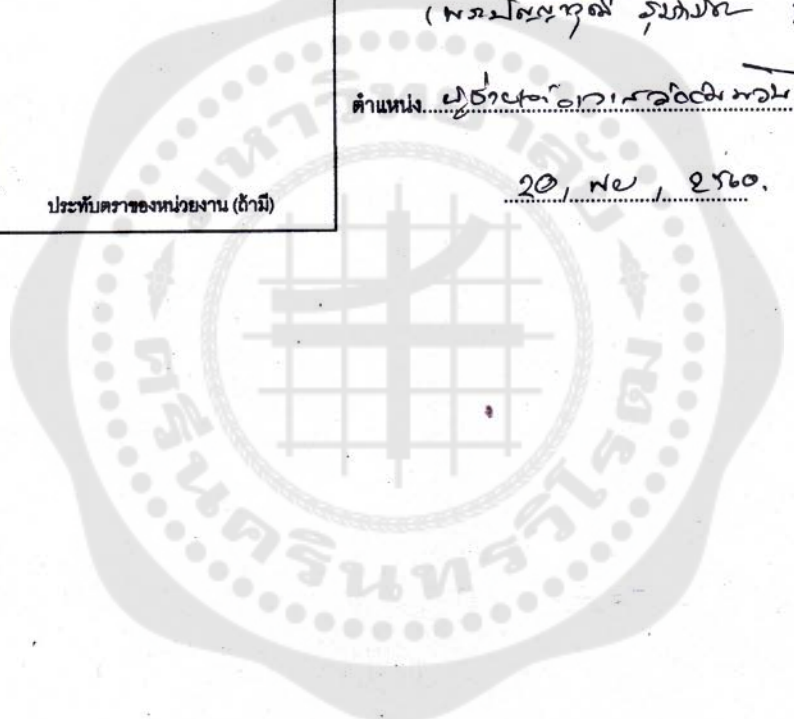
ข้าพเจ้าขอลงนามในหนังสือรับรองการนำผลงานวิจัยของนางสาวอภิชาดา โมธิตวานิชไปใช้
ประโยชน์ เพื่อเป็นหลักฐานการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ดังกล่าว

ลายมือชื่อ พรวิภาดา วัฒนกุล
(พรวิภาดา วัฒนกุล)

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย

20, พย, ๒๕๖๐.

ภาคผนวก จ
ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

พื้นที่พิเศษเมืองโบราณคู่มือทอง

- ชุมชนบ้านโคก วันที่ 18 มิถุนายน 2560
- ชุมชนบ้านดงเย็น วันที่ 18 มิถุนายน 2560
- ชุมชนบ้านหนองเสือ วันที่ 18 มิถุนายน 2560 และ วันที่ 8 กรกฎาคม 2560

พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร

- ชุมชนเทศบาลเมืองกำแพง วันที่ 28 มิถุนายน 2560 และ วันที่ 2 กรกฎาคม 2560
- ตลาดย้อนยุคนครชุม วันที่ 29 มิถุนายน 2560 และ วันที่ 2 กรกฎาคม 2560
- องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง วันที่ 29 มิถุนายน 2560
- ชุมชนบ้านใหม่กระพังทอง วันที่ 30 มิถุนายน 2560
- เทศบาลตำบลบ้านกล้วย วันที่ 30 มิถุนายน 2560
- เทศบาลตำบลท่าชัย วันที่ 1 กรกฎาคม 2560
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2560
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคูกพัฒนา วันที่ 1 กรกฎาคม 2560

ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง
วันที่ 18 มิถุนายน 2560

ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาสนามพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย –
กำแพงเพชร
วันที่ 28 มิถุนายน 2560 ถึง วันที่ 2 กรกฎาคม 2560
(พื้นที่สุโขทัย)

ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามพื้นที่พิเศชอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย –
กำแพงเพชร
วันที่ 28 มิถุนายน 2560 ถึง วันที่ 2 กรกฎาคม 2560
(พื้นที่ศรีสัชนาลัย)

ภาพดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย –
กำแพงเพชร
วันที่ 28 มิถุนายน 2560 ถึง วันที่ 2 กรกฎาคม 2560

ภาพการดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาโมน”
ระหว่างดำเนินงาน (เดือนสิงหาคม ถึง เดือน ตุลาคม 2560)

ชาโมน
ตลาดชาโมนเมืองละโว้

ช่อบเชียววิถีมอญ

ย้อนอดีต รังน้ำจืดดีพจน

ณ บริเวณวัดจันทาราม

๙ ตุลาคม 2560

15,000 บาท

ตลาดชาโมนเมืองละโว้

ภาพการดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวชมมอญ เมืองละโว้ “ตลาดชาไม่น”

บรรยากาศตลาดชาไม่น

ประวัติย่อ ผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวอภิชาดา โฆษิตวานิช
วันเดือนปีเกิด	18 ตุลาคม 2526
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	191/12-13 หมู่ 8 ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครู ตำแหน่งชำนาญการ โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรีเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2538	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จาก โรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ.2544	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนพระนารายณ์
พ.ศ. 2545	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พ.ศ. 2550	นิติศาสตรบัณฑิต(น.บ.) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2550	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2552	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พ.ศ.2554	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) การศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ